

ONDERZOEK VERMOGENSPOSITIE

OMROEPEN

RAPPORTAGE

DOOR

COMMISSIE VAN DER ZWAN

"NAAR VERMOGEN"

11 MEI 1992

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

SAMENSTELLING COMMISSIE:

DRS C.P. VAN DIJK

PROF. DR G. ZOUTENDIJK

PROF. DR A. VAN DER ZWAN

**DRS H.THJ. SPAAN
(SECRETARIS)**

C.A.026033

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 624339

Boekmanstichting - Bibliotheek

Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
telefoon: ~~24 37 36~~ / ~~24 37 37~~ / ~~24 37 38~~ / 24 37 39

De uitleentermijn bedraagt een maand. Mits tijdig
aangevraagd is verlenging met een maand moge-
lijk, tenzij de publikatie inmiddels is besproken.

De uitleentermijn is verstreken op:

18 FEB. 1994.

02 FEB. 1995

INHOUDSOPGAVE

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

	Pagina
Overwegingen	A
Advies	C
I Inleiding	1
II Financiële positie en ontwikkeling van resultaat en vermogen	3
III Analyse aspecten van vermogensvorming	17
IV Indicatie minimaal aan te houden vermogen	31
Lijst geraadpleegde bronnen	34

BIJLAGEN

separaat

OVERWEGINGEN

De discussie over de vermogens van de omroepen is ontstaan naar aanleiding van een in opdracht van het Commissariaat voor de Media uitgevoerd onderzoek naar de financiële positie van de omroepverenigingen en de NOS.

Dit onderzoek, dat op 11 april 1990 door de Minister aan de Tweede Kamer werd aangeboden, was uitgevoerd naar aanleiding van de op 28 november 1988 ingediende "Motie Beinema", waarin aan de regering werd verzocht te bezien of er redenen zijn in de jaren na 1990 tot een verdergaande structurele verbetering van het uurbedrag van landelijke omroepen te komen.

In dit onderzoek werd opgemerkt dat alle omroepverenigingen een sterke tot zeer sterke vermogenspositie hadden, behalve de NOS, wiens vermogenspositie als relatief zwak werd gekenmerkt. De liquiditeitspositie van de omroepverenigingen werd zeer sterk genoemd terwijl de liquiditeitspositie van de NOS zwakker was dan die van de omroepen.

Uit vervolgonderzoeken, uitgebracht in april en augustus 1991, bleek dat de vermogenspositie van de omroepverenigingen in 1989 en 1990 nog sterker was geworden.

De discussie over het inzetten van eigen middelen van omroeporganisaties t.b.v. de programmering is daarna deel gaan uitmaken van het overleg tussen Minister en Tweede Kamer over de Nota Publieke Omroep in Nederland (6 juni 1991). Die discussie heeft geleid tot de instelling van onderhavige Commissie. Het doel was een heldere meningsvorming te krijgen over de vraag of het gehele vermogen als bedrijfsgebonden zou moeten worden aangemerkt en zo nee, welk deel van de vermogens van omroepverenigingen en de opbrengst daarvan zonder onredelijk risico voor de continuïteit van het bedrijf ingezet kan worden voor de programmering.

De Commissie is van mening dat deze meningsvorming nu mogelijk is. In haar benadering van wat als normaal bedrijfsgebonden vermogen kan worden beschouwd heeft de Commissie zich gebaseerd op overwegingen ten aanzien van vier aspecten zoals zij die in haar inleiding heeft onderscheiden.

De Commissie constateert dat in de reacties van de omroepverenigingen het standpunt wordt ingenomen dat het vermogen dient ter dekking van door hen onderkende risico's. Qua beginsel sluit dit aan bij de uitgangspunten die de Commissie voor haar analyses heeft gekozen.

Een onverkorte weergave van de standpunten van de omroeporganisaties is opgenomen in de bijlagen van dit rapport.

Uit de door de Commissie uitgevoerde analyses blijkt een omvangrijk niet-bedrijfsgebonden vermogen dat bovendien in liquide vorm aanwezig is. De benadering hiervan kan niet exact zijn, maar wel voldoende nauwkeurig om conclusies te trekken. Het bedrag is in ieder geval f 200 mln of hoger.

De feitelijke vermogensvorming van de omroep heeft derhalve een omvang aangenomen die verder reikt dan vanuit bedrijfseconomisch opzicht nodig is. Indien ervan wordt uitgegaan dat in de toekomst de aanvullende investeringen in vaste activa gemiddeld gelijk zullen zijn aan de afschrijvingen dan kan, gelet op de resultaten in het verleden (totaal positief resultaat over de jaren 1982 t/m 1990 van f 154 mln), verondersteld worden dat dit niet gebonden vermogen in de jaren negentig verder zal toenemen. De Commissie acht een verdere vermogenstoename onnodig en ongewenst.

Behoudens calamiteiten (zoals een onverwachte substantiële terugval van STER-inkomsten) zijn de risico's voor de omroepverenigingen naar het oordeel van de Commissie van een omvang te achten die de normale bedrijfsrisico's niet te boven gaat. De Commissie is van mening dat deze normale bedrijfsrisico's voor rekening van de omroepverenigingen zelf dienen te komen. Bestaande garantieregelingen die een extra dekking bieden voor deze risico's dienen naar het oordeel van de Commissie in deze zin te worden aangepast. Hiertoe rekent de Commissie bijvoorbeeld de afdekking ten laste van de Algemene Reserve van het voorziene tekort in de prognose van WVC voor 1993 ten bedrage van circa f 30 mln.

Op basis van deze overwegingen en uitgangspunten heeft de Commissie haar advies opgesteld.

ADVIES

Gezien de hierboven weergegeven bevindingen van de Commissie is vervolgens de vraag aan de orde of kan worden gerechtvaardigd dat de overheid een uitspraak doet over een rechtstreekse bestemming van het niet-bedrijfsgebonden vermogen.

Gezien de verwoording van de opdracht rekent de Commissie het niet tot haar taak hierover een stellige uitspraak te doen. Een dergelijke weg om tot een rechtstreekse bestemming van het niet-bedrijfsgebonden vermogen te komen is juridisch evenwel zonder meer moeilijk begaanbaar te achten en zal maatschappelijk weerstand oproepen.

Wil men toch tot beleidsconclusies komen dan is het de opvatting van de Commissie dat aansluiting gezocht moet worden bij het geheel van regelingen dat in het leven is geroepen rond de financiering/bekostiging van de omroep. De Commissie vindt het acceptabel dat de overheid deze regelingen beziet in het licht van de geconstateerde vermogenspositie. Zeer specifiek heeft de Commissie dan op het oog de regelingen rond het geheel van financiële reserves en fondsen die zijn ingesteld ter afscherming van het publieke bestel van wat onder marktcondities normale bedrijfsrisico's zouden zijn.

Door de komst van commerciële televisie (1989) is er wezenlijk iets veranderd in het omroepbestel. Dit blijkt ook uit de beleidsplannen van het publieke bestel zelf. Men wordt gedwongen meer marktconform te werk te gaan. In dat licht bezien is het alleszins gerechtvaardigd dat de overheid tot herziening zou overgaan van bestaande garantieregelingen. Niet alleen omdat uit de bevindingen van de Commissie blijkt dat de omroepverenigingen qua vermogenspositie in staat zijn een groter eigen risico te lopen. Ook is het wenselijk, dat uit een oogpunt van de werking van de markt en de snelheid waarmee partijen zich aan gewijzigde omstandigheden moeten aanpassen, de omroep die veranderingen aan den lijve ondervindt en niet door garantieregelingen zodanig uit de wind wordt gezet dat dit afbreuk doet aan een normaal aanpassingsvermogen.

Overigens moet natuurlijk bedacht worden dat juist gelet op de vermogenspositie, het de omroepen vrij staat hun vermogen in te zetten voor een situatie van gewijzigde inkomsten. Ze komen dan als het ware voor een ondernemingsbeslissing te staan waarin ze het op peil houden van programma's en hun attractiewaarde afwegen tegen het terstond aanpassen van het uitgavenniveau met als risico dat als gevolg van afnemende attractiewaarde de inkomsten vanuit reclame verder onder druk komen te staan. Deze beleidsafweging blijft voor de verantwoordelijkheid van de omroep zelf. Als gevolg van de door de Commissie te formuleren voorstellen komt deze beleidsafweging sneller aan de orde en scherper te liggen dan bij de bestaande suppletiereregelingen het geval is.

Zoals naar het oordeel van de Commissie de besluitvorming over de besteding van het vermogen van omroepen primair bij de omroepen zelf behoort te liggen, zo is de besluitvorming over de besteding van de Algemene Reserve een publieke verantwoordelijkheid. In het licht van de bevindingen van de Commissie is niet vol te houden dat het vermogen zoals dat in de Algemene Reserve is gevormd op dezelfde wijze aangewend blijft als nu het geval is.

Er van uitgaande dat de onttrekking aan de Algemene Reserve ten behoeve van de in dit jaar uit te keren uurvergoedingen nagenoeg vast ligt en bekend is, richt het voorstel van de Commissie zich op de toestand die ultimo 1992 zal ontstaan. Het laat zich aanzien dat de omvang van de Algemene Reserve alsdan circa f 250 mln zal bedragen. De Commissie stelt voor een bedrag van f 150 mln hiervan te "bevriezen", dat wil zeggen aan te houden als liquidatiereserve. Het resterende bedrag van f 100 mln zou in de ogen van de Commissie eveneens te bevriezen zijn door het een bestemming van calamiteitenreserve te geven. Afzonderlijke publieke besluitvorming zal nodig zijn om tot uitkering uit de liquidatiereserve c.q. calamiteitenreserve over te gaan.

In geval van liquidatie is dat evident. Onder calamiteiten verstaat de Commissie een onverwachte, ingrijpende terugval van de inkomsten van de publieke omroep ten bedrage van 15 à 20% of meer, welke terugval geacht moet worden de draagkracht van het publieke bestel te boven te gaan.

Bij de huidige omvang van de inkomsten gaat het hier om een terugval ten bedrage van circa f 200 mln. In die gevallen meent de Commissie dat het niet onredelijk is de helft hiervan ten laste van de Algemene Reserve te laten komen en de andere helft ten laste van de omroepen.

De Minister kan in dit geval putten uit de Algemene Reserve onder de conditie dat de omroepen plannen ter waarborging van hun continuïteit hebben voorgelegd die de Minister deugdelijk acht.

Bij een dergelijke systematiek zijn onttrekkingen aan de Algemene Reserve ten behoeve van het op peil houden van de uurbedragen niet meer mogelijk. Het risico van fluctuaties in de STER-inkomsten en eventuele tegenvallers in de ontvangsten van omroepbijdragen zullen dan - behoudens calamiteiten - voor rekening komen van de omroepverenigingen zelf. Dit houdt ook in dat de automatische verhoging van de uurbedragen komt te vervallen en er een directe relatie ontstaat tussen uurbedragen en inkomsten vanuit omroepbijdragen en STER.

Het is tevens de opvatting van de Commissie dat bij de jaarlijkse raming van het omroepbudget rekening moet worden gehouden met onzekerheden die inherent zijn aan verwachtingen omtrent inkomsten uit omroepbijdragen en STER. In de thans geldende methodiek komen hieruit voortvloeiende risico's ten laste van Algemene Reserve. De Commissie vindt dat onnodig en ongewenst. Zij rekent deze risico's tot de normale bedrijfsrisico's. In de visie van de Commissie worden fluctuaties in bedoelde inkomsten direct vertaald in aanpassing van de hoogte van het door de Minister vast te stellen omroepbudget als grondslag voor uurvergoedingen. De Commissie is van mening dat de Minister bij de ramingen de nodige voorzichtigheid in acht moet nemen.

Indien daardoor het budget neerwaarts moet worden aangepast, dan is het de verantwoordelijkheid van de omroepen zelf te besluiten het programmabudget al of niet aan te vullen uit eigen middelen. Deze wijziging in methodiek houdt tevens in dat achteraf blijkende meevallers in de inkomsten ook aan het omroepbudget worden toegevoegd.

Aangezien de Commissie zich - zoals reeds gesteld - op het standpunt stelt dat verdere vermogensvorming bij de omroepverenigingen ongewenst en onnodig is, bepleit de Commissie onverkorte toepassing van het nieuwe (nog in werking te stellen) art. 57 van de Mediawet, waardoor alle netto-opbrengsten van verenigingsactiviteiten aangewend moeten worden ten behoeve van de programmering. Zij voegt hieraan de opvatting toe dat de omroepverenigingen de plicht dient te worden opgelegd jaarlijks vooraf hun totaalbegroting in te dienen waaruit moet blijken dat verdere vermogensvorming niet plaatsvindt. Mocht zich achteraf toch vermogensvorming hebben voorgedaan dan dient het Commissariaat voor de Media in de voorziene Algemene Maatregelen van Bestuur sanctiemogelijkheden te krijgen en deze onverwijld toe te passen.

Indien de hierboven uiteengezette systematiek gevolgd zal worden zal de reservefunctie (en alleen deze) worden vervuld door de Algemene Reserve en is het in dit geval niet nodig dat individuele omroepen eigen vermogen hiervoor aanhouden. Deze zienswijze resulteert in het navolgende vermogensoverzicht (bedragen x f 1 mln):

	Eigen vermogen	Benodigd vermogen voor:		Beschikbaar voor opvang marktrisico's
		Permanent vermogensbeslag	Bufferfunctie	
AVRO	74	19	5	50
KRO	42	19	5	18
NCRV	99	54	5	40
TROS	26	11	5	10
VARA	48	19	5	24
VOO	59	7	5	47
EO	21	7	5	9
VPRO	<u>26</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>17</u>
Totaal	<u>395</u>	<u>140</u>	<u>40</u>	<u>215</u>

Bij behandeling van de NOS op gelijke voet met de omroepverenigingen, die de Commissie wenselijk acht, vloeit voort dat de vermogenspositie van de NOS met f 10 mln wordt versterkt. In de toekomst kan het nodig zijn nog eens maximaal f 7 mln als permanent vermogen te verstrekken als mocht blijken dat de thans op de balans voorkomende voorziening geheel moet worden aangesproken.

Deze vermogensinjecties zouden in de vorm van een achtergestelde lening kunnen geschieden. Daarnaast zou de huidige lening van f 15 mln die door het Commissariaat voor de Media is verstrekt eveneens kunnen worden omgezet in een achtergestelde lening waardoor het permanente karakter ervan wordt benadrukt.

Ter afronding maakt de Commissie de volgende kanttekening naar aanleiding van het verzoek van de Minister haar met bedragen aan te geven welke structurele bijdragen van de omroepen aan de programmering mogelijk zijn gezien de mogelijkheid inkomsten te verwerven met eigen activiteiten. De Commissie constateert dat haar voorstellen ten aanzien van deze beoogde bijdragen van de omroepen aan de programmering structureel van aard zijn en zeer verstrekkend in hun gevolgen. De inkomsten die omroepen verwerven met eigen activiteiten zijn hieronder begrepen. Vooraf kan niet eenduidig worden aangegeven welke concrete bedragen met de door de Commissie vastgestelde systematiek gemoeid zullen zijn, aangezien deze afhankelijk zijn van onzekere inkomsten.

I INLEIDING

De Commissie is gevraagd een onderzoek te doen naar de bedrijfseconomische noodzaak van de vermogens van de omroepverenigingen. De Commissie zal daarbij de minister adviseren of, en zo ja, welk deel van de vermogens van de omroepverenigingen en de opbrengst daarvan zonder onredelijk risico voor de continuïteit van het bedrijf ingezet kan worden voor de kerntaak van de omroepen. Tevens zal zij de minister adviseren welke structurele bijdragen van de zijde van de omroepen aan de programmering mogelijk zijn, gezien de mogelijkheden eigen inkomsten te verwerven met diverse activiteiten.

De minister heeft in overleg met de Commissie de volgende benaderingswijze opgesteld:

- a. De Commissie baseert zich in de eerste plaats op de door de accountant van het Commissariaat voor de Media (CvdM) over de afgelopen jaren opgestelde rapportages met betrekking tot de financiële positie van de ledengebonden omroepverenigingen naar soort; daarbij zullen tevens de vermogensposities worden betrokken, zoals deze blijken uit de accountantsrapporten van de omroepverenigingen;
- b. Zij zet deze vermogenspositie af tegen de vermogens die nu en in de toekomst nodig (zullen) zijn. Ook oriënteert zij zich daarbij op mogelijke vergelijkbare situaties in andere bedrijfsomgevingen. Zij doet dit met inachtneming van de verschillende aspecten die bij vermogensvorming een rol behoren te spelen;
- c. Tot die aspecten kunnen zeker bedrijfsrisico's behoren waarmee de publieke omroep in de komende jaren te maken krijgen, gelet op de onzekerheden ten aanzien van inkomsten uit omroepbijdrage en STER en de overige inkomsten;
- d. Aan de hand van die analyse zal de Commissie conclusies trekken over de vraag of, en zo ja, in hoeverre sprake is van niet bij het type bedrijf passende vermogens- en liquiditeitsposities c.q. vermogens- en liquiditeitsgroei. In dat verband wordt uiteraard de doelstelling van de omroepvereniging betrokken;
- e. De Commissie zal bij haar werkzaamheden bezien of binnen de door de Commissie vast te stellen systematiek tevens een uitspraak mogelijk is over een wenselijke kapitalisatie van de NOS-programmadiensten.

De Commissie heeft zich niet bezig gehouden met politieke en juridische aspecten betreffende de vraag of omroepen als privaatrechtelijke organisaties verzocht kunnen worden verenigingsgelden in te zetten voor (ondersteunende) financiering van programma's.

De Commissie heeft zich met betrekking tot de vraag welke aspecten bij de vermogensvorming een rol behoren te spelen op het standpunt gesteld, dat alle relevante aspecten die algemeen geaccepteerd zijn als basis voor vermogensvorming, in het onderzoek betrokken dienen te worden.

De Commissie is van mening dat de volgende aspecten relevant zijn:

- 1) het permanente vermogensbeslag dat de omroepverenigingen en de NOS nodig zouden hebben als vermogen ter financiering van vaste activa en het permanente deel van het werkkapitaal;
- 2) de bufferfunctie ter opvang van de fluctuaties van inkomsten;
- 3) het weerstandsvermogen voor opvang van de bedrijfsrisico's die de omroepverenigingen en de NOS in de toekomst zullen lopen;
- 4) de reservefunctie in geval van liquidatie.

De Commissie heeft bij haar definitieve standpuntbepaling de opvattingen van de omroepverenigingen en de NOS over de voorliggende problematiek betrokken. De visies van deze organisaties zijn in bijlage aan dit rapport toegevoegd.

II FINANCIELE POSITIE EN ONTWIKKELING VAN RESULTAAT EN VERMOGEN

ALGEMEEN

De Commissie heeft de financiële positie van de omroepverenigingen en de NOS over de jaren 1982 t/m 1990 in kaart gebracht middels een memorandum van 20 maart 1992 van het accountantskantoor Reyn, de Blaey Rotterdam. Dit memorandum is in zijn geheel als bijlage aan dit rapport toegevoegd en bevat de volgende overzichten:

A Per zendgemachtigde:

1. een overzicht waarin voor de jaren 1982 t/m 1990 in beknopte vorm samenstelling van balansen alsmede enige kerncijfers zijn opgenomen
2. een overzicht waarin voor de jaren 1982 t/m 1990 de resultatenrekeningen en enkele nadere specificaties zijn opgenomen
3. een grafiek waarin het verloop van
 - eigen vermogen
 - eigen vermogen minus vaste activa
 - saldo vlottende middelen
 - liquide middelen
 - voorzieningengrafisch is weergegeven.

B Overzichten als onder A genoemd voor het totaal van alle omroepen en NOS.

C Overzichten als onder A genoemd voor het jaar 1990 waarin voor dit jaar de gegevens van alle zendgemachtigden zijn vermeld.

D Overzicht Algemene Reserve.

E Overzicht diverse fondsen.

In het navolgende zal de financiële positie van de omroepverenigingen en de NOS worden behandeld in het licht van de vier aspecten die de Commissie relevant acht bij een beschouwing over de vermogensvorming.

De omroepverenigingen en de NOS zullen daartoe afzonderlijk worden beschouwd.

Hoewel in de rapportage ten behoeve van de analyse de resultaten zijn verdeeld naar categorieën, willen we benadrukken dat de wet de omroep als één geheel van activiteiten beschouwt primair gericht op het maken van programma's. Ook in de statuten van de omroeporganisaties wordt dit tot uitdrukking gebracht.

A. OMROEPVERENIGINGEN

VERMOGEN

In verband met de aspecten permanent vermogensbeslag en de reservefunctie van het vermogen (het eerste en vierde aspect) wordt hierna nader ingegaan op de omvang en de samenstelling van het vermogen.

Het eigen vermogen van de 8 omroepverenigingen bedroeg ultimo 1990 in totaal f 395 mln, welk totaal als volgt is samengesteld (bedragen x f 1 mln):

AVRO	74
KRO	42
NCRV	99
TROS	26
VARA	48
VOO	59
EO	21
VPRO	26
Totaal	395

Het eigen vermogen bestaat bij een aantal omroepen voor een deel uit bestemde reserves, gevormd door exploitatie-overschotten van het televisie- en radiobedrijf na 1987. Deze reserves mogen uitsluitend worden aangewend ter financiering van radio- en televisieprogramma's.

Een specificatie van de bestemde reserves per omroep ultimo 1990 is als volgt (bedragen x f 1 mln):

TROS	0,1
VOO (radio)	5,6
EO	9,1
VPRO	10,8

Het totale eigen vermogen van de 8 omroepen is over de jaren 1982 t/m 1990 meer dan verdubbeld van f 173 mln in 1982 tot f 395 mln in 1990, ofwel een gemiddelde stijging van ruim f 24 mln per jaar.

Het totaal van de activa bedroeg ultimo 1990 f 623 mln; van dit bedrag werd derhalve 63% gefinancierd door eigen vermogen.

In totaal was ultimo 1990 f 140 mln geïnvesteerd in vaste activa.

De waarderingsgrondslagen van de vaste activa verschillen per omroep, deze verschillen betreffen voornamelijk het onroerend goed.

Bij vlottende activa (waaronder voorraden) en de liquide middelen wijken waarderingsmethoden niet zodanig af dat hier sprake is van materiële onderlinge verschillen.

Indien het eigen vermogen verminderd wordt met het bedrag dat in vaste activa is geïnvesteerd resteert ultimo 1990 een bedrag van f 255 mln, welk bedrag beschikbaar is als werkkapitaal.

Dit bedrag wordt qua omvang niet beïnvloed door de gevolgde waarderingsmethodiek, omdat een gelijkshakeling van waarderingsgrondslagen zou leiden tot een even grote aanpassing van het vermogen zodat het saldo van het vermogen minus vaste activa gelijk blijft.

De samenstelling naar omroep van dit beschikbare werkkapitaal kan als volgt worden weergegeven (bedragen x f 1 mln):

AVRO	54
KRO	24
NCRV	45
TROS	15
VARA	29
VOO	51
EO	13
VPRO	23
Totaal	254

Het beslag op het beschikbare werkkapitaal is als volgt:

- Het totaal van kortlopende schulden en voorzieningen bedroeg f 49 mln meer dan het totaal van voorraden en vorderingen welk surplus eveneens in liquide vorm aanwezig was.
- Het saldo liquide middelen ad f 303 mln.

Het beslag op werkkapitaal is per omroep als volgt (bedragen x f 1 mln):

	Saldo voorraden en vorderingen minus kortlopende schulden en voorzieningen	Liquide middelen	In saldo begrepen voor- uitontvangen abonnements- gelden
AVRO	-13	67	14
KRO	-10	34	9
NCRV	- 6	51	13
TROS	2	13	18
VARA	- 2	31	3
VOO	-19	70	25
EO	- 5	18	-
VPRO	<u>4</u>	<u>19</u>	<u>4</u>
Totaal	<u>-49</u>	<u>303</u>	<u>86</u>

De bevoorschotting door het Commissariaat voor de Media op de door de omroepverenigingen te ontvangen uurbedragen geschiedt op basis van liquiditeitsprognoses van de omroep en vertoont derhalve gedurende de loop van het jaar een wisselend verloop, dat in principe synchroon loopt met het uitgavenpatroon van de omroepen.

Per saldo blijken de omroepverenigingen hun activiteiten voorgefinancierd te krijgen.

Het totaal van eigen en vreemd vermogen (f 623 mln) was ultimo 1990 in bedragen en procentueel als volgt samengesteld (bedragen x f 1 mln):

Eigen vermogen	395	63%
Voorzieningen	17	3%
Kortlopende schulden en overlopende passiva	<u>211</u>	<u>34%</u>
	<u>623</u>	<u>100%</u>

De verdeling in bedragen en de procentuele verdeling van in activa geïnvesteerde bedragen was als volgt (bedragen x f 1 mln):

Vaste activa	140	22%
Vorraden	105	17%
Vorderingen	74	12%
Liquide middelen	<u>303</u>	<u>49%</u>
	<u>622</u>	<u>100%</u>

Vrijwel de helft van het totale vermogen was aanwezig in de vorm van liquide middelen.

RESULTATEN

In verband met bufferfunctie van het vermogen en zijn functie als weerstandsvermogen (het tweede en derde aspect) wordt hierna nader ingegaan op de omvang en de samenstelling van de resultaten van de omroepverenigingen.

In 1990 werd in totaal een voordelig resultaat behaald van circa f 43 mln.

De samenstelling naar omroep van dit bedrag kan als volgt worden weergegeven (bedragen x f 1 mln):

AVRO	-3,6
KRO	1,4
NCRV	4,7
TROS	2,7
VARA	11,4
VOO	21,0
EO	0,3
VPRO	4,8
Totaal	<u>42,7</u>

De opbouw van het resultaat kan als volgt worden weergegeven (bedragen x f 1 mln):

	1990	1982 t/m 1990 cumulatief
Saldo radio en televisie	-2,5	-31,9
Saldo bladenexploitatie	22,8	140,9
Saldo overige inkomsten minus overige lasten	<u>22,4</u>	<u>55,9</u>
Totaal	<u>42,7</u>	<u>164,9</u>

In totaal werd sinds 1982 een positief resultaat behaald. Het gemiddelde resultaat gedurende de periode 1982 t/m 1990 bedroeg f 18,3 mln per jaar.

Resultaat radio en televisie

Het resultaat radio en televisie over 1990 is als volgt te specificeren (bedragen x f 1 mln):

	Radio	Televisie	Totaal
Inkomsten uit uur- bedragen	150	408	558
Directe bijdragen derden		19	19
Indirecte bijdragen derden	—	<u>PM</u>	<u>PM</u>
	<u>150</u>	<u>427</u>	<u>577</u>
Kosten:			
Salarissen en sociale lasten	51	67	118
Programmakosten	77	334	411
Overige lasten	<u>20</u>	<u>31</u>	<u>51</u>
Totaal lasten	<u>148</u>	<u>432</u>	<u>580</u>
Saldo	<u>2</u>	<u>- 5</u>	<u>- 3</u>

De directe bijdragen van derden (te weten bijdragen uit fondsen, sponsoring e.d.) zijn de laatste jaren van belang geworden. Met name de uitkeringen uit het in 1987 opgerichte Stichting Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties (Stimuleringsfonds) hebben hieraan bijgedragen.

De omvang van de indirecte bijdragen kon door geen van de omroepverenigingen gekwantificeerd worden.

Onder indirecte baten worden verstaan de bijdragen uit hoofde van sponsoring e.d. welke door zelfstandige producenten voor door hen gemaakte programma's wordt ontvangen.

Bladenexploitatie

Met deze activiteit worden ieder jaar aanzienlijke winsten behaald.

Verliesjaren per omroep komen zeer beperkt voor en slechts tot relatief geringe bedragen. Deze verliezen zijn veelal veroorzaakt door beleidsmatig bepaalde promotiekosten. In totaal tonen alle jaren een positief saldo.

Het saldo van de bladexploitatie per omroep was als volgt (bedragen x f 1 mln):

	1990	1982 t/m 1990
AVRO	0,8	9,3
KRO	0,3	18,3
NCRV	3,6	33,2
TROS	2,3	17,0
VARA	6,1	27,2
VOO	8,2	32,9
EO	-0,1	2,1
VPRO	<u>1,6</u>	<u>0,9</u>
	<u>22,8</u>	<u>140,9</u>

Het saldo van de bladexploitatie van alle omroepen over de periode 1982 t/m 1990 was f 140,9 mln, gemiddeld f 15,6 mln per jaar. Over de periode 1988 t/m 1990 was het totaal f 53,2 mln, gemiddeld f 17,7 mln per jaar.

De inkomsten over 1990 van de bladexploitatie was voor alle omroepverenigingen tezamen als volgt samengesteld (bedragen x f 1 mln):

Ledenbijdrage	214
Losse verkoop	25
Advertentie-opbrengsten	71
Overige opbrengsten	<u>3</u>
	<u>313</u>

Overige inkomsten en lasten

Dit betreft in hoofdzaak inkomsten uit beleggingen, incidentele baten en lasten alsmede algemene verenigingslasten.

Het saldo van de overige inkomsten en lasten was als volgt:

	1990	1982 t/m 1990
AVRO	-0,4	24,6
KRO	-0,4	-5,7
NCRV	-0,6	-3,4
TROS	-0,8	-7,3
VARA	7,3	9,3
VOO	15,2	23,7
EO	2,0	7,5
VPRO	<u>0,1</u>	<u>7,2</u>
	<u>22,4</u>	<u>55,9</u>

B. NOS

ALGEMEEN

De NOS in zijn huidige vorm is op 1 januari 1988 ontstaan door opsplitsing van de toenmalige Nederlandse Omroep Stichting in het NOB (Nederlands Omroepproductie Bedrijf) en de huidige NOS (Nederlandse Omroepprogramma Stichting).

De NOS verschilt met de omroepverenigingen o.a. op de volgende punten:

- De NOS is een ingevolge wettelijke bepalingen opgerichte stichting
- De NOS exploiteert geen programmablad
- De NOS draagt op grond van de Mediawet en het Mediabesluit zorg voor aanvullende en specifieke programmering.

De NOS omvat de volgende diensten:

- Gemeenschappelijke Diensten (GD)
- Dienst Televisie Programma (DTP)
- Dienst Radio Programma (DRP).

VERMOGEN

Het eigen vermogen van de NOS bedroeg ultimo 1990 f 7,7 mln.

Het totaal van de activa bedroeg ultimo 1990 f 94,2 mln, van dit bedrag was 8,2% gefinancierd door eigen vermogen.

In totaal was ultimo 1990 f 8,3 mln geïnvesteerd in vaste activa, waarvan f 5,8 mln in materiële vaste activa en f 2,5 mln in deelnemingen.

De deelneming betreft een 40% belang in Nederlandse Omroep Zendermaatschappij N.V. (Nozema). Deze vennootschap exploiteert het zenderpark van de landelijke omroep, de regionale omroep en de wereldomroep. De deelneming in Nozema is gewaardeerd tegen de door de toenmalige NOS betaalde verkrijgingsprijs. Het eigen vermogen van Nozema bedraagt per 31 december 1989 f 93,1 mln.

Het aandeel van de NOS in Nozema bedraagt 40%, gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde is dit f 37 mln. Het aandeel in Nozema heeft geen invloed op de financiering en de vermogensvorming van DTP en DRP. Bij een eventuele splitsing van de diensten zal het aandeel normaliter bij de GD worden ondergebracht.

Op de balans ultimo 1990 zijn voor f 14,9 mln voorzieningen opgenomen welke voor een groot deel betrekking hebben op de in gang zijnde reorganisatie van de GD; deze voorzieningen zijn deels bij de splitsing ingebracht en deels opgebouwd uit exploitatie-overschotten en bijzondere baten van de GD.

Indien het eigen vermogen verminderd wordt met het bedrag dat in vaste activa is geïnvesteerd resteert als saldo een negatief bedrag; van het eigen vermogen is derhalve geen bedrag beschikbaar voor de financiering van werkkapitaal.

Het ultimo 1990 aanwezige werkkapitaal (incl. liquide middelen) is als volgt te specificeren (bedragen x f 1 mln):

Voorraden	33
Vorderingen	46
Liquide middelen	<u>7</u>
	86
Kortlopende schulden	<u>72</u>
Totaal	<u>14</u>

Het saldo van het werkkapitaal was gefinancierd door de gevormde voorzieningen, in totaal groot f 14,9 mln.

Gezien de krappe liquiditeitspositie van de NOS heeft het Commissariaat voor de Media in 1990 een renteloze lening verstrekt aan de NOS. Deze lening (ultimo 1990 f 15 mln) is door de NOS opgenomen onder kortlopende schulden; deze lening heeft het karakter van een permanent voorschot.

RESULTATEN

Vanaf 1988 heeft de NOS (exclusief Gemeenschappelijke Diensten) de volgende resultaten geboekt (bedragen x f 1 mln):

	1988	1989	1990
Televisie	-2,6	-0,5	-4,3
Radio	<u>-0,9</u>	<u>0,4</u>	<u>0,5</u>
Totaal	<u>-3,5</u>	<u>-0,1</u>	<u>-3,8</u>

Het resultaat radio en televisie over 1990 is als volgt te specificeren (bedragen x f 1 mln):

	Radio	Televisie	Totaal
Inkomsten uit			
uurbedragen	29	135	164
Directe bijdragen			
derden	—	<u>8</u>	<u>8</u>
	<u>29</u>	<u>143</u>	<u>172</u>
Kosten:			
Salarissen en			
sociale lasten	9	22	31
Programmakosten	18	119	137
Overige lasten	<u>2</u>	<u>6</u>	<u>8</u>
Totaal lasten	<u>29</u>	<u>147</u>	<u>176</u>
Saldo	<u>0</u>	<u>-4</u>	<u>-4</u>

FONDSSEN, RESERVERINGEN EN REGULINGEN

In verband met de weerstandsfunctie van het vermogen en de reservefunctie (het derde en vierde aspect) wordt hierna nader ingegaan op thans bestaande fondsen, reserveringen en regelingen, welke een collectief karakter hebben. Immers bij een goede beoordeling van genoemde vermogensfuncties hoort mede een beschouwing over de mate waarin er collectief voorzieningen zijn getroffen.

Buiten de bij de omroepen gevormde vermogens bestaan er fondsen en reserveringen welke worden aangehouden ten behoeve van de omroepen.

De belangrijkste reservering van middelen is de Algemene Reserve welke wordt beheerd door het Commissariaat voor de Media. De omvang bedroeg ultimo 1990 f 357 mln.

De functie van de algemene reserve is het vormen van een buffer tussen enerzijds de ontvangsten uit omroepbijdragen en STER-inkomsten en anderzijds alle uitgaven ten behoeve van de omroep.

Naast de algemene reserve beheert het Commissariaat voor de Media een aantal fondsen en reserveringen welke van veel geringere omvang zijn, te weten:

- Fonds oplossen knelpunten arbeidsmarkt
- Fonds salarisstructuurherziening
- Fonds compensatie statuswijzigingen
- Tegemoetkoming kapitaalslasten voor nieuwbouw.

Bovendien bestaan er twee relatief belangrijke fondsen welke beheerd worden door Stichtingen, te weten:

- De Stichting Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties
- De Stichting Coproductiefonds Binnenlandse Omroep.

In de volgende tabel is voor bovenstaande regelingen de omvang ultimo 1990 aangegeven en daarnaast onder het hoofd dotatie, op welke wijze de regeling gefinancierd wordt; onder het hoofd uitkering, onder welke noemer uitkeringen verstrekt worden; onder het hoofd beheer, welke instantie de gelden m.b.t. de regeling beheert; onder het hoofd beschikking, welke instantie beschikt over de uitkeringen.

	Omvang x f 1 mln	Dotatie	Uitkering	Beheer	Beschikking
Fonds oplossen knelpunten arbeidsmarkt	0,9	Omroep-budget	Kosten voor educatief en bijzonder verlof	Commissariaat voor de Media	Commissariaat voor de Media
Fonds salaris structuurherziening	3,1	Omroep-budget	Ten behoeve van onderzoek salarisstructuur	Commissariaat voor de Media	CAO partners
Fonds compensatie statuswijzigingen	1,1	Algemene reserve	Schade bij statuswijziging	Commissariaat voor de Media	tot 1-1-1988: Minister van WVC na 1-1-1988: Commissariaat voor de Media
Tegemoetkoming kapitaalslasten voor nieuwbouw	0,9	Budget binnenlandse omroep	Afrekening kapitaalslasten vlgs. art. 103	Commissariaat voor de Media	Commissariaat voor de Media
Stichting Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties	53,9*	T.l.v. omroepgelden	Ten behoeve van culturele programma's	Bestuur Stimuleringsfonds	Bestuur Stimuleringsfonds
Stichting Coproductiefonds Binnenlandse Omroep ingevolge Belgisch kabelcontract	32,6*	Ingevolge Belgische kabelcontract	Voor in statuten omschreven co-producties	Bestuur Cobo-fonds	Bestuur Cobo-fonds

* betreft totaal activa

Een nadere toelichting met betrekking tot bovengenoemde fondsen en reserveringen is opgenomen in bijlage 2.

III ANALYSE ASPECTEN VAN VERMOGENSVORMING

De Commissie heeft de in het vorige hoofdstuk uitgewerkte 4 aspecten geanalyseerd. Deze analyse is ook weer onderscheiden in een analyse van de omroepverenigingen en van de NOS.

A. OMROEPVERENIGINGEN

AD 1 PERMANENT VERMOGENSBESLAG

De Commissie is van mening dat de vaste activa door eigen vermogen gefinancierd dienen te worden. Dit betekent derhalve een bestemd permanent vermogensbeslag van f 140 mln (zie pagina 5 en 8).

Bij de bestaande financieringsverhoudingen kan worden geconstateerd dat voor de financiering van werkkapitaal geen permanent vermogensbeslag noodzakelijk is, zoals blijkt uit de overzichten op pagina 6 en 7.

De Commissie tekent hierbij aan dat niet alle vaste activa bedrijfsgebonden zijn. Zo kan bijvoorbeeld worden geconstateerd dat onder vaste activa ook gebouwen zijn opgenomen, welke thans zijn verkocht, alsmede langlopende beleggingen in deelnemingen.

Desondanks houdt de Commissie een permanent vermogensbeslag aan van f 140 mln, hetgeen ruim bemeten is.

AD 2 BUFFERFUNKTIE

Radio en televisie

Over de periode 1982 t/m 1990 werd in totaal een nadelig saldo behaald van f 31,9 mln. Hierin is begrepen een negatief resultaat van de AVRO. Aangezien de vereniging jaarlijks vanuit de verenigingsmiddelen gelden ter beschikking stelt van het radio- en televisiebedrijf, zijn deze "tekorten" het resultaat van een bewuste beleidskeuze en in eigenlijke zin geen tekort.

In totaal bedroeg dit negatieve resultaat van de AVRO over de periode 1982 t/m 1990 f 30,2 mln. Na eliminatie van dit negatieve saldo van de AVRO resteert voor de 7 overige omroepen een totaal nadelig saldo van f 1,7 mln. De conclusie kan dan ook getrokken worden dat de afgelopen jaren het radio- en televisiebedrijf voor de omroepen (vrijwel) geen tekorten hebben opgeleverd.

Tekorten van het radio- en televisiebedrijf in de jaren waarin zij zich voordeden kunnen in principe niet als structureel beschouwd worden bij een zelfstandig radio- en televisiebedrijf. Uitsluitend in combinatie met bladexploitatie en vermogenswinsten kan men zich structurele tekorten veroorloven. In alle andere gevallen zal een omroep na een verliesjaar het benodigde vermogen trachten aan te zuiveren door een exploitatie met een positief saldo. Middels aanpassing van de programmakosten is de flexibiliteit aanwezig om dit te realiseren.

Om een indicatie te krijgen van het benodigde vermogen voor de bufferfunctie is het van belang de frequentie en omvang van deze verliezen te kennen.

Onderstaande tabel geeft de frequentie weer van in de jaren 1982 t/m 1990 door omroepverenigingen geleden tekorten. De eerste kolom geeft aan de grootte van de voorkomende tekorten in miljoenen guldens. De tweede kolom geeft aan het aantal malen dat een tekort van de betreffende grootte bij het televisiebedrijf is voorgekomen in de periode 1982 t/m 1990. Voor de overige kolommen geldt ditzelfde voor het radiobedrijf, het saldo van het radio- en televisiebedrijf samen en het saldo van het radio- en televisiebedrijf samen met uitzondering van de AVRO.

Tekort (x f 1 mln)	Televisie	Radio	Radio en televisie	Radio en televisie excl AVRO
0 - 1	15	25	8	8
1 - 2	6	7	15	13
2 - 3	8	3	5	4
3 - 4	1		2	
4 - 5	2		3	
5 - 6			1	
6 - 7	1			
7 - 8	1		1	1
9 - 10			1	1
	34	35	36	27

Opgemerkt kan worden dat jaren met tekorten veelal (behoudens bij de AVRO) gevolgd worden door jaren met compenserende overschotten.

Bij het schatten van het benodigde vermogen is van belang de gemiddelde maximale omvang van de tekorten te benaderen.

Indien de twee hoge tekorten beschouwd kunnen worden als incidenten en de verliezen van de AVRO buiten beschouwing worden gelaten omdat deze het gevolg zijn van bewust beleid dan blijkt dat de hoogste tekorten vallen in de klasse van f 2 mln tot f 3 mln.

De Commissie is van mening dat het aanvaardbaar te achten is het voor de bufferfunctie aan te houden vermogen per omroep te stellen op 2 maal het klassemidden van voornoemde klasse ofwel $2 \times f 2,5 \text{ mln} = f 5 \text{ mln}$.

Overigens wil de Commissie er op wijzen dat een andere benadering namelijk het bepalen van het gemiddelde verlies plus 2 maal de statistische spreiding tot vrijwel dezelfde uitkomst zou leiden.

Het totaal voor alle omroepen benodigde vermogen voor de bufferfunctie kan derhalve gesteld worden op f 40 mln.

Bladexploitatie

De bladexploitatie is in de afgelopen 9 jaar vrijwel altijd winstgevend geweest. Daarnaast levert de bladexploitatie door vooruitbetaalde contributies een liquiditeitsbuffer op.

Het aanhouden van eigen vermogen als buffer ter financiering van fluctuaties in de resultaten van bladexploitatie bleek derhalve niet nodig te zijn.

Overige inkomsten en lasten

Het saldo van overige inkomsten en lasten vertoont in totaal vanaf 1983 een positief beeld. Per omroep gezien vertoont deze categorie van resultaten een wisselend beeld, waarbij de kanttekening past dat in geval van een negatief jaarresultaat dit saldo per omroep beperkt van omvang is. Het aanhouden van een eigen vermogen als buffer ter financiering van fluctuaties in deze categorie is naar de mening van de Commissie niet nodig.

AD 3 WEERSTANDSVERMOGEN IN VERBAND MET BEDRIJFSRISICO'S

Voor een analyse van dit aspect kan de exploitatie van een omroepvereniging worden onderscheiden in de exploitatie van de omroepprogramma's en de exploitatie van de vereniging (waaronder het omroepblad).

EXPLOITATIE OMROEPPROGRAMMA'S

De uurbedragen die van overheidswege ter beschikking worden gesteld worden gevoed vanuit de opbrengst van de omroepbijdragen en de reclame-opbrengsten van de STER. Deze beide inkomstenbronnen bepalen in hoge mate de bedrijfsrisico's, die de omroepen op het gebied van de financiering van programma's lopen. Het relatieve aandeel van inkomsten uit omroepbijdragen en STER in het totaal van beiden over de jaren 1983 t/m 1991 is als volgt:

	Aandeel omroep- bijdrage	Aandeel STER
1983	72%	28%
1984	72%	28%
1985	70%	30%
1986	69%	31%
1987	66%	34%
1988	63%	37%
1989	61%	39%
1990	63%	37%
1991	69%	31%

Opgemerkt dient te worden dat ook de kosten van de beheertaken van het NOB, van de Wereldomroep, van een gedeelte van de regionale omroep alsmede van enkele andere op de omroep betrekking hebbende uitgaven uit de som van deze beide inkomsten worden bestreden. Het aandeel van de binnenlandse landelijke omroep in het totale omroepbudget bedraagt momenteel circa 80 %, het aandeel van de omroepverenigingen en de NOS ongeveer 65%.

Naast de ontvangen uurbedragen bestaat ook de mogelijkheid programma's te financieren uit middelen welke beschikbaar gesteld worden door derden.

a. Omroepbijdragen

Vanaf 1984 bleef de hoogte van de omroepbijdrage op grond van politieke besluitvorming ongewijzigd.

Met ingang van het jaar 1992 wordt de omroepbijdrage jaarlijks aan de inflatie aangepast.

De indexaanpassingen van de omroepbijdragen en van het budget van de binnenlandse omroep vertonen het volgende beeld:

Jaar	Omroepbijdrage		Accres Binnenlandse Omroepen in %	
	Tarief (x f 1,--)	Toename in procenten	Toegekend accres	Verwacht accres (bij ongewij- zigd beleid)
1991	158,--		3,4	
1992	162,--	2,5	3,5	
1993	168,--	3,7		3,5
1994 progn.	174,--	3,6		3,5
1995 progn.	180,--	3,4		3,5

De verwachte aanpassingen vanaf 1993 zijn een prognose van WVC en van toepassing in een situatie van ongewijzigd beleid.

Ook het aantal omroepbijdrage-betalers vertoont jaarlijks nog een (autonome) groei. Daarnaast valt sinds het jaar 1991 een forse extra groei van de inkomsten uit omroepbijdragen te constateren als gevolg van een door de Dienst Omroepbijdrage ingezette actie tegen zwartkijkers.

Door deze ontwikkeling stijgen de netto-opbrengsten uit omroepbijdragen relatief harder dan de inflatoire aanpassing van het omroepbudget.

- 19 De door het departement aangehouden raming van de bruto-opbrengst van de omroepbijdragen voor de jaren 1992 tot en met 1995 vertoont het volgende beeld (bedragen x f 1 mln):

	<u>1990</u>	<u>1991</u>	<u>1992</u>	<u>1993</u>	<u>1994</u>	<u>1995</u>
Bruto-opbrengst						
vorig jaar			821,1	851,1	915,7	960,6
Indexering			16,7	26,1	26,4	26,7
Volume groei	—	—	<u>13,3</u>	<u>38,5</u>	<u>18,5</u>	<u>17,3</u>
Totaal bruto	792,9	821,1	851,1	915,7	960,6	1004,6
Apparaatskosten	<u>34,2</u>	<u>41,4</u>	<u>36,0</u>	<u>37,3</u>	<u>38,6</u>	<u>40,0</u>
Totaal netto	<u>758,7</u>	<u>779,7</u>	<u>815,1</u>	<u>878,4</u>	<u>922,0</u>	<u>964,6</u>

b. Reclame-opbrengsten STER

Tot en met 1989 heeft de opbrengst van de STER-reclame een sterke groei te zien gegeven. De komst van een commerciële zender met eigen reclame-uitzendingen heeft zeer sterke invloed gehad op de werkelijke hoeveelheid zendtijd van de STER, op het tarievenbeleid alsmede op de verleende kortingen. Dit heeft geresulteerd in een - met name in 1991 zeer sterke - terugval van deze inkomstenbron.

Het is duidelijk dat op dit punt van de financiering van de uurbedragen en dus de bekostiging van de omroepprogramma's enige risico's liggen.

In het eerste kwartaal van 1992 lijkt een kentering te zijn opgetreden in de teruggang van de reclame-opbrengst van de STER. Er valt zelfs weer een lichte verbetering van de opbrengst waar te nemen.

Het Ministerie van WVC houdt de volgende prognose voor de reclame-opbrengsten aan (bedragen x f 1 mln):

	Radio- reclame	Televisie- reclame	Apparaats- kosten	Netto- Opbrengst
1988	61,8	384,2	- 10,6	435,4
1989	80,8	408,9	- 12,6	477,1
1990	93,2	374,9	- 14,7	453,5
1991	98,0	275,0	- 15,0	358,0
1992	95,0	302,0	- 22,0	375,0
1993	95,0	325,0	- 22,8	397,2
1994	95,0	358,0	- 23,6	429,4
1995	95,0	385,0	- 24,4	455,6

De prognoses van het Ministerie van WVC zijn gebaseerd op eerdere verkenningen uitgevoerd door het bureau McKinsey&Company. Er hebben zich sindsdien belangrijke ontwikkelingen voorgedaan op de reclamemarkt, waardoor de Commissie het noodzakelijk achtte aanvullend onderzoek te laten verrichten om vast te stellen of de gehanteerde prognoses aan revisie toe waren. De Commissie heeft zich daarbij geconcentreerd op het belangrijkste onderdeel, de ontwikkeling van de televisie-inkomsten. Daartoe is aan de sectie Marktkunde en Marktonderzoek (sectie M&M) van de Rijksuniversiteit Groningen een opdracht verstrekt.

Het resultaat van dit onderzoek is dat de meest recente ontwikkelingen niet tot andere conclusies leiden dan waartoe McKinsey&Company enige tijd geleden was gekomen. De prognoses van McKinsey&Company waren zoals nu blijkt aan de voorzichtige kant, zodat er voor de Commissie geen aanleiding is de door WVC gehanteerde prognoses bij te stellen.

De kans dat een tweede commerciële televisiezender ontstaat die zich richt op het algemene publiek als concurrent van de STER wordt door de sectie M&M laag ingeschat. Wel zou het ontstaan van een doelgroepzender tot de mogelijkheden behoren, maar zo'n zender zou niet leiden tot een belangrijke daling van de inkomsten van de STER.

Voor wat betreft de radio hanteert de Commissie vooralsnog de eerdere prognose als uitgangspunt. Het is de Commissie bekend dat rond de verschijningsdatum van dit rapport onderzoeksresultaten van McKinsey&Company bekend zullen worden naar de ontwikkeling van radioreclame.

De uitgebreide bevindingen van de sectie M&M zijn als bijlage opgenomen.

c. Overige programma-inkomsten (van derden)

Naast de ontvangen uurbedragen bestaat ook de mogelijkheid programma's te financieren uit middelen welke beschikbaar gesteld worden door derden.

Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen directe baten die de zendgemachtigden zelf ontvangen, en indirecte baten die ten goede komen aan de producent van het programma.

Het bestaan van deze indirecte baten is een bekend gegeven, maar zijn wegens het ontbreken van inzage in de boeken van de producenten niet te kwantificeren. Anders is dat met de directe baten van derden. Naast het verkrijgen van bepaalde subsidies zijn in dit verband als belangrijke bronnen te noemen het Stimuleringsfonds en het CoBofonds. Overigens zijn aan de verkrijging van deze middelen voorwaarden verbonden, waardoor zij slechts kunnen dienen als aanvulling ten behoeve van programma's waarvan de kosten uitgaan boven het normale uurbedrag. Beide fondsen lijken een structureel element te vormen in de financiering van de omroepprogramma's.

Sinds 1992 is het mogelijk geworden - zij het onder beperkte voorwaarden - programma's te laten sponsoren. Ook deze geldmiddelen worden thans aangewend voor de programmering naast de beschikbaarstelling van de uurbedragen. Zij vormen een nieuwe opbrengstenbron waarvan de omvang relatief belangrijk zou kunnen worden.

INVLOED OP DE ALGEMENE RESERVE

De hiervoor geschetste ontwikkelingen van omroepbijdragen en STER alsmede de door WVC geprognostiseerde kostenontwikkelingen leiden bij ongewijzigd beleid tot de volgende invloed op de algemene reserve (bedragen x f 1 mln):

	Begroting	Prognose WVC			
	1992	1993	1994	1995	1996
Opbrengst omroepbijdragen	815,1	878,4	922,0	964,6	1006,0
Opbrengst Radio en televisiereclame	375,0	397,2	429,4	455,6	483,7
Opbrengst rente	<u>16,5</u>	<u>12,1</u>	<u>10,3</u>	<u>11,7</u>	<u>15,9</u>
Totaal ontvangsten	<u>1206,6</u>	<u>1287,7</u>	<u>1361,7</u>	<u>1431,9</u>	<u>1505,6</u>
Totaal dotaties, bijdragen e.d. *)	59,8	55,5	62,9	65,5	72,3
Vergoeding beheertaken **)	120,0	123,4	127,2	130,7	134,7
Totaal vergoeding omroepinstellingen	<u>1080,4</u>	<u>1140,2</u>	<u>1168,2</u>	<u>1197,4</u>	<u>1233,6</u>
Totaal uitgaven	<u>1260,2</u>	<u>1319,1</u>	<u>1358,3</u>	<u>1393,6</u>	<u>1440,6</u>
Mutatie Algemene Omroepreserve	<u>- 53,7</u>	<u>- 31,4</u>	<u>3,4</u>	<u>38,2</u>	<u>65,0</u>

*) Dit betreft o.a. apparaatskosten van het CvdM, de Mediaraad, onderzoekskosten, de dotatie aan het Stimuleringsfonds e.d.

**) Dit betreft de vergoeding voor door het NOB uitgevoerde niet commerciële taken, zoals o.a. het uitzendproces radio en televisie, en de omroepkosten en -koren.

Binnen het huidige beleid van de Minister van WVC wordt de hoogte van de reële uurbedragen binnen de thans gehanteerde methodiek niet aangetast wanneer de reclame-inkomsten zich conform de raming blijven bewegen.

EXPLOITATIE VERENIGING

a. Exploitatie programmablad

Uit hoofdstuk II blijkt dat de exploitatie van programmabladen over het algemeen een belangrijke inkomstenbron hebben gevormd voor de omroepen.

Mocht het zo zijn dat de exclusiviteit van de programmeergevens in de toekomst voor de omroep verloren gaat, dan zou dit kunnen leiden tot een terugval van leden/abonnees. De consequenties hiervan zouden tweeledig kunnen zijn nl. verlies van zendtijd c.q. zendtijdvergunning dan wel noodzakelijke saneringsmaatregelen.

De Commissie heeft zich niet bezig gehouden met beschouwingen rond het verlies van zendtijd c.q. zendtijdvergunning mede gezien het geuite voornemen van de Minister van WVC om te komen tot een langjarig concessiesysteem.

Zelfs in het geval van ingrijpende saneringsmaatregelen zullen de financiële risico's naar het oordeel van de Commissie niet van een zodanige omvang zijn dat daarmee de continuïteit zal worden aangetast. De Commissie vindt voor deze opvatting mede steun in situaties van het verleden waarbij bij sterk verschillende omvang van oplagen van programmabladen vrijwel geen tekorten werden geleden op de exploitatie.

b. Overige baten en lasten

Uit hoofdstuk II blijkt dat de overige baten minus de overige lasten over de jaren 1982 t/m 1990 een positief saldo van f 55,9 mln hebben opgeleverd. Per omroep per jaar is dit gemiddeld minder dan f 1 mln. Het saldo is daarnaast beïnvloed door enige incidentele pieken.

De belangrijke positieve component binnen deze categorie baten en lasten vormen de opbrengsten uit vermogen. Gezien de toename van de vermogens in de afgelopen jaren lijkt het voortbestaan van deze inkomstenbron niet in gevaar.

De Commissie acht het derhalve niet noodzakelijk dat de individuele omroepverenigingen vermogen reserveren voor de bedrijfsrisico's van de exploitatie van de vereniging (waaronder het programmablad).

AD 4 RESERVEFUNKTIE IN GEVAL VAN LIQUIDATIE

Met betrekking tot de kwantificering van benodigd vermogen in verband met eventuele discontinuïteit zijn de volgende scenario's relevant:

- a) liquidatie individuele omroep door faillissement
- b) idem door vrijwillige opheffing
- c) idem door einde concessie (bij concessiesysteem)

ad a

In het geval van een faillissement is er sprake van een negatief vermogen en is het aspect der reservefunctie niet aan de orde.

ad b

Zo deze mogelijkheid zich al zou voordoen dan is dit een eigen keuze waarvan de gevolgen door de betreffende verenigingen dienen te worden gedragen.

In dit geval kan het gereserveerde vermogen voor de hierna genoemde reservefunctie in geval van liquidatie door beëindiging van de concessie ook dienen als reservefunctie voor deze situatie.

ad c

Indien het onlangs door de Minister van WVC voorgestelde concessiesysteem wordt ingevoerd dan kan gesteld worden dat het reëel is te komen tot het aanhouden van een vermogen ter dekking van afvloeiingskosten personeel voor het geval dat een concessie niet verlengd zou worden.

In totaal bedroegen de kosten van salarissen en sociale lasten voor radio en televisie in 1990 f 118 mln. Indien verondersteld wordt dat een aanvaardbaar sociaal plan tenminste een bedrag ter grootte van een jaarlast salarissen en sociale lasten zal vergen dan kan gesteld worden dat in relatie tot voornoemde salarissen voor radio en televisie een vermogen voor de reservefunctie van f 120 mln aanvaardbaar (en voorzichtig) te achten is.

In aanmerking nemende:

- dat dit vermogen eventueel eerst na afloop van een concessie benodigd zal zijn en de contante waarde derhalve thans lager is
 - dat de huidige exploitatiesaldi van blad en vereniging gemiddeld positief zijn
- acht de Commissie voornoemd bedrag ad f 120 mln als reservefunctie thans ook voldoende om in de toekomst voor personeel van vereniging en blad de eventuele aanvullende lasten uit hoofde van een sociaal plan te kunnen dekken.

B. NOS**AD 1 PERMANENT VERMOGENSBESLAG**

Ook met betrekking tot de NOS is de Commissie van mening dat de vaste activa door eigen vermogen gefinancierd dienen te worden. Dit betekent derhalve een bestemd permanent vermogensbeslag van f 8,3 mln.

In tegenstelling tot de omroepverenigingen is er bij de NOS sprake van een benodigd positief werkkapitaal.

De lening van het Commissariaat voor de Media heeft een langlopend karakter; het benodigde werkkapitaal (excl. liquide middelen) is als volgt te becijferen (bedragen x f 1 mln):

Voorraden en vorderingen	79
Kortlopende schulden	72
Af: Lening Commissariaat voor de Media	<u>15</u>
	57
Per saldo benodigd	<u>22</u>

Ultimo 1990 was dit saldo gefinancierd door de van het Commissariaat voor de Media ontvangen lening en door een deel van de voorzieningen.

De Commissie is van mening dat gezien de status van de NOS het werkkapitaal gefinancierd dient te worden door eigen vermogen of daarmee gelijk te stellen bronnen. De langlopende lening kan naar het oordeel van de Commissie dezelfde functie vervullen als eigen vermogen, mits de NOS formeel de toezegging krijgt langdurig over deze lening te kunnen beschikken. Het komt de Commissie voor dat het permanente karakter goed vorm kan worden gegeven door een achtergestelde lening.

Dit houdt in dat uitgaande van de positie ultimo 1990 het tekort aan vermogen voor het permanente vermogensbeslag voor de NOS als volgt is te becijferen (bedragen x f 1 mln):

Vaste activa		8
Werkkapitaal		<u>22</u>
Totaal		30
Gefinancierd door:		
Eigen vermogen	8	
Langlopende (achtergestelde)		
lening	<u>15</u>	
		<u>23</u>
Tekort aan permanent vermogen		<u>7</u>

Dit tekort werd ultimo 1990 gefinancierd door de voorzieningen. Zolang er geen uitkeringen ten laste van deze voorzieningen plaatsvinden welke de aanwezige liquiditeiten ad f 7 mln te boven gaan kan deze financieringswijze worden gecontinueerd. Indien de voorzieningen door uitkeringen (en niet door vrijval) afgebouwd worden zal er behoefte zijn aan aanvulling van het bedrag benodigd voor de permanente vermogensbehoefte.

AD 2 BUFFERFUNKTIE

Over de periode 1988 t/m 1990 werd door de NOS (DTP en DRP) een nadelig saldo behaald van f 7,4 mln. Dit tekort komt vrijwel geheel voor rekening van de televisiedienst.

De bufferfunctie van het vermogen dient niet voor opvang van jaarlijks wederkerende tekorten maar voor de opvang van incidentele tekorten.

Gezien de omvang van de NOS (2 maal de grootte van een A-omroep) lijkt het redelijk het benodigde vermogen voor de NOS te stellen op 2 maal dat van een A-omroep ofwel f 10 mln.

AD 3 WEERSTANDSVERMOGEN IN VERBAND MET BEDRIJFSRISICO'S

Voor deze functie van het vermogen verwijzen wij naar het vermelde bij de omroepverenigingen.

Ook voor de NOS geldt de conclusie van de Commissie dat het niet noodzakelijk is vermogen te reserveren voor de weerstandsfunctie in verband met bedrijfsrisico's.

AD 4 RESERVEFUNKTIE IN GEVAL VAN LIQUIDATIE

De NOS is door de wet opgericht en verricht aanvullende en specifieke bij de wet opgelegde programmataken.

Liquidatie van de NOS zal naar de mening van de Commissie alleen voorkomen bij gelijktijdige liquidatie van het totale publieke bestel. In dat geval zal de Minister van WVC verantwoordelijk zijn voor de liquidatie. Voor de gevolgen van de liquidatie kan de Minister de algemene reserve inzetten.

Het is naar de opvatting van de Commissie niet nodig dat de NOS zelfstandig vermogen reserveert voor die situatie.

RECAPITULATIE

Uit de voorgaande analyse blijkt voor zowel de omroepverenigingen als voor de NOS dat naar het oordeel van de Commissie afzonderlijk per aspect van vermogensvorming de volgende vermogensposities minimaal benodigd zijn (bedragen x f 1 mln):

	Omroepver- enigingen	NOS
Permanent vermogensbeslag	<u>140</u>	<u>30</u>
Bufferfunctie ter opvang van fluctuaties	<u>40</u>	<u>10</u>
Weerstandvermogen ter opvang van bedrijfsrisico's	-	-
Reservefunctie i.v.m. liquidatie	<u>120</u>	-

IV INDICATIE MINIMAAL AAN TE HOUDEN VERMOGEN

A. OMROEPVERENIGINGEN

De Commissie is van oordeel dat het totaal minimaal aan te houden vermogen geen optelsom behoeft te zijn van het benodigde vermogen per aspect, immers een deel van het permanente vermogensbeslag kan ook dienst doen voor de reservefunctie en het benodigde buffervermogen kan geheel worden opgevangen door het vermogen dat noodzakelijk is in verband met de reservefunctie van het vermogen.

In het voorgaande is gesteld dat voor de reservefunctie van het vermogen ten behoeve van eventuele liquidatie een bedrag van f 120 mln aanvaardbaar kan zijn.

In een dergelijk geval hebben de omroepverenigingen de mogelijkheid de vaste activa te liquideren. Indien verondersteld wordt dat een liquidatiewaarde kan gesteld worden op 60% van de boekwaarde dan kan f 84 mln als eveneens dienstdoende voor de reservefunctie worden aangemerkt en dient hiervoor nog een aanvullend vermogen van f 36 mln (f 120 mln - f 84 mln) aanwezig te zijn, ofwel afgerond f 35 mln.

Als buffervermogen (in liquide vorm) dient zoals hiervoor becijferd f 40 mln aanwezig te zijn. Aangezien het buffervermogen slechts dient om fluctuaties bij continuïteit op te vangen, kan het aanvullend reservevermogen ook hiervoor worden aangewend en is f 5 mln als aanvullend vermogen benodigd.

Samenvattend kan het minimaal benodigde vermogen in totaal (op basis van ultimo 1990) dan als volgt worden becijferd:

Permanent vermogensbeslag	140	(deels ook te gebruiken als vermogen voor reservefunctie)
Aanvullend vermogen voor reservefunctie	35	(ook te gebruiken als buffervermogen)
Aanvullend vermogen voor bufferfunctie	<u>5</u>	
	<u>180</u>	

Uitgaande van de vermogenspositie ultimo 1990 te weten een totaal eigen vermogen van f 395 mln betekent dit een niet gebonden vermogen van f 215 mln.

Ook getoetst aan de totaal beschikbare liquiditeit van f 304 mln lijkt het bedrag van het niet gebonden vermogen aanvaardbaar en resteert boven dit bedrag nog een aanzienlijke liquiditeit.

Per omroep is het niet gebonden vermogen als volgt te berekenen (bedragen x f 1 mln):

	Eigen vermogen	Benodigd vermogen voor:		Niet gebonden vermogen
		Permanent vermogensbeslag	Aanvullend voor reservefunctie en bufferfunctie	
AVRO	74	19	6	49
KRO	42	19	6	17
NCRV	99	54	5	40
TROS	26	11	11	4
VARA	48	19	7	22
VOO	59	7	6	46
EO	21	7	6	8
VPRO	<u>26</u>	<u>4</u>	<u>7</u>	<u>15</u>
Totaal	<u>395</u>	<u>140</u>	<u>54</u>	<u>201</u>

Het niet gebonden vermogen werd voor de omroepen als totaal gezien berekend op f 215 mln; vanuit een individuele berekening per omroep echter bedraagt het totaal niet gebonden vermogen f 201 mln (zie ook pagina 33).

Het aanvullend vermogen van de individuele omroepverenigingen voor de reservefunctie en voor de bufferfunctie is als volgt berekend (bedragen x f 1 mln):

	Jaarlast salarissen en sociale lasten	Vaste activa x 60%	Benodigd aanvullend vermogen voor reserve functie	Buffer- vermogen	Totaal
AVRO	18	12	6		6
KRO	17	11	6		6
NCRV	18	32	0	5	5
TROS	18	7	11		11
VARA	18	11	7		7
VOO	10	4	6		6
EO	10	4	6		6
VPRO	<u>9</u>	<u>2</u>	<u>7</u>	<u>-</u>	<u>7</u>
Totaal	<u>118</u>	<u>83</u>	<u>49</u>	<u>5</u>	<u>54</u>

Aangezien bij de NCRV de jaarlast salarissen en sociale lasten minder bedraagt dan 60% van de vaste activa ontstaat in geval van berekening per omroep een verschil van f 14 mln.

B. NOS

Naar de mening van de Commissie verdient het met oog op de bufferfunctie aanbeveling dat aan de NOS naast de al bestaande lening van het Commissariaat voor de Media ad f 15 mln aanvullend circa f 10 mln als lang vermogen ter beschikking wordt gesteld in de vorm van een achtergestelde lening. In de toekomst kan het nodig zijn een tweede aanvulling als lang vermogen te verstrekken ter grootte van maximaal f 7 mln als mocht blijken dat de op de balans voorkomende voorziening geheel wordt aangesproken.

LIJST GERAADPLEEGDE BRONNEN

1.	Mediawet van 21 april 1987	houdende regels betreffende de verzorging van radio- en televisieprogramma's, de omroepbijdrage en de steunverlening aan de pers
2.	Mediawet van 19 november 1987	houdende regelen ter uitvoering van de bepalingen van de Mediawet.
3.	Rapport d.d. 30 maart 1990 van Reyn, de Blaey Rotterdam aan het Commissariaat voor de Media, alsmede brief d.d. 5 april 1990 van het Commissariaat voor de Media aan de Minister van WVC	inzake de Financiële Positie Omroepen gedurende de periode 1982 t/m 1988
4.	Rapport d.d. 19 februari 1991 van McKinsey&Company aan het bestuur van de NOS	getiteld: Herwinning van aantrekkingskracht door versterking van televisieprogrammering
5.	Rapport d.d. 19 februari 1991 van Reyn, de Blaey Rotterdam aan het Commissariaat voor de Media	inzake Ontwikkelingen in de jaren negentig en Vergelijking met het buitenland (in aanvulling op rapport 30 maart 1990).
6.	Rapport Dagelijks Bestuur NOS d.d. 28 februari 1991	Naar een gedifferentieerd publiek bestel: meerjarenvisie.
7.	Meerjarenplan 1991-1995 NOS d.d. april 1991.	Nederlandse Publieke Omroep; Deel I: Televisie.
8.	Rapport d.d. 15 april 1991 van Reyn, de Blaey Rotterdam aan het Commissariaat voor de Media	inzake de Financiële Positie Omroepen 1989
9.	Rapport d.d. 21 augustus 1991 van Reyn, de Blaey Rotterdam aan het Commissariaat voor de Media	inzake de Financiële Positie Omroepen 1990 (beknopte rapportage)
10.	Rapport d.d. 20 maart 1992 van Reyn, de Blaey Rotterdam aan het Commissariaat voor de Media	inzake de Bedrijfsmatige Positie Omroepen 1990 (omroepverenigingen en NOS)
11.	Rapport d.d. 28 april 1992 van de Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Economische Wetenschappen, sectie Marktkunde en Marktonderzoek	getiteld: Prognose televisiereclame 1992-1995

OVERIGE GERAADPLEEGDE STUKKEN:

- a. Motie Middelkoop/Beinema d.d. 16-9-1991(22147 nr 14)
- b. Brief NOS aan WVC d.d. 21-8-1991 ref. MdJ/BG/GT/cbs
- c. Brief minister WVC aan Tweede Kamer d.d. 27-8-1991 ref. MLB/F/OP/U-91.2980
- d. Brief NOS aan Tweede Kamer d.d. 6-9-1991 ref. MdJ-476/91
- e. Brief minister WVC aan Tweede Kamer d.d. 10-9-1991 ref. MLB/X/OP/U-91.3253
- f. Handelingen Tweede Kamer d.d. 16-9-1991 (UCV 61)
- g. Brief minister WVC aan Tweede Kamer d.d. 4-12-1991 ref. MLB/F/OP-91.4172
- h. Brief minister WVC aan Tweede Kamer inzake omroepbestel d.d. 12-12-1991 ref. MLB/F/OP-91.4356
- i. Meerjaren-begroting Media WVC 1991-1995 d.d. 27-11-1991
- j. STER-operating-plan 1992
- k. Meerjaren-begroting Media WVC 1991-1995 d.d. 25-2-1991

**ONDERZOEK VERMOGENSPOSITIE
OMROEPEN**

BIJLAGEN BIJ RAPPORTAGE

DOOR

COMMISSIE VAN DER ZWAN

"NAAR VERMOGEN"

11 MEI 1992

SAMENSTELLING COMMISSIE:

DRS C.P. VAN DIJK

PROF. DR G. ZOUTENDIJK

PROF. DR A. VAN DER ZWAN

**DRS H.THJ. SPAAN
(SECRETARIS)**

C.A.026034

BIJLAGEN:

1. Brief d.d. 27 februari 1992 van de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende instelling van de Commissie alsmede opdrachtformulering
2. Memorandum d.d. 20 maart 1992 van Reyn, de Blaey Rotterdam inzake nadere financiële informatie omtrent grote zendgemachtigden voor de jaren 1982 t/m 1990
3. Standpunten van de betrokken zendgemachtigde instellingen op de opdrachtformulering, t.w. van:
 - a. NOS d.d. 31 maart 1992 (met bijlagen)
 - b. AVRO, KRO, NCRV d.d. 30 maart 1992
 - c. TROS d.d. 6 april 1992
 - d. VARA d.d. 31 maart 1992
 - e. VOO d.d. 1 april 1992
 - f. EO d.d. 31 maart 1992 (met bijlagen)
 - g. VPRO d.d. 1 april 1992 (met bijlage)
4. Correspondentie over nadere informatie betreffende de VARA en VOO:
 - a. brief Commissie d.d. 2 april 1992 aan VOO
 - b. brief Commissie d.d. 8 april 1992 aan VARA
 - c. antwoord d.d. 13 april 1992 van KPMG Klynveld Accountants
5. Beknopte kanttekeningen naar aanleiding van de door de omroepen schriftelijk kenbaar gemaakte visies.
6. Rapport d.d. 28 april 1992 van de Universiteit van Groningen, Faculteit der Economische Wetenschappen, Vakgroep Bedrijfseconomie, sectie Marktkunde en Marktonderzoek, getiteld Prognose televisiereclame 1992-1995

BIJLAGE 1

**Brief d.d. 27 februari 1992 van de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende instelling
van de Commissie alsmede opdrachtformulering**

W
E
L
Z
I
J
K
V
O
L
K
G
E
Z
O
N
D
H
E
I
T
U
G
U
L
T
U

C. v. d. M. ingekomen - 3 FEBRUARIJ 1992
SVOLGNR.: 006539
CLASS. NR.:
AFDR. MEDEW.:
AFGEDAAN:

AAN
de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 1a
Den Haag

Ons kenmerk
MLB/F/OP-92.338
Onderwerp
Onderzoek vermogenspositie
omroepverenigingen

Inlichtingen bij

Doorkiesnummer
3406310
Bijlage(n)

Rijswijk 27 FEB. 1992
Uw brief

Tijdens de UCV van 16 september 1991 over de nota Publieke omroep in Nederland is afgesproken een onderzoek te doen naar de bedrijfseconomische noodzaak van de vermogens van de omroepverenigingen. In vervolg op mijn brief van 11 oktober 1991 (TK 22147, nr. 17) deel ik u mee een commissie te hebben ingesteld die mij zal adviseren of, en zo ja, wel deel van de vermogens van de omroepverenigingen en de opbrengst daarvan zonder onredelijk risico voor de continuïteit van het bedrijf ingezet kan worden voor de kerntaak van de omroepen. Tevens zal de commissie mij adviseren welke structurele bijdragen zijdens de omroepen aan de programmering mogelijk is, gezien de mogelijkheden eigen inkomsten te verwerven met diverse activiteiten (bijvoorbeeld omroepbladen, merchandising, sponsoring etc.).

De commissie zal zich niet bezighouden met politieke en juridische aspecten betreffende de vraag of omroepen als privaatrechtelijke organisaties verzocht kunnen worden verenigingsgelden in te zetten voor (ondersteunende) financiering van de programma's.

De commissie zal bestaan uit de heren drs. C. van Dijk, prof.dr. G. Zoutendijk en prof.dr. A. van der Zwan (voorzitter), die ik bereid heb gevonden een onderzoek met genoemde strekking uit te voeren. De commissie zal secretariaal en financieel-technisch worden bijgestaan door het Commissariaat voor de Media (CvdM) en zijn accountant; als secretaris is aan de commissie toegevoegd de heer drs. H.Th.J. Spaan RA (adviseur van het CvdM). Op verzoek van de commissie zal als trait d'union tussen mij en de commissie fungeren de heer drs. C.A. Vis, Hoofd van de sector Financiële en Technische Zaken van de directie Media, Letteren en Bibliotheken. Hij zal de vergaderingen van de commissie als toehoorder bijwonen.

Dezer dagen heb ik in overleg met de commissie de volgende benaderingswijze opgesteld.

- a. De commissie baseert zich in de eerste plaats op de door de accountant van het CvdM over de afgelopen jaren opgestelde rapportages met betrekking tot de financiële positie van de ledengebonden omroepverenigingen naar soort; daarbij zullen tevens de vermogensposities worden betrokken, zoals deze blijken uit de accountantsrapporten van de omroepverenigingen;

Bezoekadressen
Rijswijk

Correspondentie uitsluitend
richten aan het postadres.
met vermelding van de

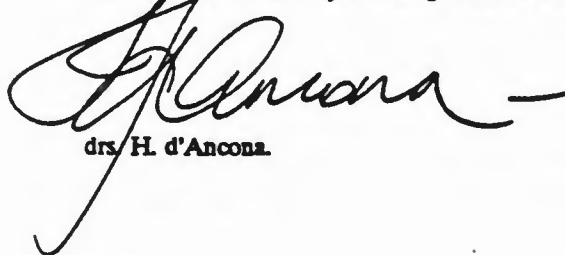
Telex Rijswijk
31680 wvcrw nl

- b. Zij zet deze vermogenspositie af tegen de vermogens die nu en in de toekomst nodig (zullen) zijn. Ook oriënteert zij zich daarbij op mogelijk vergelijkbare situaties in andere bedrijfsomgevingen. Zij doet dit met inachtneming van de verschillende aspecten die bij vermogensvorming een rol behoren te spelen;
- c. Tot die aspecten kunnen zeker bedrijfsrisico's behoren waarmee de publieke omroep in de komende jaren te maken krijgen, gelet op de onzekerheden ten aanzien van inkomsten uit omroepbijdrage en STER en de overige inkomsten;
- d. Aan de hand van die analyse zal de commissie conclusies trekken over de vraag of, en zo ja, in hoeverre sprake is van niet bij het type bedrijf passende vermogens- en liquiditeitsposities c.q. vermogens- en liquiditeitsgroei. In dat verband wordt uiteraard de doelstelling van de omroepverenigingen betrokken;
- e. De commissie zal bij haar werkzaamheden bezien of binnen de door de commissie vast te stellen systematiek tevens een uitspraak mogelijk is over een wenselijke kapitalisatie van de NOS-programmadiensten.

De omroepverenigingen zullen worden uitgenodigd hun visie op deze problematiek kenbaar te maken voor zover die betrekking heeft op hun eigen organisatie. Deze visies zullen als bijlagen bij het rapport van de commissie worden gevoegd.

Voorts is de commissie verzocht ernaar te streven in ieder geval vóór 15 mei 1992 haar eindrapport aan mij uit te brengen. Besluitvormingsvoorstellen naar aanleiding van de uitkomst van de rapportage zijn vanzelfsprekend voor mijn rekening.

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,

drs. H. d'Ancona.

BIJLAGE 2

Memorandum d.d. 20 maart 1992 van Reyn, de Blaey Rotterdam inzake nadere financiële informatie omtrent grote zendingemachtigden voor de jaren 1982 t/m 1990

MEMORANDUM

Aan: De leden van de Commissie Van der Zwan
Van: C.D. Hoogendijk, R. Scheepbouwer
Betreft: Nadere financiële informatie omtrent grote zendgemachtigden voor de jaren
1982 t/m 1990
d.d.: 20 maart 1992

Met ons memorandum d.d. 4 maart j.l. verstrekten wij u informatie omtrent vermogen en resultaat van de grote zendgemachtigden alsmede informatie omtrent fondsen en voorzieningen.

Tijdens de laatste commissievergadering verzocht u ons in het bijzonder nadere informatie omtrent beheer en beschikking van de bestaande fondsen.

Inmiddels is onze rapportage omtrent de bedrijfsmatige positie van de omroepen over 1990 definitief en zullen wij deze naar verwachting op 24 maart a.s. aan het Commissariaat voor de Media overhandigen.

De hierbij verstrekte cijfermatige overzichten zijn thans geheel aangepast aan voornoemde rapportage.

In het kader van uw verzoeken wordt hierbij informatie verstrekt betreffende de volgende zendgemachtigden: AVRO, KRO, NCRV, TROS, VARA, VOO, EO, VPRO en NOS en wel als volgt:

A Per zendgemachtigde:

1. een overzicht waarin voor de jaren 1982 t/m 1990 in beknopte vorm samenstelling van balansen alsmede enige kerncijfers zijn opgenomen
2. een overzicht waarin voor de jaren 1982 t/m 1990 de resultatenrekeningen en enkele nadere specificaties zijn opgenomen
3. een grafiek waarin het verloop van
 - eigen vermogen
 - eigen vermogen minus vaste activa
 - saldo vlottende middelen
 - liquide middelen
 - voorzieningengrafisch is weergegeven.

B Overzichten als onder A genoemd voor het totaal van alle omroepen en NOS.

- C Overzichten als onder A genoemd voor het jaar 1990 waarin voor dit jaar de gegevens van alle zendgemachtigden zijn vermeld.
- D Overzicht ontwikkeling Algemene Reserve (beheerd door Commissariaat voor de Media):
1. De ontwikkeling van de Algemene Reserve over de jaren 1983 t/m 1990
 2. Nadere specificatie van de uitgaven t.l.v. de Algemene Reserve over 1988 t/m 1990
 3. Toelichting bij het overzicht Ontwikkeling Algemene Reserve en Fondsen

Met dit memorandum kan ons memorandum van 4 maart j.l. als vervallen worden beschouwd.

Ter nadere toelichting diene nog het volgende:

ALGEMEEN

Door ons is (wordt) inzake de Financiële Positie Omroepen als volgt uitvoerig gerapporteerd:

30/3/1990	Financiële Positie Omroepen 1982 t/m 1988
15/4/1991	Financiële Positie Omroepen 1989
21/8/1991	Financiële Positie Omroepen 1990 (beknopte rapportage)
19/2/1991	Ontwikkelingen in de jaren negentig en Vergelijking met het buitenland
20/3/1992	Bedrijfsmatige Positie Omroepen 1990 (Omroepverenigingen en NOS)

Met betrekking tot de overzichten per zendgemachtigde kan nog de volgende aanvullende (beknopte) informatie worden verstrekt:

AVRO

De boekwaarde van grond en gebouwen bedroeg ultimo 1990 15 mln; de radiostudio's werden in 1990 in verband met geachte onzekerheid omtrent toekomstig gebruik afgewaardeerd tot f 1.

De relatief aanzienlijke daling in 1990 van het eigen vermogen met f 8 mln is in belangrijke mate veroorzaakt door voornoemde afwaardering en door koersverliezen op beleggingen (f 5,3 mln).

KRO

De boekwaarde van grond en gebouwen bedroeg ultimo 1990 f 10,7 mln.

NCRV

De boekwaarde van grond en gebouwen bedroeg f 46,7 mln.

Het getoonde resultaat 1990 is nadelig beïnvloed door afboeking van f 3 mln op een televisieprogramma dat eind 1991 is uitgezonden.

TROS

De boekwaarde van grond en gebouwen bedroeg ultimo 1990 f 8,3 mln.

VARA

De boekwaarde van grond en gebouwen bedroeg ultimo 1990 f 14,2 mln. Deze boekwaarde is door herwaardering ontstaan; de boekwaarde van gebouwen bedroeg ultimo 1989 f 1.

Belangrijkste oorzaken van de aanzienlijke stijging van het vermogen met f 25 mln zijn de boekwinsten en herwaardering i.v.m. verkoop onroerend goed en de relatief hoge totale winst.

VOO

De belangrijkste oorzaak van de stijging van het resultaat 1990 t.o.v. 1989 is het gevolg van een winst op risicodragende beleggingen ad ruim f 15 mln.

EO

De boekwaarde van grond en gebouwen bedroeg ultimo 1990 f 4 mln.

VPRO

De boekwaarde van de gebouwen bedroeg ultimo 1990 f 2,8 mln.

NOS

In verband met de verzelfstandiging voortvloeiende uit de invoering van de Mediawet per 1 januari 1988 zijn hier slechts balansgegevens betreffende 3 jaren beschikbaar.

TOTAAL

Als uitvloeisel van de motie "Beinema" is in 1990 en 1989 f 20,3 mln per jaar meer aan uurbedragen ter beschikking gesteld voor alle hiervoor genoemde zendgemachtigden.

INHOUD:

	blz.
Cijfermatige opstellingen en grafieken voor de jaren 1982 t/m 1990:	
Totaal alle omroepen en NOS	1 t/m 3
AVRO	4 t/m 6
KRO	7 t/m 9
NCRV	10 t/m 12
TROS	13 t/m 15
VARA	16 t/m 18
VOO	19 t/m 21
EO	22 t/m 24
VPRO	25 t/m 27
NOS	28 t/m 30
Financiële gegevens 1990 alle omroepen en NOS	31 en 32
Overzichten verliezen radio en televisie	33 t/m 37
<u>Ontwikkeling Algemene Reserve</u>	
Overzicht ontwikkeling algemene reserve over de jaren 1983 t/m 1990	38
Nadere specificatie van de uitgaven t.l.v. de algemene reserve over 1988 t/m 1990	39 t/m 41
Overzicht fondsen en voorziening	42
Nadere specificatie m.b.t. het overzicht fondsen	43 en 44
Omzetbelasting	45
Stimuleringsfonds en Cobofonds	46 en 47
Toelichting bij het overzicht ontwikkeling Algemene reserve en fondsen:	
Onttrekkingen	48
Fondsen en voorzieningen	49
Fondsen buiten beheer van het Commissariaat v de Media	49 t/m 52
Fondsen in beheer bij het Commissariaat voor de Media	53 t/m 57
Voorziening	58
Omzetbelasting	60

Financiële gegevens totaal alle omroepen excl. nos

BALANS		(bedragen x f.1 min)								
	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	
ACTIVA										
vaste activa	68.7	86.0	92.3	94.7	128.0	125.5	125.2	125.3	140.4	
vlottende activa:										
voorraden	33.4	30.9	35.4	45.5	44.3	59.1	86.3	86.4	105.3	
vorderingen	35.4	37.9	45.4	51.5	56.6	60.7	72.4	61.6	73.6	
Illquide middelen	164.8	181.6	191.9	200.4	228.9	249.6	265.6	273.4	303.6	
TOTAAL ACTIVA	302.4	336.4	365.0	392.1	457.7	494.8	549.5	546.7	622.9	
PASSIVA										
eigen vermogen	173.0	203.6	222.0	235.7	278.8	317.0	333.8	349.2	394.9	
voorzieningen	21.0	20.1	20.0	17.4	17.3	16.4	18.8	18.5	16.9	
kortlopende schulden	108.3	112.7	123.0	139.1	161.6	161.5	196.8	179.0	211.2	
TOTAAL PASSIVA	302.4	336.4	365.0	392.1	457.7	494.8	549.5	546.7	622.9	
BALANS IN PCT BALANSTOTAAL										
ACTIVA										
vaste activa	23%	26%	25%	24%	28%	25%	23%	23%	23%	
vlottende activa:										
voorraden	11%	9%	10%	12%	10%	12%	16%	16%	17%	
vorderingen	12%	11%	12%	13%	12%	12%	13%	11%	12%	
Illquide middelen	55%	54%	53%	51%	50%	50%	48%	50%	49%	
TOTAAL ACTIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
PASSIVA										
eigen vermogen	57%	61%	61%	60%	61%	64%	61%	64%	63%	
voorzieningen	7%	6%	5%	4%	4%	3%	3%	3%	3%	
kortlopende schulden	36%	34%	34%	35%	35%	33%	36%	33%	34%	
TOTAAL PASSIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
ENIGE KERNCIJFERS										
eigen vermogen	173.0	203.6	222.0	235.7	278.8	317.0	333.8	349.2	394.9	
eigen vermogen minus										
vaste activa	104.3	117.6	129.7	140.9	150.9	191.5	208.6	223.9	254.5	
voorzieningen	21.0	20.1	20.0	17.4	17.3	16.4	18.8	18.5	16.9	
saldo voorraden en vorderingen										
minus kortlopende schulden	-39.5	-44.0	-42.2	-42.1	-60.8	-41.7	-38.2	-31.0	-32.3	
liquide middelen	164.8	181.6	191.9	200.4	228.9	249.6	265.6	273.4	303.6	
INDEX ENIGE KERNCIJFERS										
(1987 = 100)										
eigen vermogen	55	64	70	74	88	100	105	110	125	
eigen vermogen minus										
vaste activa	54	61	68	74	79	100	109	117	133	
liquide middeelen	66	73	77	80	92	100	106	110	122	

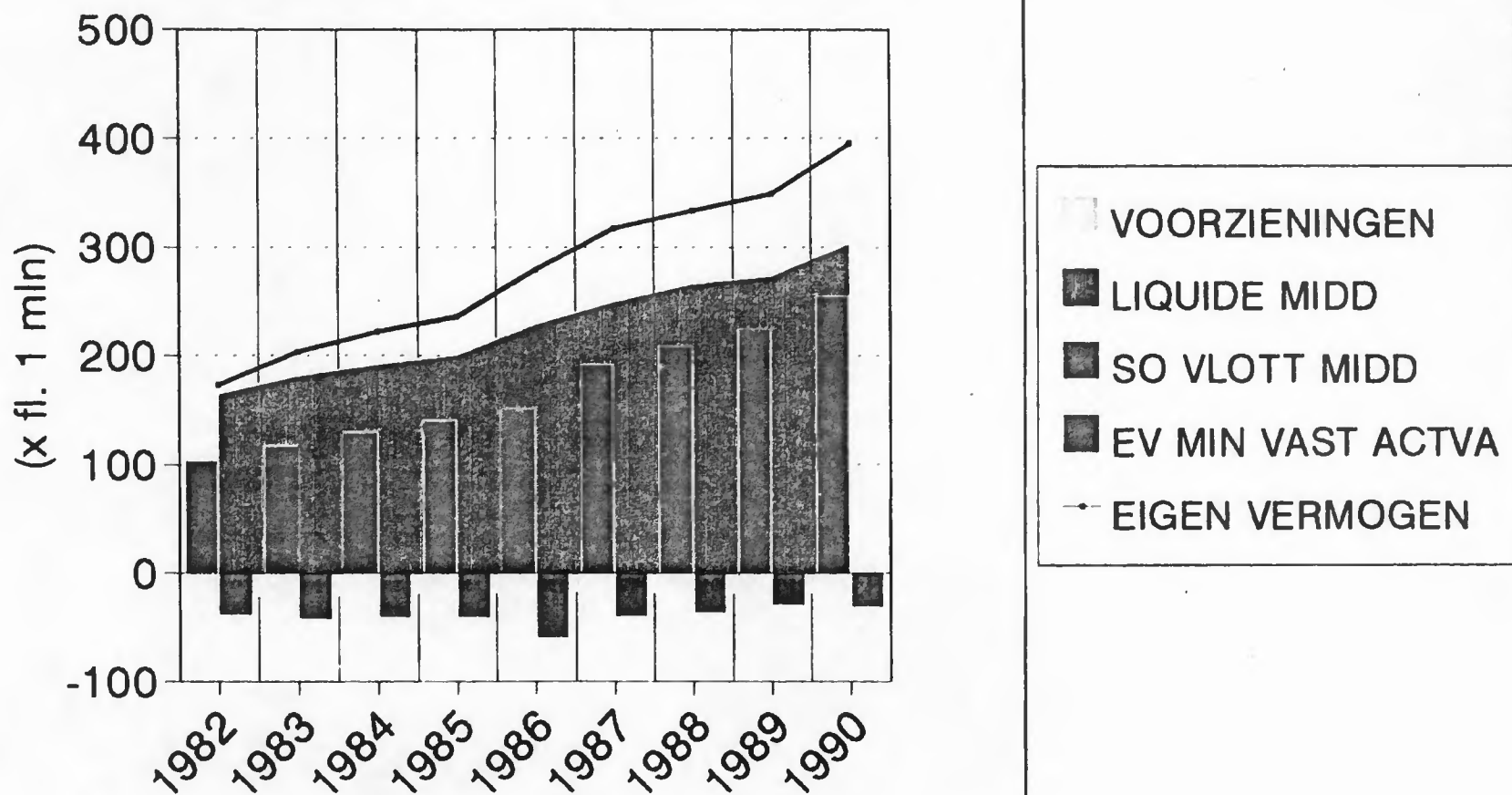
Resultatenrekening totaal alle omroepen excl. nos

(bedragen x f 1. min)

RESULTATENREKENINGEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
BATEN									
radio en televisie	274.5	289.0	298.8	337.3	333.5	334.7	530.1	558.0	577.1
opbrengst programmabladen	232.7	234.6	241.8	254.0	265.6	279.8	293.4	302.8	312.5
overige opbrengsten minus overige lasten	28.8	29.9	29.5	33.7	37.3	40.7	38.7	42.7	60.3
	536.0	553.5	570.1	625.1	636.4	655.3	862.2	903.5	949.9
LASTEN									
radio en televisie algemeen	275.6	290.7	299.7	351.5	332.0	331.7	539.4	565.0	579.6
programmabladen	31.6	28.0	27.6	29.8	31.4	30.6	32.7	35.8	37.9
	221.0	223.3	235.6	239.3	245.9	255.9	281.8	284.0	289.8
	528.3	542.0	562.8	620.7	609.4	618.3	853.9	884.8	907.2
NETTO RESULTAAT	7.7	11.5	7.3	4.4	27.0	36.9	8.2	18.7	42.7
OPBOUW RESULTAAT									
saldo radio	-0.8	-0.2	0.3	-2.8	-1.5	-1.6	-1.9	-5.2	2.3
saldo televisie	-0.4	-1.4	-1.2	-11.4	3.0	4.6	-7.4	-1.8	-4.8
saldo bladexploitatie	11.7	11.3	6.2	14.7	19.6	23.9	11.6	18.8	22.8
overig	-2.9	1.9	2.0	3.9	5.9	10.1	6.0	6.9	22.4
netto resultaat	7.7	11.5	7.3	4.4	27.0	36.9	8.2	18.7	42.7
OMZET									
uurbedrag radio	100.5	103.8	104.7	108.4	108.0	108.4	148.3	147.8	150.4
uurbedrag televisie	171.0	181.9	188.8	219.9	218.3	220.6	373.1	397.9	407.3
directe bijdragen derden tv	3.0	3.4	5.3	9.1	7.3	5.7	8.7	12.3	19.4
blad	232.7	234.6	241.8	254.0	265.6	279.8	293.4	302.8	312.5
totaal	507.2	523.6	540.6	591.3	599.1	614.5	823.4	860.8	889.6
KOSTEN TELEVISIE									
salarissen en sociale lasten	60.8	61.8	59.1	60.0	58.9	60.8	63.4	65.4	66.6
programmakosten	94.9	106.0	114.9	156.4	142.1	141.9	303.3	319.0	333.8
overige kosten	18.7	18.9	21.4	23.9	21.5	19.0	22.6	27.6	31.1
totaal kosten televisie	174.4	186.7	195.4	240.4	222.5	221.7	389.2	412.0	431.5
KOSTEN RADIO									
salarissen en sociale lasten	52.2	53.4	52.0	53.3	55.1	54.7	53.9	53.2	51.3
programmakosten	36.7	37.7	38.3	40.2	36.5	38.3	78.0	78.5	77.1
overige kosten	12.3	12.9	14.0	17.7	18.0	17.1	18.3	21.2	19.8
totaal kosten radio	101.2	104.0	104.3	111.2	109.5	110.1	150.2	153.0	148.1
uitzendduur									
radio	19677	20197	20990	23131	24318	24284	24070	24134	24169
tv	2715	2893	3059	3591	3839	3856	4863	5260	5231

ENIGE KERNCIJFERS

ALLE OMROEPEN (EXCL. NOS)

Financiële gegevens avro

BALANS		(Bedragen x f 1 mln)								
	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	
ACTIVA										
vaste activa	9.3	29.0	29.2	28.8	23.0	21.6	23.0	23.6	19.3	
vlottende activa:										
voorraden	7.4	6.0	4.6	4.9	8.3	10.3	12.6	7.9	13.3	
vorderingen	6.0	7.1	8.3	11.4	10.1	11.0	13.4	7.8	7.7	
liquide middelen	55.2	54.8	61.3	63.4	63.6	60.5	62.2	76.0	67.2	
TOTAAL ACTIVA	77.8	96.9	103.4	108.5	105.0	103.3	111.2	115.4	107.5	
PASSIVA										
eigen vermogen	52.6	74.7	75.5	78.7	77.9	75.3	81.0	82.4	73.5	
voorzieningen	1.1	0.9	2.2	1.5	0.8	0.3	1.3	1.3	0.7	
kortlopende schulden	24.1	21.4	25.6	28.3	26.3	27.6	28.9	31.6	33.3	
TOTAAL PASSIVA	77.8	96.9	103.4	108.5	105.0	103.3	111.2	115.4	107.5	
BALANS IN PCT BALANSTOTAAL										
ACTIVA										
vaste activa	12%	30%	28%	27%	22%	21%	21%	20%	18%	
vlottende activa:										
voorraden	9%	6%	4%	5%	8%	10%	11%	7%	12%	
vorderingen	8%	7%	8%	10%	10%	11%	12%	7%	7%	
liquide middelen	71%	57%	59%	58%	61%	59%	56%	66%	63%	
TOTAAL ACTIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
PASSIVA										
eigen vermogen	68%	77%	73%	73%	74%	73%	73%	71%	68%	
voorzieningen	1%	1%	2%	1%	1%	0%	1%	1%	1%	
kortlopende schulden	31%	22%	25%	26%	25%	27%	26%	27%	31%	
TOTAAL PASSIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
ENIGE KERNCIJFERS										
eigen vermogen	52.6	74.7	75.5	78.7	77.9	75.3	81.0	82.4	73.5	
eigen vermogen minus										
vaste activa	43.3	45.6	46.3	49.9	54.9	53.7	58.0	58.8	54.2	
voorzieningen	1.1	0.9	2.2	1.5	0.8	0.3	1.3	1.3	0.7	
saldo voorraden en vorderingen										
minus kortlopende schulden	-10.8	-8.3	-12.8	-12.0	-7.9	-6.4	-2.9	-15.9	-12.3	
liquide middelen	55.2	54.8	61.3	63.4	63.6	60.5	62.2	76.0	67.2	
INDEX ENIGE KERNCIJFERS										
(1987 = 100)										
eigen vermogen	70	99	100	105	103	100	108	109	98	
eigen vermogen minus										
vaste activa	80	85	86	93	102	100	108	109	101	
liquide middelen	91	91	101	105	105	100	103	126	111	

Resultatenrekening avro

(bedragen x f 1 mln.)

RESULTATENREKENINGEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
BATEN									
radio en televisie	46.9	47.3	46.3	49.3	46.6	47.6	74.2	76.6	78.3
opbrengst programmabladen	59.4	56.8	54.8	54.8	56.1	58.5	58.7	58.3	58.4
overige opbrengsten minus overige lasten	8.2	8.4	6.7	9.1	10.2	8.9	8.4	10.7	3.4
	114.4	112.5	107.8	113.2	112.9	115.0	141.2	145.6	140.1
LASTEN									
radio en televisie algemeen	48.0	48.5	48.6	53.4	50.4	53.3	78.2	80.6	82.3
programmabladen	8.4	4.6	4.5	5.9	7.5	5.7	4.3	4.3	3.8
	57.7	56.0	54.6	53.8	55.5	56.7	57.4	57.1	57.6
	114.1	109.0	107.8	113.1	113.5	115.7	139.9	142.1	143.7
NETTO RESULTAAT	0.3	3.4	0.0	0.0	-0.5	-0.8	1.3	3.5	-3.6

OPBOUW RESULTAAT

saldo radio	-0.1	0.0	-0.3	-0.9	-1.4	-1.1	-1.1	-2.3	-1.8
saldo televisie	-0.9	-1.2	-2.1	-3.2	-2.5	-4.6	-2.8	-1.7	-2.2
saldo bladexploitatie	1.7	0.8	0.1	1.0	0.6	1.8	1.3	1.2	0.8
overig	-0.3	3.8	2.2	3.2	2.7	3.1	4.0	6.3	-0.4
netto resultaat	0.3	3.4	0.0	0.0	-0.5	-0.8	1.3	3.5	-3.6

OMZET

uurbedrag radio	18.4	17.7	17.2	16.5	15.7	16.0	20.9	20.0	20.3
uurbedrag televisie	28.5	29.6	29.0	32.3	30.8	31.0	51.9	55.1	56.3
directe bijdragen derden tv blad	0.0	0.0	0.0	0.5	0.1	0.6	1.4	1.5	1.7
totaal	106.3	104.1	101.0	104.1	102.7	106.1	132.9	134.9	136.7

KOSTEN TELEVISIE

salarissen en sociale lasten	10.6	10.8	10.3	10.6	9.7	10.6	10.0	10.2	9.6
programmakosten	15.7	17.0	17.5	21.7	21.0	22.7	41.2	44.2	46.4
overige kosten	3.1	2.9	3.3	3.7	2.7	2.8	4.9	3.9	4.2
totaal kosten televisie	29.4	30.7	31.1	36.0	33.3	36.2	56.1	58.3	60.2

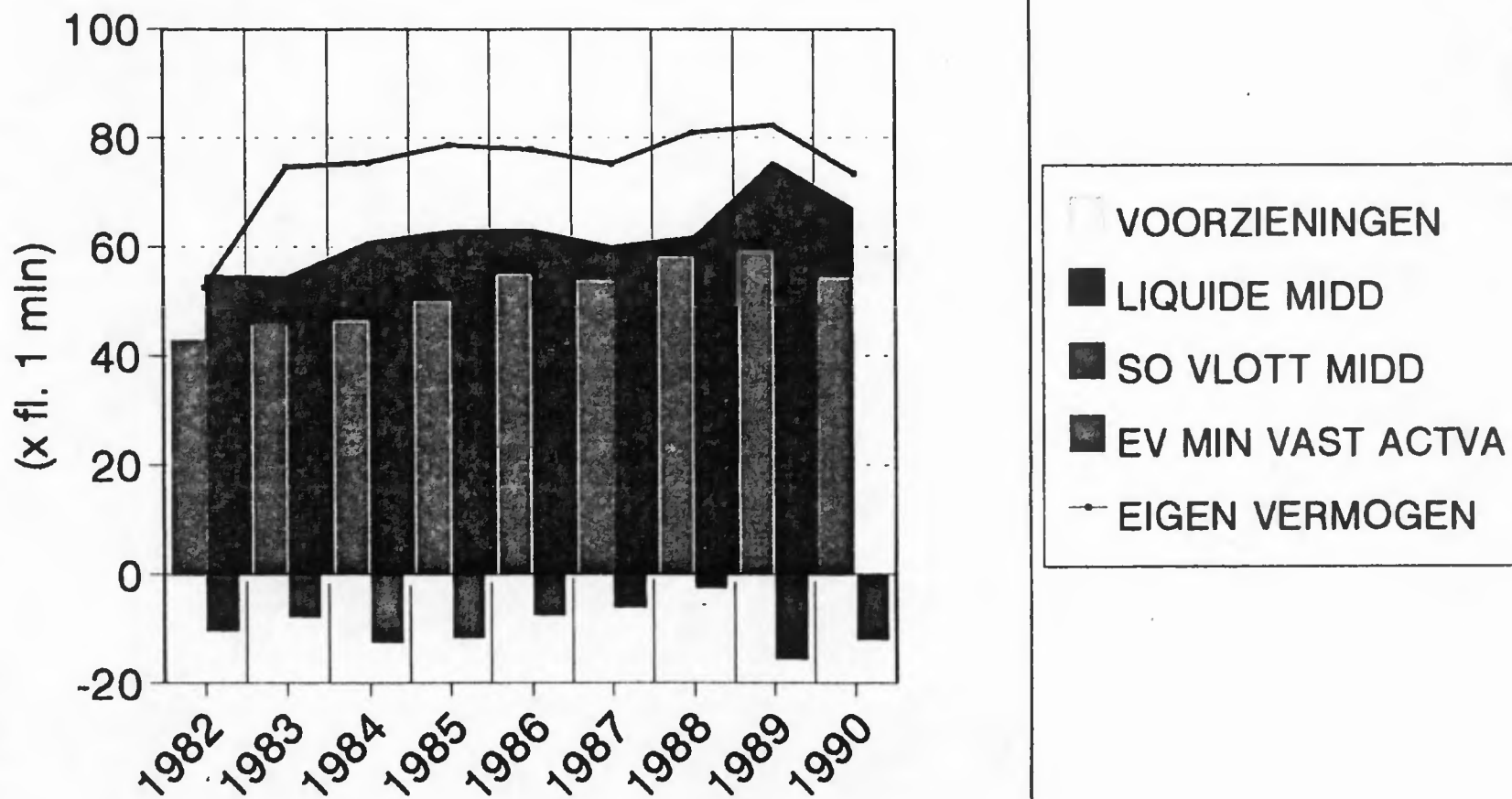
KOSTEN RADIO

salarissen en sociale lasten	9.2	8.9	8.3	8.3	9.4	8.9	8.1	8.1	8.6
programmakosten	6.9	6.7	6.8	6.4	5.8	5.4	10.5	10.5	9.9
overige kosten	2.5	2.2	2.3	2.6	1.9	2.8	3.4	3.7	3.6
totaal kosten radio	18.6	17.7	17.5	17.4	17.1	17.1	22.1	22.3	22.1

uitzendduur in uren

radio	3449	3337	3340	3408	3300	3336	3343	3361	3361
tv	480	480	493	525	542	534	703	772	758

ENIGE KERNCIJFERS AVRO

Financiële gegevens kro

BALANS	(Bedragen x f 1 mln)									
	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	
ACTIVA										
vaste activa	21.9	20.7	19.2	18.4	21.9	23.8	20.3	19.4	18.6	
vlottende activa:										
voorraden	10.6	8.3	11.0	11.0	12.1	13.8	17.7	17.8	16.5	
vorderingen	5.7	6.1	5.6	6.3	7.2	6.9	7.0	7.8	11.4	
liquide middelen	31.5	32.5	38.6	36.0	40.1	40.4	35.8	32.7	33.5	
TOTAAL ACTIVA	69.7	67.6	74.3	71.7	81.3	84.9	80.8	77.7	79.9	
PASSIVA										
eigen vermogen	46.3	47.2	49.3	50.2	51.7	54.7	48.7	42.9	42.1	
voorzieningen	6.6	6.0	7.7	5.1	5.4	6.0	8.0	12.0	9.9	
kortlopende schulden	16.8	14.4	17.3	16.4	24.2	24.3	24.1	22.8	27.9	
TOTAAL PASSIVA	69.7	67.6	74.3	71.7	81.3	84.9	80.8	77.7	79.9	

BALANS IN PCT. BALANSTOTAAL

ACTIVA										
vaste activa	31%	31%	26%	26%	27%	28%	25%	25%	23%	
vlottende activa:										
voorraden	15%	12%	15%	15%	15%	16%	22%	23%	21%	
vorderingen	8%	9%	8%	9%	9%	8%	9%	10%	14%	
liquide middelen	45%	48%	52%	50%	49%	48%	44%	42%	42%	
TOTAAL ACTIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
PASSIVA										
eigen vermogen	66%	70%	66%	70%	64%	64%	60%	55%	53%	
voorzieningen	9%	9%	10%	7%	7%	7%	10%	15%	12%	
kortlopende schulden	24%	21%	23%	23%	30%	29%	30%	29%	35%	
TOTAAL PASSIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	

ENIGE KERNCIJFERS

eigen vermogen	46.3	47.2	49.3	50.2	51.7	54.7	48.7	42.9	42.1
eigen vermogen minus									
vaste activa	24.5	26.5	30.1	31.9	29.8	30.9	28.5	23.5	23.5
voorzieningen	6.6	6.0	7.7	5.1	5.4	6.0	8.0	12.0	9.9
saldo voorraden en vorderingen									
minus kortlopende schulden	-0.4	0.0	-0.8	0.9	-4.9	-3.5	0.7	2.8	-0.1
liquide middelen	31.5	32.5	38.6	36.0	40.1	40.4	35.8	32.7	33.5

INDEX ENIGE KERNCIJFERS

(1987 = 100)

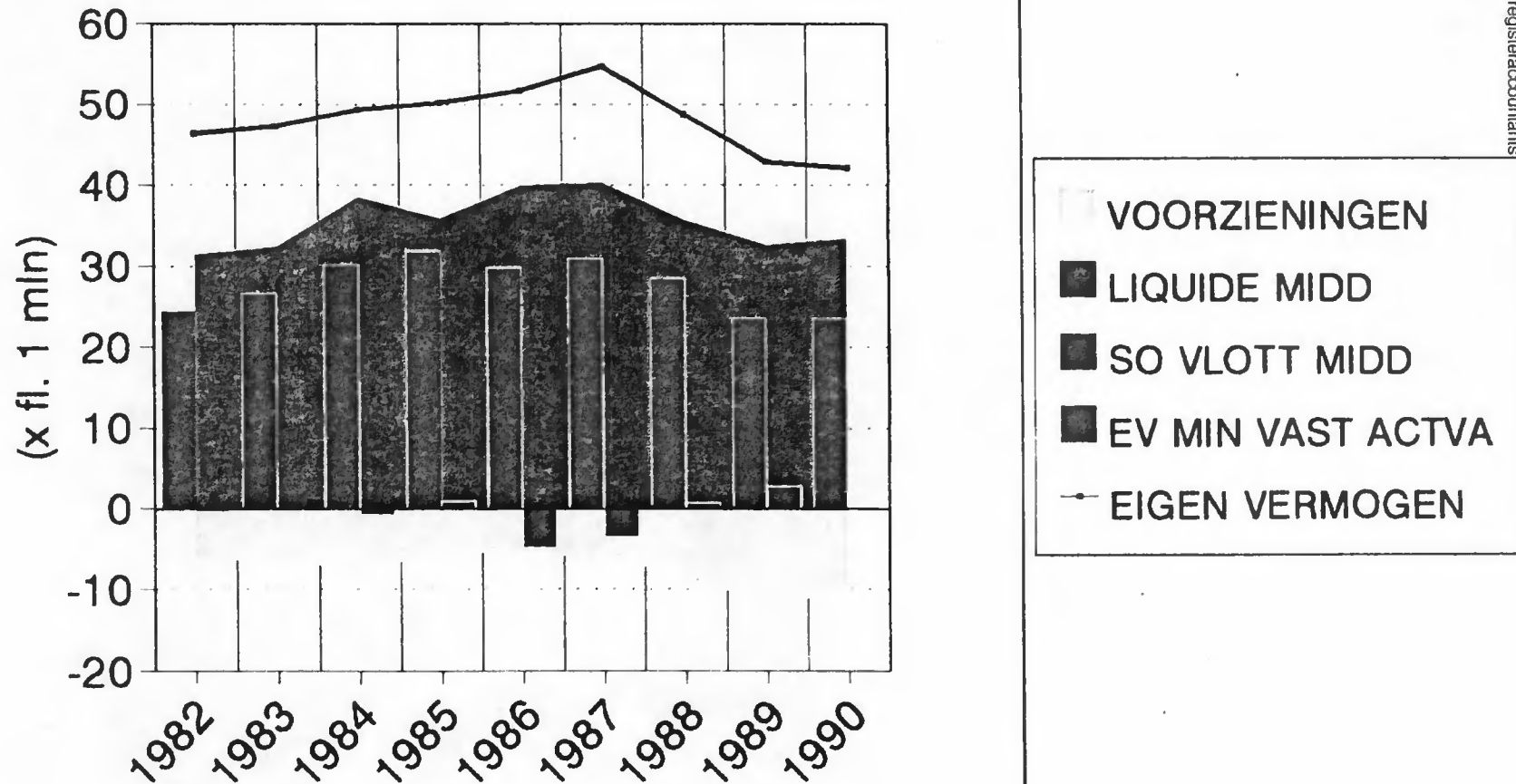
eigen vermogen	85	86	90	92	95	100	89	79	77
eigen vermogen minus									
vaste activa	79	86	97	103	96	100	92	76	76
liquide middelen	78	80	95	89	99	100	89	81	83

Resultatenrekening kro

(bedragen x f 1 mln.)

RESULTATENREKENINGEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
BATEN									
radio en televisie	46.5	48.1	48.7	48.9	46.5	46.6	74.5	78.7	84.8
opbrengst programmabladen	35.4	34.8	35.9	37.7	39.5	40.5	41.0	40.4	39.2
overige opbrengsten minus overige lasten	4.8	3.8	5.0	4.5	5.3	5.6	5.1	3.7	4.5
	86.7	86.7	89.5	91.1	91.2	92.7	120.7	122.9	128.5
LASTEN									
radio en televisie algemeen	45.3	48.4	45.8	50.6	48.7	47.6	83.8	79.7	83.3
programmabladen	4.1	4.1	6.5	6.3	5.8	5.6	5.8	5.0	4.9
	34.5	34.0	33.1	35.3	36.0	36.3	39.5	38.4	38.9
	84.0	86.6	85.4	92.2	90.5	89.4	129.1	123.1	127.1
NETTO RESULTAAT	2.8	0.1	4.1	-1.1	0.8	3.2	-8.4	-0.3	1.4
OPBOUW RESULTAAT									
saldo radio	-0.2	0.0	0.8	-1.0	-1.5	-2.0	-1.9	-2.6	0.7
saldo televisie	1.4	-0.4	2.1	-0.7	-0.7	1.0	-7.4	1.6	0.9
saldo bladexploitatie	0.9	0.8	2.7	2.4	3.5	4.2	1.5	2.0	0.3
overig	0.7	-0.3	-1.5	-1.8	-0.6	0.1	-0.6	-1.3	-0.4
netto resultaat	2.8	0.1	4.1	-1.1	0.8	3.2	-8.4	-0.3	1.4
OMZET									
uurbedrag radio	18.1	18.2	18.3	16.1	15.4	15.1	20.8	20.6	20.6
uurbedrag televisie	28.4	29.8	30.4	32.2	30.8	31.1	51.9	55.5	56.3
directe bijdragen derden tv blad	0.0	0.0	0.0	0.7	0.3	0.4	1.9	2.6	7.9
	35.4	34.8	35.9	37.7	39.5	40.5	41.0	40.4	39.2
totaal	81.9	82.9	84.5	86.6	86.0	87.1	115.5	119.2	124.0
KOSTEN TELEVISIE									
salarissen en sociale lasten	9.7	9.9	9.1	8.8	8.4	8.8	8.7	9.1	10.2
programmakosten	14.3	17.2	16.2	21.6	20.1	18.6	49.0	43.9	49.0
overige kosten	3.0	3.2	3.1	3.2	3.3	3.0	3.4	3.5	4.1
totaal kosten televisie	27.0	30.2	28.3	33.6	31.8	30.5	61.1	56.4	63.3
KOSTEN RADIO									
salarissen en sociale lasten	9.5	9.8	8.8	8.9	9.0	9.0	9.0	8.8	6.5
programmakosten	6.9	6.7	6.6	6.2	5.7	6.1	11.5	11.6	11.4
overige kosten	1.9	1.8	2.0	2.0	2.1	2.0	2.2	2.8	2.0
totaal kosten radio	18.4	18.2	17.5	17.0	16.9	17.2	22.6	23.2	20.0
ultzenduur in uren									
radio	3456	3456	3456	3383	3410	3394	3343	3361	3361
tv	451	451	451	503	519	536	691	734	719

ENIGE KERNCIJFERS KRO

Financiële gegevens ncrv

BALANS	(Bedragen x f 1 mln)								
	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
ACTIVA									
vaste activa	23.9	20.7	20.1	24.1	62.0	59.0	57.3	56.6	54.1
vlottende activa:									
voorraden	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	5.8	10.9	11.6	16.3
vorderingen	9.1	8.2	10.2	10.2	11.4	10.7	8.6	6.8	6.3
liquide middelen	33.8	41.9	47.8	50.4	49.1	49.2	55.6	50.0	50.7
TOTAAL ACTIVA	66.8	70.8	78.1	84.9	122.7	124.7	132.3	125.0	127.4
PASSIVA									
eigen vermogen	49.2	52.2	62.1	67.9	89.1	94.1	98.7	98.3	98.9
voorzieningen	5.0	5.9	4.0	3.8	2.1	2.5	4.0	2.4	3.5
kortlopende schulden	12.6	12.7	12.1	13.2	31.4	28.0	29.6	24.3	25.0
TOTAAL PASSIVA	66.8	70.8	78.1	84.9	122.7	124.7	132.3	125.0	127.4

BALANS IN PCT BALANSTOTAAL

ACTIVA									
vaste activa	36%	29%	26%	28%	51%	47%	43%	45%	42%
vlottende activa:									
voorraden	0%	0%	0%	0%	0%	5%	8%	9%	13%
vorderingen	14%	12%	13%	12%	9%	9%	7%	5%	5%
liquide middelen	51%	59%	61%	59%	40%	39%	42%	40%	40%
TOTAAL ACTIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
PASSIVA									
eigen vermogen	74%	74%	79%	80%	73%	75%	75%	79%	78%
voorzieningen	8%	8%	5%	4%	2%	2%	3%	2%	3%
kortlopende schulden	19%	18%	15%	16%	26%	22%	22%	19%	20%
TOTAAL PASSIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

ENIGE KERNCIJFERS

eigen vermogen	49.2	52.2	62.1	67.9	89.1	94.1	98.7	98.3	98.9
eigen vermogen minus									
vaste activa	25.3	31.5	42.0	43.8	27.1	35.1	41.4	41.7	44.8
voorzieningen	5.0	5.9	4.0	3.8	2.1	2.5	4.0	2.4	3.5
saldo voorraden en vorderingen									
minus kortlopende schulden	-3.5	-4.5	-1.8	-2.8	-19.8	-11.6	-10.2	-6.0	-2.4
liquide middelen	33.8	41.9	47.8	50.4	49.1	49.2	55.6	50.0	50.7

INDEX ENIGE KERNCIJFERS
(1987 = 100)

eigen vermogen	52	55	66	72	95	100	105	104	105
eigen vermogen minus									
vaste activa	72	90	120	125	77	100	118	119	128
liquide middelen	69	85	97	103	100	100	113	102	103

Resultatenrekening ncrv

(bedragen x f.1 mln.)

RESULTATENREKENINGEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
BATEN									
radio en televisie	46.0	47.6	47.1	48.4	46.6	46.4	71.6	78.6	80.7
opbrengst programmabladen	26.3	26.8	27.6	28.4	28.9	30.0	30.1	30.3	31.6
overige opbrengsten									
minus overige lasten	5.2	5.1	5.2	5.7	7.2	6.5	8.5	5.7	6.1
	77.5	79.5	80.0	82.6	82.7	82.9	110.3	114.7	118.4
LASTEN									
radio en televisie	47.1	47.3	46.7	50.3	47.0	47.5	70.5	80.5	79.1
algemeen	6.8	7.2	5.1	5.3	5.7	6.4	7.5	7.8	6.7
programmabladen	21.6	21.9	24.0	24.7	24.8	25.9	27.7	28.1	27.9
	75.5	76.4	75.8	80.3	77.5	79.8	105.6	116.5	113.7
NETTO RESULTAAT	2.0	3.1	4.1	2.2	5.2	3.1	4.7	-1.8	4.7

OPBOUW RESULTAAT

saldo radio	-0.1	-0.1	0.2	-0.4	-0.1	-0.2	-0.4	-0.6	0.9
saldo televisie	-0.9	0.4	0.3	-1.5	-0.3	-0.9	1.5	-1.3	0.8
saldo bladexploitatie	4.7	4.9	3.5	3.7	4.1	4.0	2.5	2.2	3.6
overlg	-1.7	-2.1	0.1	0.4	1.5	0.1	1.0	-2.1	-0.6
netto resultaat	2.0	3.1	4.1	2.2	5.2	3.1	4.7	-1.8	4.7

OMZET

uurbedrag radio	18.1	18.4	17.7	16.8	15.9	15.7	20.0	20.8	22.3
uurbedrag televisie	27.9	29.2	29.4	31.6	30.6	30.7	51.6	56.4	57.8
directe bijdragen derden tv	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4	0.6
blad	26.3	26.8	27.6	28.4	28.9	30.0	30.1	30.3	31.6
totaal	72.3	74.4	74.7	76.9	75.5	76.4	101.7	109.0	112.3

KOSTEN TELEVISIE

salarissen en sociale lasten	10.3	10.7	10.2	10.4	10.7	11.1	10.8	11.2	10.1
programmakosten	15.9	15.6	16.4	20.1	17.5	17.3	36.5	44.0	42.9
overige kosten	2.6	2.5	2.5	2.6	2.8	3.1	2.8	3.9	4.6
totaal kosten televisie	28.8	28.8	29.1	33.1	31.0	31.5	50.1	59.1	57.6

KOSTEN RADIO

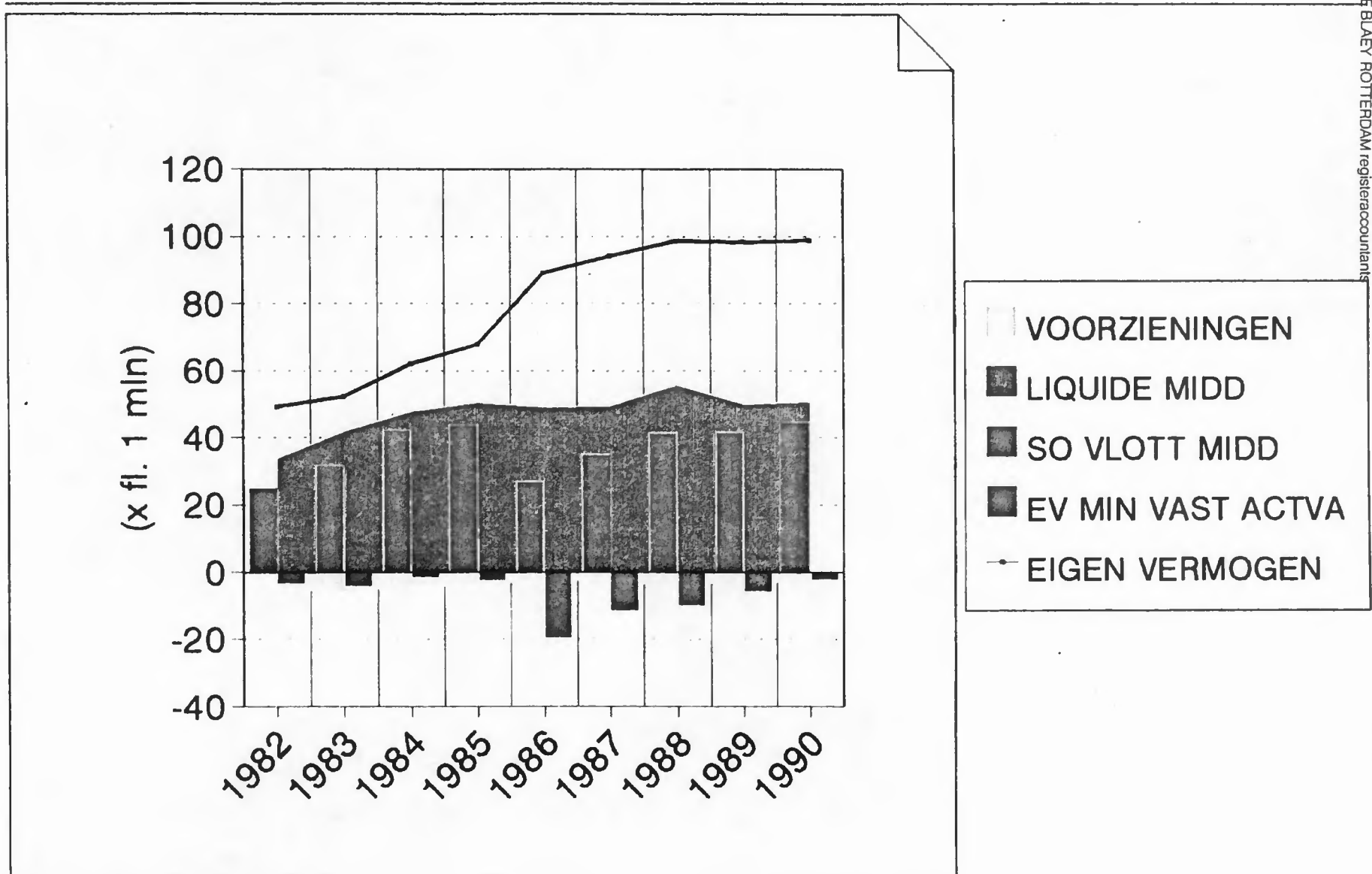
salarissen en sociale lasten	9.8	10.0	9.4	9.4	9.0	8.7	8.2	8.5	8.0
programmakosten	6.5	6.4	6.2	5.7	5.0	4.9	9.9	9.8	10.4
overige kosten	2.0	2.1	1.9	2.2	2.0	2.3	2.3	3.2	3.0
totaal kosten radio	18.3	18.5	17.6	17.2	16.0	15.9	20.4	21.5	21.5

uitzendduur

in uren

radio	3456	3456	3456	3383	3410	3394	3343	3361	3361
tv	450	462	476	508	556	526	673	762	713

ENIGE KERNCIJFERS NCRV

Financiële gegevens tros

BALANS		(Bedragen x f 1 mln)								
	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	
ACTIVA										
vaste activa	5.2	5.3	11.3	10.6	10.2	9.9	11.3	11.5	11.1	
vlottende activa:										
voorraden	5.4	4.1	3.8	7.4	6.2	8.2	14.5	11.2	11.6	
vorderingen	1.9	2.3	2.3	1.4	2.1	3.4	7.4	6.5	6.2	
liquide middelen	12.9	11.0	9.9	9.1	14.2	14.3	12.2	10.3	13.7	
TOTAAL ACTIVA	25.4	22.7	27.3	28.6	32.7	35.9	45.3	39.5	42.7	
PASSIVA										
eigen vermogen	12.5	13.1	17.1	18.7	21.0	21.3	22.3	23.6	26.3	
voorzieningen	1.7	1.5	1.4	0.4	0.9	3.0	2.9	0.0	0.0	
kortlopende schulden	11.3	8.2	8.8	9.5	10.8	11.6	20.1	15.9	16.4	
TOTAAL PASSIVA	25.4	22.7	27.3	28.6	32.7	35.9	45.3	39.5	42.7	
BALANS IN PCT BALANSTOTAAL										
ACTIVA										
vaste activa	20%	24%	41%	37%	31%	28%	25%	29%	26%	
vlottende activa:										
voorraden	21%	18%	14%	26%	19%	23%	32%	28%	27%	
vorderingen	8%	10%	9%	5%	6%	10%	16%	16%	15%	
liquide middelen	51%	48%	36%	32%	43%	40%	27%	26%	32%	
TOTAAL ACTIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
PASSIVA										
eigen vermogen	49%	58%	63%	65%	64%	59%	49%	60%	62%	
voorzieningen	7%	6%	5%	1%	3%	8%	6%	0%	0%	
kortlopende schulden	44%	36%	32%	33%	33%	32%	44%	40%	38%	
TOTAAL PASSIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
ENIGE KERNCIJFERS										
eigen vermogen	12.5	13.1	17.1	18.7	21.0	21.3	22.3	23.6	26.3	
eigen vermogen minus										
vaste activa	7.3	7.7	5.8	8.1	10.8	11.4	11.0	12.1	15.2	
voorzieningen	1.7	1.5	1.4	0.4	0.9	3.0	2.9	0.0	0.0	
saldo voorraden en vorderingen										
minus kortlopende schulden	-3.9	-1.7	-2.7	-0.7	-2.5	0.0	1.7	1.8	1.5	
liquide middelen	12.9	11.0	9.9	9.1	14.2	14.3	12.2	10.3	13.7	
INDEX ENIGE KERNCIJFERS										
(1987 = 100)										
eigen vermogen	59	62	81	88	99	100	105	111	124	
eigen vermogen minus										
vaste activa	64	68	51	71	94	100	96	106	133	
liquide middelen	90	76	69	64	99	100	85	72	96	

Resultatenrekening **tros**

(bedragen x f 1 mln.)

RESULTATENREKENINGEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
BATEN									
Radio en Televisie	44.7	45.9	46.2	48.8	46.7	47.6	75.1	76.3	77.0
Opbrengst programmabladen	47.5	46.7	46.9	47.0	45.8	43.8	44.4	44.7	44.7
Overige opbrengsten	1.1	1.0	0.9	0.8	1.0	1.0	1.7	0.6	1.0
	93.3	93.6	94.1	96.6	93.5	92.4	121.2	121.7	122.7
LASTEN									
Radio en Televisie	44.7	46.2	46.6	48.2	44.6	47.2	76.5	78.8	75.8
Algemeen	1.8	1.7	1.8	1.8	1.9	2.0	1.8	2.0	1.8
Programmabladen	45.6	45.1	45.5	45.3	44.2	41.9	42.0	42.4	42.4
	92.1	93.0	93.8	95.3	90.7	91.1	120.4	123.1	120.1
NETTO RESULTAAT	1.2	0.6	0.3	1.3	2.7	1.3	0.8	-1.4	2.7

OPBOUW RESULTAAT

saldo radio	0.0	-0.1	-0.2	0.0	1.1	-0.7	-0.5	0.0	0.2
saldo televisie	0.1	-0.2	-0.1	0.6	1.0	1.1	-0.8	-2.4	1.0
saldo bladexploitatie	1.8	1.6	1.5	1.6	1.6	1.9	2.4	2.3	2.3
overig	-0.7	-0.7	-0.8	-1.0	-1.0	-0.9	-0.1	-1.3	-0.8
netto resultaat	1.2	0.6	0.3	1.3	2.7	1.3	0.8	-1.4	2.7

OMZET

uurbedrag radio	16.0	16.6	16.1	15.3	14.0	14.0	20.0	19.4	19.9
uurbedrag televisie	27.2	27.7	28.2	31.4	29.8	29.9	51.6	54.8	55.7
directe bijdragen derden tv	1.5	1.5	2.0	2.1	2.8	3.7	3.5	2.2	1.5
blad	47.5	46.7	46.9	47.0	45.8	43.8	44.4	44.7	44.7
totaal	92.2	92.6	93.2	95.7	92.5	91.4	119.5	121.0	121.7

KOSTEN TELEVISIE

salarissen en sociale lasten	9.3	8.8	8.0	8.3	8.3	7.6	9.2	10.8	10.6
programmakosten	16.5	17.7	19.0	21.4	20.3	21.9	44.3	45.6	41.5
overige kosten	2.9	2.9	3.3	3.2	3.0	3.0	2.4	3.0	4.1
totaal kosten televisie	28.7	29.4	30.3	32.9	31.7	32.5	55.9	59.4	56.2

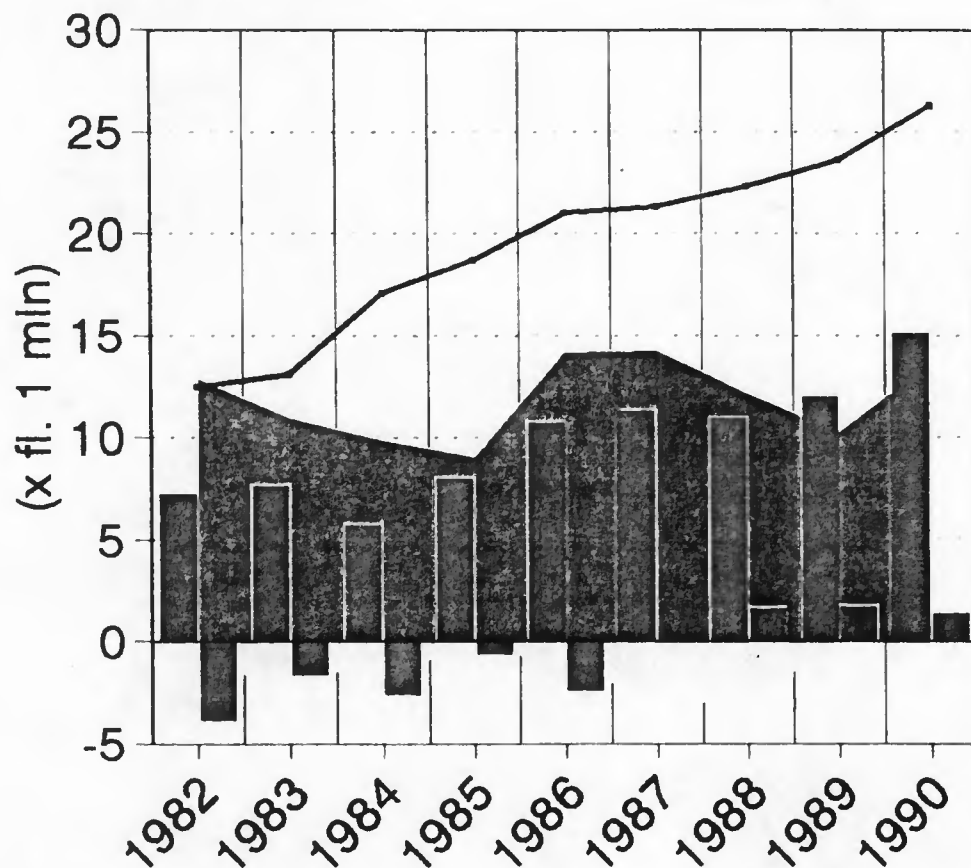
KOSTEN RADIO

salarissen en sociale lasten	7.4	7.8	7.6	7.1	6.5	6.5	6.8	6.6	7.2
programmakosten	7.1	7.2	6.6	6.3	4.6	6.0	11.6	11.0	10.4
overige kosten	1.6	1.8	2.1	1.9	1.8	2.3	2.2	1.8	2.0
totaal kosten radio	16.0	16.8	16.3	15.3	12.9	14.7	20.5	19.3	19.7

ultzenduur in uren

radio	3456	3316	3354	3383	3410	3394	3343	3343	3361
tv	452	479	481	518	524	526	706	749	738

ENIGE KERNCIJFERS TROS

- VOORZIENINGEN
- LIQUIDE MIDD
- SO VLOTT MIDD
- EV MIN VAST ACTVA
- EIGEN VERMOGEN

Financiële gegevens vara

BALANS	(Bedragen x f 1 mln)								
	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
ACTIVA	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
vaste activa	2.8	3.1	3.0	3.6	3.2	3.1	2.6	1.6	18.9
vlottende activa:									
voorraden	4.7	5.4	8.2	10.7	6.3	6.7	9.2	14.0	18.6
vorderingen	7.8	9.4	12.8	14.8	17.3	15.6	17.0	9.8	19.0
liquide middelen	10.3	13.2	3.8	2.1	7.5	16.9	23.2	20.1	31.0
TOTAAL ACTIVA	25.6	31.1	27.7	31.2	34.4	42.3	52.0	45.4	87.5
PASSIVA	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
eigen vermogen	3.1	4.2	3.3	-2.8	5.6	14.0	18.4	22.6	48.3
voorzieningen	4.5	3.3	2.1	3.9	6.3	4.5	2.5	2.6	2.6
kortlopende schulden	18.0	23.6	22.3	30.2	22.4	23.8	31.1	20.2	36.7
TOTAAL PASSIVA	25.6	31.1	27.7	31.2	34.4	42.3	52.0	45.4	87.5

BALANS IN PCT. BALANSTOTAAL									
ACTIVA									
vaste activa	11%	10%	11%	11%	9%	7%	5%	3%	22%
vlottende activa:									
voorraden	18%	17%	29%	34%	18%	16%	18%	31%	21%
vorderingen	31%	30%	46%	48%	50%	37%	33%	22%	22%
liquide middelen	40%	42%	14%	7%	22%	40%	45%	44%	35%
TOTAAL ACTIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
PASSIVA									
eigen vermogen	12%	14%	12%	-9%	16%	33%	35%	50%	55%
voorzieningen	18%	10%	8%	12%	18%	11%	5%	6%	3%
kortlopende schulden	70%	76%	80%	97%	65%	56%	60%	44%	42%
TOTAAL PASSIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

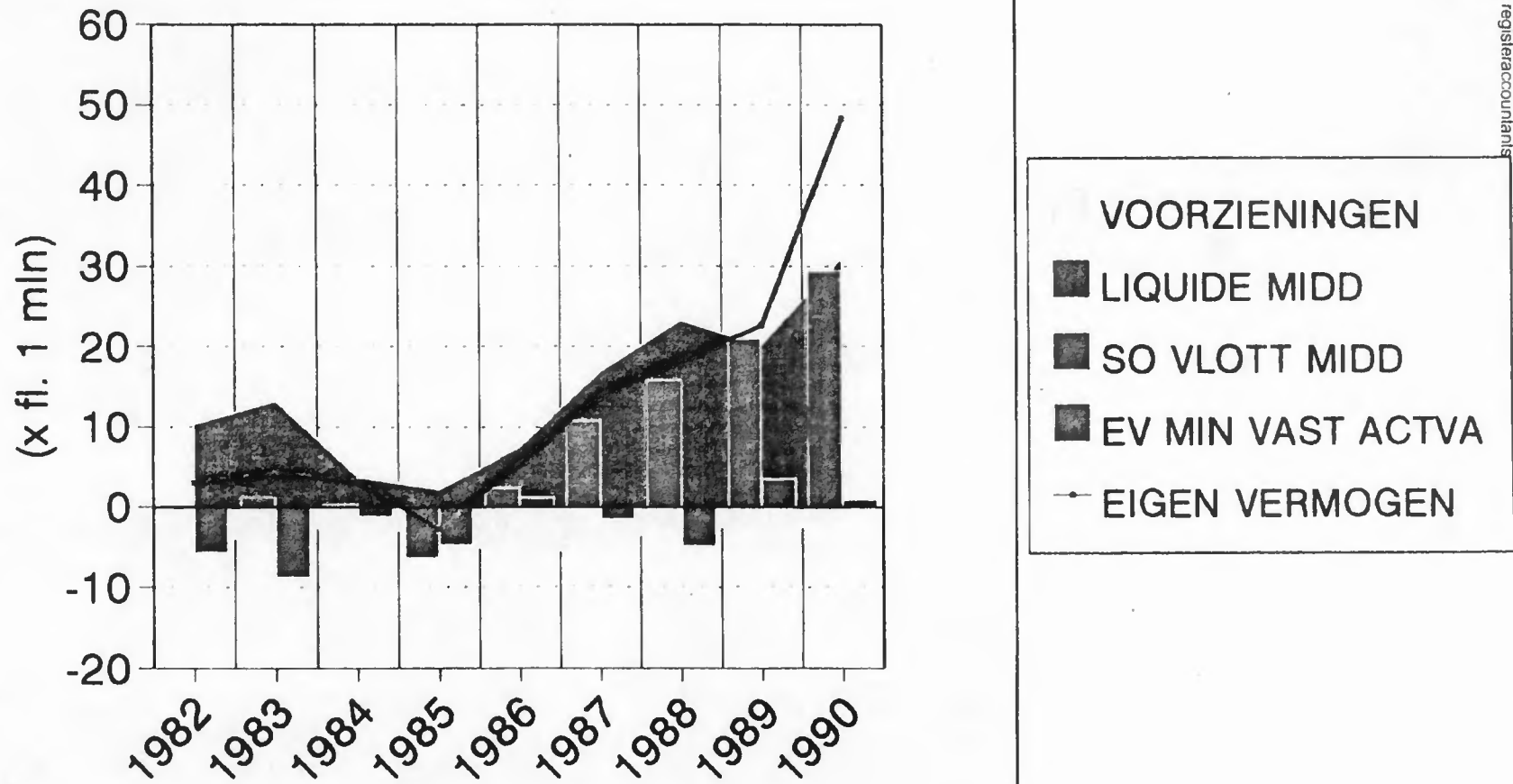
ENIGE KERNCIJFERS									
eigen vermogen	3.1	4.2	3.3	-2.8	5.6	14.0	18.4	22.6	48.3
eigen vermogen minus									
vaste activa	0.3	1.1	0.3	-6.4	2.4	10.8	15.8	21.0	29.4
voorzieningen	4.5	3.3	2.1	3.9	6.3	4.5	2.5	2.6	2.6
saldo voorraden en vorderingen									
minus kortlopende schulden	-5.6	-8.8	-1.3	-4.7	1.2	-1.6	-4.9	3.6	0.9
liquide middelen	10.3	13.2	3.8	2.1	7.5	16.9	23.2	20.1	31.0
INDEX ENIGE KERNCIJFERS									
(1987 = 100)									
eigen vermogen	22	30	24	-20	40	100	132	162	345
eigen vermogen minus									
vaste activa	3	10	3	-59	22	100	146	194	271
liquide middelen	61	78	22	13	44	100	138	119	184

Resultatenrekening vara

(bedragen x f 1 mln.)

RESULTATENREKENINGEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
BATEN									
radio en televisie	49.0	51.1	51.3	55.5	52.1	49.1	77.4	80.6	86.7
opbrengst programmabladen	29.6	30.1	30.8	31.9	32.5	32.5	33.7	35.0	38.8
overige baten minus overige lasten	2.6	2.5	2.4	4.3	3.2	5.7	4.6	7.1	14.0
	81.2	83.8	84.6	91.7	87.8	87.4	115.7	122.7	139.5
LASTEN									
radio en televisie algemeen	49.1	51.1	51.8	62.7	48.2	48.1	77.1	81.8	88.7
algemeen	4.6	3.6	3.1	3.5	2.9	3.1	3.1	6.6	6.7
programmabladen	28.0	27.6	30.5	31.6	28.2	27.8	31.1	30.0	32.7
	81.7	82.3	85.5	97.8	79.3	79.0	111.2	118.4	128.0
NETTO RESULTAAT	-0.5	1.4	-0.9	-6.2	8.5	8.3	4.4	4.2	11.4
OPBOUW RESULTAAT									
saldo radio	-0.1	0.0	-0.2	-0.5	-0.3	-0.6	0.4	-0.9	2.1
saldo televisie	0.0	0.0	-0.3	-6.7	4.2	1.6	-0.1	-0.3	-4.1
saldo bladexploitatie	1.6	2.5	0.3	0.2	4.3	4.7	2.6	4.9	6.1
overig	-2.0	-1.1	-0.7	0.8	0.3	2.6	1.6	0.5	7.3
netto resultaat	-0.5	1.4	-0.9	-6.2	8.5	8.3	4.4	4.2	11.5
OMZET									
uurbedrag radio	19.1	19.4	18.5	17.7	17.0	16.7	23.1	23.4	23.4
uurbedrag televisie	28.4	29.8	29.6	32.5	31.4	31.6	53.6	55.4	58.9
directe bijdragen derden tv blad	1.5	1.9	3.3	5.4	3.7	0.8	0.7	1.8	4.3
blad	29.6	30.1	30.8	31.9	32.5	32.5	33.7	35.0	38.8
totaal	78.6	81.3	82.2	87.4	84.6	81.6	111.0	115.5	125.5
KOSTEN TELEVISIE									
salarissen en sociale lasten	11.3	11.4	10.8	10.6	9.6	9.4	9.9	8.9	9.8
programmakosten	15.7	17.3	19.5	30.8	18.5	18.8	41.8	44.6	51.9
overige kosten	2.9	3.1	2.9	3.1	2.8	2.6	2.7	4.1	5.7
totaal kosten televisie	29.9	31.8	33.1	44.5	30.9	30.8	54.4	57.5	67.4
KOSTEN RADIO									
salarissen en sociale lasten	11.1	11.0	10.5	10.4	10.4	10.1	8.8	8.7	8.3
programmakosten	6.0	5.8	5.8	5.3	4.6	4.9	11.1	11.6	10.4
overige kosten	2.2	2.6	2.4	2.5	2.3	2.3	2.8	3.9	2.6
totaal kosten radio	19.2	19.4	18.7	18.2	17.3	17.3	22.7	24.3	21.3
uitzendduur in uren									
radio	3456	3316	3354	3383	3410	3394	3343	3343	3361
tv	465	475	505	542	514	549	663	739	762

ENIGE KERNCIJFERS VARA

Financiële gegevens voo

BALANS		(Bedragen x f.1 mln)								
	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	
ACTIVA										
vaste activa	4.7	5.2	5.1	4.8	3.4	3.7	4.6	5.3	7.3	
vlottende activa:										
voorraden	3.1	4.8	4.9	4.6	4.5	5.4	8.8	10.5	13.6	
vorderingen	1.7	2.8	2.8	3.9	6.1	8.7	12.8	17.5	15.6	
liquide middelen	12.0	17.1	14.5	21.2	37.7	47.4	50.4	47.8	70.6	
TOTAAL ACTIVA	21.4	29.8	27.2	34.6	51.7	65.2	76.5	81.2	107.1	
PASSIVA										
eigen vermogen	3.6	4.3	1.8	7.9	15.0	30.8	30.6	37.5	58.7	
voorzieningen	2.0	2.5	2.6	2.8	1.8	0.1	0.1	0.2	0.2	
kortlopende schulden	15.8	23.0	22.8	23.9	35.0	34.4	45.8	43.5	48.2	
TOTAAL PASSIVA	21.4	29.8	27.2	34.6	51.7	65.2	76.5	81.2	107.1	

BALANS IN PCT BALANSTOTAAL

ACTIVA										
vaste activa	22%	17%	19%	14%	7%	6%	6%	7%	7%	
vlottende activa:										
voorraden	14%	16%	18%	13%	9%	8%	12%	13%	13%	
vorderingen	8%	9%	10%	11%	12%	13%	17%	22%	15%	
liquide middelen	56%	57%	53%	61%	73%	73%	66%	59%	66%	
TOTAAL ACTIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
PASSIVA										
eigen vermogen	17%	14%	7%	23%	29%	47%	40%	46%	55%	
voorzieningen	9%	8%	10%	8%	3%	0%	0%	0%	0%	
kortlopende schulden	74%	77%	84%	69%	68%	53%	60%	54%	45%	
TOTAAL PASSIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	

ENIGE KERNCIJFERS

eigen vermogen	3.6	4.3	1.8	7.9	15.0	30.8	30.6	37.5	58.7
eigen vermogen minus									
vaste activa	-1.1	-0.9	-3.3	3.1	11.6	27.0	26.0	32.3	51.4
voorzieningen	2.0	2.5	2.6	2.8	1.8	0.1	0.1	0.2	0.2
saldo voorraden en vorderingen									
minus kortlopende schulden	-11.1	-15.4	-15.2	-15.3	-24.4	-20.3	-24.3	-15.4	-19.0
liquide middelen	12.0	17.1	14.5	21.2	37.7	47.4	50.4	47.8	70.6

INDEX ENIGE KERNCIJFERS

(1987 = 100)

eigen vermogen	12	14	6	26	49	100	99	122	191
eigen vermogen minus									
vaste activa	-4	-3	-12	12	43	100	96	119	190
liquide middelen	25	36	31	45	80	100	106	101	149

Resultatenrekening VOO

(bedragen x f 1 mln.)

RESULTATENREKENINGEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
BATEN									
Radio en Televisie	14.5	21.7	23.8	31.8	42.4	44.8	71.9	75.8	77.8
Opbrengst programmabladen	22.1	26.1	32.5	40.5	48.6	59.9	69.7	77.7	82.4
Overige opbrengsten minus overige lasten	0.7	1.0	1.6	1.7	3.0	4.7	2.3	5.3	21.3
	37.3	48.8	57.8	74.0	94.1	109.4	143.9	158.8	181.6
LASTEN									
Radio en Televisie	14.5	21.7	24.9	31.8	42.4	41.6	73.3	77.1	80.1
Algemeen	0.6	0.7	0.9	1.0	1.0	1.2	3.1	3.2	6.2
Programmabladen	19.8	25.6	34.5	35.1	43.7	53.1	69.0	71.6	74.2
	34.9	48.1	60.3	67.8	87.1	96.0	145.4	151.9	160.6
NETTO RESULTAAT	2.5	0.7	-2.5	6.2	7.0	13.4	-1.5	6.9	21.0

OPBOUW RESULTAAT

saldo radio	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.0	1.1	0.9	0.1
saldo televisie	0.0	0.0	-1.1	0.0	0.0	0.2	-2.5	-2.2	-2.5
saldo bladexploitatie	2.3	0.5	-2.0	5.4	5.0	6.8	0.7	6.0	8.2
overig	0.2	0.2	0.6	0.7	2.0	3.5	-0.8	2.2	15.1
netto resultaat	2.5	0.7	-2.5	6.2	7.0	13.4	-1.5	6.9	21.0

OMZET

uurbedrag radio	3.3	6.0	6.6	9.4	13.3	14.4	19.6	19.7	20.2
uurbedrag televisie	11.3	15.8	17.2	22.0	28.7	30.3	51.3	55.4	55.8
directe bijdragen derden tv blad	0.0	0.0	0.0	0.4	0.4	0.1	1.0	0.8	1.8
	22.1	26.1	32.5	40.5	48.6	59.9	69.7	77.7	82.4
totaal	36.6	47.9	56.3	72.3	91.0	104.7	141.6	153.4	160.2

KOSTEN TELEVISIE

salarissen en sociale lasten	2.7	2.7	2.9	2.8	3.5	4.6	5.1	5.2	5.7
programmakosten	6.9	11.1	13.4	16.9	22.0	22.6	46.7	50.0	51.8
overige kosten	1.7	2.0	1.9	2.7	3.6	3.0	3.0	3.2	2.7
totaal kosten televisie	11.3	15.8	18.3	22.4	29.1	30.2	54.8	58.4	60.1

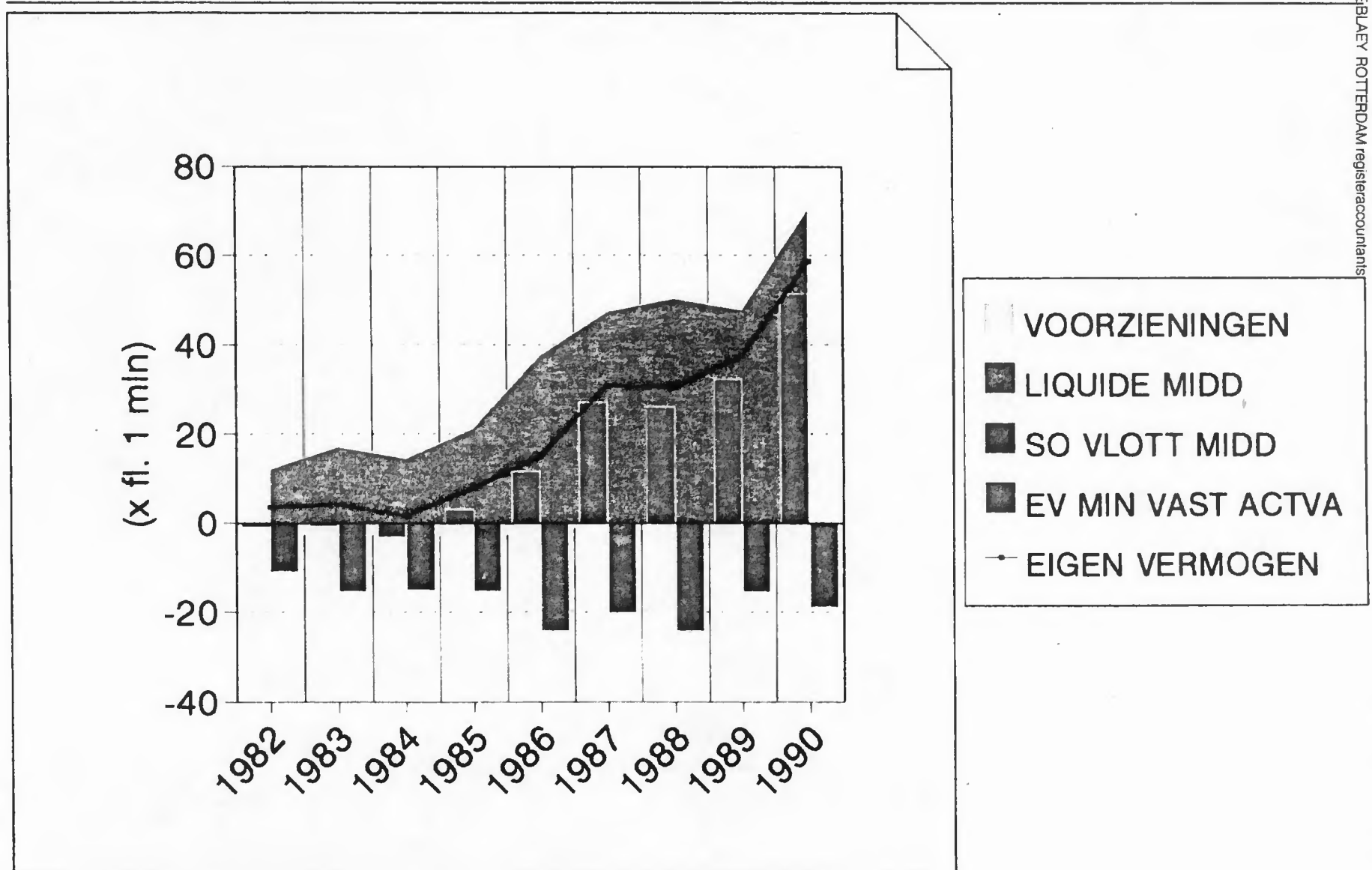
KOSTEN RADIO

salarissen en sociale lasten	1.1	1.6	2.2	2.6	3.7	4.4	4.9	4.6	4.7
programmakosten	1.5	3.1	3.3	3.8	4.2	4.1	11.1	11.6	12.5
overige kosten	0.7	1.3	1.1	3.0	5.4	2.9	2.5	2.5	2.8
totaal kosten radio	3.3	6.0	6.6	9.4	13.3	11.4	18.5	18.7	20.0

uitzendduur in uren

radio	1022	1990	2012	2143	3410	3394	3343	3343	3343
tv	170	290	306	381	557	537	715	716	718

ENIGE KERNCIJFERS VERONICA

Financiële gegevens eo

BALANS		(Bedragen x f 1 mln)								
	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	
ACTIVA										
vaste activa	0.8	1.7	1.6	1.7	1.5	1.5	2.8	3.0	7.2	
vlottende activa:										
voorraden	1.4	1.4	1.1	3.1	3.8	3.8	5.9	5.5	5.5	
vorderingen	2.5	1.3	1.5	2.2	1.3	2.6	2.3	2.1	3.5	
liquide middelen	1.0	3.0	6.6	7.4	7.3	9.8	15.0	19.4	17.8	
TOTAAL ACTIVA	5.8	7.3	10.8	14.4	13.9	17.7	26.0	30.1	34.0	
PASSIVA										
eigen vermogen	1.2	2.1	3.3	4.5	7.4	12.5	16.5	20.4	20.6	
voorzieningen	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
kortlopende schulden	4.6	5.2	7.5	9.9	6.5	5.2	9.5	9.7	13.4	
TOTAAL PASSIVA	5.8	7.3	10.8	14.4	13.9	17.7	26.0	30.1	34.0	
BALANS IN PCT BALANSTOTAAL										
ACTIVA										
vaste activa	14%	23%	15%	12%	11%	9%	11%	10%	21%	
vlottende activa:										
voorraden	25%	19%	10%	21%	27%	22%	23%	18%	16%	
vorderingen	44%	17%	14%	15%	9%	14%	9%	7%	10%	
liquide middelen	17%	40%	61%	51%	53%	55%	58%	65%	52%	
TOTAAL ACTIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
PASSIVA										
eigen vermogen	21%	29%	31%	31%	53%	71%	64%	68%	61%	
voorzieningen	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
kortlopende schulden	79%	71%	69%	69%	47%	29%	36%	32%	39%	
TOTAAL PASSIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
ENIGE KERNCIJFERS										
eigen vermogen	1.2	2.1	3.3	4.5	7.4	12.5	16.5	20.4	20.6	
eigen vermogen minus										
vaste activa	0.4	0.5	1.7	2.8	5.9	11.0	13.7	17.3	13.4	
voorzieningen	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
saldo voorraden en vorderingen										
minus kortlopende schulden	-0.6	-2.5	-4.9	-4.6	-1.4	1.2	-1.3	-2.1	-4.4	
liquide middelen	1.0	3.0	6.6	7.4	7.3	9.8	15.0	19.4	17.8	
INDEX ENIGE KERNCIJFERS										
(1987 = 100)										
eigen vermogen	10	17	26	36	59	100	132	163	165	
eigen vermogen minus										
vaste activa	4	4	15	26	53	100	125	158	122	
liquide middelen	10	30	67	76	75	100	153	199	182	

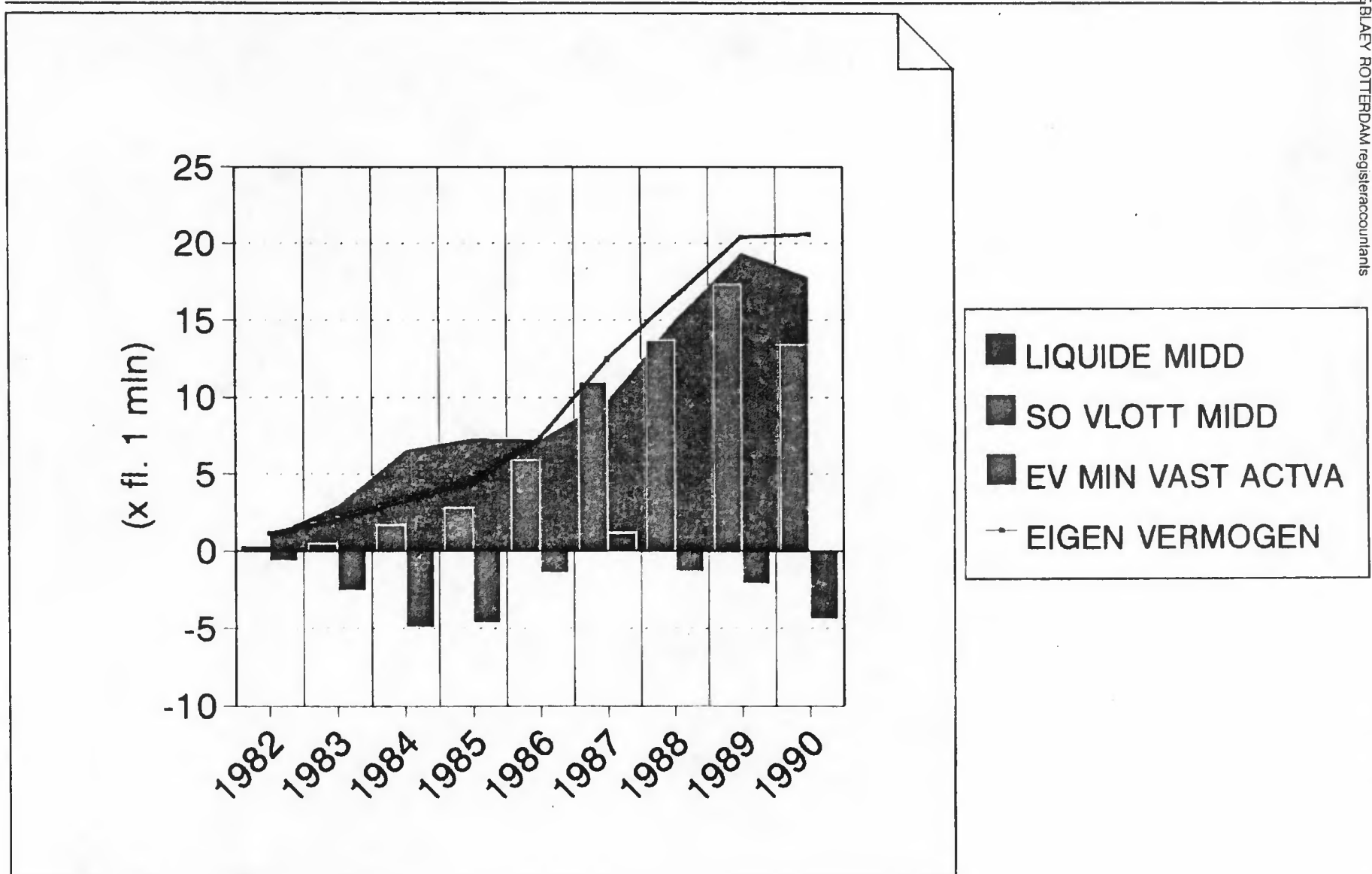
Resultatenrekening eo

(bedragen x f 1 mln.)

RESULTATENREKENINGEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
BATEN									
radio en televisie	13.5	13.5	16.1	27.6	26.2	25.8	42.9	44.9	45.4
opbrengst programmabladen	5.5	5.9	6.2	6.4	6.7	7.1	7.3	7.2	7.6
overlge opbrengsten									
minus overige lasten	3.2	4.9	4.8	4.7	4.5	5.4	5.2	6.0	6.2
	22.3	24.3	27.0	38.7	37.4	38.3	55.3	58.1	59.1
LASTEN									
radio en televisie	13.7	13.6	16.0	27.5	24.2	22.7	39.7	42.8	46.9
algemeen	3.9	4.2	4.0	4.0	4.4	4.3	4.6	3.9	4.2
programmabladen	6.1	5.6	5.7	6.1	6.2	6.3	6.8	7.6	7.7
	23.7	23.3	25.7	37.6	34.8	33.3	51.0	54.2	58.8
NETTO RESULTAAT	-1.4	1.0	1.3	1.1	2.6	5.0	4.3	3.8	0.3
OPBOUW RESULTAAT									
saldo radio	-0.2	0.0	0.0	0.0	0.7	0.0	0.7	0.0	0.0
saldo televisie	0.0	0.0	0.0	0.0	1.3	3.1	2.5	2.1	-1.6
saldo bladexploitatie	-0.5	0.4	0.4	0.3	0.5	0.9	0.5	-0.3	-0.1
overig	-0.7	0.7	0.8	0.8	0.1	1.1	0.6	2.1	2.0
netto resultaat	-1.4	1.0	1.3	1.1	2.6	5.0	4.3	3.8	0.3
OMZET									
uurbedrag radio	3.8	3.6	4.7	8.2	8.2	8.0	12.0	12.0	11.9
uurbedrag televisie	9.7	9.9	11.4	19.3	18.0	17.8	30.9	32.8	33.4
directe bijdragen derden tv	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
blad	5.5	5.9	6.2	6.4	6.7	7.1	7.3	7.2	7.6
totaal	19.1	19.4	22.2	33.9	32.9	32.9	50.1	52.1	53.0
KOSTEN TELEVISIE									
salarissen en sociale lasten	3.9	4.4	4.2	4.6	4.7	4.7	5.4	5.6	5.9
programmakosten	4.4	4.3	5.3	11.2	10.3	8.5	20.4	21.7	25.7
overige kosten	1.4	1.2	1.8	3.5	1.7	1.5	2.6	3.4	3.4
totaal kosten televisie	9.8	9.9	11.3	19.3	16.7	14.7	28.4	30.8	35.0
KOSTEN RADIO									
salarissen en sociale lasten	2.1	2.3	2.5	3.2	3.5	3.4	3.5	3.7	3.9
programmakosten	0.9	0.7	1.1	2.7	2.8	3.4	6.5	6.5	6.2
overlge kosten	0.9	0.7	1.1	2.4	1.3	1.2	1.3	1.8	1.9
totaal kosten radio	3.9	3.7	4.7	8.2	7.5	7.9	11.3	12.1	11.9
ultzenduur In uren									
radio	691	663	1009	2024	1984	1989	2006	2006	2006
tv	114	125	171	308	319	338	379	415	441

ENIGE KERNCIJFERS

EO

Financiële gegevens vpro

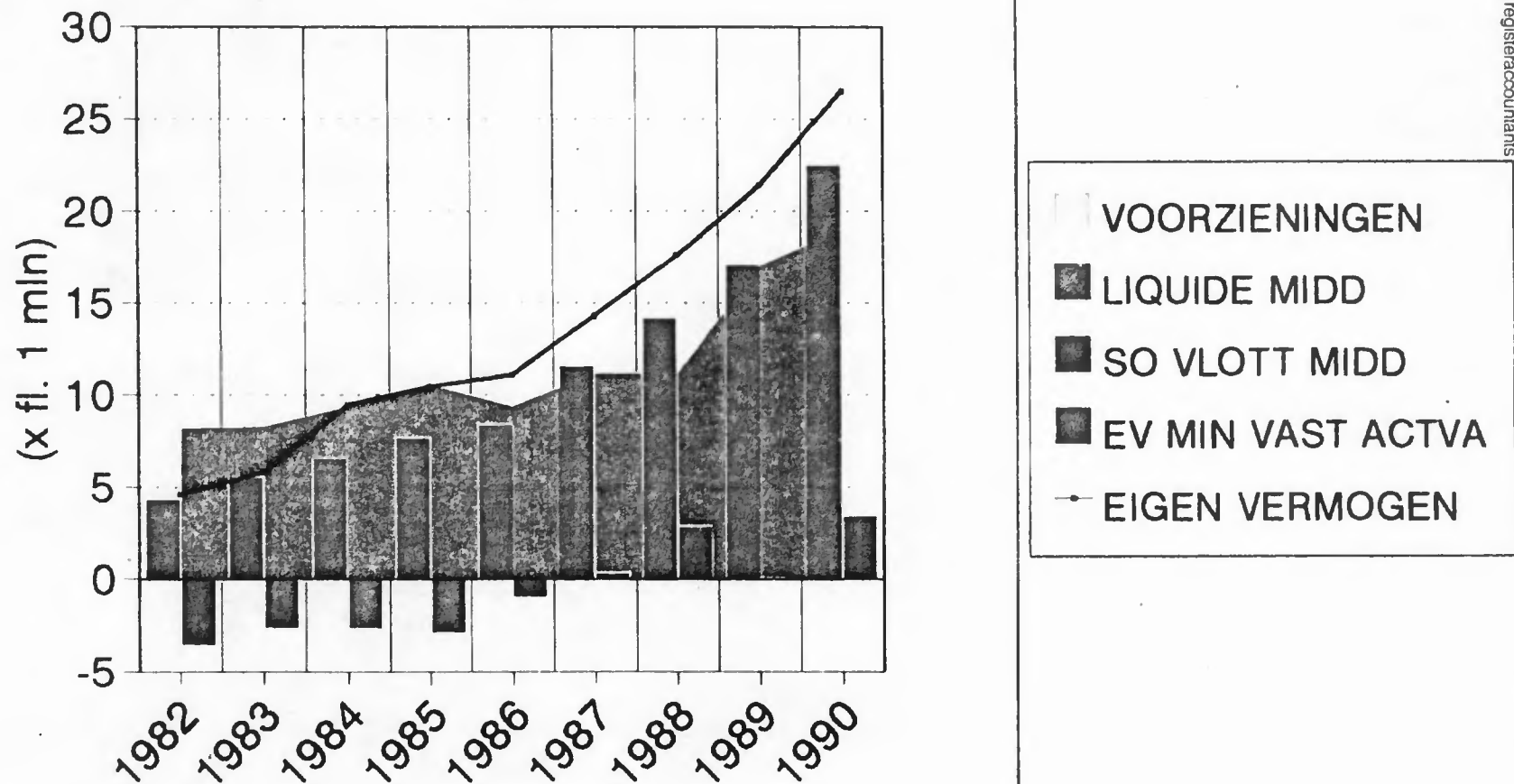
BALANS		(Bedragen x f 1 mln)							
	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
ACTIVA									
vaste activa	0.2	0.2	2.9	2.7	2.7	2.8	3.4	4.2	4.0
vlottende activa:									
voorraden	0.8	0.9	2.0	3.6	2.8	5.1	6.7	7.9	9.9
vorderingen	0.7	0.8	1.9	1.3	1.1	1.9	3.8	3.3	3.8
liquide middelen	8.2	8.3	9.4	10.6	9.4	11.2	11.2	17.0	19.0
TOTAAL ACTIVA	9.7	10.1	16.1	18.2	16.0	20.9	25.2	32.5	36.8
PASSIVA									
eigen vermogen	4.6	5.8	9.5	10.5	11.1	14.3	17.6	21.4	26.5
voorzieningen	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
kortlopende schulden	5.0	4.3	6.6	7.8	4.9	6.5	7.6	11.2	10.3
TOTAAL PASSIVA	9.7	10.1	16.1	18.2	16.0	20.9	25.2	32.5	36.8
BALANS IN PCT BALANSTOTAAL									
ACTIVA									
vaste activa	2%	2%	18%	15%	17%	13%	14%	13%	11%
vlottende activa:									
voorraden	8%	8%	12%	20%	17%	24%	27%	24%	27%
vorderingen	7%	8%	12%	7%	7%	9%	15%	10%	10%
liquide middelen	84%	82%	58%	58%	59%	53%	45%	52%	52%
TOTAAL ACTIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
PASSIVA									
eigen vermogen	47%	57%	59%	57%	69%	69%	70%	66%	72%
voorzieningen	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
kortlopende schulden	52%	42%	41%	43%	31%	31%	30%	34%	28%
TOTAAL PASSIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
ENIGE KERNCIJFERS									
eigen vermogen	4.6	5.8	9.5	10.5	11.1	14.3	17.6	21.4	26.5
eigen vermogen minus									
vaste activa	4.4	5.6	6.6	7.7	8.4	11.6	14.2	17.1	22.5
voorzieningen	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
saldo voorraden en vorderingen									
minus kortlopende schulden	-3.6	-2.7	-2.7	-2.9	-1.0	0.4	2.9	0.1	3.5
liquide middelen	8.2	8.3	9.4	10.6	9.4	11.2	11.2	17.0	19.0
INDEX ENIGE KERNCIJFERS									
(1987 = 100)									
eigen vermogen	32	40	66	73	77	100	123	149	185
eigen vermogen minus									
vaste activa	38	48	57	67	72	100	122	148	194
liquide middelen	73	74	84	95	84	100	101	153	171

Resultatenrekening vpro

(bedragen x f 1 mln.)

RESULTATENREKENINGEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
BATEN									
Radio en Televisie	13.2	13.9	19.3	27.1	26.6	26.9	42.5	46.5	46.4
Opbrengst programmabladen	7.0	7.2	7.2	7.4	7.4	7.6	8.6	9.2	9.9
Overige opbrengsten minus overige lasten	3.0	3.3	2.9	2.9	3.0	2.8	2.9	3.5	3.8
	23.2	24.3	29.4	37.3	36.9	37.3	54.0	59.1	60.0
LASTEN									
Radio en Televisie	13.2	13.9	19.3	27.1	26.6	23.7	40.4	43.7	43.3
Algemeen	1.4	1.9	1.6	2.0	2.2	2.3	2.6	3.1	3.6
Programmabladen	7.7	7.4	7.5	7.3	7.4	7.9	8.3	8.6	8.3
	22.3	23.2	28.4	36.4	36.1	34.0	51.4	55.5	55.2
NETTO RESULTAAT	0.8	1.2	1.0	0.9	0.8	3.3	2.7	3.7	4.8
OPBOUW RESULTAAT									
saldo radio	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.2	0.2	0.1
saldo televisie	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.2	2.3	2.5	3.0
saldo bladexploitatie	-0.7	-0.3	-0.3	0.1	0.0	-0.3	0.3	0.5	1.6
overig	1.6	1.4	1.3	0.8	0.8	0.5	0.3	0.4	0.1
netto resultaat	0.8	1.2	1.0	0.9	0.8	3.3	2.7	3.7	4.8
OMZET									
uurbedrag radio	3.6	3.8	5.6	8.5	8.4	8.5	11.9	11.9	11.8
uurbedrag televisie	9.6	10.1	13.7	18.6	18.2	18.4	30.4	32.5	33.0
directe bijdragen derden tv blad	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	2.1	1.5
totaal	20.2	21.1	26.5	34.4	33.9	34.5	51.2	55.6	56.3
KOSTEN TELEVISIE									
salarissen en sociale lasten	3.1	3.2	3.6	3.9	4.1	3.9	4.2	4.4	4.6
programmakosten	5.6	5.9	7.5	12.6	12.4	11.5	23.5	25.1	24.6
overige kosten	1.0	1.0	2.6	2.0	1.6	-0.1	0.7	2.6	2.3
totaal kosten televisie	9.6	10.1	13.7	18.6	18.2	15.2	28.4	32.1	31.6
KOSTEN RADIO									
salarissen en sociale lasten	2.0	2.1	2.7	3.5	3.5	3.7	4.6	4.2	4.1
programmakosten	1.1	1.2	1.9	3.8	3.7	3.5	5.8	5.9	5.9
overige kosten	0.5	0.5	1.0	1.2	1.2	1.4	1.6	1.6	1.8
totaal kosten radio	3.6	3.8	5.6	8.5	8.4	8.5	12.0	11.7	11.7
uitzendduur in uren									
radio	691	663	1009	2024	1984	1989	2006	2016	2016
tv	132	130	175	307	307	310	333	371	381

ENIGE KERNCIJFERS V P R O

Financiële gegevens nos

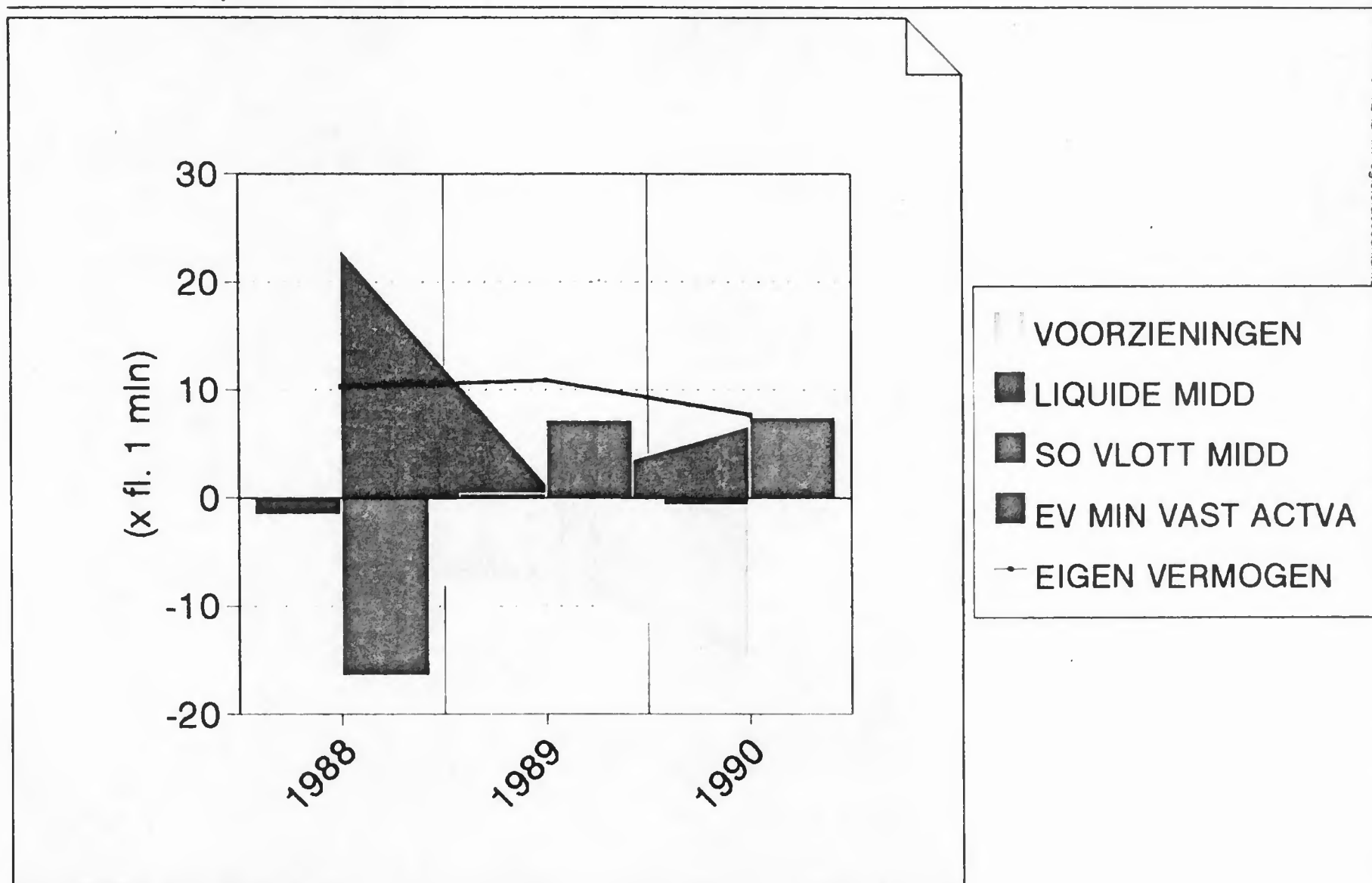
BALANS (Bedragen x f 1 mln)			
	1988	1989	1990
ACTIVA	-----	-----	-----
vaste activa	11.9	10.5	8.3
vlottende activa:			
voorraden	20.5	32.0	33.2
vorderingen	32.6	29.6	45.9
liquide middelen	23.0	1.2	6.7
TOTAAL ACTIVA	-----	-----	-----
	87.8	73.3	94.2
PASSIVA			
eigen vermogen	10.3	10.9	7.7
voorzieningen	8.0	8.0	14.9
kortlopende schulden	69.6	54.4	71.6
TOTAAL PASSIVA	-----	-----	-----
	87.8	73.3	94.2
BALANS IN PCT BALANSTOTAAL			
ACTIVA			
vaste activa	13%	14%	9%
vlottende activa:			
voorraden	23%	44%	35%
vorderingen	37%	40%	49%
liquide middelen	26%	2%	7%
TOTAAL ACTIVA	-----	-----	-----
	100%	100%	100%
PASSIVA			
eigen vermogen	12%	15%	8%
voorzieningen	9%	11%	16%
kortlopende schulden	79%	74%	76%
TOTAAL PASSIVA	-----	-----	-----
	100%	100%	100%
ENIGE KERNCIJFERS			
eigen vermogen	10.3	10.9	7.7
eigen vermogen minus			
vaste activa	-1.6	0.4	-0.7
voorzieningen	8.0	8.0	14.9
saldo voorraden en vorderingen			
minus kortlopende schulden	-16.5	7.2	7.5
liquide middelen	23.0	1.2	6.7
INDEX ENIGE KERNCIJFERS			
(1988 = 100)			
eigen vermogen	100	106	74
eigen vermogen minus			
vaste activa	100	-25	43
liquide middelen	100	5	29

Resultatenrekening nos

(bedragen x f 1 mln.)

RESULTATENREKENINGEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
BATEN									
Radio en Televisie Opbrengst programmabladen Overige opbrengsten minus overige lasten	76.1	77.2	79.7	83.8	81.8	90.9	161.5	159.5	171.8
Totaal	76.1	77.2	79.7	83.8	81.8	90.9	161.5	159.5	171.8
LASTEN									
Radio en Televisie Algemeen Programmabladen	76.1	77.2	79.7	83.8	81.8	90.9	164.9	159.6	175.6
Totaal	76.1	77.2	79.7	83.8	81.8	90.9	164.9	159.6	175.6
NETTO RESULTAAT	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-3.5	-0.1	-3.8
OPBOUW RESULTAAT									
saldo radio	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.9	0.4	0.5
saldo televisie	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-2.6	-0.5	-4.3
saldo bladexploitatie overig									
netto resultaat	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-3.5	-0.1	-3.8
OMZET									
uurbedrag radio	19.6	18.9	18.2	18.5	18.4	18.4	25.3	25.4	29.4
uurbedrag televisie	55.9	58.3	60.1	61.8	63.5	67.9	131.7	129.8	134.4
directe bijdragen derden tv blad	0.6		1.3	3.4		4.6	4.4	4.3	8.0
totaal	76.1	77.2	79.7	83.8	81.8	90.9	161.5	159.5	171.8
KOSTEN TELEVISIE									
salarissen en sociale lasten	20.1	20.6	20.4	20.5	20.6	21.7	21.5	22.1	22.0
programmakosten	33.0	34.6	38.1	41.3	39.2	45.6	109.9	104.8	118.8
overige kosten	3.4	3.1	3.0	3.5	3.6	5.1	7.3	7.7	5.8
totaal kosten televisie	56.5	58.3	61.5	65.3	63.5	72.5	138.8	134.6	146.7
KOSTEN RADIO									
salarissen en sociale lasten	8.6	8.8	8.6	8.3	8.3	8.9	9.3	8.9	9.3
programmakosten	10.1	9.3	8.7	9.1	9.3	9.1	14.4	14.2	17.4
overige kosten	0.8	0.8	0.8	1.1	0.8	0.5	2.5	1.9	2.3
totaal kosten radio	19.6	18.9	18.2	18.5	18.4	18.4	26.2	25.0	29.0
uitzendduur in uren									
radio	4652	4443	4449	4488	4393	4413	4473	4470	4470
tv	1089	1144	1397	1231	1308	1352	1999	1840	2028

ENIGE KERNCIJFERS NOS

Financiële gegevens 1990 excl. NOS

BALANS									
	AVRO	KRO	NCRV	TROS	VARA	VOO	EO	VPRO	TOTAAL
ACTIVA									
vaste activa	19.3	18.6	54.1	11.1	18.9	7.3	7.2	4.0	140.4
vlottende activa:									
voorraden	13.3	16.5	16.3	11.6	18.6	13.6	5.5	9.9	105.3
vorderingen	7.7	11.4	6.3	6.2	19.0	15.6	3.5	3.8	73.6
liquide middelen	67.2	33.5	50.7	13.7	31.0	70.6	17.8	19.0	303.6
TOTAAL ACTIVA	107.5	79.9	127.4	42.7	87.5	107.1	34.0	36.8	622.9
PASSIVA									
elgen vermogen	73.5	42.1	98.9	26.3	48.3	58.7	20.6	26.5	394.9
voorzieningen	0.7	9.9	3.5	0.0	2.6	0.2	0.0	0.0	16.9
kortlopende schulden	33.3	27.9	25.0	16.4	36.7	48.2	13.4	10.3	211.2
TOTAAL PASSIVA	107.5	79.9	127.4	42.7	87.5	107.1	34.0	36.8	622.9

BALANS IN PCT BALANSTOTAAL

ACTIVA									
vaste activa	18%	23%	42%	26%	22%	7%	21%	11%	23%
vlottende activa:									
voorraden	12%	21%	13%	27%	21%	13%	16%	27%	17%
vorderingen	7%	14%	5%	15%	22%	15%	10%	10%	12%
liquide middelen	63%	42%	40%	32%	35%	66%	52%	52%	49%
TOTAAL ACTIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
PASSIVA									
elgen vermogen	68%	53%	78%	62%	55%	55%	61%	72%	63%
voorzieningen	1%	12%	3%	0%	3%	0%	0%	0%	3%
kortlopende schulden	31%	35%	20%	38%	42%	45%	39%	28%	34%
TOTAAL PASSIVA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

ENIGE KERNCIJFERS

elgen vermogen	73.5	42.1	98.9	26.3	48.3	58.7	20.6	26.5	394.9
elgen vermogen minus									
vaste activa	54.2	23.5	44.8	15.2	29.4	51.4	13.4	22.5	254.5
voorzieningen	0.7	9.9	3.5	0.0	2.6	0.2	0.0	0.0	16.9
saldo voorraden en vorderingen									
minus kortlopende schulden	-12.3	-0.1	-2.4	1.5	0.9	-19.0	-4.4	3.5	-32.3
liquide middelen	67.2	33.5	50.7	13.7	31.0	70.6	17.8	19.0	303.6
INDEX ENIGE KERNCIJFERS									
(1987 = 100)									
elgen vermogen	98	77	105	124	345	191	165	185	125
eigen vermogen minus									
vaste activa	101	76	128	133	271	190	122	194	133
liquide middelen	111	83	103	96	184	149	182	171	122

Resultatenrekening 1990 excl. NOS

RESULTATENREKENINGEN	AVRO	KRO	NCRV	TROS	VARA	VOO	EO	VPRO	TOTAAL
BATEN									
radio en televisie	78.3	84.8	80.7	77.0	86.7	77.8	45.4	46.4	577.1
opbrengst programmabladen	58.4	39.2	31.6	44.7	38.8	82.4	7.6	9.9	312.5
overige opbrengsten minus overige lasten	3.4	4.5	6.1	1.0	14.0	21.3	6.2	3.8	60.3
	140.1	128.5	118.4	122.7	139.5	181.6	59.1	60.0	949.9
LASTEN									
radio en televisie algemeen	82.3	83.3	79.1	75.8	88.7	80.1	46.9	43.3	579.6
programmabladen	3.8	4.9	6.7	1.8	6.7	6.2	4.2	3.6	37.9
	57.6	38.9	27.9	42.4	32.7	74.2	7.7	8.3	289.8
	143.7	127.1	113.7	120.1	128.0	160.6	58.8	55.2	907.2
NETTO RESULTAAT	-3.6	1.4	4.7	2.7	11.4	21.0	0.3	4.8	42.7
OPBOUW RESULTAAT									
saldo radio	-1.8	0.7	0.9	0.2	2.1	0.1	0.0	0.1	2.3
saldo televisie	-2.2	0.9	0.8	1.0	-4.1	-2.5	-1.6	3.0	-4.8
saldo bladexploitatie	0.8	0.3	3.6	2.3	6.1	8.2	-0.1	1.6	22.8
overig	-0.4	-0.4	-0.6	-0.8	7.3	15.1	2.0	0.1	22.4
netto resultaat	-3.6	1.4	4.7	2.7	11.5	21.0	0.3	4.8	42.7
OMZET									
uurbedrag radio	20.3	20.6	22.3	19.9	23.4	20.2	11.9	11.8	150.4
uurbedrag televisie	56.3	56.3	57.8	55.7	58.9	55.8	33.4	33.0	407.3
directe bijdragen derden tv	1.7	7.9	0.6	1.5	4.3	1.8	0.0	1.5	19.4
blad	58.4	39.2	31.6	44.7	38.8	82.4	7.6	9.9	312.5
totaal	136.7	124.0	112.3	121.7	125.5	160.2	53.0	56.3	889.6
KOSTEN TELEVISIE									
salarissen en sociale lasten	9.6	10.2	10.1	10.6	9.8	5.7	5.9	4.6	66.6
programmakosten	46.4	49.0	42.9	41.5	51.9	51.8	25.7	24.6	333.8
overige kosten	4.2	4.1	4.6	4.1	5.7	2.7	3.4	2.3	31.1
totaal kosten televisie	60.2	63.3	57.6	56.2	67.4	60.1	35.0	31.6	431.5
KOSTEN RADIO									
salarissen en sociale lasten	8.6	6.5	8.0	7.2	8.3	4.7	3.9	4.1	51.3
programmakosten	9.9	11.4	10.4	10.4	10.4	12.5	6.2	5.9	77.1
overige kosten	3.6	2.0	3.0	2.0	2.6	2.8	1.9	1.8	19.8
totaal kosten radio	22.1	20.0	21.5	19.7	21.3	20.0	11.9	11.7	148.1
ultzenduur									
radio	3361	3361	3361	3361	3361	3343	2006	2016	24169
tv	758	719	713	738	762	718	441	381	5231

OVERZICHT AANTAL OMROEPEN MET VERLIEZEN (EXCL. NOS)

TELEVISIE

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
9-10 min									
8-9 min									
7-8 min							1		
6-7 min				1					
5-6 min									
4-5 min						1			1
3-4 min				1					
2-3 min			1		1		2	2	2
1-2 min		1	1	1				2	1
0-1 min	3	3	2	1	2	1	2	1	

RADIO

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
9-10 min									
8-9 min									
7-8 min									
6-7 min									
5-6 min									
4-5 min									
3-4 min									
2-3 min						1		2	
1-2 min				1	2	1	2		1
0-1 min	5	3	3	3	2	3	3	3	

TOTAAL RADIO EN TELEVISIE

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
9-10 min							1		
8-9 min									
7-8 min				1					
6-7 min									
5-6 min						1			
4-5 min				1				1	1
3-4 min					1		1		
2-3 min			1		1			1	2
1-2 min	2	1	1	2		2	2	4	1
0-1 min	2	3	2		1				

OVERZICHT RESULTATEN PER OMROEP (EXCL. NOS)
(x 1 mln)

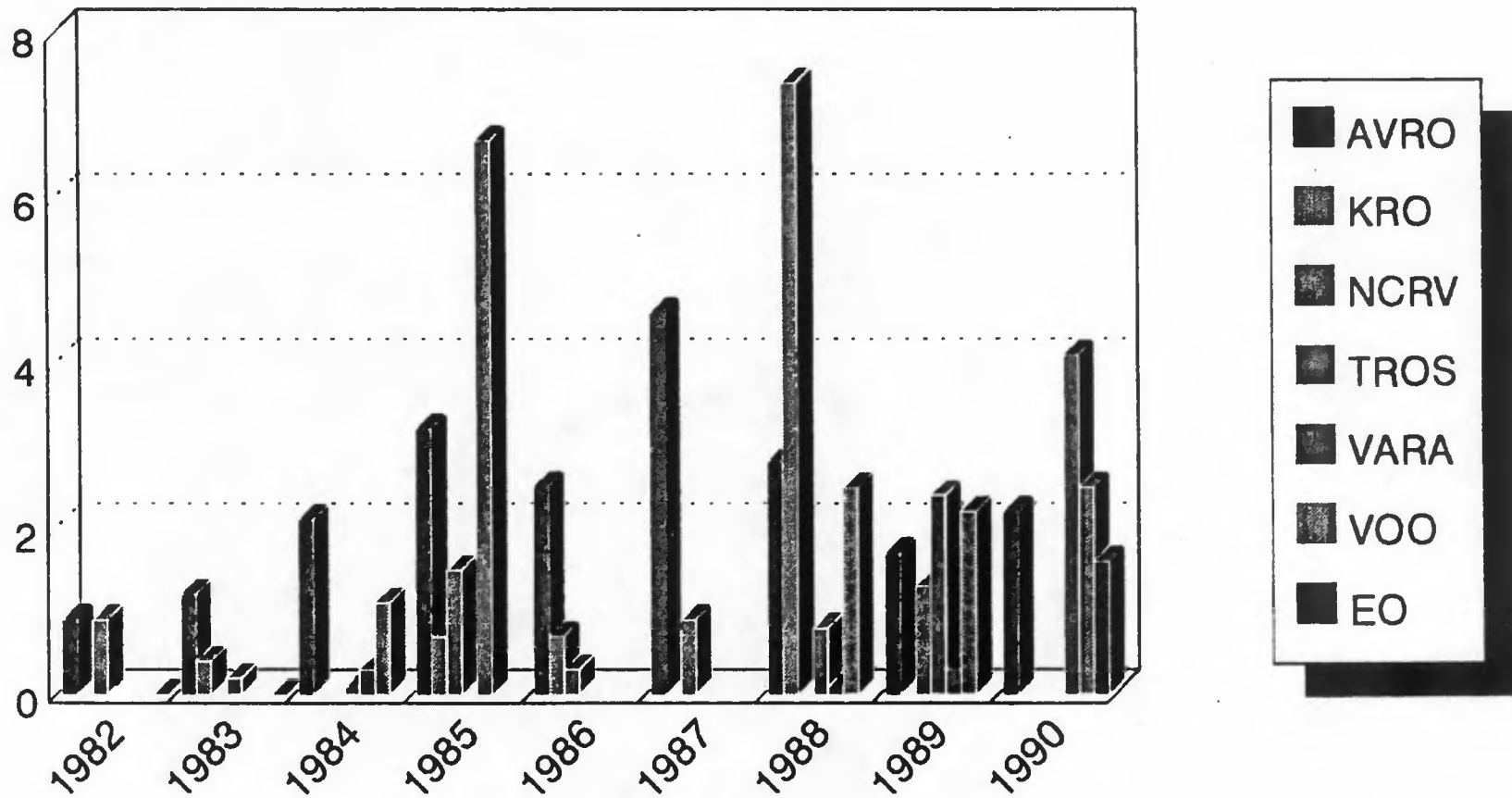
TELEVISIE	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
	AVRO	-0.9	-1.2	-2.1	-3.2	-2.5	-4.6	-2.8	-1.7
KRO	1.4	-0.4	2.1	-0.7	-0.7	1.0	-7.4	1.6	0.9
NCRV	-0.9	0.4	0.3	-1.5	-0.3	-0.9	1.5	-1.3	0.8
TROS	0.1	-0.2	-0.1	0.6	1.0	1.1	-0.8	-2.4	1.0
VARA	0.0	0.0	-0.3	-6.7	4.2	1.6	-0.1	-0.3	-4.1
VERONICA	0.0	0.0	-1.1	0.0	0.0	0.2	-2.5	-2.2	-2.5
EO	-0.0	-0.0	0.0	0.0	1.3	3.1	2.5	2.1	-1.6
VPRO	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.2	2.3	2.5	3.0
TOTAL	-0.4	-1.3	-1.2	-11.4	3.0	4.6	-7.4	-1.8	-4.8

RADIO	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
	AVRO	-0.1	0.0	-0.3	-0.9	-1.4	-1.1	-1.1	-2.3
KRO	-0.2	0.0	0.8	-1.0	-1.5	-2.0	-1.9	-2.6	0.7
NCRV	-0.1	-0.1	0.2	-0.4	-0.1	-0.2	-0.4	-0.6	0.9
TROS	0.0	-0.1	-0.2	0.0	1.1	-0.7	-0.5	0.0	0.2
VARA	-0.1	0.0	-0.2	-0.5	-0.3	-0.6	0.4	-0.9	2.1
VERONICA	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.0	1.1	-0.9	0.1
EO	-0.2	-0.0	0.0	0.0	0.7	0.0	0.7	-0.0	0.0
VPRO	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.2	0.2	0.1
TOTAL	-0.7	-0.2	0.3	-2.8	-1.5	-1.6	-1.9	-5.2	2.3

TOTAAL RADIO EN TELEVISIE	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
	AVRO	-1.1	-1.2	-2.3	-4.1	-3.9	-5.7	-4.0	-4.0
KRO	1.2	-0.4	2.9	-1.7	-2.2	-1.0	-9.3	-1.0	1.5
NCRV	-1.0	0.3	0.5	-1.9	-0.4	-1.1	1.1	-1.9	1.6
TROS	0.1	-0.3	-0.3	0.6	2.1	0.4	-1.3	-2.4	1.2
VARA	-0.1	0.0	-0.5	-7.2	3.9	1.0	0.3	-1.2	-2.0
VERONICA	0.0	0.0	-1.1	0.0	0.0	3.1	-1.4	-1.3	-2.4
EO	-0.2	-0.1	0.1	0.0	2.0	3.1	3.2	2.1	-1.6
VPRO	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.2	2.1	2.8	3.1
TOTAL	-1.2	-1.6	-0.9	-14.2	1.5	3.0	-9.3	-7.0	-2.5

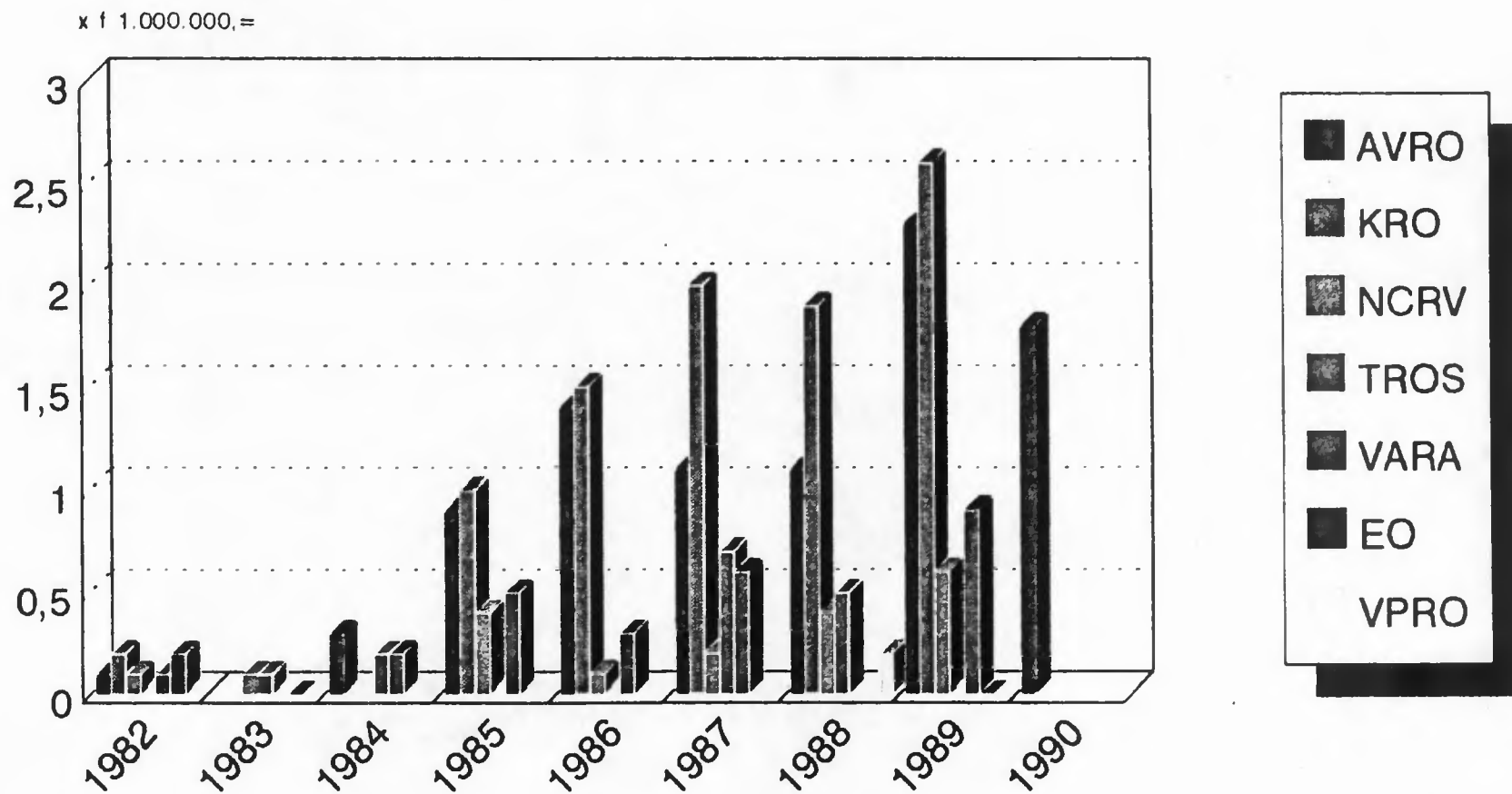
OVERZICHT VERLIEZEN (EXCL. NOS)

televisie

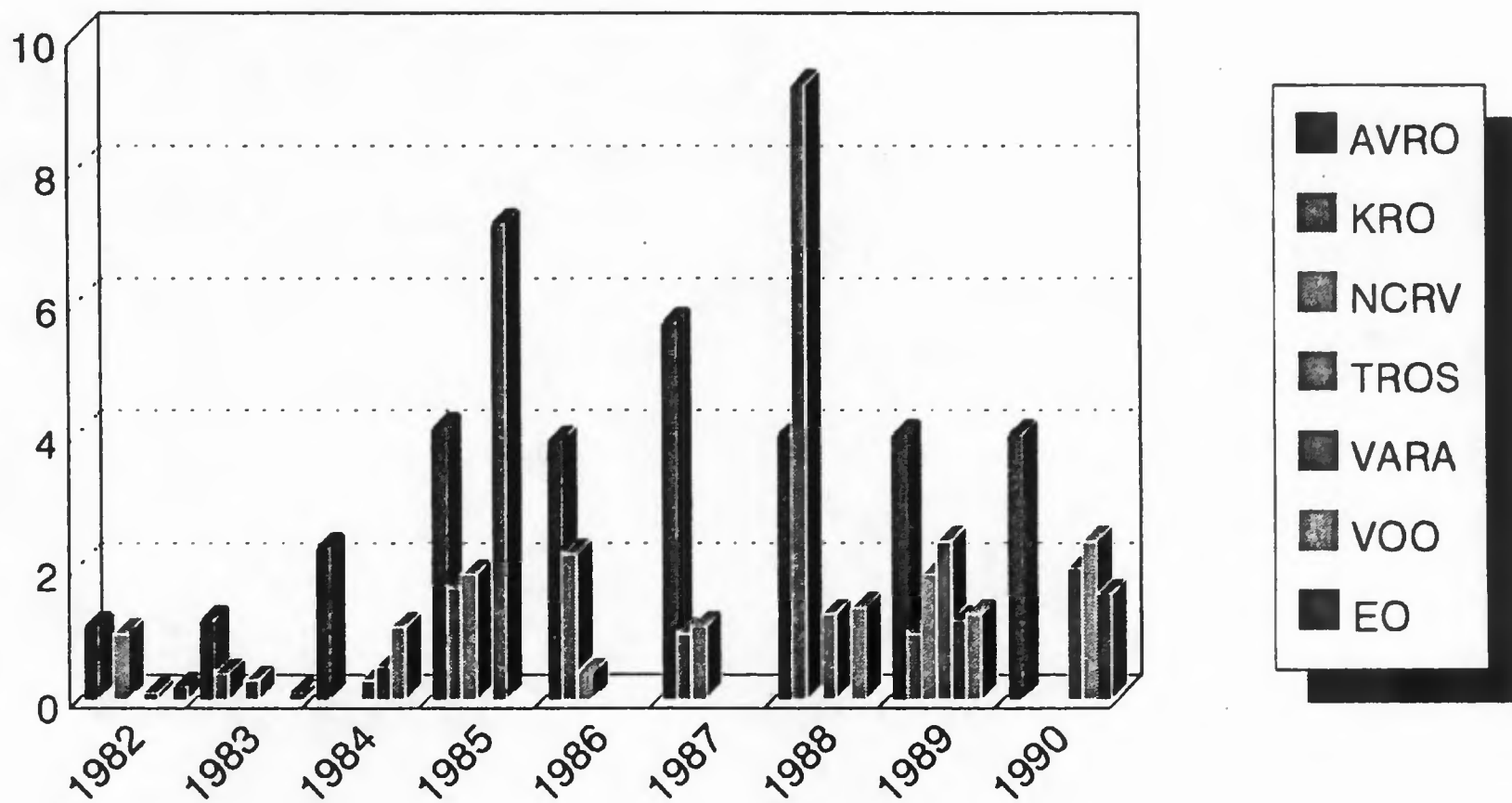
OVERZICHT VERLIEZEN (EXCL. NOS)

radio

OVERZICHT VERLIEZEN (EXCL. NOS)

totaal

OVERZICHT ONTWIKKELING ALGEMENE RESERVE
(beheerd door het Commissariaat voor de Media)

(x 1 mln gulden)

	<u>1983</u>	<u>1984</u>	<u>1985</u>	<u>1986</u>	<u>1987</u>	<u>1988</u>	<u>1989</u>	<u>1990</u>
ALGEMENE RESERVE								
Saldo 1 januari	349 ===	310 ===	281 ===	305 ===	337 ===	191 ===	271 ===	344 ===
MUTATIES								
INKOMSTEN								
Omroepbijdragen	675	715	726	740	757	766	768	793
Reclame- opbrengsten	267	280	306	332	393	446	490	468
Rente-opbrengst	49 991	40 1.035	39 1.071	36 1.108	36 1.186	23 1.235	25 1.283	29 1.290
	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
UITGAVEN								
Exploitatie omroepen	912	966	969	981	1.008	1.089	1.083	1.105
Diversen (per saldo)	45	49	46	49	56	171	118	154
Dotatie fondsen en voorzieningen (per saldo)	73	49	32	46	58	- 105	9	18
Onttrekkingen	—	—	—	—	210	—	—	—
	1.030 -----	1.064 -----	1.047 -----	1.076 -----	1.332 -----	1.155 -----	1.210 -----	1.277 -----
	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
MUTATIE	- 39 ===	- 29 ===	24 ===	32 ===	- 146 ===	80 ===	73 ===	13 ===
	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
Saldo 31 december	310 ===	281 ===	305 ===	337 ===	191 ===	271 ===	344 ===	357 ===

)* bron: jaarverslag Commissariaat voor de Media

NADERE SPECIFICATIE VAN DE UITGAVEN
TLV DE ALGEMENE RESERVE OVER 1988 T/M 1990

RECAPITULATIE UITGAVEN	1988	1989	1990
EXPLOITATIE OMROEPEN	1089311	1083192	1105169
DIVERSEN	171346	117845	153923
DOTATIE FONDSEN	-104850	5098	14016
DOTATIE VOORZIENINGEN		4200	4200
TOTAAL	1155807	1210335	1277308

NADERE SPECIFICATIE VAN DE UITGAVEN
TLV DE ALGEMENE RESERVE OVER 1988 T/M 1990 (2)

EXPLOITATIE OMROEPEN	1988	1989	1990
WERELDOMROEP	64061	66142	66932
REGIONALE OMROEP	57360	14346	22852
BINNENLANDSE OMROEP	850202	885339	897045
BEHEERTAKEN EXPLOITATIEKOSTEN	117688	117365	118340
TOTAAL	1089311	1083192	1105169

NADERE SPECIFICATIE UITGAVEN TBV BINNENLANDSE OMROEP	1988	1989	1990
UURBEDRAGEN	749689	782211	796206
GEMEENSCHAPPELIJKE DIENST	58758	60731	61562
NOZEMA	38879	39897	36777
INVESTERINGEN NOT	388		
BTW CLAIM	2488	2500	2500
TOTAAL	850202	885339	897045

NADERE SPECIFICATIE VAN DE UITGAVEN
TLV DE ALGEMENE RESERVE OVER 1988 T/M 1990 (3)

DIVERSEN PER SALDO	1988	1989	1990
PERSORGANEN	28265	38902	32692
BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS	15000		
INNINGSKOSTEN			
STER	11000	12609	17000
OMROEPBIJDRAGEN	31145	32586	36542
KOSTEN			
COMMISSARIAAT	6554	4445	5121
MEDIARAAD	467	540	667
RECLAMERAAD	195		
OLON	450	450	600
EURIMAGE		500	1000
DEPARTEMENT MEDIA BELEID		800	13416
RADIO CONTROLE DIENST	8080	8351	8535
ONDERZOEKEN		1000	3624
STIMULERINGSFONDS	15000	10000	31800
RECHTEN NOS		419	
CONSERVERING BEELDBANDEN	754	7243	6926
TURN AROUND KOSTEN NOB	50000		
SUPER EVENEMENTEN NOS 1988	4436		
DIVERSEN			-4000
TOTAAL	171346	117845	153923

OVERZICHT FONDSSEN EN VOORZIENING

TOTAAL ALLE FONDSSEN	1988	1989	1990
SALDO 1-1	234088	57635	44789
BESTEDINGEN	-71603	-17944	-3651
DOTATIE	25700	15898	14016
NAAR ALGEMENE RESERVE	-130550	-10800	0
SALDO 31-12	57635	44789	55154

RECAPITULATIE	1988	1989	1990
DOTATIES			
INVESTERINGSFONDS BINNENLANDSE OMROEP	1125	0	0
INVESTERINGSFONDS WERELDOMROEP	3000	3000	3000
FONDS EUROPEES PROGRAMMA	7000	0	0
FONDS EDUCATIEVE UITZENDINGEN	2500	2500	0
FONDS AFSCHRIJVING BEHEERTAKEN	5975	6298	7016
FONDS OPlossen KNELPUNTEN ARBEIDSMARKT	0	0	0
FONDS SALARIS STRUCTUURHERZIENING	0	0	0
FONDS EUROPEAN SPACE AGENCY	2000	3000	4000
FONDS REORGANISATIEKOSTEN NOS	0	0	0
FONDS COMPENSATIE STATUSWIJZIGING	4100	1100	0
TOTAAL	25700	15898	14016
NAAR ALGEMENE RESERVE			
INVESTERINGSFONDS BINNENLANDSE OMROEP	-120106	0	0
FONDS EDUCATIEVE UITZENDINGEN	-8688	-10800	0
FONDS COMPENSATIE STATUSWIJZIGING	-1756	0	0
TOTAAL	-130550	-10800	0
PER SALDO	<u>-104850</u>	<u>5098</u>	<u>14016</u>

OVERZICHT VOORZIENING

VOORZIENING ART 103 MEDIAWET	1988	1989	1990
SALDO 1-1		0	4200
BESTEDINGEN			-3955
DOTATIE		4200	4200
SALDO 31-12	0	4200	4445

NADERE SPECIFICATIE MBT HET OVERZICHT FONDSEN

INVESTERINGSFONDS BINNENLANDSE OMROEP	1988	1989	1990
SALDO 1-1	159976	440	200
BESTEDINGEN	-40555	-240	-36
DOTATIE	1125		
NAAR ALGEMENE RESERVE	-120106		
SALDO 31-12	440	200	164

INVESTERINGSFONDS WERELDOMROEP	1988	1989	1990
SALDO 1-1	12641	7541	1861
BESTEDINGEN	-8100	-8680	-1982
DOTATIE	3000	3000	3000
NAAR ALGEMENE RESERVE			
SALDO 31-12	7541	1861	2879

FONDS EUROPEES PROGRAMMA	1988	1989	1990
SALDO 1-1	8139	15139	15119
BESTEDINGEN		-20	
DOTATIE	7000		
NAAR ALGEMENE RESERVE			
SALDO 31-12	15139	15119	15119
NAAR NOB IN 1992			-8622
NAAR ALGEMENE RESERVE IN 1992			6497

FONDS EDUCATIEVE UITZENDINGEN	1988	1989	1990
SALDO 1-1	28732	8966	666
BESTEDINGEN	-13578		1079
DOTATIE	2500	2500	
NAAR ALGEMENE RESERVE	-8688	-10800	
SALDO 31-12	8966	666	1745

FONDS AFSCHRIJVING BEHEERTAKEN	1988	1989	1990
SALDO 1-1		5975	12273
BESTEDINGEN			
DOTATIE	5975	6298	7016
NAAR ALGEMENE RESERVE			
SALDO 31-12	5975	12273	19289

NADERE SPECIFICATIE MBT HET OVERZICHT FONDSEN

FONDS OPLOSSEN KNELPUNTEN ARBEIDSMARKT	1988	1989	1990
SALDO 1-1	9834	929	929
BESTEDINGEN	-8905		
DOTATIE			
NAAR ALGEMENE RESERVE			
SALDO 31-12	929	929	929

FONDS SALARIS STRUCTUURHERZIENING	1988	1989	1990
SALDO 1-1	4266	3801	3509
BESTEDINGEN	-465	-292	-368
DOTATIE			
NAAR ALGEMENE RESERVE			
SALDO 31-12	3801	3509	3141

FONDS EUROPEAN SPACE AGENCY	1988	1989	1990
SALDO 1-1		2000	5000
BESTEDINGEN			
DOTATIE	2000	3000	4000
NAAR ALGEMENE RESERVE			
SALDO 31-12	2000	5000	9000

FONDS REORGANISATIEKOSTEN NOS	1988	1989	1990
SALDO 1-1	3300	3300	1788
BESTEDINGEN		-1512	
DOTATIE			
NAAR ALGEMENE RESERVE			
SALDO 31-12	3300	1788	1788
NAAR ALGEMENE RESERVE IN 1991			-1788

FONDS COMPENSATIE STATUSWIJZIGING	1988	1989	1990
SALDO 1-1	7200	9544	3444
BESTEDINGEN		-7200	-2344
DOTATIE	4100	1100	
NAAR ALGEMENE RESERVE	-1756		
SALDO 31-12	9544	3444	1100

OMZETBELASTING

OPGENOMEN ONDER KORTL. SCHULDEN	1988	1989	1990
SALDO 1-1		2500	4983
BESTEDINGEN	2500	2500	2500
DOTATIE		-17	-2234
SALDO 31-12	2500	4983	5249

STIMULERINGSFONDS

BALANS ULTIMO	1991	1990	1989	1988
VASTE ACTIVA	160	163	97	71
OVERLOPENDE ACTIVA	1508	1018	608	302
LIQUIDE MIDDELEN	52197	43330	25288	19498
TOTAAL ACTIVA	53865	44511	25993	19871
VOORZIENING TOE TE KENNEN SUBSI	1989	9743	1749	7196
SUBSIDIEVERPLICHTINGEN	50249	34380	23815	12623
OVERIGE SCHULDEN	1627	388	429	52
TOTAAL PASSIVA	53865	44511	25993	19871

EXPLOITATIEREKENING	1991	1990	1989	1988
SUBSIDIE UIT OMROEPGELDEN	28000	31800	10000	15000
SUBSIDIE WVC 1987				5000
RENTEBATEN	4791	3004	2139	546
DIVERSE BATEN MINUS LASTEN	1569	154	1575	
TOTAAL BATEN	34360	34958	13714	20546
VERLEENDE SUBSIDIES	41100	26233	18717	13097
EXPLOITATIEKOSTEN	1015	731	443	252
TOTAAL LASTEN	42115	26964	19160	13349
SALDO	-7755	7994	-5446	7197

COBOFONDS

BALANS ULTIMO	1990	1989
VORDERINGEN	4753	5798
LIQUIDE MIDDELEN	27842	24548
TOTAAL ACTIVA	32595	30346

EXPLOITATIEREKENING	1990	1989
DISTRIBUTIEGELDEN KABELCONTRACTEN	6861	6989
RENTEBATEN	1969	1561
DIVERSE BATEN MINUS LASTEN		-9
TOTAAL BATEN	8830	8541
PARTICIPATIES PROJECTEN	10480	6456
EXPLOITATIEKOSTEN	120	113
TOTAAL LASTEN	10600	6569
SALDO	-1770	1972

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT ONTWIKKELING ALGEMENE RESERVE EN FONDSEN

ONTREKKINGEN

In 1987 is f 210 mln onttrokken aan de algemene reserve ten gunste van de algemene begroting van WVC. Deze onttrekking was mogelijk doordat in de omroepwet uitsluitend met betrekking tot de omroepbijdrage bepaald was dat deze bestemd was voor financiering van omroepuitgaven. Een dergelijke bepaling ontbrak voor reclame-inkomsten.

Onder het regime van de mediawet is een dergelijke onttrekking onmogelijk. De mediawet bepaalt in artikel 28 het volgende:

De inkomsten die de Stichting Etherreclame verwerft stelt zij, na aftrek van haar door Onze Minister goedgekeurde uitgaven, ter beschikking van Onze Minister. De afgedragen inkomsten dienen ter bestrijding van de kosten verbonden aan:

- a. *de vergoedingen aan instellingen die zendtijd hebben verkregen voor landelijke omroep;*
- b. *de vergoedingen voor regionale omroep;*
- c. *de wereldomroep;*
- d. *het Europees programma, bedoeld in artikel 16, tweede lid, onder e;*
- e. *het Bedrijfsfonds voor de pers en de uitkeringen aan uitgevers van persorganen, als bedoeld in artikel 133;*
- f. *de Mediaraad;*
- g. *het Commissariaat voor de Media;*
- h. *de handhaving van de etherorde door of vanwege de Minister van Verkeer en Waterstaat, voorzover veroorzaakt door werkzaamheden ten behoeve van de omroep;*
- i. *door Onze Minister bekostigd onderzoek in het belang van de massacommunicatie;*
- j. *uitkeringen door Onze Minister aan het fonds, bedoeld in artikel 170;)**
- k. *vergoedingen voor de taken van het Bedrijf, bedoeld in artikel 86, onderdelen b, c, d, e en f;)***
- l. *een door Onze Minister aan te wijzen overlegorgaan van lokale omroepinstellingen.)****

)* Artikel 170 heeft betrekking op het Stimuleringsfonds.

)** Artikel 86 heeft betrekking op de beheertaken van het NOB.

)*** Aangewezen is de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON); brief van 7 maart 1988, RTP/FTZ-89 778 II.

Met betrekking tot de omroepbijdrage is in artikel 110 van de Mediawet het volgende bepaald:

Ter bestrijding van de kosten genoemd in artikel 28 met uitzondering van de onder e bedoelde wordt, onder de naam omroepbijdrage, een heffing geheven ter zake van het aanwezig hebben van ontvanginrichtingen.

In de mediawet is geen beperking aangegeven voor besteding van de rente behaald met de belegging van de algemene reserve. In 1990 heeft het Ministerie van WVC de rente op de algemene reserve (circa f 15 mln) aangewend ter financiering van onderdelen van het Mediabeleid.

FONDSSEN EN VOORZIENINGEN

ALGEMEEN

Onderstaand geven wij een nadere toelichting op de fondsen en andere voorzieningen ten behoeve van de omroepen.

Naast een algemene omschrijving is voor iedere regeling aangegeven:

onder het hoofd dotatie, op welke wijze de regeling gefinancierd wordt;

onder het hoofd uitkering, onder welke noemer uitkeringen verstrekt worden;

onder het hoofd beheer, welke instantie de gelden m.b.t. de regeling beheert;

onder het hoofd beschikking, welke instantie beschikt over de uitkeringen.

FONDSSEN BUITEN BEHEER VAN COMMISSARIAAT VOOR DE MEDIA

STIMULERINGSFONDS

De Minister heeft begin 1988 de Stichting Stimuleringsfonds Nederlands Culturele Omroepproducties doen oprichten. De Stichting heeft volgens de Mediawet tot taak het verstrekken van financiële bijdragen ten behoeve van de ontwikkeling en vervaardiging van programma-onderdelen die van bijzondere Nederlandse culturele aard zijn en die worden verzorgd door omroepverenigingen of de NOS.

In de statuten zijn onder andere de volgende bepalingen opgenomen:

Artikel 2-3

Onder de programma's van bijzondere Nederlands Culturele aard wordt verstaan programma's voor radio en televisie die vallen onder de programmacategorie van het onderdeel cultuur uit het volledige programmavoorschrift en die naar het oordeel van het Bestuur in overwegende mate van Nederlandse origine zijn en een hoogwaardig artistiek gehalte hebben.

Artikel 4

De middelen van de Stichting bestaan uit:

- 1. het kapitaal van de Stichting*
- 2. een jaarlijks door de Minister vast te stellen dotatie uit de middelen bedoeld in artikel 28 en 110 van de Mediawet*
- 3. de bijdrage welke van overheidswege in welke vorm dan ook en onder welke benaming dan ook zullen worden beschikbaar gesteld*
- 4. andere baten en inkomsten.*

Ten aanzien van de verdeling van de gelden wordt in artikel 5 bepaald:

- 1. Een financiële bijdrage voor de ontwikkeling en vervaardiging van de in artikel 3 bedoelde programma's kan worden aangevraagd door: een omroepvereniging of de Nederlandse Omroep-programma Stichting alsmede instellingen die conform artikel 36 van de Mediawet zendtijd hebben verkregen voor landelijke omroep.*
- 2. Een financiële bijdrage voor uitsluitend de ontwikkeling van de in artikel 3 bedoelde programma's kan, naast de in lid 1 genoemde rechtspersonen ook door derden worden aangevraagd.*
- 3. Het bestuur beoordeelt de aanvragen en beslist over de gehele of gedeeltelijke toekenning van de financiële bijdragen aan aanvragers.*
- 4. De financiële bijdragen zullen a fonds perdu worden verstrekt.*
- 5. Van de in artikel 4 genoemde jaarlijkse dotatie zal tenminste tien procent (10%) worden aangewend ten behoeve van radioprogramma's. Het bestuur kan deze middelen naar eigen inzicht over de aanvragers verdelen.*
- 6. De procentuele verdeling van het voor televisieprogramma's resterende deel over de bijdragen ten behoeve van enerzijds de participatie in de produktie en anderzijds het stimuleren van de ontwikkeling van programma's wordt door het bestuur bepaald.*
- 7. De bijdrage die beschikbaar wordt gesteld voor het stimuleren van de ontwikkeling van programma's wordt door het bestuur naar eigen inzicht besteed.*

8. *De bijdrage die beschikbaar wordt gesteld voor de participatie in de produktie van programma's, wordt door het bestuur naar eigen inzicht verdeeld mits de ingediende aanvragen aan de gestelde eisen voldoen.*
9. *Om in aanmerking te komen voor de participatie in de produktie van programma's geldt als voorwaarde dat de aanvrager zelf een bijdrage levert die in redelijke verhouding staat tot de kosten van de produktie en die minimaal gelijk is aan de conform artikel 101 van de Mediawet door het Commissariaat voor de Media vastgestelde uurbedragen.*
10. *Het batig saldo van enig boekjaar schuift door naar het volgende boekjaar en zal weer overeenkomstig de in dit artikel vermelde wijze verdeeld worden.*
11. *Het bestuur kan zich laten adviseren door adviseurs.*
12. *Indien er geen mogelijkheden blijken te bestaan een door dit fonds gesteunde produktie binnen twee jaar uit te zenden, dient de betreffende aanvrager de inbreng in het fonds te restitueren, tenzij een andere omroepinstelling bereid gevonden is rechten en verplichtingen over te nemen. Voor de uitzending van films gelden in dit verband de termijnen die zijn vastgesteld in de afspraken tussen de filmfondsen en de omroep.*
13. *Bij commerciële exploitatie van een door dit fonds gesteunde produktie deelt het fonds mee in de opbrengsten. Het bestuur stelt hieromtrent andere regels.*

Over 1987 is f 5 mln gedoteerd, over 1988 f 15 mln gedoteerd, over 1989 f 10 mln en over 1990 circa f 32 mln.

Dotatie: t.l.v. omroepgelden

Uitkering: ten behoeve van culturele programma's

Beheer: Bestuur Stimuleringsfonds

Beschikking: Bestuur Stimuleringsfonds

COBOFONDS

De Stichting Co-productiefonds Binnenlandse Omroep heeft volgens artikel 3 van de statuten van de Stichting als doel:

- (a) het beheer en de verdeling aan derden-rechthebbenden van gelden die de Binnenlandse Omroep verkrijgt uit de overeenkomst die (in de maand september van het jaar negentienhonderd drie en tachtig) door auteursrechthebbenden is gesloten met de vertegenwoordiger(s) van de Belgische Kabeldistributiemaatschappijen;*
- (b) het door middel van een financiële bijdrage participeren in audiovisuele co-productieprojecten, waarin wordt deelgenomen door:*
 - een of meer van de instellingen die zendtijd hebben verkregen en*
 - de Belgische Omroep (BRT) of*
 - het productiefonds voor de Nederlandse film, het Fonds voor de Nederlandse film, dan wel particuliere audiovisuele producenten of*
 - instellingen werkzaam op het gebied der podiumkunsten;*
- (c) het besluiten over de omvang van de onder (b) genoemde participatie nadat het COP-TV over de bedoelde co-productie-projecten heeft geadviseerd; de gelden dienen zoveel mogelijk evenredig over de onder (b) genoemde co-productiepartijen te worden verdeeld;*
- (d) het zodanig participeren in co-productie-projecten dat op zo zakelijk mogelijke wijze wordt geopereerd, prijsopdriving van de productie-kosten en de uitzendrechten zoveel mogelijk wordt tegengegaan en het tot stand komen van co-producties zoveel mogelijk wordt bevorderd en gewaarborgd;*
- (e) het verrichten van hetgeen met het bovenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.*

De Stichting verkrijgt haar middelen uit hoofde van het Belgische kabelcontract:

Blijkens artikel 8 van het Belgisch Kabelcontract zullen de Gezamenlijke Belgische Kabelexploitanten (RTD) per rechthebbende (waarvan de stichting er een is) een jaarlijkse vergoeding betalen op basis van een bedrag per abonnee aangesloten bij de RTD.

Het Bestuur wordt op dit moment gevormd door omroepbestuurders en omroep directieleden.

Dotatie: ingevolge Belgisch kabelcontract

Uitkering: voor in statuten omschreven co-producties

Beheer: Bestuur Cobofonds

Beschikking: Bestuur Cobofonds

FONDSEN IN BEHEER BIJ COMMISSARIAAT VOOR DE MEDIA

INVESTERINGSFONDS BINNENLANDSE OMROEP

Uit het budget voor de binnenlandse omroep werden voor 1988 bedragen afgezonderd welke bestemd waren voor investeringen. Dit fonds werd beheerd door de Regeringscommissaris voor de Omroep. Aan de hand van een door het bestuur van de toenmalige NOS in te dienen investeringsbegroting en de goedkeuring daarvan door de Minister van WVC werden bedragen ten laste van het fonds toegekend aan de NOS en de zendgemachtigden. Na de opsplitsing van de toenmalige NOS werd het saldo van het fonds overgeboekt naar de algemene reserve.

Dotatie: t.l.v. omroepgelden

Uitkering: Investerings

Beheer: Regeringscommissaris voor de omroep/Commissariaat voor de Media

Beschikking: Minister van WVC

INVESTERINGSFONDS WERELDOMROEP

Uit het budget voor de Wereldomroep worden bedragen afgezonderd welke bedoeld zijn voor investeringen. Dit fonds wordt beheerd door het Commissariaat voor de Media. Aan de hand van een door de Wereldomroep in te dienen investeringsbegroting en de goedkeuring daarvoor door het Commissariaat voor de Media worden bedragen ten laste van het fonds toegekend aan de Wereld-omroep. Deze bedragen zijn bestemd voor investeringen in gebouwen, technische apparatuur en het zenderpark.

Dotatie: t.l.v. omroepgelden

Uitkering: Investerings

Beheer: Commissariaat voor de Media

Beschikking: Commissariaat voor de Media

FONDS EUROPEES PROGRAMMA

Op grond van een besluit van de Minister van WVC zijn ten laste van de jaarlijkse opbrengst van de omroepgelden bedragen gedoteerd aan het Fonds voor een Europees Programma. Gedurende zes achtereenvolgende jaren werd f 7 mln gedoteerd, voor de laatste maal in 1988. Een deel van de uitgaven van een consortium van Europese Televisiestations ten behoeve van een Europees programma zijn ten laste van het fonds gebracht. Het consortium exploiteerde Europa TV. In 1987 is dit televisiestation opgeheven: De eindafrekening heeft onlangs plaatsgehad. De nog te betalen kosten zijn rechtstreeks ten laste van de algemene reserve, terwijl het nog in het fonds aanwezige bedrag in zijn geheel aan deze reserve is toegevoegd. Per saldo is een bedrag van circa f 6,5 mln teruggevloeid naar de algemene reserve.

Dotatie: t.l.v. omroepgelden

Uitkering: ten behoeve van Europees programma

Beheer: tot 1-1-1988 Regeringscommissaris voor de omroep
na 1-1-1988 Commissariaat voor de Media

Beschikking: Minister van WVC

FONDS EDUCATIEVE UITZENDINGEN

Het fonds werd gevormd ten laste van de jaarlijkse opbrengst van de omroepgelden. Uit dit fonds werden de educatieve programma's gefinancierd welke werden uitgezonden door de NOS in samenwerking met de stichting Feduco. Met de opheffing van de Stichting Feduco is ook dit fonds opgeheven.

Bij de opheffing van dit fonds in 1991 is een bedrag van f 0,7 mln afgezonderd als een voorziening voor de kosten van afvloeiing van oud Feduco medewerkers.

Dotatie: omroepgelden

Uitkering: ten behoeve van Feduco

Beheer: Commissariaat voor de Media

Beschikking: Minister van WVC

FONDS AFSCHRIJVING BEHEERTAKEN

Met ingang van 1988 wordt ten laste van het budget voor de beheertaken van het NOB de in dit budget begrepen afschrijvingskosten van bepaalde apparatuur gedoteerd aan dit fonds. Dit betreft onder andere de afschrijving op de apparatuur van de weergeefgroepen, de eindregie en de captionruimte.

Het is de bedoeling dat te zijner tijd uit het fonds de investeringen worden gefinancierd welke in het kader van de beheertaken nodig zijn voor het uitzendproces van HDTV.

Dotatie: budget beheertaken NOB

Uitkering: ten behoeve van toekomstige investeringen uitzendproces HDTV

Beheer: Commissariaat voor de Media

Beschikking: Minister van WVC

FONDS ESA

Op grond van een besluit van de Minister is in de jaren 1988 t/m 1990 ten laste van de jaarlijkse opbrengst van de omroepgelden een bedrag afgezonderd ten behoeve van het European Space Agency. Het saldo van dit fonds bedraagt f 9 mln. Een groot deel van dit saldo (f 8,5 mln) zal binnenkort op afroep van de Minister van WVC worden overgemaakt naar het Ministerie van Economische Zaken. De voorwaarden welke gelden ten aanzien van de besteding zijn ons niet bekend.

Dotatie; omroepgelden

Uitkering: onbekend

Beheer: Commissariaat voor de Media

Beschikking: minister van WVC

FONDS OPLOSSEN KNELPUNTEN ARBEIDSMARKT

In de CAO voor omroeperspersoneel zijn reeds voor 1988 afspraken gemaakt om ten laste van het omroepbudget een dotatie te doen aan dit fonds. Uit dit fonds werden kosten bestreden welke de omroepen maakten voor educatief en bijzonder verlof. Het nu nog aanwezige restant van het fonds is bestemd voor kosten welke de omroepen maken voor uitkeringen aan groepen personeelsleden welke nadeel ondervonden van veranderingen in de CAO. De laatste besteding ten laste van dit fonds is in 1988 gedaan.

Dotatie: omroepbudget

Uitkering: kosten voor educatief en bijzonder verlof

Beheer: Commissariaat voor de Media

Beschikking: omroepen en vakbonden

FONDS SALARISSEN STRUCTUUR HERZIENING

In de CAO voor omroep personeel zijn reeds voor 1988 afspraken gemaakt om jaarlijks ten laste van het omroepbudget een dotatie te doen aan dit fonds. Uit dit fonds moeten de kosten worden bestreden welke gemaakt worden voor onderzoek naar een nieuwe salarisstructuur bij de omroep.

Dotatie: omroepbudget

Uitkering: ten behoeve van onderzoek salarisstructuur

Beheer: Commissariaat voor de Media

Beschikking: omroepen en vakbonden

FONDS REORGANISATIE NOS

De Minister van WVC heeft in 1987 besloten een bedrag van f 3,3 mln af te zonderen voor reorganisatiekosten bij de toenmalige NOS. De NOS heeft in 1989 een afrekening ingediend van door haar gemaakte reorganisatiekosten. De afrekening ten bedrage van f 1,3 mln was voorzien van een accountantsverklaring. Ook het NOB heeft aanspraak gemaakt op een uitkering uit dit fonds van circa f 192.000. Aangezien het Commissariaat voor de Media geen aanspraken op dit fonds meer verwacht is in 1991 het saldo van het fonds overgeboekt naar de algemene reserve.

Dotatie: algemene reserve

Uitkering: ten behoeve van reorganisatiekosten

Beheer: Commissariaat voor de Media

Beschikking: Commissariaat voor de Media

FONDS COMPENSATIE STATUSWIJZIGING

De Minister heeft beslist om ten laste van de algemene reserve dotaties aan dit fonds te doen. De omroepen kunnen aanspraak maken op uitkeringen uit dit fonds indien zij schade lijden omdat hun budget gekort wordt door statuswijziging van andere omroepen en zij hierdoor personeel boven de genormeerde sterkte overhouden. De toezegging gold t/m het kalenderjaar 1990. Het overschot zal binnenkort worden toegevoegd aan de algemene reserve.

Dotatie: algemene reserve

Uitkering: schade bij statuswijziging

Beheer: Commissariaat voor de Media

Beschikking: tot 1-1-1988 Minister van WVC
na 1-1-1988 Commissariaat voor de Media

HDTV SURPLUS FONDS

Op verzoek van de Minister van WVC is in 1991 het HDTV surplus fonds gevormd, voor de financiering van de stimulering van HDTV programma's in Nederland.

Dotatie: omroepgelden

Uitkering: ten behoeve van stimulering van HDTV programma's in Nederland

Beschikking: Minister van WVC

Beheer: Commissariaat voor de Media

VOORZIENING

Het Commissariaat voor de Media heeft op haar balans een voorziening gevormd op grond van bepalingen uit artikel 103 van de Mediawet. Artikel 103 bepaalt:

Het Commissariaat voor de Media geeft aan instellingen, die zendtijd hebben verkregen voor landelijke omroep, tevens een vergoeding voor kosten van investeringen voor nieuwbouw, onverminderd het bepaalde in artikel 60. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen ter zake regels worden gesteld.

Het Mediabesluit geeft hier een nadere invulling aan.

Artikel 12

- 1. De vergoeding bedoeld in artikel 103 van de Mediawet, bestaat uit een jaarlijkse tegemoetkoming in de exploitatielasten voorzover deze betrekking hebben op kapitaalslasten van het betreffende onroerend goed.*
- 2. De vergoeding kan slechts worden toegekend indien de aanvraag betrekking heeft op nieuwbouw voor omroepdoeleinden, die in een redelijke verhouding staat tot de actuele en te verwachten ruimtebehoefte van de instelling.*
- 3. De vergoeding bedraagt ten hoogste het verschil tussen de werkelijke exploitatielasten als bedoeld in het eerste lid en de reeds uit andere hoofde verkregen vergoeding voor de betreffende huisvestingslasten.*
- 4. Het totaal aan vergoedingen gaat het in dat jaar door het Commissariaat voor de Media vastgestelde budget voor de vergoeding voor kosten van investeringen voor nieuwbouw niet te boven.*

Artikel 13

Een instelling die zendtijd heeft verkregen voor landelijke omroep en die in aanmerking wenst te komen voor de vergoeding, bedoeld in artikel 12, dient een aanvraag in bij het Commissariaat voor de Media.

De voorziening had met name betrekking op de jaren 1988 t/m 1990 omdat de exacte hoogte van de aanspraken van de zendgemachtigden nog niet bekend waren. Het inmiddels vastgestelde overschot over genoemde jaren van circa f 4,5 mln wordt in 1992 via de uurbedragen aan de omroepinstellingen ter beschikking gesteld.

Dotatie: budget binnenlandse omroep

Uitkering: afrekening kapitaalslasten volgens artikel 103

Beheer: Commissariaat voor de Media

Beschikking: Commissariaat voor de Media

OMZETBELASTING

Ten aanzien van afdracht en verrekening van voordruk van omzetbelasting bestaat thans een speciale regeling welke ondermeer inhoudt dat bij het beschikken over zelfvervaardigde programma's omzetbelasting afgedragen dient te worden over de z.g. "printprijs", zijnde de prijs van het aantal meters band; dit impliceert een geringe afdracht en verrekening van alle voor deze sector in rekening gebrachte omzetbelasting.

Voor "life" uitgezonden programma's is geen voordruk van omzetbelasting verrekenbaar.

Met het Ministerie van Financien is reeds geruime tijd overleg gaande omtrent een wijziging van de bestaande printprijsregeling. Een wijziging zou aanzienlijk hogere lasten voor de betrokken omroepen tot gevolg kunnen hebben. In het verleden (uitvoeringsbesluit van 10 november 1987) is toegezegd voor compensatie van eventuele extra lasten uit dezen hoofde gedurende een drietal jaren, geraamd op f 25 mln a f 30 mln per jaar, ten laste van de omroepreserve ter beschikking te stellen. De periode van 3 jaren vangt aan in het jaar waarin de eventuele verhoging van de lasten als gevolg van de (eventuele) afschaffing van de printprijsregeling zal ontstaan.

Blijkens een brief van 23 december 1991 van het Ministerie van Financien is over het voortbestaan van de printprijsregeling geen definitieve beslissing genomen, het ministerie laat zich wel positief uit over voortzetting van de regeling.

In dezelfde brief heeft het Ministerie laten weten de bestaande BTW-vrijstelling voor door het NOB aan de omroepen geleverde faciliteiten per 1 april 1992 op te heffen.

De NOS heeft inmiddels aan het Commissariaat voor de Media verzocht de hierdoor ontstane schade voor de zendgemachtigden te mogen claimen ten laste van eerdergenoemde 3 x f 30 mln.

Hierover is nog geen beslissing genomen.

Ten laste van de 3 x f 30 mln heeft het Commissariaat voor de Media voor de jaren 1988 t/m 1990 jaarlijks een bedrag van f 2,5 mln afgezonderd. Voor 1991 is dit niet gebeurd. Ten laste van het afgezonderde bedrag worden uitkeringen gedaan aan zendgemachtigden inzake schade geleden door beperkte wijzigingen van het BTW regime.

Dotatie: algemene reserve

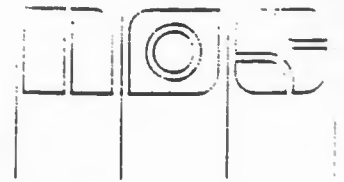
Uitkering: BTW schade

Beschikking: Commissariaat voor de Media binnen regels uitvoeringsbesluit, Minister van WVC
buiten regels uitvoeringsbesluit

Beheer: Commissariaat voor de Media

Standpunten van de betrokken zendgemachtigde instellingen op de opdrachtformulering, t.w. van:

- a. NOS d.d. 31 maart 1992 (met bijlagen)**
- b. AVRO, KRO, NCRV d.d. 30 maart 1992**
- c. TROS d.d. 6 april 1992**
- d. VARA d.d. 31 maart 1992**
- e. VOO d.d. 1 april 1992**
- f. EO d.d. 31 maart 1992 (met bijlagen)**
- g. VPRO d.d. 1 april 1992 (met bijlage)**

Aan de heer dr A. van der Zwan
p/a Commissariaat voor de Media
T.a.v. de heer drs H.Th.J. Spaan
Postbus 1426
1200 BK Hilversum

Voorzitter

Postbus 444 1200 JJ Hilversum
Telefoon 035 779222

Uwbriefnaam	Uwkenmerk	Doorkiesnummer	Datum
		2150/2155	31-03-1992
Telex Fax	Dnskenmerk	Onderwerp	
035 774818	DFZ/002-GT/AMS	Vermogenspositie omroepverenigingen	

Geachte heer Van der Zwan,

Naar aanleiding van uw verzoek aan de omroepverenigingen en de NOS om geïnformeerd te worden over de heersende opvattingen m.b.t. de bedrijfseconomische noodzaak van de vermogens van de omroepverenigingen en hiermee samenhangend de eventuele wenselijke kapitalisatie van de NOS-programmadiensten, doe ik u hierbij toekomen de reactie van de NOS.

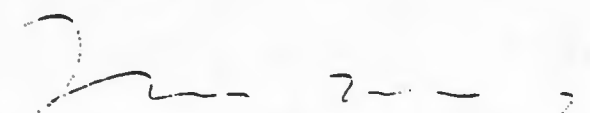
Bij de totstandkoming van deze notitie is het accountantskantoor Moret, Ernst en Young ingeschakeld ten einde te komen tot een notitie opgesteld door een neutrale, ter zake kundige instantie, en geformuleerd volgens algemeen gangbare zakelijke maatstaven. Uitgangspunt hierbij is geweest een bedrijfsmatige aanpak, waarbij in redelijkheid is getracht te komen tot bepaling van de wenselijke vermogensbehoefte van de NOS-programmadiensten. Uiteraard is hierbij rekening gehouden met de bijzondere positie van deze diensten.

De becijferde vermogensbehoefte, die door de accountant als redelijk wordt aangemerkt, onder aftrek van het aanwezige eigen vermogen, bedraagt ca. f 35 miljoen.

Bij een zakelijk verantwoord handelen op lange termijn behoort uiteraard een financiële noodzakelijke armslag. Dientengevolge dient hierbij tenminste sprake te zijn van een garantievermogen in plaats van het thans gehanteerde systeem van het beschikbaar stellen van een voorschot.

Dit garantievermogen zou feitelijk beschikbaar gesteld moeten worden aan het Dagelijks Bestuur van de NOS, zodat een centraal en afgewogen beheer van dat vermogen is zeker gesteld.

Hoogachtend
NEDERLANDSE OMROEPPROGRAMMA STICHTING

drs M. de Jong

De weledelgeleerde heer drs. M. de Jong
Voorzitter NOS
Postbus 444
1200 JJ HILVERSUM

Utrecht, 23 maart 1992

Standaard nr: **V2**

voorzakering: **DFZ / DTP / DRP**

Ter kennisgeving:
DGD V-V2

56.70.84.01/052.ms

Betreft: **Vermogen NOS programmadiensten**

Geachte heer De Jong,

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur heeft een commissie ingesteld, de commissie Van der Zwan, met als taak het verrichten van een onderzoek naar de bedrijfseconomische noodzaak van de vermogens van de omroepverenigingen. Tevens zal de commissie bij haar werkzaamheden bezien of binnen de door de commissie vast te stellen systematiek een uitspraak mogelijk is over een wenselijke kapitalisatie van de NOS programmadiensten. U bent door de commissie uitgenodigd uw opvattingen aan de commissie kenbaar te maken en u verzocht ons daartoe een onderzoek in te stellen en een benadering van het gewenste vermogen van de programmadiensten op te stellen. In het vervolg van deze brief treft u die benadering aan.

Wij merken nog op, dat in deze brief uitsluitend wordt ingegaan op de NOS programmadiensten en niet op de, overigens afwijkende, problematiek van de Gemeenschappelijke Diensten (NOS GD). NOS GD kent een separate geldstroom, die niet mag worden vermengd met die van de programmadiensten

Deze brief is verder als volgt ingedeeld:

- 1 Inleiding
- 2 Conclusie
- 3 Specifieke financieringsaspecten van de NOS
- 4 Keuze van de vermogenstitel
- 5 Cijfermatige onderbouwing gewenst vermogen

Als bijlage is toegevoegd een notitie van de directies DTP/DRP inzake voornoemde problematiek.

"N.O.S." 24 MAART 1992

1 INLEIDING

In het kader van het onderzoek van de commissie Van der Zwan naar kapitalisatie van de NOS programmadiensten is primair van belang wat de gewenste vermogensomvang van deze programmadiensten is, indien zij meer financieel zelfstandig gaan opereren.

Met meer financieel zelfstandig wordt bedoeld dat niet, zoals in het verleden is gebeurd bij structurele liquiditeitskrapte betalingen moeten worden uitgesteld en om extra liquiditeit moet worden gevraagd bij het Commissariaat voor de Media.

Bij onze benadering van de gewenste omvang van het eigen vermogen van de NOS programmadiensten, zijn wij uitgegaan van een activiteiten niveau dat ongeveer op het huidige ligt; daarbij zijn de plannen van de directie van de programmadiensten ten aanzien van eigen tv producties in aanmerking genomen.

Het eigen vermogen van de NOS programmadiensten is enerzijds financieringsbron voor de vaste activa en het werkkapitaal en anderzijds bedoeld als buffer voor incidentele tekorten in de exploitatie. Nadrukkelijk zal moeten worden vastgelegd dat de doelstelling van het eigen vermogen niet kan zijn om dit aan te wenden voor structurele tekorten in de exploitatie. Incidentele tekorten zullen moeten worden gecompenseerd door toekomstige besparingen, tenzij deze exogeen gefinancierd worden.

Dit betekent dat het eigen vermogen in stand dient te blijven, waarbij wordt aangetekend dat toekomstige ontwikkelingen aanleiding kunnen zijn de omvang van het vermogen aan te passen, analoog aan bijvoorbeeld de ontwikkeling van de bedrijfsactiviteiten. Voorts zal de hoogte van het eigen vermogen moeten worden beoordeeld mede aan de hand van de inflatie. Omdat ervan uit is gegaan dat het eigen vermogen tevens tijdelijk zal moeten dienen om fluctuaties in de bedrijfsresultaten op te vangen, is rekening gehouden met een niveau, waarin opvang tot een marge van 5% à 10% van de jaarlijkse geldstroom tot de mogelijkheden behoort. In de bijlage bij deze notitie geven de directies DTP/DRP een aantal voorbeelden van bedrijfsrisico's en onzekerheden met betrekking tot de inkomstenstroom die een marge van dit niveau rechtvaardigen.

Overigens is in deze notitie vooralsnog uitgegaan van de huidige juridische structuur zoals vastgelegd in het thans geldende wettelijk kader, alsmede van de huidige werkwijze in het omroepbestel. Er is dus bijvoorbeeld nog geen rekening gehouden met consequenties van mogelijk verdergaande samenwerking van de NOS met andere zendgemachtigden. Evenmin is vooruit gelopen op mogelijk verdergaande verruiming van regelgeving ten aanzien van sponsoring.

2 CONCLUSIE

Ten behoeve van de financiering van vaste activa en het werkkapitaal van de NOS programmadiensten is het gewenst vermogen beschikbaar te hebben onder de titel eigen vermogen of een daarmee vrijwel gelijk te stellen titel, zoals een permanente renteloze lening die is achtergesteld bij de overige crediteuren. De gewenste hoogte van dit lang beschikbaar vermogen kan worden becijferd op f 35 miljoen, waarbij is uitgegaan van financiering van vaste activa en werkkapitaal, alsmede van tijdelijke tekorten in de exploitatie van tussen de 5 en 10% van de jaarlijkse geldstroom. De voorkeur gaat daarbij uit naar eigen vermogen. Door een versterking van het eigen vermogen tot f 35 miljoen zal aflossing van het door het Commissariaat voor de Media verstrekte voorschot ad f 14 miljoen mogelijk zijn.

3 SPECIFIEKE FINANCIERINGSASPECTEN VAN DE NOS

Enkele specifieke financieringsaspecten van de NOS:

- de NOS is een bij wet ingestelde, niet-winstbeoogende instelling met een publieke omroeptraak, die tot onafhankelijkheid en onpartijdigheid noopt;
- de NOS genereert, als gevolg van haar wettelijke taakstelling, nauwelijks of geen directe eigen opbrengsten;
- de activiteiten van de NOS worden nagenoeg volledig gefinancierd door het Commissariaat voor de Media en WVC;
- aan de financiering door het Commissariaat voor de Media zijn voorwaarden verbonden, o.a. het gescheiden houden van geldstromen van DTP, DRP en GD;
- de geldstroom van het Commissariaat voor de Media is gebaseerd op de exploitatiebudgetten van DTP, DRP en GD, waarbij geen rekening wordt gehouden met vermogensvorming;
- de voor de financiering van belang zijnde bedrijfsrisico's van de NOS zijn met name onvoorzienbare waardeverminderingen van de activa (niet meer uit te zenden programma's en niet-inbare vorderingen), belangrijke fluctuaties in de inkomststroom en onvermijdelijke overschrijdingen van de uitgaven.

Het vermogen van de NOS is enerzijds de vermogenswaarde van het restant van de bij de splitsing met het NOB per 1 januari 1988 om niet verkregen activa (herwaarderingsreserve), en anderzijds het saldo van de exploitatie-uitkomsten in de jaren daarna. Gegeven de niet-winstbeoogende doelstelling van de NOS zal de exploitatiereserve tenderen naar nihil, in welk geval het vermogen van de NOS dar structureel aanwezig is, beperkt blijft tot de waarde van de op 1 januari 1988 ingebrachte en thans nog aanwezige activa.

De vaste activa (voor zover verkregen op 1 januari 1988) worden gefinancierd met eigen vermogen. Nieuwe en vervangingsinvesteringen kunnen uitsluitend met vreemd vermogen worden gefinancierd (of in zeer beperkte mate met de uit afschrijvingen vrijgekomen middelen) door het ontbreken van eigen vermogen. De met de bedrijfsactiviteiten samenhangende vlottende activa, minus passiva worden tot nu toe dientengevolge niet gefinancierd met eigen vermogen.

4 KEUZE VAN DE VERMOGENSTITEL

De NOS, een bij wet ingestelde stichting, is een bedrijfsmatig opererende niet-winstbeoogende instelling. Dit betekent dat de eigen vermogensverschaffers van de NOS geen zeggenschap hebben of krijgen op grond van die vermogensverschaffing en daarvoor evenmin een vergoeding ontvangen. Indien van derden gevraagd wordt eigen vermogen in te brengen, waaraan geen zeggenschap en geen vergoeding verbonden is, zal de ratio van die kapitaalbreng helder moeten zijn.

De NOS heeft een openbare functie die "publiek" gefinancierd wordt. De activiteiten van de NOS creëren nauwelijks of geen geldelijke opbrengsten. De wijze waarop de NOS inhoud en vorm geeft aan haar publieke taak wordt in beginsel niet getoetst aan de financiële uitkomsten.

Aangezien de activiteiten van de NOS geen inkomsten opleveren, ontstaan door die activiteiten ook geen vergoedingen voor de financiering daarvan. De eventuele financieringskosten moeten worden gedekt uit de door het Commissariaat voor de Media ter beschikking gestelde budgetten. De conclusie is, dat er geen dwingend verband is tussen de aard en omvang van de activiteiten van de NOS en de keuze van de meest geëigende financieringsvormen. De keuze van de vermogenstitel wordt in beginsel bepaald door de eigenschappen van de financieringsvorm zelf:

- de financieringskosten;
- de invloed en zeggenschap van de financiers;
- de eventuele risico's, bijzondere condities etc.;
- de duur van de financiering.

Deze eigenschappen worden in de hoordstukken 4.1 t/m 4.4 behandeld.

In het hierna volgende beperken wij ons tot de volgende groepen vermogenstitels:

- eigen vermogen;
- achtergesteld vreemd vermogen, al dan niet rentevrij;
- lang vreemd vermogen (niet achtergesteld), zoals bankkrediet, hypothecair krediet en obligaties;
- kort vreemd vermogen, zoals bankkrediet en leverancierskrediet;
- off-balance financiering, zoals leasing en huurkoop.

4.1 Minimalisatie van de financieringskosten

In het vorenstaande is geconcludeerd dat, door de wijze van financiering door het Commissariaat voor de Media, de optimale vermogensstructuur van de NOS niet bepaald wordt door de wens van maximaliseren van de financiële uitkomsten, als vergoeding voor de vermogensverschaffers.

De vermogensbehoefte van de NOS ontstaat door het volgtijdelijk verschil tussen de noodzakelijke uitgaven en de van het Commissariaat voor de Media ontvangen gelden. Hierbij zijn twee grootheden van belang: de omvang en duur van het verschil tussen inkomsten en uitgaven.

Voor wat betreft de uitgaven moet onderscheid gemaakt worden tussen:

- investeringen in vaste activa, die gewoonlijk met lang vermogen worden gefinancierd;
- investeringen in vlottende activa, die zo mogelijk met kort vermogen gedekt kunnen worden.

Bij beide groepen van investeringen zal gestreefd moeten worden naar kostenminimalisatie. Eigen vermogen heert voor de NOS als aantrekkelijke eigenschap dat er geen kosten aan verbonden zijn. Dit geldt echter ook voor vreemd vermogen, dat rentevrij, bijvoorbeeld als voorschot, ter beschikking wordt gesteld.

Leverancierskrediet kan tot op zekere hoogte (qua omvang en duur) gunstig zijn voor wat betreft de kosten. Het zou bijvoorbeeld overweging verdienen te bewerkstelligen dat de sportrechten pas betaald behoeven te worden, kort voor of zelfs na gebruik van die rechten. In de praktijk blijkt echter dat dit niet realiseerbaar is.

De conclusie is dat het kosten criterium slechts in beperkte mate antwoord geeft op de vraag naar de gewenste omvang van het eigen vermogen.

4.2 Invloed en zeggenschap van de financiers

Zoals is opgemerkt, heeft de NOS een openbare functie die vooralsnog "publiek" gefinancierd wordt. Private financiering van de activiteiten van de NOS past niet in de huidige structuur van het publieke bestel. In de nota Publieke Omroep in Nederland formuleert de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur enkele principiële uitgangspunten waarop het publieke bestel is gebaseerd en op grond waarvan de financieringsopties worden onderbouwd. De Minister acht het handhaven en versterken van de maatschappelijke verankering van groot belang voor de ontwikkeling van het bestel in de jaren negentig. Zij pleit voor financieringsvormen die weerstand bieden tegen gevaren van vercommercialisering. Haar conclusie is dat het publiek bestel blijvend moet zorgdragen voor onafhankelijke hoogwaardige programmering. Dit indiceert dat een versterking van het eigen vermogen voorkeur dient te hebben boven vreemd vermogen.

Hoewel vreemd vermogen, bijvoorbeeld bankkrediet, in beginsel geen zeggenschap verleent over de gang van zaken in de organisatie, kan de vreemd vermogensverschaffer onder bepaalde omstandigheden toch invloed verkrijgen doordat de geldverkrijger gedwongen wordt bepaalde beperkingen in zijn handelingsvrijheid te accepteren. De beperkingen behoeven niet noodzakelijkerwijs reeds bij het accepteren van het financieringscontract te zijn vastgelegd, maar kunnen geleidelijk aan de orde komen naarmate de omvang van het bankkrediet of de bankleningen toeneemt.

Concluderend zijn wij van mening dat de omvang van het vreemd vermogen dat door private financiers ter beschikking zou worden gesteld van een dusdanig beperkte omvang dient te zijn dat zij geen invloed of zeggenschap kunnen verkrijgen over de bedrijfsmatige en programmatische sturing van de NOS.

4.3 Risico's verbonden aan financiering van vreemd vermogen

De financiering van vreemd vermogen geeft een aantal risico's, bijvoorbeeld voor wat betreft de rentelasten. Renteschommelingen kunnen bij omvangrijke financiering met vreemd vermogen onaanvaardbare consequenties hebben voor een gezonde bedrijfsvoering. Een ander risico van vreemd vermogen is de daaraan klevende onzekerheid ten aanzien van de continuïteit. Is een financier bereid tegen ongewijzigde condities de noodzakelijke kredieten opnieuw te verlengen?

Gelet op de permanente kern in de financieringsbehoefte van de voorfinanciering van de programma's en de rechtenbedragen is financiering met kort vreemd vermogen niet wenselijk. Hoewel sprake is van financiering van vlottende activa dient de permanente kern daarvan ons inziens gedekt te worden met vermogen op langere termijn. Om twee redenen: beperkte of minder grote renteschommelingen en een betere waarborg voor de continuïteit daarvan.

4.4 De duur van de financiering

Zoals opgemerkt dienen ons inziens de vaste activa en de permanente kern van de financiering van de vlottende activa met lang vermogen te worden gedekt. De materiële activa zouden kunnen worden gefinancierd door middel van bijvoorbeeld leasing, zoals nu reeds gedeeltelijk gebeurt. Uiteraard is het ook mogelijk materiële vaste activa te huren.

Bij deze off-balance financiering dient te worden beoordeeld in hoeverre de hogere financieringskosten opwegen tegen de voordelen, zoals de beperking van het risico van waardeontwikkeling, het technische onderhoud en de beheerskosten.

Lange termijn financiering met een duur van tenminste 5 jaar ter dekking van de financieringsbehoefte van de vlottende activa is ons inziens uit het oogpunt van continuïteit en de gewenste zekerheid wenselijk.

De NOS heeft slechts geringe mogelijkheden, aanvaardbare zekerheden te stellen ten behoeve van de kredietverschaffers (bijvoorbeeld hypotheek). De mogelijkheid lang vreemd vermogen aan te trekken van private geldverstrekkers is dan ook waarschijnlijk beperkt, tenzij derden zoals het Commissariaat voor de Media bereid zijn garanties of andere zekerheden te bieden.

4.5 Eigen versus vreemd vermogen

Het aantrekken van vreemd vermogen bij financiële instellingen dient ons inziens van een beperkte omvang te zijn, om de volgende redenen:

- het voorkomen van ongewenste invloed en zeggenschap van geldverstrekkers;
- het beperken van risico's verbonden aan vreemd vermogen, zoals renteschommelingen en de continuïteit van de geldverstrekking;
- het ontbreken van de mogelijkheid om in voldoende mate zekerheden te stellen.

Het aantrekken van eigen vermogen kan alleen met medewerking van het Commissariaat voor de Media/WVC worden gerealiseerd. Bij de geldverstrekking van het Commissariaat voor de Media is het onderscheid tussen eigen- en vreemd vermogen slechts van geringe betekenis. Lang vermogen, dat als permanent voorschot en rentevrij ter beschikking wordt gesteld en dat bovendien wordt achtergesteld bij alle andere crediteuren, heeft voor de NOS vrijwel dezelfde betekenis als eigen vermogen.

5 CLJFERMATIGE ONDERBOUWING GEWENST VERMOGEN

5.1 DTP

Om de gewenste omvang van het vermogen te bepalen is het noodzakelijk onderscheid te maken tussen de financiering van de materiële vaste activa, de vlottende activa (met name voorraden en vorderingen) alsmede van incidentele exploitatietekorten (bufferfunctie).

Materiële vaste activa

Bij de splitsing met het NOB op 1 januari 1988 is een deel van de materiële activa om niet verkregen. De in de balans opgenomen waarde van deze activa is als herwaarderingsreserve opgenomen onder het eigen vermogen. Dit deel van het vermogen is in beginsel niet beschikbaar, voor financiering van de vlottende activa. Verondersteld wordt dat de investeringen in materiële vaste activa zich zullen beperken tot het bedrag dat gefinancierd kan worden met eigen vermogen (herwaarderingsreserve).

Vlottende activa

Gewoonlijk wordt een deel van de vlottende activa (met name voorraden en vorderingen) gefinancierd met vlottende passiva (kortlopende schulden). NOS-DTP kent met name de volgende kortlopende schulden:

- crediteuren;
- bestelverplichtingen;
- rekening-courant met het Commissariaat voor de Media.

Bij de bepaling van de noodzakelijke omvang van het werkkapitaal (vlottende activa minus vlottende passiva) blijft het voorschot van het Commissariaat voor de Media ad f 14 miljoen voorsnog buiten beschouwing.

De directie NOS-DTP verwacht dat in de komende jaren het werkkapitaal het volgende beeld zal geven (ter vergelijking zijn de bedragen ultimo 1991 en 1990 vermeld).

<u>x f 1.000</u>	<u>nabije toekomst</u>	<u>31-12-91</u>	<u>31-12-90</u>
Vooruitbetaling rechtenbedragen	8.000	6.545	2.954
Voorfinanciering tv producties cultuur en educatief	42.000	32.455	30.860
Voorfinanciering van overige tv producties	1.500	542	1.114
	<u>51.500</u>	<u>39.542</u>	<u>34.928</u>
Kortlopende schulden (crediteuren en bestelverplichtingen)	32.500	30.942	20.703
	<u>19.000</u>	<u>8.600</u>	<u>14.225</u>
Overige kortlopende activa minus passiva *)	1.000	487	2.614
Werkkapitaal	<u><u>20.000</u></u>	<u><u>9.087</u></u>	<u><u>16.839</u></u>

*) Exclusief het voorschot van het Commissariaat en de liquide middelen/het bankkrediet.

Op deze gegevens (m.u.v. de cijfers ultimo 1990) is geen accountantscontrole toegepast. De door de directie verstrekte gegevens achten wij als indicatie van het werkkapitaal aannemelijk. Op grond hiervan kan de totale additionele financieringsbehoefte worden benaderd. De additionele financieringsbehoefte is het vermogensbeslag van materiële vaste activa en werkkapitaal voor zover dat niet gedekt wordt door beschikbaar eigen vermogen (of lang vreemd vermogen).

<u>x f 1.000</u>	<u>nabije toekomst</u>	<u>31-12-91</u>	<u>31-12-90</u>
Materiële vaste activa	4.000	2.211	1.753
Werkkapitaal	20.000	9.087	16.839
Totale financieringsbehoefte	24.000	11.298	18.592
Af: beschikbaar eigen vermogen	4.000 *)	890	- 1.649
Additionele financieringsbehoefte	<u>20.000</u>	<u>10.408</u>	<u>20.241</u>

*) Verondersteld wordt dat de negatieve exploitatiesaldi van voorgaande jaren geheel kunnen worden ingelopen.

De additionele financieringsbehoefte ultimo 1991 is relatief laag als gevolg van:

- het batige saldo 1991 (ter gedeeltelijke compensatie van de tekorten in voorgaande jaren);
- een sterk terughoudend televisie productiebeleid, met name in de culturele sector als gevolg van de bestaande onzekerheden over de netindeling;
- een belangrijk latere afwikkeling van de bestelverplichtingen.

De directie verwacht dat in komende jaren de additionele financieringsbehoefte zal oplopen tot ca. f 20 miljoen door een belangrijke toename van de eigen tv-producties met een lange doorlooptijd (bijvoorbeeld drama-producties) tot het noodzakelijk geachte niveau, verdere stijging van de sportrechten, alsmede door een noodzakelijk snellere afwikkeling van bestelverplichtingen en crediteurenbetalingen. Voor een meer uitgebreide toelichting verwijzen naar de bijlage van deze brief. De additionele financieringsbehoefte ultimo 1991 van ruim f 10 miljoen is voorlopig gedekt door middel van een voorschot van het Commissariaat voor de Media ad f 14 miljoen.

Aangezien de financieringsbehoefte in de komende jaren, van in totaal ca. f 20 miljoen, een permanent karakter heeft dient, naar onze mening, dit met lang vermogen (rentevrij) te worden afgedekt. Wellicht ten overvloede, het verschil tussen "eigen vermogen" en permanent te beschikking staand achtergesteld (rentevrij) vreemd vermogen is van geringe betekenis. Desalniettemin zijn wij van mening dat, met het oog op toekomstige ontwikkelingen, zoals een meer financieel zelfstandige bedrijfsvoering, het wenselijk is dat in de permanente financieringsbehoefte grotendeels wordt voorzien door middel van "eigen vermogen".

De in de balans opgenomen voorzieningen betreffen met name afvloeiingsverplichtingen, zodat die niet als structureel aanwezige voorzieningen aangemerkt kunnen worden, en daarom niet betrokken zijn in de bepaling van de financieringsbehoefte.

Incidentele exploitatietekorten (bufferfunctie)

Zoals eerder omschreven heeft het eigen vermogen tevens de functie een buffer te vormen tegen incidentele tegenvallers in de exploitatie. De hiervoor berekende financieringsbehoefte is gebaseerd op een indicatie van het vermogensbeslag van vaste activa en werkkapitaal in de komende jaren. De feitelijke situatie zal schommelingen vertonen.

Naar verwachting kunnen schommelingen in het werkkapitaal tot op zekere hoogte worden opgevangen met een tijdelijke vergroting van de kortlopende kredieten.

Uitgaande van incidentele tekorten in de exploitatie van ca. 10 % van het totale uitgavenniveau van ca f. 170 miljoen. achten wij een aanvullende buffer in het vermogen van ca. f 10 miljoen niet onredelijk.

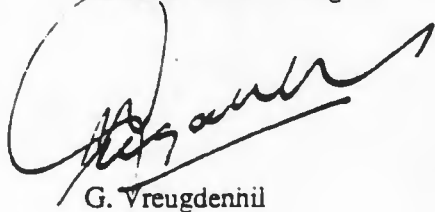
5.2 DRP

Het huidige eigen vermogen van DRP ad ca f 1 miljoen is voldoende voor de financiering van de normale bedrijfsactiviteiten. Bij DRP is de additionele behoefte aan eigen vermogen beperkt tot de buffervunctie, die gebaseerd op een marge van 5 a 10% van de jaarlijkse geldstroom, is te becijferen op f 3 miljoen.

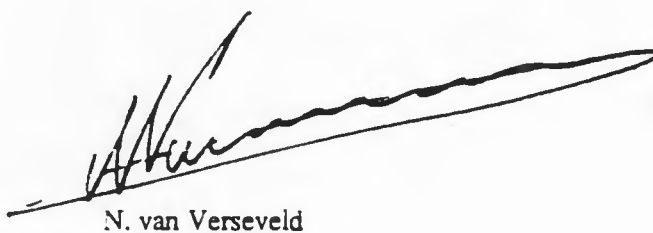
5.3 Recapitulatie

	<u>x f 1.000</u>
Eigen vermogen ultimo december 1991:	
DTP	1.000
DRP	1.000
	<u>2.000</u>
Additionele vermogensbehoefte:	
DTP - financiering werkkapitaal en vaste activa	20.000
- buffervunctie	10.000
DRP - buffervunctie	3.000
	<u>35.000</u>
Totale vermogensbehoefte programmadiensten	<u>35.000</u>

Hoogachtend,
Moret Ernst & Young

G. Vreugdenhil

N. van Verseveld

Memorandum

Nederlandse
Omroepprogramma
Stichting

Referentie

92.911

Onderwerp

Commissie Van der Zwan

Van

Direktie DTP en DRP

Aan

Dagelijks Bestuur N.O.S.

Datum

20 maart 1992

Doorkiesnummer

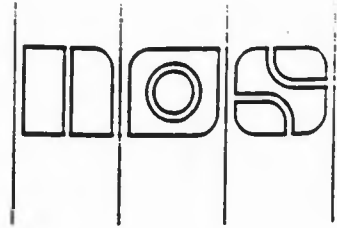
Inleiding

Naar onze mening is de vermogens- en financieringsstructuur van de N.O.S.-programmadiensten en in het bijzonder DTP momenteel onbevredigend. Ook van andere zijden is hier op gewezen (onze eigen accountant Moret Ernst & Young o.a. in de management-letter; het kantoor Reyn, de Blaey in het onderzoek naar het uurbedrag van N.O.S.-DTP en het Ministerie van WVC ten tijde van zijn onderzoek naar de Klokhuis-problematiek in 1991).

Het vermogen van de N.O.S.-programmadiensten bestaat enerzijds uit de vermogenswaarde van het restant van de bij de splitsing met het NOB op 1 januari 1988 om niet verkregen activa (de herwaarderingsreserve) en anderzijds uit het saldo van de exploitatie-uitkomsten. Aangezien de N.O.S. een niet-winstbeogende instelling is, zal de exploitatiereserve tenderen naar nihil. Het vermogen van de N.O.S.-programmadiensten dat structureel aanwezig is, is dus beperkt tot de waarde van de op 1 januari 1988 ingebrachte en thans nog aanwezige activa. Nieuwe investeringen en financiering van de vlottende activa (debiteuren, voorraden) kunnen uitsluitend met vreemd vermogen (of in zeer beperkte mate door vrijkomende middelen uit afschrijvingen) worden gefinancierd.

Voorts kunnen het werkkapitaal en eventuele negatieve exploitatieresultaten niet gefinancierd worden zonder (verdere groei van het) vreemd vermogen. Deze situatie heeft in 1990 geleid tot spanningen in de bedrijfsvoering van DTP, toen afrekeningen van leveranciers niet konden worden betaald en er een groot beroep op bankkrediet moest worden gedaan.

Het Commissariaat voor de Media heeft daarop verlichting gebracht in deze problematiek. Het bankkrediet is toen omgezet in een renteloze rekening-courant-verhouding met het Commissariaat voor de Media ad fl. 15 miljoen. Van deze fl. 15 miljoen is fl. 14 miljoen toegeedeeld aan DTP en fl. 1 miljoen aan de GD.

Bladnummer

Datum

Onderwerp

2. 20 maart 1992/nr. 911

Ultimo 1990 was er bij DTP een negatief eigen vermogen van fl. 1,6 miljoen. Inmiddels is de situatie enigszins verbeterd doordat in 1991 een deel van de in het verleden ontstane exploitatietekorten is ingelopen.

Eisen aan de vermogens- en financieringsstructuur

Het eigen vermogen van de N.O.S.-programmadiensten zou de volgende functies moeten kunnen vervullen:

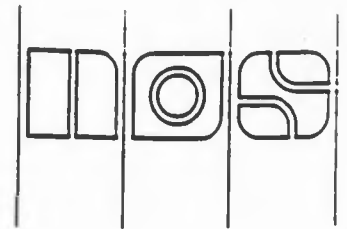
- a. Financiering van een werkkapitaal van een omvang die voldoende is voor een normale bedrijfsvoering.
- b. Financiering van de duurzame vaste activa (zoals investeringen in huisvesting en automatisering), nu en in de komende jaren.
- c. Opvang van eventuele negatieve fluctuaties in de exploitatie (bufferfunctie).

Omvang vermogens- en financieringsbehoefte DTP

Aannemende dat de situatie van DTP wat betreft taken, zendtijd en beleid in de komende jaren in grote lijnen ongewijzigd blijft (inclusief de bijzondere exogene vergoeding voor excessieve sportrechtenstijging), heeft DTP behoefte aan een aanzienlijke verbetering van zijn vermogens- en financieringsstructuur. Rekening houdend met de ontwikkeling van voorproduktie in de sectoren Cultuur en Educatief en van vooruitbetaling van rechten in de sector Sport in de periode tot 1996, leidt dit tot een behoefte aan voorfinanciering van fl. 51,5 miljoen. Voor de onderbouwing hiervan verwijzen we naar bijlage 1. Dit niveau van voorfinanciering vereist een werkkapitaal voor de normale dagelijkse bedrijfsvoering van ca. fl. 20 miljoen.

Naast de financiering van het werkkapitaal ad fl. 20 miljoen dient ook te worden bezien welk vermogensbeslag kan voortvloeien uit bijzondere toekomstige ontwikkelingen op het gebied van investeringen en exploitatie. Hierbij moet gedacht worden aan met name de volgende ontwikkelingen:

- Wijziging in de huisvestingssituatie (zoals voorzien in het Meerjarenplan van de publieke omroep). Dit hoeft echter niet per definitie tot een beslag op het eigen vermogen te leiden (bijvoorbeeld in geval van huur of financial lease). Toch is het gewenst om, in geval het nieuwe pand in eigendom moet worden genomen, een zekere ruimte in het eigen vermogen te hebben ten behoeve van het verschaffen van zekerheid aan financiers en het waarborgen van de onafhankelijkheid.
- Onzekerheden met betrekking tot de inkomsten. Het gaat hierbij met name om de omstandigheid dat het aangaan van verplichtingen voor programmaproducties over het algemeen vooruitloopt op de vaststelling van de uurbedragen (die pas in de loop van het begrotingsjaar worden vastgesteld). De ervaring leert dat

Bladnummer Datum Onderwerp

3. 20 maart 1992/nr.911

hierbij afwijkingen van 5 à 10% van de begrotingsomvang kunnen optreden.

- Omvangrijke investeringen in met name nieuwe automatiseringsapparatuur (waaronder de vervanging van de Electronic Newsroom van het Journaal in de komende jaren).
- Eventuele kosten van reorganisatie en wijziging van het programmabeleid (afwaardering voorraad) in het kader van de herstructurering van en samenwerking in de publieke omroep zoals voorzien in het Meerjarenplan.
- De verslaggeving van onvoorspelbare incidentele evenementen van grote omvang voorzover tot de taak van de N.O.S. behorend (bijvoorbeeld het Gele Dossier, gebeurtenissen als de Golfoorlog, de Elfstedentocht). Dit kan een betekenend exploitatierisico met zich meebrengen in de orde van minimaal enkele miljoenen guldens.

Genoemde bijzondere ontwikkelingen zullen naar redelijkerwijs te verwachten is tot incidentele verliezen kunnen leiden van 5 à 10% van de exploitatiekosten. Dat brengt ons tot het voorstel om het eigen vermogen hiervoor met fl. 10 à 15 miljoen te verhogen, ervan uitgaande dat de verliezen op termijn weer dienen te worden ingelopen.

Omvang vermogens- en financieringsbehoefte DRP

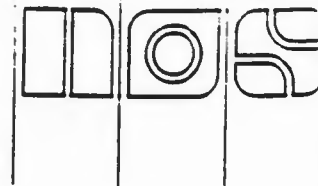
DRP beschikt nauwelijks over eigen vermogen. Voor de dagelijkse bedrijfsvoering is dit voldoende, omdat de voorfinanciering geen omvang van betekenis heeft.

Voor bijzondere toekomstige ontwikkelingen is echter, net als voor DTP, een voorziening in het vermogen van 5 à 10% van de exploitatie gewenst. Het gaat dan om een verhoging in de orde van fl. 2 à 3 miljoen.

Resumerend

Uitgaande van een benodigde financiering van het normale werkkapitaal van fl. 20 miljoen voor DTP en een verhoging van het eigen vermogen ten behoeve van bijzondere toekomstige ontwikkelingen met fl. 10 à 15 miljoen voor DTP en fl. 2 à 3 miljoen voor DRP, stellen wij voor de destijds als rekening-courant-geld verstrekte lening van het Commissariaat ad fl. 14 miljoen te vervangen door een dotatie van het Commissariaat aan het eigen vermogen van de N.O.S.-programmadiensten. Op deze wijze kan de financiering van de N.O.S.-programmadiensten als publieke instelling met de taak om op een

Nederlandse Omroepprogramma Stichting

Bladnummer	Datum	Onderwerp
4.	20 maart 1992/nr.911	

van commerciële belangen onafhankelijke wijze programma's te maken in de komende jaren worden verzekerd. Aldus kan worden voorkomen dat de N.O.S.-programmadiensten komen te verkeren in een situatie dat permanent geld op de commerciële markt danwel bij het Commissariaat voor de Media moet worden geleend.

Bijlage 1: Behoeftte aan voorfinanciering DTP

Balans van NOS-DTP

De NOS heeft tot nu toe in de jaarrekening alleen de geconsolideerde balans van de drie bedrijfsonderdelen van de NOS gepresenteerd. In het kader van de reactie op de vraag van de Commissie Van der Zwan is de balans van met name NOS-DTP per ultimo 1990 en 1991 van belang. Deze treft u ook als bijlage aan. Opgemerkt wordt dat het jaar 1991 nog niet volledig is afgesloten. De balans 1991 heeft derhalve een voorlopig karakter.

Definitie van het begrip voorraad

In de voorraad van NOS-DTP zoals weergegeven op de balans zijn alle directe kosten inclusief de programmagebonden salarissen, de vooruitbetaalde rechten en de aangegane verplichtingen opgenomen.

In het kader van de reactie op de vraag van de Commissie van der Zwan is niet zozeer het begrip voorraad van belang, maar het niveau van voorfinanciering. Hierbij kunnen de in de voorraad opgenomen bestelverplichtingen buiten beschouwing worden gelaten. Toegevoegd zijn de te ontvangen co-productie en co-financieringsbijdragen van derden, omdat dit leidt tot een permanente voorfinanciering door DTP.

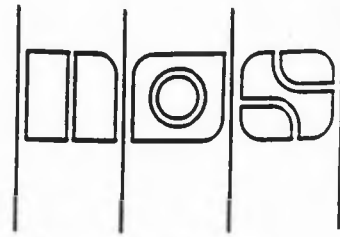
Ontwikkeling van het niveau van voorfinanciering

De Directie DTP verwacht dat het nivo van voorfinanciering in de komende periode tot 1996 zal toenemen van fl. 39.5 miljoen ultimo 1991 tot gemiddeld fl. 51.5 miljoen (een en ander is grafisch weergegeven op bijgaande staten).

Deze toename is vooral het gevolg van de verwachte stijgingen in vooruitbetalingen op sportrechten en in voorproductie van dramaseries, documentaires en speelfilms. Dat leidt tot het volgende "norm"-voorfinancieringsniveau:

Cultuur en Educatief	fl. 42,- miljoen
Sport	fl. 8,- miljoen
Overige	fl. 1,5 miljoen
	<hr/>
Totaal	fl. 51,5 miljoen

De stijging van het niveau van voorfinanciering wordt veroorzaakt door met name de volgende factoren:

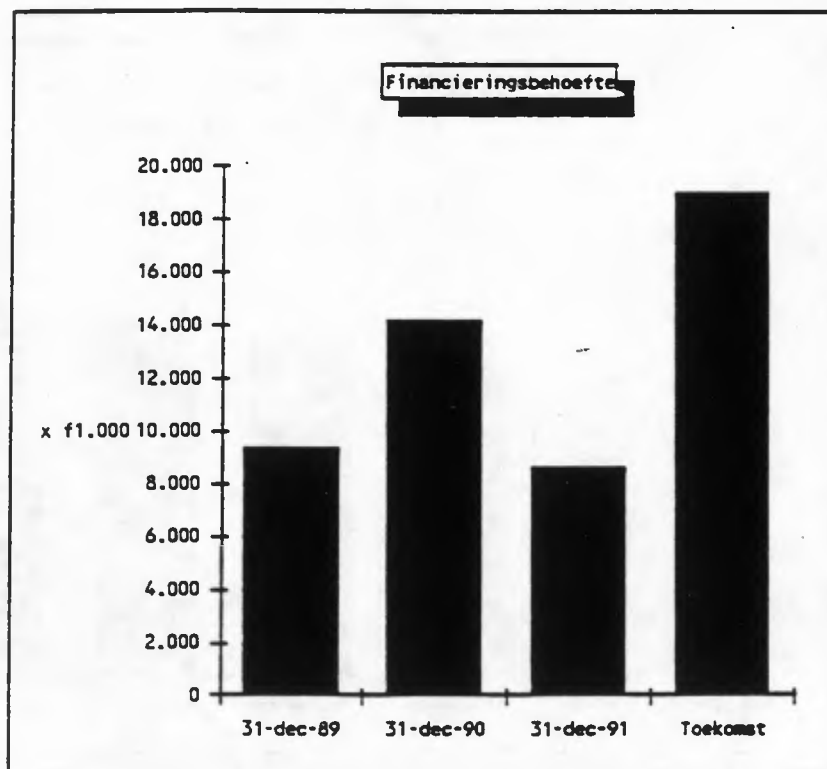
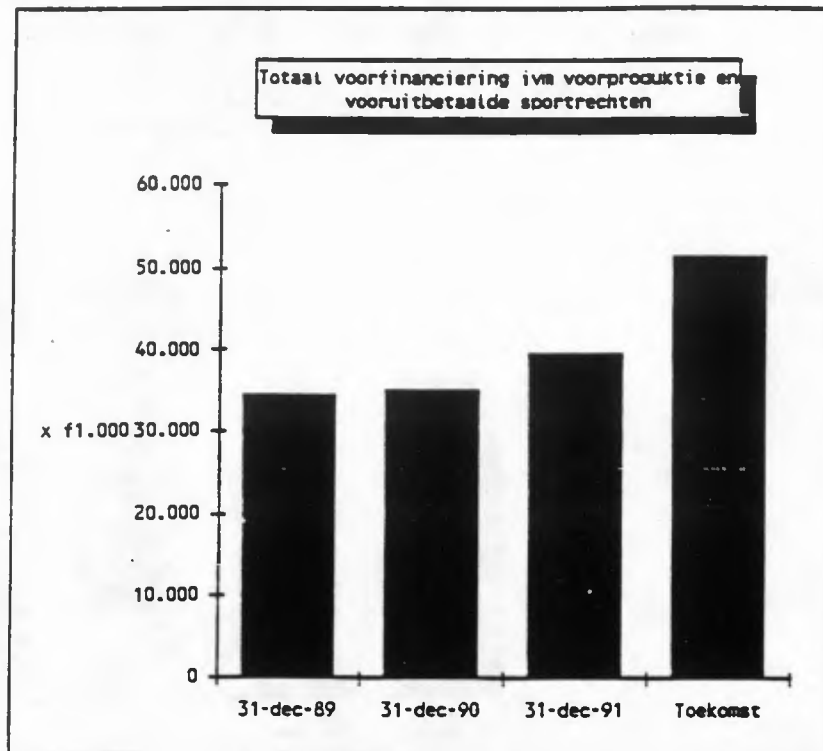
- De doorlooptijd van eigen en co-producties die kan oplopen tot 7 maanden bij speelfilms, documentaires en dramaseries.
- De noodzakelijke tijdspanne tussen oplevering van een culturele of educatieve produktie (drama, documentaire en speelfilm) en de uitzending. Deze periode beslaat minimaal 2 maanden (in verband met de aanlevering van een programmaschema, de publiciteit en een marge voor vertraging in de produktie). Door externe factoren kan die periode flink oplopen (tot soms 24 à 30 maanden). Zo dienen bijvoorbeeld speelfilms en documentaires soms eerst nog in bioscoop-roulatie te worden gebracht. Co-producenten (BRT bijvoorbeeld) hebben soms het eerstvertoningsrecht.
- Bij aankopen van derden hebben wij te maken met 3 elementen, die tot voorraadvorming c.q. voorfinanciering kunnen leiden:
 - vooruitbetalingen,
 - serie-aankopen en
 - noodzaak tot kopen op het moment van aanbod in plaats van uitzending.
- Er zijn soms overwegingen op het gebied van de programmering die tot een langere duur van het in voorraad houden leiden (aktualiteiten, evenementen, compositie van de avonden etc.).
- In de sectoren Cultuur en Educatief worden toenemende bijdragen geleverd door fondsen als het Stimulerings- en CoBO-fonds en door subsidiënten. Belangrijke delen (tot 50%) van deze subsidies dienen gedurende lange tijd (soms zelfs meer dan een jaar na uitzending) te worden voorgefinancierd.
- Bij Sport zijn er verplichte grote vooruitbetalingen op in EBU-verband verworven evenementen als bijvoorbeeld de Olympische Zomer- en Winterspelen, het WK- en EK-Voetbal etc. Bij de opstelling is er rekening gehouden met de stijgingen die t/m 1996 optreden en met het niveau van de vooruitbetalingen in die periode.

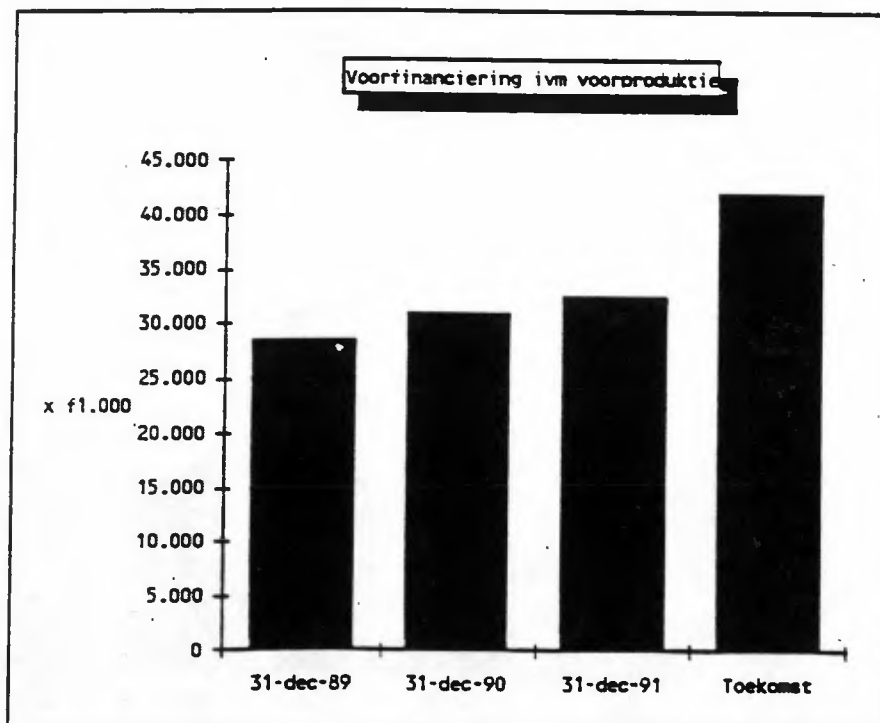
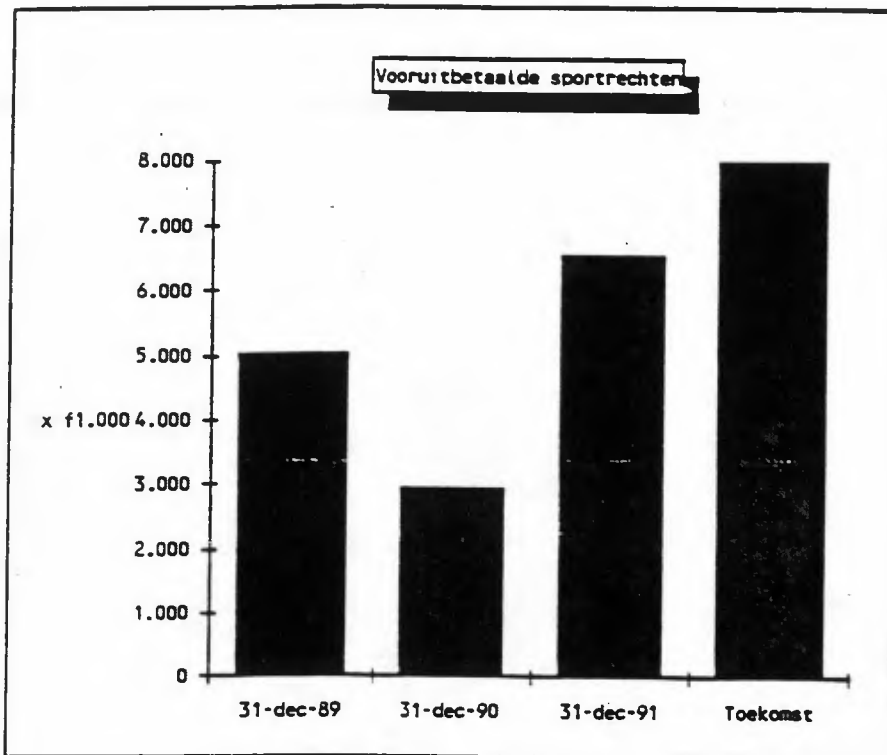
Voorlopige balans per 31 december 1991

	31 december 1990			
	f	f	f	f
AKTIVA				
Materiële vaste activa		2.210.810		1.752.705
Vorraden		32.697.971		32.889.998
Vorderingen		12.030.936		12.781.340
Liquide Middelen		8.540.396		116.173
		<u>55.480.113</u>		<u>47.540.216</u>
		-----		-----
PASSIVA				
Eigen Vermogen				
Herwaarderingsreserves	4.140.470		4.140.470	
Exploitatiereserves	-3.250.963		-5.789.310	
	<u>889.507</u>		<u>-1.648.840</u>	
Bestemmingsreserve		2.000.000		
Voorzieningen		2.948.629		2.822.214
Kortlopende Schulden				
Krediteuren	6.728.743		10.189.635	
Commissanaat i/z rek. crt.	14.000.000		11.000.000	
Bestelverplichtingen	27.929.886		17.658.778	
Bank			6.535.440	
Diversen	983.348		1.002.989	
	<u>49.641.977</u>		<u>46.386.842</u>	
	<u>55.480.113</u>		<u>47.540.216</u>	
	-----		-----	

overzicht kengetallen NOS-DTP
 (x f1.000)

	Voorfinanciering			Totaal	Financieringsbehoefte inzake t.v.-producties
	Voorproductie Kultuur en Educatief	Voorproductie Overige	Sportrechten		
31-dec-89	28.424	861	5.023	34.308	9.330
31-dec-90	30.860	1.114	2.954	34.928	14.225
31-dec-91	32.455	542	6.545	39.542	8.600
Toekomst	42.000	1.500	8.000	51.500	19.000

Aan de Commissie Van der Zwan
T.a.v. de heer Drs. H. Th. J. Spaan RA
Commissanaat voor de Media
Postbus 1426
1200 BK HILVERSUM

30 maart 1992

Geachte heer Spaan,

Hierbij doe ik u namens AVRO, KRO en NCRV hun visie op de vraagstelling van de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur inzake de vermogenspositie van omroepverenigingen toekomen.

Deze reactie is geschreven in het licht van de opdrachtformulering aan de Commissie Van der Zwan zoals geformuleerd in het schrijven d.d. 27 februari j.l. van de minister van WVC aan de Tweede Kamer met betrekking tot het te verrichten onderzoek naar de vermogens van omroepverenigingen.

Mocht de Commissie nog nadere inlichtingen wensen naar aanleiding van deze notitie dan zijn wij daartoe gaarne bereid.

Hoogachtend.

F.N.W.M. Marechal RA
Penningmeester Samenwerkingsverband AKN

Bijlage : 1:

Stuurgroep Samenwerking
Schuttersweg 8
Postbus 393
1200 AJ Hilversum
Telefoon 035-243448
Fax 035-248070

Omroepverenigingen en hun vermogen

REACTIE VAN AVRO, KRO EN NCRV OP DE OPDRACHTFORMULERING
AAN DE COMMISSIE VAN DER ZWAN

Inleiding

In de brief aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal dd. 27 februari 1992. nr. 22 147 / nr. 20. inzake het onderzoek naar de bedrijfseconomische noodzaak van de vermogens van omroepverenigingen formuleert de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur de opdracht aan de daartoe ingestelde Commissie Van der Zwan.

Daarnaast nodigt zij de omroepverenigingen uit hun visie op de problematiek kenbaar te maken.

De onderhavige notitie is opgesteld door de AVRO, de KRO en de NCRV, drie omroepverenigingen die op basis van het Meerjarenplan voor de Omroep invulling geven aan een verregeande vorm van samenwerking.

Financiering van het publieke (landelijke) omroepbestel

De kern van het publieke omroepbestel wordt van oudsher gevormd door de omroepverenigingen. Zij vertegenwoordigen een bepaalde groep leden die zich willen verenigen in een omroeporganisatie.

Daarnaast is er de NOS, het samenwerkingsorgaan met een aanvullende programmataak en voorts is er een groot aantal niet leden-gebonden omroepen.

Naast de privaatrechtelijke taken die bij een vereniging horen, voeren de omroepen een publieke taak uit, namelijk het bieden van een volledig programma op radio en televisie.

De financiering wordt strikt gescheiden gehouden zodat er geen omroepmiddelen die beschikbaar zijn gesteld voor de publieke taken naar de vereniging vloeien. Hierop wordt toezicht gehouden door het Commissariaat voor de Media.

De financiering van de infrastructuur van de (omroep)vereniging wordt niet ten laste van de omroepmiddelen gebracht. Dit in tegenstelling tot de NOS en de niet leden-gebonden zendgemachtigden die alle kosten integraal uit de (publieke) omroepmiddelen gefinancierd krijgen.

De financiering van het noodzakelijke werkkapitaal voor alle omroepactiviteiten (w.o. voorraadfinanciering van radio- en televisieprogramma's) moet eveneens door de verenigingen worden gefourneerd.

De financiering van de publieke omroepzaak vindt plaats middels een retributie opgelegd aan de bezitters van ontvangstoestellen en reclamegelden, die gegenereerd worden door een daartoe door de overheid in het leven geroepen onafhankelijke stichting (STER) die daarvoor specifieke zendtijd ter beschikking krijgt.

Ook hier een strikte scheiding dus tussen de verschillende rechtspersonen om waarborgen te creëren voor het handhaven van de non-commercialiteit en pluriformiteit.

Om schommelingen in de inkomstenstromen op te vangen houdt de Minister van WVC een omroepreserve aan ter grootte van ±f335 milj. (ultimo 1990).

Omroepverenigingen kennen aldus sedert jaar en dag twee strikt gescheiden activiteitencentra:

- de verenigingsactiviteiten, waaronder het uitgeven van één of meer programmabladen, gefinancierd uit contributies van de leden;
- het produceren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's gericht op alle bezitters van ontvangstoestellen.

Om te vermijden dat eenzijdig voor doelgroepen wordt geprogrammeerd bestaat er een gedetailleerd programmavoorschrift voor de omroepverenigingen.

Uitgangspunt voor de financiering van het omroepbestel is: generieke middelen voor generieke taken en verenigingsmiddelen voor ledenactiviteiten.

Hoewel er dus een strikte scheiding bestaat tussen de privaatrechtelijke en de publieke taken met een bewaking van de besteding van de omroepmiddelen, staat het de omroepverenigingen vrij om verenigingsmiddelen aan te wenden voor het ondersteunen van de omroepactiviteiten. Dit is, om de onafhankelijkheid van de pluriforme omroepen ten opzichte van de overheid te accentueren en te waarborgen, aan de private verenigingsbesturen overgelaten.

Oorsprong en aanwending van de eigen vermogens van de omroepverenigingen

De eigen vermogens van de AVRO, KRO en NCRV zijn ontstaan uit bijdragen van de leden voor specifieke doelen (oprichting van gebouwen e.d.), positieve saldi in de exploitatie van het verenigingsorgaan, giften, legaten en rentebaten uit belegde middelen.

De vermogens worden gebruikt voor de opvang van de financiële risico's die met de verenigingsactiviteiten samenhangen, aanvulling/ opvang van negatieve resultaten van de radio- en televisie activiteiten en voorfinanciering, maar ook voor het genereren van rentebaten ter financiering van de organisatiestructuur

(waaronder ledenadministratie en realisatie programmabladen) en verenigings-activiteiten (waaronder ledenwerving en public relations).

De bijdragen aan de omroepactiviteiten per omroep zijn deels zichtbaar en deels niet zichtbaar in de jaarrekeningen verantwoord. Zichtbaar zijn de bijdragen als gevolg van de tekorten in de subsidieafrekeningen. Deze aanvullingen op de omroepmiddelen zijn grotendeels het gevolg van bewuste beleidskeuzes ter ondersteuning van de programma-activiteiten. Deze directe verenigingsbijdragen van de AVRO, KRO en NCRV in de periode 1982-1990 bedroegen resp. f30,2 milj., f9,9 milj. en f2,7 milj., in totaal f42,8 milj. Naast deze directe ondersteuning dragen de omroepverenigingen kosten die samenhangen met de omroepactiviteiten maar die niet ten laste van de omroepmiddelen worden gebracht.

In het deelrapport van Reyn. De Blaey Rotterdam over de AVRO wordt geconcludeerd dat, indien de verdeling van de kosten op bedrijfseconomische grondslagen was geschied, de financiële bijdrage aan de omroepactiviteiten gemiddeld per jaar voor de AVRO f3,1 milj. hoger zou zijn. De KRO en NCRV rekenden de kosten van de organisatie niet toe aan de verschillende activiteiten. Onderzoek toont aan dat, indien ook deze omroepen de door Reyn. De Blaey Rotterdam geaccepteerde kostentoe rekening op bedrijfseconomische grondslagen hadden doorgevoerd, de zichtbare ondersteuning van de programma-activiteiten op minimaal hetzelfde niveau was uitgekomen. Rekening houdend met dit gegeven is de totale bijdrage van de drie omroepverenigingen aan de programma-activiteiten over de periode 1982/1990 f126,5 milj.

Deze bijdragen konden alleen structureel gerealiseerd worden door het eigen vermogen minimaal op gelijk niveau te houden. Interen op het vermogen zou uiteraard betekenen het kind met het badwater weggooien omdat dit een periodieke bijdrage aan de omroepactiviteiten, naast het financieren van de verenigingsactiviteiten, op den duur onmogelijk maakt.

De Commissie Van der Zwan en de uitgangspunten van het omroepbestel

De opdrachtformulering aan de Commissie Van der Zwan suggereert dat de vermogens van de omroepverenigingen zouden kunnen worden aangewend voor het opvangen van economische risico's voor alle landelijke omroepen.

Wij menen hiertegen stelling te moeten nemen omdat hierdoor de uitgangspunten van het pluriforme (en non-commerciële) publieke bestel wezenlijk worden aangetast.

Voor een commerciële organisatie is het eigen vermogen een buffer voor het opvangen van financiële tegenvallers (o.a. verminderde opbrengsten). Voor het publieke bestel heeft de omroepreserve deze functie bij uitstek.

Indien het eigen vermogen van de afzonderlijke privaatrechtelijke organisaties

moet dienen voor het opvangen van commerciële risico's dan dienen ook alle beperkingen voor commerciële activiteiten opgeheven te worden en dat betekent ook een ernstige aantasting van het publieke bestel (zie het rapport Donner).

Aspecten van de vermogensvorming

Hierboven is gesteld dat een vaststelling van de omvang van het gewenste vermogen aan de hand van bedrijfseconomische criteria ten aanzien van risico en balansfinanciering een te enge benadering is omdat het vermogen allereerst een essentiële inkomensbron is voor de omroepverenigingen.

Het lijkt ons niet goed mogelijk om op werkelijk normatieve wijze de gewenste omvang van de vermogens te bepalen: de uitkomsten zullen daarvoor een te sterk arbitrair karakter dragen.

Juist het ontbreken van objectieve criteria leidt tot vergelijkingen die - gewild of ongewild - ook tot allerlei suggestieve meningen kunnen leiden. Als voorbeeld duiden wij op de rapportage van Reyn, De Blaey Rotterdam die een vergelijking maakt tussen het balanstotaal, het eigen vermogen en de liquiditeit per balansdatum. Zij vermelden echter niet dat de liquiditeit op 1 januari mede het gevolg is van de vooruit ontvangen abonnementsgelden en dat deze (hoge) liquiditeit in de loop van het jaar steeds minder wordt.

Invloed wijzigingen landelijk publiek bestel op de vermogens van omroepverenigingen en gevolgen voor de bijdragecapaciteit

Reyn, De Blaey Rotterdam gaat in haar rapportages inzake de financiële positie van de omroepen uit van een going concern situatie. Wij stellen evenwel vast dat door het overnemen van de conclusies van het rapport van het bureau McKinsey -, ook door de Minister van WVC - een volstrekt nieuwe situatie is ontstaan. De effecten van deze trendbreuk moeten thans in de beschouwingen betrokken te worden.

Deze effecten kunnen onderscheiden worden in saneringskosten van de eigen organisaties en de initiële kosten van de samenwerking tussen omroepverenigingen.

Saneringskosten eigen organisaties

-Het bureau McKinsey heeft berekend dat drie op één net samenwerkende omroeporganisaties niet meer dan 600 medewerkers in vaste dienst zou mogen hebben. Aangezien AVRO, KRO en NCRV momenteel meer dan 900 mensen in vaste dienst hebben, dient rekening te worden gehouden met een voorziening voor afvloeiingskosten van f35 milj. Deze zullen ten laste van het verenigingsvermogen gebracht worden.

- Uit hoofde van de statuswijzigingen van EO en VPRO zal een verlaging van de omroepmiddelen gaan plaatsvinden. Dit zal leiden tot een verdere personeelreduktie bij de bestaande A-omroepen bovenop de hiervoor genoemde vermindering. Voorheen placht de overheid een overgangsfinanciering beschikbaar te stellen om verantwoord in te krimpen. De minister van WVC heeft kenbaar gemaakt dat zij in tegenstelling tot voorheen gevoerde beleid niet bereid is middelen beschikbaar te stellen om de overgang te kunnen financieren. Deze extra last voor de AVRO, KRO en NCRV, berekent op basis van de voorheen gehanteerde uitgangspunten, bedraagt f14 milj.

Financiële gevolgen van de samenwerking AVRO, KRO en NCRV

Het is een gegeven dat een samenwerking pas tot stand komt na de nodige investeringen in nieuwe structuren. De drie omroepverenigingen hebben de uitgangspunten voor de toekomstige samenwerking vastgelegd in een intentieverklaring.

Het opzetten van een nieuwe organisatie voor gezamenlijke produkties en ondersteunende diensten zal naar verwachting f5 milj. kosten.

In de intentieverklaring is verder vastgelegd dat gestreefd wordt naar een gezamenlijke huisvesting. Dit uitgangspunt heeft gevolgen voor de waarderingsgrondslag van de materiële vaste activa. De waardering van het onroerend goed dient op direkte opbrengstwaarde te worden gebracht. Dit leidt tot een afwaardering van \pm f25 milj. waarbij vooral de afwaardering van de nieuwbouw van de NCRV een materiële invloed heeft.

Op overige materiële vaste activa wordt een boekverlies van f3 milj. voorzien.

Gevolgen voor de bijdragecapaciteit

Al deze maatregelen tezamen leiden tot een aantasting van de eigen vermogens met \pm f82 milj. Ultimo 1990 bedroegen de vermogens van AVRO, KRO en NCRV f 215 milj. Na correctie uit hoofde van de hierboven genoemde effecten bedraagt het vermogen van de drie omroepen gezamenlijk f133 milj. Hiervan is \pm f10 milj. per omroep nodig voor de financiering van het werkkapitaal van de omroepactiviteiten, zodat f103 milj. overblijft voor het genereren van verenigingsbijdragen.

Op basis van een gemiddeld rendement van 7,5% betekent dit een bijdragecapaciteit aan de omroepactiviteiten van f 2,5 milj. per omroep per jaar uit hoofde van het rendement uit het vermogen. Dit is een absoluut minimum willen de omroepen het bestaande beleid, structureel ondersteunen van de programma-activiteiten, continueren.

Wij merken verder op dat de gedachte, om de Commissie Van der Zwan een uitspraak te ontlokken over de wenselijkheid de programmadiensten van de NOS te kapitaliseren, een verkeerde benadering van de problematiek tot

gevolg heeft. De taken van de programmadiensten van de NOS zijn allereerst aanvullend. Alleen enkele specifieke taken zoals de Journaals e.d. worden als vooraf trekpost gefinancierd.

Het omleggen van de geldstroom naar de zendgemachtigden die dan weer de aanvullende programmataken van de NOS gaan financieren is een onnodige en omslachtige weg.

De vermogens van de omroepverenigingen aan wenden voor de financiering van het werkkapitaal van de NOS achten wij onjuist.

Gezien de aanvullende taken van de NOS is de omroepreserve een logische bron voor de financiering van het werkkapitaal benodigd voor het uitvoeren van deze wettelijke taken.

Tenslotte

De Minister heeft in haar inleiding vermeld dat de Commissie Van der Zwan zich niet zal bezighouden met de politieke en juridische aspecten betreffende de vraag of omroepen als privaatrechtelijke organisaties verzocht kunnen worden verenigingsgelden in te zetten voor de financiering van de programma's.

Wij kunnen ons echter niet voorstellen dat de Commissie zich niet zal verdiepen in de wezenskenmerken van het publieke bestel. Het handhaven van de non-commercialiteit, pluriformiteit, de zekerstelling van de aanwending van de omroepmiddelen voor omroeptaken en de keuze van de vereniging om op vrijwillige basis bij te dragen aan de omroepactiviteiten zijn bovendien zaken die wel op hun juridische merites getoetst moeten worden. Het eventueel ontbreken van die aspecten bij een dergelijke beoordeling van de onderhavige materie zou een ernstige omissie zijn.

Deze opmerking dient niet opgevat te worden als waren AVRO, KRO en NCRV niet bereid bij te dragen in de kosten van de omroepactiviteiten, in tegendeel. dat hebben ze de afgelopen jaren reeds gedaan.

Zij doen dit wel in het licht van een samenwerking van omroepverenigingen met een autonome en private structuur.

Het gaat dan om het accepteren van een inspanningsverplichting ter ondersteuning van omroepactiviteiten in een pluriform publiek bestel, dat is gebaseerd op zelfstandige omroepverenigingen.

Hilversum. 30 maart 1992

Algemene Omroepvereniging AVRO Katholieke Radio Omroep Nederlands Christelijke Radio Vereniging

G.C. Wallis de Vries

ir. G.J.M. Braks

mr. A. Herstel

TROS

TROS
LAGE NAARDERWEG 45-47
1217 GN HILVERSUM
POSTBUS 450
1200 AL HILVERSUM
TEL. 035 - 715 715

TELEX 43225
POSTBANK 574600
BANK: PIERSON, HELDRING & PIERSON,
AMSTERDAM REK.NR. 24.13.97.006

G. v. d. M. L. v. d. M. - 7 122 392	
VOLGNR.	7087
CLASS. NR.	
AFD. / MEDEW.	PS
AFGEDAAN:	

Commissie 'Van der Zwan'
T.a.v. de heer drs. H. Spaan
Postbus 1426
1200 BK HILVERSUM

TELEFAX: 035 - 715 460

ONZE REF.: DIR.FDO.CK - 1078

HILVERSUM: 6 april 1992

ONDERWERP: Uw brief d.d. 26 februari jl.
kenmerk: 5.88-6229/HS/hb-16

Mijne heren,

In antwoord op uw bovenvermelde brief deel ik u namens het Bestuur het volgende mede:

Naar het zich laat aanzien zal het eigen vermogen van onze vereniging ultimo 1991 gestegen zijn tot circa fl. 30 mio., daaronder begrepen circa fl. 1,5 mio. exploitatiereserve betrekking hebbend op het omroepbedrijf, dat nog moet worden besteed.

Het eigen vermogen is gedurende het thans 27-jarig bestaan van onze organisatie opgebouwd uit de exploitatie van ons programmablad enerzijds en uit de revenuen van het aldus vergaarde vermogen anderzijds, uiteraard na aftrek van de kosten van onze verenigingsorganisatie en de vrijwillige bijdragen aan het omroepbedrijf.

De jaarlijkse inkomsten van ons omroepbedrijf voorzover afkomstig uit 'publieke middelen', belopen momenteel op jaarbasis circa fl. 80 mio., uitmakende circa 95% van de totale inkomsten van het omroepbedrijf, waaruit de programmakosten, de personeelskosten en alle overige kosten van het omroepbedrijf moeten worden bestreden. Zoals bekend, zijn - behoudens relatief onbetekenende jaarlijkse schommelingen - de baten en de lasten van het omroepbedrijf door de jaren heen met elkaar in evenwicht.

Bezien in het licht van het belang van de continuïteit en de zekerheid van bestaan van onze vereniging kan - gelet op het hier bovenstaande - worden geconcludeerd, dat de grootte van ons huidige eigen vermogen circa 35% beloopt van de totale jaarlijkse lasten van het omroepbedrijf.

-2

DEINK&G

Naar de mening van het Bestuur laat deze omstandigheid niet toe, dat het eigen vermogen, de opbrengsten daaruit, c.q. de netto baten uit de exploitatie van onze omroepbladen worden ingezet voor de kerntaak van het door onze vereniging geëxploiteerde omroepbedrijf.

Elke privaatrechtelijke bedrijfsorganisatie in de omroep kan niet buiten het aanhouden van eigen vermogen, dat in een redelijke verhouding staat tot het benodigde bedrijfskrediet voor de financiering van voorproducties radio en televisie. Ons omroepbedrijf maakt gebruik van continue bank-financiering ter overbrugging van de termijn, waarop eerst door uitzending aanspraak kan worden gemaakt op uitkering van publieke middelen. Onze geldverschaffers zullen het vertrouwen in de continuïteit van onze organisatie alleen dan behouden indien het magere eigen vermogen niet behoeft te worden ingezet voor de bestrijding van programmakosten, welke op zich niet kunnen worden terugverdiend in een dienovereenkomstige uitkering uit de publieke middelen.

Met verwijzing naar pagina 12 van bijlage A behorende bij het rapport d.d. 20 maart jl., uitgebracht door het accountantsburo Reyn, de Blaye Rotterdam aan het college van Commissarissen van het Commissariaat voor de Media blijkt, dat van alle privaatrechtelijke A-omroepen TROS verreweg het kleinste eigen vermogen heeft.

Aangezien per ultimo 1991 ons eigen vermogen ad ca. fl. 30 mio. staat tegenover ons onroerend goed ad ca. fl. 8 mio. en tegenover onze voorraden voorproducties radio en televisie ad ca. fl. 22 mio., is er geen ruimte dit aan te spreken voor de bestrijding van de kosten van programma's.

Hoogachtend,

TROS

F.D. Overdijk
Secretaris-penningmeester

Commissie Van der Zwan, t.a.v. de heer A. van der Zwan
p/a Commissoriaat voor de Media
Postbus 1426
1200 BK Hilversum.

DATUM 31 maart 1992
AFDELING Bestuur
TOESTEL 035-711209

ONDERWERP
REFERENTIE GK/bvdw

Geachte heer Van der Zwan,

Met uw brieven d.d. 26 februari jl. en 11 maart jl. nodigde U het bestuur van de VARA uit zijn visie te geven op het in opdracht van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur door uw commissie te verrichten onderzoek naar de bedrijfs-economische noodzaak van het vermogen van (onder andere) de VARA. Op die uitnodiging ga ik na het plaatsen van een aantal kanttekeningen bij (een deel van) de opdrachtformulering van de minister aan uw commissie hiernavolgend in.

De minister verzoekt uw commissie te adviseren "of en zo ja, welk deel van de vermogens van de omroepverenigingen en de opbrengst daarvan zonder onredelijk risico voor de continuïteit van het bedrijf ingezet kan worden voor de kerntaak van de omroepen". Die formulering roept bij mij een drietal vragen op:

- Hoe luidt de definitie van "een redelijk risico voor de continuïteit"?
- De minister heeft een (naar ik aanneem blijvende) doorslaggevende invloed op de meest bepolende faktor voor de continuïteit van de omroepbedrijven: de hoogte van het uit de omroepbijdrage en de reclame-inkomsten beschikbaar te stellen budget voor de verzorging van de publieke omroeptaken. Door haar invloed op de hoogte van het tarief van de omroepbijdrage en op het voor de publieke omroep geldend reclame-regime bepaalt de minister van Welzijn Volksgezondheid en Cultuur daarnaast in feite, welk volume aan geldmiddelen maximaal ter financiering van de publieke omroeptaken wordt c.q. kan worden gegenereerd.

Hoe is het U mogelijk, uitspraken te doen over de uit uw advisering voortvloeiende mate van risico voor de continuïteit van de betrokken bedrijven nu de minister in haar brief aan de Tweede Kamer d.d. 27 augustus 1991 aankondigt, pas in de loop van 1992 inzicht te gaan bieden in de mate van structurele financierbaarheid van het publieke omroepbestel? Ik wijs U in dit verband op de in de ongedateerde brief van de minister aan de Voorzitter van de Tweede Kamer sub c. voorkomende formulering: "Dat die aspecten kunnen zeker bedrijfsrisico's behoren waarmee de publieke omroep in de komende jaren te maken krijgen, gelet op de onzekerheden ten aanzien van inkomsten uit omroepbijdrage en STER en de overige inkomsten". Beoefende brief treft U als bijlage aan.

- De minister verzoekt U bij uw advisering slechts het vermijden van anredelijk risico voor de continuïteit als randvoorwaarde in acht te nemen. Zou het niet van gewoon fatsoen getuigen, indien als tweede randvoorwaarde werd geformuleerd het in (anverhaapt) geval van liquidatie van een omroepbedrijf in staat zijn te voldaan aan de dan bestaande financiële verplichtingen?

Tot zover de vragen en kanttekeningen, die bij mij bij eerste lezing van de adviesaanvraag van de minister aan uw commissie opkwamen.

Statutaire doelstelling VARA en herkomst van het eigen vermogen

De statutaire doelstelling van Omroepvereniging VARA is als volgt geformuleerd:

"De VARA is een progressieve omroep die voortkomt uit de sociaal-democratische beweging in Nederland. Vanuit die achtergrond stelt de VARA zich ten doel door middel van omroep de geestelijke ontplooiing, ontwikkeling en ontspanning van kijkers en luisteraars te bevorderen.

De VARA tracht dit doel te bereiken langs wettige weg, als een onafhankelijke organisatie, die in nauwe samenwerking met andere omroeporganisaties radio- en televisieprogramma's uitzendt op het gebied van informatie, cultuur en ontspanning, gericht op actieve en passieve deelneming aan de cultuur door alle bevolkingsgroepen."

Realisatie van die statutaire doelstellingen was voor een vereniging als de VARA tot nu toe in Nederland wettelijk slechts mogelijk binnen het publieke omroepbestel.

Om de beschikking te krijgen en te houden over een publieke zendmachtiging moet (o.a.) worden voldaan aan wettelijke eisen met betrekking tot het aantal leden van de Vereniging. Bij het onderhouden en bestendigen van de relatie met de leden speelt de exploitatie van het programmablad dat elke omroepvereniging uitgeeft een belangrijke rol. Abonnees op het programmablad zijn immers leden van de Vereniging, tenzij zij nccrukkelijk te kennen hebben gegeven dat zij niet als lid wensen te worden aangemerkt. De bladexploitatie is voor de VARA dus het middel bij uitstek om aan de wettelijke vereisten ten aanzien van het aantal leden te blijven voldoen, zodat de Vereniging kan (blijven) beschikken over een zendmachtiging. De hoeveelheid zendtijd (en financiering van de met het vullen van die zendtijd samenhangende kosten vanuit de omroepmiddelen) heeft tot op zekere hoogte een relatie met de omvang van het ledenbestand van de Vereniging. (Aspirant, B- dan wel A-status).

Uit het vorenstaande mcg duidelijk zijn, dat de verzorging von radio- en televisie-uitzendingen de statutaire hoofddoelstelling van de VARA is en dat exploitatie van een programmabica allereerst plaatsvindt om te (blijven) voldoen oan de wettelijke vereisten voor het verkrijgen en behouden van een publieke zendmachtiging en voor toewijzing von zendtijd met daarbij behorende financiële middelen. Door de exploitatie von het "clubblad" op bedrijfsmatige leest te schoeien bleek het mogelijk, daar positieve financiële resultaten mee te genereren. Uit die positieve saldi van de bladexploitatie worden de kosten van Verenigingsactiviteiten en het funktionieren van Verenigingsorganen bekostigd. Tevens werden die exploitatiesaldi in het verleden aangewend ter dekking von niet compensabele overschrijdingen die zich binnen bepaalde categorieën van de kosten voor de verzorging van radio- en TV-programma's voordeden ten opzichte van daarvoor beschikbaar gestelde budgetten uit de omroepmiddelen. (n.b.: pas sinds 1986 is het toegestaan om overschotten ten opzichte van de uit de omroepmiddelen beschikbaar gestelde budgetten te reserveren ter dekking van toekomstige tekorten en pas sinds datzelfde jaar is het toegestaan om onbeperkt in enig jaar optredende tekorten ten opzichte van de budgetten uit de omroepmiddelen te dekken ten laste van in latere jaren optredende overschotten)

Het eigen vermogen von de VARA werd opgebouwd door toevoeging daaraan van enerzijds (na dekking van de twee in de voorgaande alinea genoemde kosten-categorieën) resterende positieve soldi uit de bladexploitatie en anderzijds d.m.v. toevoeging daaraan von opbrengsten uit belegd/geïnvesteerd eigen vermogen en uit rentedragend uitgezete tijdelijke overschotten aan liquide middelen.

Kanttekeningen bij enkele ultimo 1990 gepresenteerde balansposities

"Vorraden"

De post "voorraden" ad. f 18,6 mln. betreft bijna geheel (f 17,7 mln.) voorraden/voorproducties radio- en tv-programma's. Financiering van de voorraad Radio- en TV-voorproducties vond t/m 1989 (zij het in beperkte mate) renteloos plaats vanuit de door het ministerie van WVC beschikbaar gestelde omroepmiddelen. Met ingang van het jaar 1990 dient de financiering van deze voorraden geheel ten laste van Verenigings- of aan te trekken vreemd vermogen plaats te vinden.

"Liquide middelen" en "Schulden en overlopende passiva"

Het nivo van de posten "liquide middelen" (f 31,0 mln.) en "schulden en overlopende passiva" (f 36,7 mln.) ultimo 1990 geven een vertekend beeld, doordat onder de schulden op korte termijn onder invloed van incidentele omstandigheden het aan leverancier Nederlands Omroep Productiebedrijf (NOB) verschuldigde bedrag is opgelopen tot f 14,1 mln. (ultimo 1991: ca. f 2,7 mln.).

"Vorderingen op korte termijn"

Met ingang van 1/1/'86 (datum inwerkingtreding van het met de minister van WVC gesloten budgetteringscontract binnenlandse omroep) vervielen de beperkingen in de mogelijkheden tot compensatie van exploitatietekorten op de verzorging van radio- en tv-programma's met evt. exploitatie-overschotten in de jaren daarna. Over de jaren 1986 t/m 1990 beliepen de exploitatietekorten terzake per saldo een bedrag od. f 6,5 mln. Activering van deze compensabele overschrijdingen vond niet plots in de balans ultimo de betreffende jaren. De VARA behoudt zich echter, gezien de bestoende onzekerheden rond de toekomst van het publieke bestel vooralsnog wel het recht voor bedoelde verliescompensatie op enig moment alsnog te effectueren. Naar het zich nu loot aanzien zal het compensabel verlies m.b.t. verzorgde radio- en tv-uitzendingen in 1991 toenemen met per saldo ruim f 6 mln. tot ongeveer f 13 mln.

"Vorzieningen"

Ultimo 1990 belopen de getroffen voorzieningen een bedrag od. f 2,6 mln. Het betreft hier voornamelijk een reorganisatievoorziening ter hoogte van f 1,1 mln. en een voorziening voor uit programma's voortvloeiende aanspraken van derden ad f 1,2 mln. Voor de kanttekeningen bij het realiteitsgehalte van het nivo van deze voorzieningen zij hier kortheidshalve verwezen naar de tekstgedeelten terzake onder het hoofdje "weerstandvermogen/risicodekking" hierna.

Tot zover de kanttekeningen bij en toelichting op een aantal van de balansposities van de VARA ultimo 1990.

Funkties van en kanttekeningen bij het nivo van het eigen vermogen van de VARA

De funkties die het eigen vermogen van de VARA vervult kunnen, kort samengevat, als volgt worden omschreven:

- * Activa-financiering
- * Risicodekking en op peil houden/brengen weerstandsvermogen
- * Realiseren van de statutaire doelstellingen

Activa-financiering

Financiering vanuit de omroepmiddelen vindt maandelijks achteraf plaats op basis van (de kosten van) in de betreffende maand toegewezen en gerealiseerde uitzendingen radio en televisie. Dat impliceert, dat ten behoeve van de verzorging van radio- en televisieprogramma's in te zetten vaste activa uit andere dan omroepmiddelen dient plaats te vinden. Datzelfde geldt voor de financiering van voorraden radio- en televisieprogramma's. Dat voorraadvorming van met name televisieprogramma's niet te vermijden is, laat zich onder meer verklaren door de navolgende feiten:

- sommige soorten van televisieprogramma's (dramaprodukties) kennen een lange voorbereidings- en produktietijd. Een periode van één tot enkele jaren vanaf het ontstaan van het idee tot en met uitzendgerede oplevering van programma's is niet uitzonderlijk.
- in het kader van efficiencyverbetering wordt meer en meer getracht seriematig te produceren, door de opnamen van alle afleveringen van een gespreid over het jaar/seizoen uit te zenden serie zonder onderbrekingen te produceren en op te nemen.
- er zijn kosten die voor alle afleveringen van een programma in een seizoen in één keer, vooraf worden gemaakt. Te denken valt in dit verband aan kosten voor een decor, kosten van scripts e.d.
- filmaankopen vinden per definitie plaats op een tijdstip ruim voor het uitzendmoment. Series worden niet per aflevering doch per serie aangekocht. Het tijdsverschil tussen aankoopmoment en uitzendmoment neemt als gevolg van de toenemende concurrentie op de aankoopmarkt steeds meer toe.

Dat de voorkeur niet uitgaat naar activa-financiering met behulp van rentedragend vreemd vermogen zal geen betoog behoeven.

Weerstandsvermogen/risicodekking

Onder weerstandsvermogen dient in dit verband te worden verstaan het vermogen om ook in ongunstige tijden stand te houden en een faillissement te voorkomen. Bepaald geen denkbeeldige risico's die de VARA loopt, waarvoor het eigen vermogen een dekkingsfunctie vervult zijn:

- uit de CAO voortvloeiende financiële verplichtingen ten opzichte van via reorganisaties afgevoelde personeelsleden. De daarvoor in de balans ultima 1990 getroffen voorziening ad. f 1,1 mln. is ca. f 9 mln. lager dan de kontante waarde van de uit gerealiseerde en voorgenomen personeelsreducties voortvloeiende financiële verplichtingen.

Deze correctie op het eigen vermogen zal op aandringen van de extern accountant van de VARA csnag in de jaarrekening 1991 van de VARA worden aangebracht.

- onder dit hoofd verdient het feit vermelding, dat de VARA is verwickeld in een aantal juridische procedures, waarin door derden vergoeding wordt geëist van (als gevolg van door de VARA verzorgde programma's) geleden schade.

In één geval besliste de president van het Gerechtshof in Amsterdam inmiddels, dat een gedeelte van een televisie-uitzending ("de zaak Exota") in het verleden onrechtmatig is geweest en dat de daaruit voortvloeiende schade dient te worden vastgesteld en vergoed. Inmiddels is door de eisende partij een schadeclaim gedeponereerd van meer dan f 20 mln. (incl. wettelijke rente). In de balans ultimo 1990 is (in verband met onder meer deze claim) een voorziening opgenomen ad. f 1,2 mln. Het is thans niet mogelijk om vast te stellen of het nivo van deze voorziening uiteindelijk toereikend zal zijn.

- een toekomst binnen het publieke bestel lijkt slechts mogelijk indien nauwe vormen van samenwerking c.q. al dan niet volledige integratie met de overige bespelers per TV-net worden gerealiseerd. Tegelijkertijd bestaat er een absolute noodzaak tot (ook financiële) versterking van de programmering, zodat de dekkingsfunctie van het eigen vermogen voor de met verdergaande reorganisaties gepaard gaande kosten wel heel nadrukkelijk in beeld komt.

- de minister van Welzijn Volksgezondheid en Cultuur heeft tot nu toe nagelaten inzicht te bieden in de mate van structurele financierbaarheid van het publieke omroepbestel in de jaren na 1993. In haar brief aan de leden van de tweede kamer d.d. 27 augustus 1991 kondigde zij aan daar in de loop van 1992 duidelijkheid over te verschaffen.

Wat wel zeker lijkt, dat is dat in de jaren 1991 t/m 1993 met name als gevolg van de komst van op Nederland gerichte commerciële concurrentie de reclame-inkomsten van de publieke omroep sterk afnemen, waardoor dusdanige tekorten zullen optreden, dat de Algemene Omroepreserve ultimo 1993 nagenoeg uitgeput zal zijn.

Wat eveneens zeker lijkt na lezing van het rapport van de "commissie Donner" is, dat Nederlandse commerciële (ether)omroep voor zowel radio als televisie op afzienbare termijn zijn intrede zal doen, met alle voorspelbare verdere negatieve gevolgen voor het nivo van de reclame-inkomsten (één van de twee financieringsbronnen voor de publieke omroep) van dien. Als daarbij betrokken wordt de opvatting van de minister van WVC, dat een verhoging van de omroepbijdrage "niet de aangewezen weg (is om) de financiële problemen van omroepen op te lossen ook al blijven de tekorten zich voordoen" en dat een versaepeling van het reclame-regime "een te versturende factor" is, dan tekent zich een risico van formaat af voor Omroepvereniging VARA: het niet denkbeeldige risico, dat op afzienbare termijn de realisatie van de statutaire doelstellingen als gevolg van het ontbreken van financiële dekking daarvoor binnen het publieke bestel niet langer mogelijk is. In dat geval zijn twee scenario's denkbaar: realisatie van de statutaire doelstellingen als commerciële omroep buiten het publieke bestel of liquidatie van het omroepbedrijf van de VARA. Het mag duidelijk zijn, dat de huidige omvang van het eigen vermogen van de VARA nog ontoereikend is om zonder derdenfinanciering een plaats buiten het publieke bestel te veroveren. Of het nivo van het eigen vermogen ultimo 1990 toereikend is om aan de financiële (o.m. CAO-) verplichtingen bij liquidatie te kunnen voldoen valt sterk te betwijfelen. In dit verband wijs ik ook op het feit, dat de liquidatiewaarde van de voorraden en vaste activa een andere is, dan die op basis van het in de jaarrekening 1990 gehanteerde going concern uitgangspunt. Het mag U uit vorenstaande duidelijk zijn, dat de VARA onder de huidige omstandigheden nach het uittredings- noch het liquidatiescenario wenst uit te sluiten.

- Tot op heden kennen we een situatie, waarin de publieke omroep een bijzondere wettelijke auteursrechtelijke bescherming geniet ten aanzien van de programma-gegevens van de publieke omroep. (art. 58/59 MW) Mede op basis van die wettelijke bescherming waren de ledengebunden zendgemachtigden in staat zich met hun programmabladen een sterke en veelal redelijk tot gaed renderende positie op de tijdschriftenmarkt te verwerven.

Het tijdperk van effectiviteit van de bijzondere wettelijke auteursrechtelijke bescherming (met name de zgn. omgekeerde bewijslost) lijkt ten einde te lopen. Vanaf dat moment kan gerekend worden op concurrentie. (in feite is die concurrentie reeds op dit moment actief op de markt; zie bijlage Krant Op Zondag).

Wat in het geval van optredende concurrentie mog worden verwacht is minimaal een gevoelige structurele daling van het rendement van de omroepbladen en (zo die concurrentie zich voordoet, onder omstandigheden waarin voor omroepverenigingen nog het getalscriterium geldt voor behoud van zendmachtiging, zendtijd en budget) een stevige slag om het behoud van leden/abonnees, die gepaard gaat met grote investeringen. Dat het nivo van eigen vermogen zowel in het ene als in het andere geval van cruciaal belang is behoeft m.i. geen nader betoog.

Realisatie statutaire doelstellingen

Omroepvereniging VARA heeft tientallen jaren een eigen vermogen gehad waarvan het nivo zich bewoog tussen de f 1 mln. en f 6 mln. In 1985 werd een gevoelig verlies geleden op het exploitatie-onderdeel Televisie, als gevolg waarvan dat jaar werd afgesloten met een negatief eigen vermogen van ca. f 3 mln. E.e.a. was mede aanleiding tot het uitvoeren van een forse saneringsoperatie op alle bedrijfsonderdelen van de VARA. Het opbouwen van een eigen vermogen tot een dusdanig nivo, dat het weerstandsvermogen van de VARA op een acceptabel peil zou zijn gebracht werd in 1986 door de Verenigingsraad (het belangrijkste beleidsbepalende orgaan van de VARA) tot hoofddoelstelling van het financiële beleid bestempeld. In het kader van de vaststelling in 1990 van het meerjarenbeleidsplan 1991 - 1995 kwam de VARA-Verenigingsraad tot de conclusie, dat het eigen vermogen van de VARA in de loop van 1990 op een toereikend nivo was gekomen. Besloten werd, vanaf dat moment het eigen vermogen nog slechts waardevast te houden en resterende positieve soldij uit de exploitatie van het omroepblad en uit belegd/geïnvesteed eigen vermogen in te zetten voor de noodzakelijk geachte versterking van de televisie-programmering van de VARA. De ontwikkeling van het eigen vermogen van de VARA is in 1991 dan ook dienovereenkomstig beperkt en de potentiële "overgroei" van het eigen vermogen (ruim f 6 mln.) werd in 1991 voaralsnog ingezet ter versterking van de tv-programmering. Ook het in 1991 door de VARA-Verenigingsraad vastgestelde meerjarenbeleidsplan 1992 - 1996 voorziet structureel in een zeer gematigde vermogensontwikkeling en in substantiële reserveringen voor het geven van extra financiële impulsen aan de televisie-programmering.

Echter, de VARA-Verenigingsraad constateerde tegelijkertijd, dat door de overheid zo weinig waarborgen werden gegeven ten aanzien van de toekomst van het publieke bestel (aantal ethernetnetten, financiën) dat vraagtekens dienen te worden geplaatst bij de toekomstige realiseerbaarheid van de statutaire hoofddoelstellingen van de VARA binnen het publieke bestel.

De VARA-Verenigingsraad droeg het VARA-bestuur dan ook op, terughoudendheid te betrachten met de daadwerkelijke inzet van deze reserveringen voor de tv-programmering, tot het moment waarop de toekomst van het publieke bestel en de plaats van de VARA daarin minder onzeker c.q. perspectiefvoller is geworden.

De VARA-inzichten met betrekking tot de functie van het eigen vermogen en het VARA-beleid ten aanzien van de ontwikkeling van het eigen vermogen en de inzet van positieve saldi uit de exploitatie van het programmablad en de inkomsten uit vermogen zullen U na vorenstaande explicatie duidelijk zijn.

Het zal U daarmee ook duidelijk zijn, dat naar onze opvatting onmogelijk (een substantieel deel van) het eigen vermogen zelf kan worden ingezet voor de verzorging van de programmatische taken, zonder daarmee afbreuk te doen aan de continuïteit van het bedrijf dan wel (in het onverhoopt geval van noodzakelijke liquidatie van het VARA-bedrijf) de VARA in een situatie te manoevreren, waarin de Vereniging niet (meer) aan z'n verplichtingen ten opzichte van personeel, leveranciers en andere schuldeisers kan voldoen. Immers: realisatie van de statutaire doelstellingen zo mogelijk binnen het publieke bestel doch indien noodzakelijk daarbuiten heeft bij de VARA topprioriteit, terwijl in een situatie, waarin de statutaire doelstellingen niet (langer) kunnen worden verwezenlijkt het bestaansrecht ontvalt aan het VARA-bedrijf zodat liquidatie daarvan onvermijdelijk is. In alle drie de gevallen is instandhouding van het eigen vermogen minimaal op het nivo daarvan ultimo 1990 noodzakelijk:

- Als de VARA binnen het publieke bestel blijft opereren dan zal het aanwenden van (een deel van) het ultimo 1990 beschikbare eigen vermogen tot gevolg hebben, dat tijdelijk extra financiële impulsen aan de realisatie van de hoofddoelstellingen worden gegeven doch dat vanaf het moment waarop niet langer aan het eigen vermogen wordt (kan worden) onttrokken een structurele financiële verschraving optreedt ter hoogte van de som van de (jaarlijkse) onttrekkingen aan het eigen vermogen in de voorafgaande jaren en de structurele reductie van de inkomsten uit het (gereduceerde) eigen vermogen, tenzij de overheid zich garandeert voor handhaving van het nivo van het budget voor de omroepetaken, ook nadat niet meer uit het eigen vermogen kan worden geput.

- Wanneer de VARA genoodzaakt zou worden om z'n statutaire doelstellingen buiten het publieke bestel te realiseren, dan is daarvoor (naar ik bekend veronderstel) kapitaal benodigd tot een bedrag dat een meervoud is van het nivo van het eigen vermogen van de VARA ultimo 1990. Gelukkig heeft het VARA-bedrijf naast dat minimale eigen vermogen op vakmatig terrein nog één en ander te bieden (kennis en vaardigheden op het terrein van omroep), zodat het niet uitgesloten is, dat de VARA zich door de combinatie van die twee juist genoeg zeggenschap in het programmatisch beleid van een buiten het publieke bestel opererend omroepbedrijf kan verwerven, dat daarmee in een acceptabele mate de realisatie van de statutaire doelstellingen kan worden gewaarborgd. Aantasting van het nivo van het eigen vermogen is dus ook vanuit die optiek onverantwoord.
- Tenzij de overheid zich daarvoor garant stelt, is het mijns inziens de plicht van elke onderneming om zoveel mogelijk te bevorderen, dat in onverhoopt geval van noodzakelijke liquidatie kan worden voldaan aan de aangegane verplichtingen jegens personeel, leveranciers overheid e.d. Dat geldt eens te meer in een situatie, waarin zo weinig zekerheid voor de continuïteit op langere termijn bestaat als op dit moment voor de VARA het geval is. Ik ben dan ook van mening, dat (rekening houdend met de hiervoor bij de verschillende balansposities gemaakte kanttekeningen en verstrekte toelichtingen en aannemende dat de overheid niet bereid is deze verplichtingen eventueel over te nemen) ook vanuit deze optiek een substantiële reductie van het eigen vermogen van de VARA niet verantwoord is.

Tot zover de visie van het VARA-bestuur waar het de noodzakelijke hoogte van het eigen vermogen en de bestemmingsrichting van inkomsten uit de exploitatie van het programmablad en de inkomsten uit het eigen vermogen betreft.

De adviesaanvraag van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur bevat nog een ander aspect t.w. "welke structurele bijdragen (zijn) zijdens de omroepen aan de programmering mogelijk, gezien de mogelijkheden eigen inkomsten te verwerven met diverse activiteiten" In dat verband worden naast inkomsten uit programmabladen, waarop hiervoor reeds uitgebreid werd ingegaan, inkomsten uit merchandising en sponsoring genoemd. Dergelijke inkomsten worden (evenals van derden verkregen subsidies) door de VARA sinds jaar en dag ingezet voor de verzorging van de programmataken. (het betreft hier over de periode 1982 - 1990 een bedrag van in totaal ca. f 23 mln.)

Nu neem ik aan, dat de minister U bedoelt te verzoeken haar mee te delen, met welk bedrag per jaar deze tot nu toe immer voor de verzorging van de programmatische taken angewende inkomstenstraam met inachtname van onder meer de geldende wettelijke beperkingen daarvoor in uw visie *struktureel* zou kunnen *toenemen*. In uw advies terzake is de VARA uiteraard ten zeerste geïnteresseerd en ik zou het dan ook bizander op prijs stellen, daar kennis van te mogen nemen. Ik ga er daarbij wel van uit, dat door uw cammissie wordt aangegeven op welke wijze een eventuele strukturele toename kan worden gerealiseerd.

Ik vertrouw erop, met vorenstaande reactie op een passende wijze te zijn ingegaan op de in uw brieven dd. 26 februari en 11 maart jl. vervatte uitnading. Voor het geven van een eventuele toelichting danwel het verschaffen van door u gewenste aanvullende infarmatie houd ik mij graag beschikbaar.

Hoogachtend,

G. Ph. Krijnen
penningmeester

bijlage

VERONICA

vereniging

Vaartweg 89
1217 SM Hilversum
Tel. 035-723 723
Telex 73012
Telefax 035-4 83 72

Commissariaat voor de Media
t.a.v. drs. H. Th. J. Spaan
Emmalaan 51
1213 AK Hilversum

VOLGNR.: 700

CLASS. NR.:

AFD./MEDEW.: PS

AFGEDAAN:

ref. : JvdR/GH/9857

Hilversum, 1 april 1992

Zeer geachte heer Spaan.

In antwoord op uw schrijven van 26 februari jongstleden bericht ik u gaarne als volgt:

De opdracht van de Minister geeft aan dat het gaat om de vraag naar de bedrijfseconomische noodzaak van de vermogens van de omroepverenigingen, gezien in relatie tot de waarborging van de continuïteit van het bedrijf.

Deze formulering suggereert een enkevoudige bedrijfsuitoefening, te weten het verzorgen van radio en televisieprogramma's. Deze suggestie wordt versterkt door de toevoeging "de kerntaak van de omroepen".

Ik moge U erop wijzen dat deze formulering bij een aantal omroepverenigingen, doch in elk geval bij Veronica, voorbij gaat aan de werkelijkheid. De omroepvereniging - als Veronica - die in samenhang met de activiteiten van het RTV-bedrijf een programmablad exploiteert, dient bij de beantwoording van de vraag die de Minister U stelt het geheel van activiteiten te bezien niet alleen die welke door de Minister worden aangeduid als "de kerntaak" van de omroepen.

Ook al zijn formeel juridisch vereniging en blad gescheiden bedrijfseconomisch (en daar heeft de Minister het over) behoren vereniging en blad bij elkaar. Dit blijkt niet alleen uit de koppeling lid/abonnee, maar vooral uit het feit dat de vereniging de continuïteit van de exploitatie van het blad heeft gegarandeerd. Er kan van worden uitgegaan dat kapitalisatie van deze verplichting aanzienlijke reserves vereist. De conclusie is dan ook onontkoombaar dat de financiële positie van de vereniging altijd in samenhang dient te worden gezien met de exploitatie van het blad.

Een enkele kanttekening nog bij de huidige financiële positie van de combinatie vereniging/blad. Deze wordt sterk door incidentele omstandigheden bepaald. Bij VOO door eenmalige bijzondere beleggingsopbrengsten.

Voorts moet worden verwacht dat door de ontwikkelingen op de markt van omroep en andere publieksbladen de concurrentie voor het blad groter zal worden. De resultaten van het blad - zo blijkt uit een analyse van de resultaten van de laatste jaren - zijn bijzonder gevoelig voor het feitelijk voeren van promoties. De beschikbare financiële middelen dienen dan ook - naar verwachting - in de nabije toekomst op ruime schaal ter beschikking gesteld te worden voor promotionele activiteiten en restyling van het blad.

De conclusie moet dan ook luiden dat indien de vereniging - meer dan tot nu toe op vrijwillige basis geschiedt - zou moeten bijdragen aan de kosten van het omroepbedrijf, het

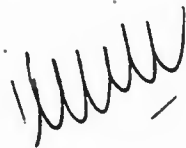
- zeker op termijn - de waarborgfunctie voor het blad zou doen afnemen waardoor de exploitatie van het blad in gevaar komt. Daar het bedrijfsrisico van het blad in feite het bedrijfsrisico van de vereniging is betekent het - in eniger mate - interen op het eigen vermogen van de vereniging, een risico voor het voortbestaan van de vereniging en dus voor de uitoefening van "de kerntaak" van de VOO.

Tenslotte een enkel woord over het bedrijfsrisico dat samenhangt met de "onzekerheden ten aanzien van inkomsten uit omroepbijdragen en STER".

Indien de Minister werkelijk van plan zou zijn voor een periode van tien jaar een licentie aan de omroepverenigingen (binnen het bestel) te verlenen dan dient het bedrijfsrisico dat voortkomt uit eventuele wisselingen in de geldstroom voor dezelfde periode zoals door de Minister aangeduid ingeschat te worden. Daarbij kan niet worden afgezien van eventuele afvloeiingsregelingen die na tien jaar zeker ten laste van de werkgevers zullen komen. Daar dit aspect waarschijnlijk ook door andere verenigingen is aangewezen heeft de VOO er van afgezien aan te geven wat de omroep aan reserves ter beschikking zou dienen te staan in geval van acute terugval van inkomsten. Dit laatste is niet geheel denkbeeldig gezien de magere "support" in het Parlement voor instandhouding laat staan verhoging van de omroepbijdrage alsmede toenemende concurrentie van commerciële zenders op de reclamemarkt. Desgewenst bestaat daarvoor vanzelfsprekend bereidheid nadere toelichting te geven.

Met deze korte annotatie bij Uw brief en die van de Minister wordt volstaan. Het wordt op prijs gesteld indien een en ander mondeling zou kunnen worden toegelicht aan Uw Commissie. Een uitnodiging daartoe wordt gaarne verwacht.

Met vriendelijke groet.

Drs. J. P. van der Reijden
Voorzitter Veronica Omroep Organisatie

Commissie Van der Zwan
p/a Commissariaat voor de Media
Postbus 1426
1200 BK HILVERSUM

Afdeling Bestuur/AJZ/bve/0022a

Hilversum, 31 maart 1992

Mijne heren,

Naar aanleiding van uw brief d.d. 26 februari 1992 geven wij u in de navolgende notitie onze visie op de bedrijfseconomische noodzaak van de vermogens van de omroepverenigingen.

In deze notitie zullen de volgende punten worden behandeld:

- wenselijkheid van een bijdrage aan de programmering door de omroepen;
- gewenste structurele minimum eigen vermogenspositie van de E.O.;
- mogelijkheid tot structurele bijdrage door de E.O. aan de programmering.
- mogelijkheid tot incidentele bijdrage door de E.O. aan de programmering;
- samenvatting

Wenselijkheid van een bijdrage aan de programmering door de omroepen

De E.O. is van mening dat een bijdrage door de omroepen aan de versterking van het publieke bestel gegeven de financiële en politieke omstandigheden zoals bijvoorbeeld in de Pinksternota geschetst, redelijk is en dat de omroepen in de huidige situatie in beginsel mede verantwoordelijkheid dienen te aanvaarden voor de financiering van het publieke bestel. De omvang van genoemde bijdragen dient op basis van het draagkracht-principe te worden bepaald.

Gewenste structurele minimum eigen vermogenspositie van de E.O.

Bij bepaling van de minimaal gewenste vermogensomvang worden door ons de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Het vermogen dient ten minste te bedragen de hoogste van de volgende twee bedragen:

- a het voor financiering van alle activiteiten op basis van going concern vooronderstelling benodigde vermogen;
- b het bij discontinuïteit benodigde bedrag voor kosten van bedrijfsbeëindiging.

Dude Amerstoortseweg 79a - 1213 AC Hilversum
Postbus 665 - 1200 AH Hilversum

Telefoon: 035 - 462 1111 (ext. 445) - 462 145 - 462 125
Telefax: 035 - 462 1111 (ext. 445) - 462 125

Bij de bepaling van de gewenste financieringsverhouding wordt uitgegaan van tot nu toe gehanteerde bestendige gedragslijn dat geen rentedragend vreemd vermogen wordt aangetrokken. Deze aanname is gedaan omdat hierdoor extra, niet in de meerjarenplannen opgenomen, rentelasten worden vermeden. Dergelijke lasten zouden leiden tot vergroting van het totaal te financieren tekort.

Het door de E.O. als minimum gewenste eigen vermogen is berekend:
op f 25 miljoen op basis van de onder a genoemde aanname en
op f 27 miljoen op basis van de onder b genoemde aanname en
dient op de hoogste van deze, zijnde f 27 miljoen te worden gesteld.
Berekening van de onder a en b genoemde bedragen wordt uiteengezet in bijlage

Gegeven het verschil tussen het minimaal benodigde eigen vermogen en het thans bestaande eigen vermogen leek het ons vooralsnog niet opportuun om in te gaan op de vraag hoeveel hoger dat minimaal benodigde eigen vermogen zou moeten zijn in het licht van (I) de onzekerheden ten aanzien van de structurele financiering van het bestel, en (II) het op termijn ontbreken van kostenreducties door samenwerking die andere zendgemachtigden wel realiseren.

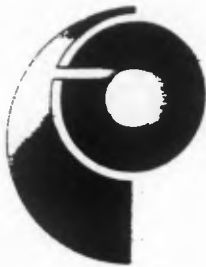
Mogelijkheid tot structurele bijdrage door de E.O. aan de programmering

- Vereniging

Ten tijde van de B-status zijn de overschotten van de verenigingsactiviteiten van de E.O. op jaarbasis in de orde van grootte van ca. f 1 miljoen geweest. Deze overschotten worden mede veroorzaakt door giften ter grootte van ruim f 2 miljoen per jaar. Zonder deze giften zouden de verenigingsresultaten negatief zijn geweest. Het resultaat uit verenigingsactiviteiten zal ten gevolge van de kostenstijgingen die gepaard gaan met de grote uitbreiding van het ledental, met merendeels tientjes-leden, in de komende jaren onder druk staan. De eventueel resterende batige saldi zijn nodig om het eigen vermogen naar een aanvaardbaar minimum te brengen. De exploitatie resultaten van de bladen zijn gedurende de afgelopen jaren negatief geweest. Wij verwachten niet dat dit ten gevolge van het behalen van de A-status zal wijzigen, zodat een bijdrage hieruit niet verwacht kan worden.

- Sponsoring

De E.O. heeft zich altijd afwijzend opgesteld tegen in strijd met de wet zijnde semicommerciële activiteiten binnen het publieke bestel. De E.O. blijft zich ook na legalisering zeer terughoudend opstellen ten opzichte van sponsoring en wenst deze wijze van programmafinanciering zoveel mogelijk te beperken met het oog op het handhaven van een duidelijk onderscheid met de commerciële omroep. Bovendien verwachten wij niet - gelet op het specifieke karakter van onze programma's, zowel wat identiteit als wat kijkdichtheid betreft - op grote schaal sponsors te kunnen aantrekken. De E.O. zal daarom niet in staat zijn uit de opbrengsten van sponsoring een bijdrage van enige betekenis aan de financiering van programmaversterking te leveren.

- Merchandising

In de afgelopen jaren zijn de resultaten behaald met merchandising, ca. enkele tienduizenden guldens op jaarbasis, reeds ten gunste van radio en televisie gebracht. Het is niet aannemelijk dat hieruit in de komende jaren belangrijke extra netto inkomsten zullen voortvloeien.

Mogelijkheid tot incidentele bijdrage door de E.O. aan de programmering

Het huidige eigen vermogen van de E.O. is opgebouwd in de periode dat de EO de B-status bezat. De in het voorgaande vastgestelde vermogensbehoefte is berekend uitgaande van de situatie waarin de E.O. de A-status bezit.

Het berekende gewenste eigen vermogen van de E.O. overtreft het aanwezige vermogen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat het noodzakelijk is de eerstkomende jaren de eventuele batige saldi van de vereniging volledig aan het eigen vermogen toe te voegen totdat het de gewenste omvang heeft bereikt.

In de praktijk is in het verschil tussen de financieringsbehoefte en het eigen vermogen voorzien door financiering middels de egalisatiereserve omroepbijdrage en voorzieningen (voorziening achterstallig onderhoud en voorziening relatieve veroudering personeel) die geen van alle een blijvend karakter hebben.

In de rapporten van Reyn, De Blaey Rotterdam inzake de Financiële Positie Omroepen en de Financiële Positie van de E.O. is de egalisatiereserve omroepbijdrage als component van het eigen vermogen aangemerkt. Uit de bepalingen zoals opgenomen in de Mediawet (artikel 102) blijkt duidelijk dat deze gelden niet als eigen vermogen kunnen worden aangemerkt. Het Commissariaat heeft het recht om een maximum voor deze reserve vast te stellen. Tevens is duidelijk bepaald dat bij beëindiging van de toewijzing van zendtijd deze reserve moet worden terugbetaald aan het Commissariaat.

Aangezien eigen vermogen en egalisatiereserve omroepbijdrage samen dienen ter financiering van de activa, zullen deze posten samen toereikend dienen te zijn voor de financiering van de activa. Daar waar ten aanzien van het eigen vermogen in de komende jaren naar verwachting sprake zal zijn van een beperkte groei, blijven ook de toepassingsmogelijkheden voor programmaversterking van de egalisatiereserve beperkt wil de totale financieringscapaciteit in stand blijven.

Samenvatting

De E.O. vindt een bijdrage naar draagkracht door de omroepen aan de financiering van de programmaversterking, gelet op de huidige financiële en politieke omstandigheden, gerechtvaardigd. De eigen vermogenspositie van de E.O. heeft nog niet het bij de A-status passende minimum niveau bereikt. De verenigingsactiviteiten zullen de komende jaren niet zodanige overschotten vertonen dat hieruit een wezenlijke bijdrage aan programmaversterking mogelijk is.

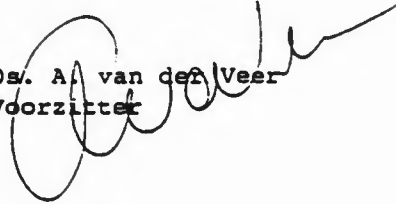

Wij vertrouwen erop, u met het bovenstaande voldoende geïnformeerd te hebben.

Voor het verkrijgen van eventuele nadere toelichting verzoek ik u contact op te nemen met de heer A.J. Zwart, Adjunct-directeur Financiën en Algemene Zaken. Zijn telefoonnummer is 035 - 882 707.

Hoogachtend,
EVANGELISCHE OMROEP

Ds. A. van der Veer
Voorzitter

Bijlagen: 2

Ad a De te financieren activa zijn uitgaande van de voorlopige balans per 31 december 1991 de volgende:

	x f 1.000.000, =

duurzame bedrijfsmiddelen	7
voorproducties	6
werkkapitaal (stel 2 maanden uitgaven)	<u>10</u>
	23
	==

Op basis van voorgenomen investeringen nemen de duurzame bedrijfsmiddelen gedurende de komende jaren toe met ca. f 5 miljoen zijnde renovatie gebouw en automatiseringsprojecten. De financiering hiervan zal voor ca. f 2 miljoen plaatsvinden uit voorzieningen zodat per saldo f 3 miljoen extra eigen vermogen benodigd zal zijn.

Ten gevolge van het verkrijgen van de A-status zullen de activiteiten toenemen, dit leidt tot stijging van de voorproducties en het werkkapitaal met ca. 50 %, zijnde f 8 miljoen. Het totaal per 31 december 1992 te financieren bedrag belooft geprognostiseerd derhalve ca. f 34 miljoen.

Ter financiering hiervan is structureel de volgende niet rentedragende bron ter beschikking. Nog te betalen en ontvangen bedragen f 6 miljoen (crediteuren). Ten gevolge van de toenemende activiteiten in verband met het verkrijgen van de A-status zal het crediteurensaldo kunnen toenemen met ca. 50 % zodat het uitkomt op ca. f 9 miljoen. Te financieren met eigen vermogen f 25 miljoen.

Het bij discontinuïteit benodigde bedrag voor kosten van bedrijfsbeëindiging

Wij hebben een berekening gemaakt van de totale verplichting die de E.O. per 1 oktober 1992 heeft bij toepassing van hoofdstuk X van de CAO op het gehele, huidige personeelsbestand. De totale verplichting bedraagt naar de stand van 1 oktober 1992 ca. f 17 miljoen.

In de berekening is voorondersteld dat bedrijfsbeëindiging op een zodanige termijn is te voorzien dat opzegtermijnen gelijk of korter zijn dan de periode waarin nog uitzendingen plaatsvinden. De in de opzegperiode te maken salariskosten zijn daarom niet in deze berekening opgenomen.

In deze berekening is aangenomen dat iedereen opteert voor de eenmalige uitbetaling zoals geregeld is in artikel 55 lid 2 van de CAO. De berekening is gemaakt op basis van de pensioengrondslagen over 1992, terwijl volgens de CAO recht bestaat op een vergoeding gebaseerd op het salaris waar men, indien men in dienst gebleven zou zijn, in zijn schaal recht op zou hebben gekregen. Indien de berekening daarvan wordt gecorrigeerd, stijgt de totale verplichting. Loonsverhogingen (misschien zelfs nog voor 1992) alsmede het toenemen van de diensttijd en de leeftijd zullen eveneens leiden tot een stijging van de totale verplichting in de komende jaren. Tevens zal de uitbreiding van het personeelsbestand in de komende jaren een stijging van de totale verplichting tot gevolg hebben.

Het verkrijgen van de A-status zal ertoe leiden, dat naar het zich nu laat aanzien een uitbreiding van het personeelsbestand met ten minste ca. 15 % zal plaatsvinden waardoor bovengenoemde verplichting zal stijgen tot ten minste ca. f 20 miljoen.

Het eigen vermogen dient bij waardering van de activa op liquidatiewaarde derhalve ten minste de voornoemde ca. f 20 miljoen te bedragen. Gezien de bij liquidatie te verwachten verliezen op de in duurzame bedrijfsmiddelen geïnvesteerde bedragen nl. volledige afschrijving software, grote afboekingen op inventaris en afwaardering naar liquidatieprijs van het pand alsmede afwaardering van de voorproducties, tezamen geschat op f 7 miljoen, dient het eigen vermogen zoals dit op going concern basis uit de balans blijkt, derhalve f 27 miljoen te bedragen.

HET BESTUUR

Postbus 11, 1200 JC Hilversum
Telefoon (035) 712911/712 .277
best/nb

Commissie van der Zwan
p/a Commissariaat voor de Media
Postbus 1426
1200 BK Hilversum

Onderwerp: Uw kenmerk: 5.88-6229/HS/HB¹⁶
onderzoek vermogens.

Hilversum 1 april 1992

Geachte commissie,

Gaarne maakt het VPRO-bestuur gebruik van de mogelijkheid zijn opvatting kenbaar te maken over de bedrijfseconomische noodzaak van het vermogen van onze omroepvereniging. Daarbij verkeren wij in de gelukkige maar, althans voor uw onderzoek, lastige omstandigheid dat de VPRO met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid per 1 oktober aanstaande de A-status zal bezitten. Op dit moment is het dan ook nog nauwelijks mogelijk exact aan te geven hoe in de komende periode het bedrijf zich zal gaan ontwikkelen en bijgevolg is het moeilijk betrouwbare uitspraken te doen over het gewenste niveau van ons vermogen.

Wel is mogelijk in algemene termen aan te geven met welke bij het type bedrijf passende omstandigheden rekening zou dienen te worden gehouden bij het bepalen van het gewenste niveau van het bedrijfsvermogen.

A. In de rapportages van het bureau Reyn, de Blaey, waarvan u ongetwijfeld gebruik zult maken, is het vermogen van de VPRO beschreven.

Het in die rapportages beschreven vermogen bevat zowel het vermogen opgebouwd met verenigingsmiddelen als de programmareserve televisie. Laatstgenoemde post is opgebouwd uit omroepmiddelen en is dus een bestemmingsreserve.

Deze is bedoeld om te voorzien in de liquiditeitsbehoefte en wordt aangewend voor het vóórfinancieren van lopende en toekomstige programmaprojecten. Een en ander leidt ertoe dat de VPRO geen vreemd vermogen behoeft aan te wenden om programma's vóór te financieren, geen rentelasten kent en voor dat doel dus ook geen beroep hoeft te doen op het uurbedrag televisie.

Het is duidelijk dat deze middelen bij het bereiken van de A-status voor de VPRO van buitengewoon belang zijn bij het ontwikkelen van nieuwe projecten.

B. Naast de gevolgen van de statuswijziging dient bij het bepalen van de toekomstige vermogensbehoefte van de VPRO rekening te worden gehouden met een aantal speciale omstandigheden. Daartoe dienen naar onze opvatting de volgende reserves in stand te worden gehouden:

I. Een adequate sociale reserve

De zendmachtiging van de VPRO hangt direct samen met het aantal leden. Massaal verlies van leden betekent op korte termijn het opheffen van de organisatie. Om aan de mede uit de CAO voortvloeiende sociale verplichtingen te kunnen voldoen dient de VPRO in bezit te zijn van een sociale reserve.

Voorts bevindt de publieke omroep zich in een overgangssituatie. De concurrentie neemt toe. De overheid bezint zich op de gewenste omvang van het bestel, zowel qua zendtijd, qua aantal organisaties als qua middelen. De omroep zal gedwongen worden meer te gaan samenwerken waarbij het streven zichtbaar wordt naar strakke samenwerking per net. Inmiddels hebben de werkgevers en de bonden in het kader van deze reorganisatie overeenstemming bereikt over een sociaal plan ter financiering waarvan ook door de VPRO reserves in stand dienen te worden gehouden.

Bij het berekenen van de sociale reserve gaat de VPRO uit van een norm van anderhalf maal de jaarlijkse loonsom. Als B-omroep is op dit moment ons verenigingsvermogen al ontoereikend om die norm te halen.

II. Een gidsreserve

De exploitatie van het auteursrecht op de programmeergegevens is een in juridisch opzicht niet onomstreden omroepmonopolie. De omroep dient er rekening mee te houden dat dit monopolie door het Europese Hof in strijd wordt geoordeeld met het Europese recht. Zolang echter de mediawet voorziet in een koppeling lidmaatschap/abonnement is een omroep voor het behoud van zijn zendmachtiging in belangrijke mate afhankelijk van gidsabonnees. Bij het vrij beschikbaar komen van de programmeergegevens dient dus, in concurrentie met uitgevers, getracht te worden abonnees vast te houden. Dit vergt een financiële voorziening.

Voorts dwingt het tel-element in de wet ons ertoe om ook bij dalende abonneeinkomsten een gids in stand te houden. Ook daarmee moet bij de reservevorming rekening worden gehouden.

Navraag in de uitgeverwereld leert dat de kosten voor het op de markt brengen van een met de VPRO gids vergelijkbare gids met een oplage van rond de 160.000 abonnees een bedrag van tussen de 10 en 15 miljoen vergt.

III. Een huisvestingsreserve

De huisvestingssituatie van de VPRO vereist binnenkort een forse investering. De huidige, relatief goedkope behuizing is niet adequaat meer. Bij het bereiken van de A-status zal een nieuwe lokatie moeten worden betrokken. Uitgaande van een gangbare huurprijs van ±fl 240,- per m² en van een gewenste oppervlakte van 6000 m² betekent het dat de VPRO in de komende periode voor fors hogere lasten komt te staan dan op dit moment het geval is.

Daarmee wordt in ons huidige reserveringsbeleid rekening gehouden. Voor de langere termijn geldt dat ook voor wat betreft de huisvesting rekening dient te worden gehouden met de toekomstige samenwerking binnen de omroep. Ook daarvoor is reservering van middelen noodzakelijk.

C. Een tweede onderdeel van de adviesaanvraag van de minister luidt, welke structurele bijdragen van de kant van de omroepen mogelijk zijn "gezien de mogelijkheden eigen inkomsten te verwerven met diverse activiteiten." In dit kader noemt de minister "de omroepbladen, sponsoring, merchandising, etc".

Voor wat betreft de inkomsten uit de gids wordt verwezen naar het reeds aangehaalde onderzoek van het bureau Reyn, de Blaey. Daaruit blijkt dat de VPRO over een periode van de afgelopen drie jaar een gemiddeld exploitatieresultaat kent van Fl 800.000,- Dit bedrag wordt hoofdzakelijk besteed aan verenigingsactiviteiten van de omroepvereniging.

Met betrekking tot sponsoring merken wij op dat dit uiteraard mogelijkheden biedt om eigen inkomsten te genereren maar dat de VPRO om principiële redenen slechts in uiterst beperkte gevallen een beroep wenst te doen op de mogelijkheden die deze financieringsvorm biedt. Wij beperken ons daarbij tot bijdragen van non-profit organisaties wiens activiteiten verband houden met het onderwerp van het te sponsoren programma en zonder wiens specifieke bijdrage een bepaald programma niet gemaakt zou kunnen worden.

U moet daarbij denken aan organisaties als het HIVOS en het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking. De VPRO maakt geen gebruik van de mogelijkheden tot sponsoring die het bedrijfsleven biedt.

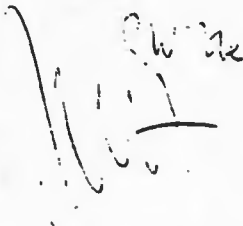
Voor wat betreft het uitbaten van het auteursrecht op de programma's, de zogenaamde merchandising, merken wij op dat de inkomsten uit deze activiteit de uitgaven op dit moment niet te boven gaan.

Voor wat betreft de VPRO moet dus worden opgemerkt dat de inkomsten uit deze "diverse activiteiten" te ontoereikend zijn om enige substantiële financiële bijdrage te kunnen leveren aan het versterken van het programmabeleid. Daarbij merken wij op dat VPRO bij afwezigheid van een min of meer illegaal sponsoringscircuit geen mogelijkheden kent om "grijs geld te witten".

Wij hebben deze zienswijze voorgelegd aan onze accountant wiens reactie wij u bijgaand eveneens doen toekomen.

Met hoogachting,
namens het bestuur van de VPRO,

mr. A.J. Heerma van Voss

TRN
Nederlandse Accountants
Maatschap de Tombe

Registeraccountants
Telefoon 035-88 51 51
Telefax 035-83 07 83

Arena Kantorenpark
Marathon 3
Hilversum
Postbus 71
1200 AB Hilversum

Aan het bestuur van de
Omroepvereniging VPRO
Postbus 11
1200 JC HILVERSUM

Datum
01.04.92

Van
H. van Dijk RA

Ons kenmerk
NAMdT-7076-~~0~~/ng

Onderwerp

Uw kenmerk

Geacht bestuur,

Naar aanleiding van uw verzoek een oordeel te geven over de concept-brief aan de commissie Van der Zwan met betrekking tot het vermogen van de VPRO, delen wij u mee ons te kunnen verenigen met hetgeen in uw concept-brief is vermeld.

Ter aanvulling delen wij nog het volgende mee:

Het vermogen van de VPRO dient enerzijds ter financiering van de activiteiten van de VPRO en anderzijds als reserve voor eventuele verliezen en calamiteiten.

Met betrekking tot de financiering van de VPRO-activiteiten kan het volgende worden opgemerkt (uitgaande van de concept-balans per 31 december 1991):

Het eigen vermogen bedraagt	<u>16.424.000</u> ^f
De bestemmingsreserve bedraagt	<u>10.936.000</u>
Beschikbaar vermogen op lange termijn	27.360.000
Met dit vermogen is per 31 december 1991 op lange termijn gefinancierd:	
. materiële vaste activa	3.574.000
. voorproducties radio en televisie	<u>10.457.000</u>
	<u>14.031.000</u>
Overschot per 31 december 1991 (beschikbaar voor financiering werkkapitaal)	<u>13.329.000</u>

Hoewel er per 31 december 1991 een belangrijk overschot is aan vermogen op lange termijn, dient bedacht te worden, dat door de overgang naar de A-status meer vermogen op lange termijn nodig is voor de financiering van:

- . meer voorproducties (circa f 6.000.000);
- . investering in inrichting van de nieuwe huisvesting, door u geschat op circa f 4.000.000.

Een belangrijk deel van het overschot aan vermogen op lange termijn per 31 december 1991 zal derhalve nodig zijn voor de financiering van de toegenomen vermogensbehoefte als gevolg van de overgang naar de A-status en de verhuizing.

Aan ons is medegedeeld dat in de jaren 1993 tot en met 1997 totaal circa f 4.400.000 door de Vereniging zal worden bijgedragen in de huisvestingskosten van Radio en Televisie. Het gevolg hiervan is dat het eigen vermogen in de komende jaren waarschijnlijk niet materieel zal toenemen.

Gegeven het vorenstaande zijn wij van mening dat, boven hetgeen de Vereniging reeds van plan is om in de komende jaren bij te dragen voor Radio en Televisie, nauwelijks of geen ruimte aanwezig is voor de inzet van nog meer eigen vermogen voor de kerntaak van de VPRO.

Met betrekking tot de functie van het eigen vermogen als buffer van onverwachte tegenvallers en calamiteiten dient vooral gewezen te worden op het belang van een adequate sociale reserve.

Verlies van status zal tot omvangrijke reorganisatiekosten en sociale verplichtingen leiden.

Indien hiervoor geen extra middelen uit de omroepbijdragen en -reserves beschikbaar zijn, zullen deze kosten geheel uit het eigen vermogen van de VPRO gedekt moeten worden.

Ook om deze reden dient ons inziens het eigen vermogen op z'n minst in stand te blijven.

Vertrouwende u hierbij voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

TRN Nederlandse Accountants
Maatschap de Tombe
Registeraccountants

H. van Dijk RA

Correspondentie over nadere informatie betreffende de VARA en VOO:

- a. brief Commissie d.d. 2 april 1992 aan VOO**
- b. brief Commissie d.d. 8 april 1992 aan VARA**
- c. antwoord d.d. 13 april 1992 van KPMG Klynveld Accountants**

Commissariaat voor de Media

Postadres: Postbus 1426 1200 BK Hilversum Telefoon 035 - 721 721 Telefax 035 - 721 722 Doorkiesnr. 035 - 72240
Bezoekadres: Emmastraat 51 Hilversum

Uw brief:
1 april 1992

Ons kenmerk:
5.88/7023/HS/hb¹⁸

Bijlage(n):-

Onderwerp:
"Cic. Van der Zwan"

Veronica Omroep Organisatie
T.a.v. Drs J.P. van der Reijden
Vaartweg 89
1217 SM Hilversum

Hilversum, 2 april 1992

Geachte heer Van der Reijden,

Wij hebben u brief van 1 april jl. ontvangen, waarin u zich in de beantwoording op onze brief van 11 maart jl. heeft beperkt tot een korte annotatie. U spreekt daarbij de verwachting uit de gelegenheid te krijgen tot mondelinge toelichting.

Van alle betrokken omroeporganisaties hebben wij uitvoerig schriftelijke antwoorden ontvangen, zodat wij voor Veronica geen uitzondering willen maken.

Derhalve stellen wij u alsnog in de gelegenheid om uiterlijk 7 april a.s. uw visie omtrent het vraagstuk schriftelijk bij ons in te dienen.

Met vriendelijke groeten,

Drs H. Th. J. Spaan, RA
Secr. Commissie Van der Zwan

Commissariaat voor de Media

Postadres: Postbus 1426 1200 BK Hilversum Telefoon 035 - 721 721 Telefax 035 - 721 722 Doortijdsnr. 035 - 721740
Bezoekadres: Emmastraat 51 Hilversum

Uw brief:

Aan het bestuur van de VARA
Postbus 175
1200 AD Hilversum

Ons kenmerk:
5.88/HS/hb¹⁸

Bijlage(n):

Onderwerp:

Hilversum, 8 april 1992

Geacht bestuur,

Wij zeggen u dank voor uw brief van 31 maart 1992 waarin u bent ingegaan op het in onze brief van 26 februari jl. gestelde verzoek.

In uw beantwoording treffen wij aan de getroffen voorziening in de balans ultimo 1990 betreffende "uit de CAO voortvloeiende activiteiten financiële verplichtingen ten opzichte van via reorganisaties afgevoelde personeelsleden" ad f 1,1 mln. welke circa f 9 mln. lager zou zijn dan "de contante waarden van de uit gerealiseerde en voorgenomen personeelsreductie voortvloeiende financiële verplichtingen". U schrijft ons verder dat deze correctie op aandringen van de externe accountant van de VARA alsnog in de jaarrekening 1991 van de VARA zal worden aangebracht.

Het heeft de Commissie bevreemd dat de voorziening niet al in 1990 in de jaarrekening is verwerkt gezien de uitgesproken opvatting die de accountant hierover kennelijk heeft. Uw zienswijze bevreemdt ons te meer aangezien u in het jaar 1990 een grote incidentele bate kende, zodat een dergelijke voorziening in dat jaar niet tot een verliespost zou hebben geleid.

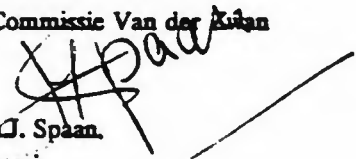
De Commissie vraagt nu aan u een schriftelijke verklaring van uw accountant ter bevestiging van hetgeen u in uw brief van 31 maart jl. stelde alsmede een motivering van de gevolge en te volgen gedragslijn.

Deze verklaring van uw accountant zal ook als een onderdeel van uw reactie worden beschouwd.

Gezien het tijdsbestek waarin de commissie gedwongen is te werken verzoeken wij u op uiterlijk 14 april a.s. de schriftelijke verklaring van uw accountant bij ons in te dienen.

Met gevoelens van hoogachting,

De Commissie Van der Kijp

H.Th.J. Spaan
Secretaris

Bezoekadres
KPMG Gebouw
Burg. Rijnderslaan 10-20
1185 MC Amstelveen
Nederland

Correspondentie-adres
Postbus 7137
1007 JC Amsterdam
Nederland

Telefoon 020 - 6567890
Telex 16506 audit nl
Telefax 020-6567700

Commissariaat voor de Media
De weledelgestrenge heer H.Th.J. Spaan RA
Postbus 1426
1200 BK Hilversum

C.v.d.M.	
afkomen	
14 APR 1992	
7199	
CLASSEERD 5.12/62	
AFD./MEDEW. PS	14/4
AFGEDAAN	Amstelveen, 18 april 1992 MJV

Onderwerp: **Uw brief d.d. 8 april 1992 aan het Bestuur van de VARA
uw kenmerk 5.88/HS/hb-18**

Geachte heer Spaan,

Op verzoek van de heer G.P. Krijnen van de VARA reageren wij op uw bovengenoemde brief inzake verplichtingen uit hoofde van afvloeiingskosten.

Reeds een aantal jaren heeft de Omroepvereniging VARA aanzienlijke verplichtingen uit hoofde van de zogenaamde hoofdstuk X regeling. Voorzover deze verplichtingen betrekking hadden op voormalige radio- en televisie-medewerkers konden deze gedeeltelijk verhaald worden. Dit gold uiteraard niet voor voormalige medewerkers van de uitgeverij en de vereniging.

Ultimo 1990 was voor afvloeiingsverplichtingen een bedrag van circa f 1,1 miljoen gepassiveerd. De contante waarde van de ten laste van de VARA komende uitkeringsverplichtingen was aanzienlijk hoger. Dit was overigens in eerdere jaren ook zo. In het kader van de jaarafsluiting 1990 is door ons aan de orde gesteld of het gewenst was om een voorziening te treffen ter grootte van de contante waarde van de netto-last.

VARA heeft gesteld een dergelijke aanvulling van de voorziening niet noodzakelijk te vinden en heeft daar een aantal argumenten voor aangevoerd:

een groot aantal functies van afgevloeide personeelsleden is niet opnieuw ingevuld, zodat hier tegenover toekomstige besparingen staan;

de verplichtingen zouden kunnen worden voldaan uit de toekomstige budgetruimte;

de verplichtingen zouden voor een gedeelte kunnen worden verhaald via de verevening van de zendgemachtigden.

Zoals u bekend zal zijn, rust de eerste verantwoordelijkheid voor het opmaken van de jaarstukken bij de VARA. Het stond haar derhalve vrij om de voorziening te handhaven op f 1,1 miljoen. Door ons zijn de argumenten van de VARA als acceptabel beoordeeld. Hoewel onze voorkeur uitging naar het vormen van een voorziening ter grootte van de contante waarde van de netto-last was er geen reden voor het afgeven van een andere verklaring, dan een goedkeurende.

Ter gelegenheid van de jaarafsluiting 1991 is dit onderwerp wederom door ons aan de orde gesteld in verband met een aantal ontwikkelingen die zich inmiddels hadden voorgedaan,

onzekerheden ten aanzien van de marktpositie van de omroepbladen, in verband met het mogelijk vervallen van de bescherming van auteursrechten op programma-gegevens;

grotere onzekerheden ten aanzien van de handhaving van de budgetten uit hoofde van omroepmiddelen;

verwachtingen dat de verevening tussen omroepen een lagere dekking zullen gaan genereren.

Met de VARA is overleg geweest over deze materie met als gevolg dat de voorziening in de jaarrekening 1991 zal worden aangevuld tot het niveau van de contante waarde van de netto-last. Er is derhalve niet sprake van een correctie op oude cijfers, maar een weloverwogen beslissing, die leidt tot een stelselwijziging. Zoals u weet is een stelselwijziging toegestaan, mits daar goede gronden voor zijn en deze wijziging niet een incidenteel karakter heeft.

Blijkens de concept-jaarrekening 1991 van de VARA is aan de voorziening circa f 9 miljoen toegevoegd ten laste van het resultaat 1991. Wij hebben de controle van de jaarrekening nog niet afgerond en kunnen derhalve nog geen definitief oordeel uitspreken over de getrouwheid van de jaarrekening als geheel en de bedoelde dotatie in het bijzonder. Niettemin kan worden gesteld dat de dotatie in de orde van grootte zal liggen, zoals deze hierboven is aangegeven.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben ingelicht en zijn desgewenst gaarne bereid om, in overleg met de heer Krijnen, nadere inlichtingen te verstrekken.

Hoogachtend,

M.J. Vredenduin

BIJLAGE 5

Beknopte kanttekeningen naar aanleiding van de door de omroepen schriftelijk kenbaar gemaakte visies.

BEKNOPTE KANTTEKENINGEN NAAR AANLEIDING VAN DE DOOR DE OMROEPEN SCHRIFTELIJK KENBAAR GEMAAKTE VISIES

De van de omroepverenigingen en de NOS ontvangen brieven zijn als bijlagen toegevoegd.

De Commissie heeft, zoals eerder genoemd, bij haar standpuntbepaling de kenbaar gemaakte opvattingen betrokken.

In het kader van de onderhavige rapportage acht de Commissie het niet noodzakelijk dat zij op deze plaats uitvoerig ingaat op de ter kennis gebrachte visies.

Ten aanzien van enkele genoemde financiële aspecten acht de Commissie een aantal beknopte kanttekeningen gewenst en wel als volgt:

AVRO/KRO/NCRV

Gesteld wordt dat de bijdragen (zoals deze berekend worden) alleen structureel gerealiseerd konden worden door het eigen vermogen minimaal op eigen niveau te houden.

De Commissie merkt hierbij op dat er over de periode 1982 t/m 1990 sprake is geweest van een uitbreiding van het eigen vermogen met in totaal f 66 mln ofwel een groei van 45%.

De genoemde afwaarderingen in verband met de beoogde samenwerking zullen het vrij beschikbaar vermogen niet beïnvloeden.

TROS

Geconcludeerd wordt dat er geen ruimte is om het eigen vermogen aan te spreken aangezien ultimo 1991 het eigen vermogen ad f 30 mln staat tegenover onroerend goed ad f 8 mln en voorraden ad f 22 mln.

Hoewel de Commissie niet de beschikking heeft over de cijfers betreffende 1991 komt het haar voor dat gezien het relatief bestendige balansbeeld van voorgaande jaren voornoemde bedragen niet geheel exact gepresenteerd zijn. Met name wordt gewezen op het niet in aanmerking nemen van kortlopende schulden (ultimo 1990 f 11,4 mln) en op het niet noemen van liquide middelen (ultimo 1990 f 13,7 mln).

VARA

Gesteld wordt dat in de balans ultimo 1990 de getroffen voorziening voor afvloeiingsverplichtingen voor een bedrag van ca f 9 mln te laag is opgenomen.

In relatie tot deze mededeling heeft de Commissie om een nadere verklaring van de accountant verzocht wiens antwoord als bijlage is opgenomen.

Niet genoemd wordt de omvang van de gekapitaliseerde jaarlijkse last.

Zonder in een beoordeling van de aanvaardbaarheid te willen treden kan naar de mening van de Commissie wel geconcludeerd worden dat gegeven het feit dat de voorziening een contante waarde betreft de normale lasten in vergelijking met voorgaande jaren jaarlijks in de toekomst ruim f 1 mln lager zullen zijn.

De conclusies dat naar de opvatting van de VARA het onmogelijk is een substantieel deel van het eigen vermogen in te zetten voor de vergroting van de programmatische taken zonder daarmee afbreuk te doen aan de continuïteit van het bedrijf wordt zonder cijfermatige onderbouwing in relatie tot de bestaande vermogensstructuur getrokken, waarbij ook voorbij wordt gegaan aan de omvang van de liquide middelen (ultimo 1990 f 31 mln).

VOO

In dit schrijven zijn geen financiële onderbouwingen opgenomen.

EO

Gesteld wordt dat men een bijdrage aan de versterking van het publieke bestel naar draagkracht redelijk acht doch dat er onvoldoende eigen vermogen aanwezig is.

Zonder nadere onderbouwing wordt gesteld dat naast een bedrag benodigd voor financiering voor produkties (f 6 mln) een werkkapitaal ad f 10 mln, zijnde 2 maanden uitgaven, permanent benodigd is.

Dit is afwijkend van de huidige structuur waarbij er naast de voorraden ultimo 1990 sprake is van f 3,5 mln vorderingen. Aan het aspect dat er daarnaast sprake is van een financiering middels kortlopende schulden ad f 13,4 mln en er tevens f 17,8 mln liquide middelen aanwezig waren wordt eveneens voorbij gegaan.

Ook bij de A-status zal er naar de mening van de Commissie minder werkkapitaal dan geïndiceerd benodigd zijn.

VPRO

In het kader van de huisvesting wordt aangevoerd dat er aanzienlijke hogere huisvestingslasten zullen ontstaan (verwachte huur f 1,4 mln). Hierbij dient naar de mening van de Commissie aangetekend te worden dat de positieve resultaten vanaf 1987 belangrijk hoger waren dan voornoemde f 1,4 mln en dat huur in de toekomst normaliter impliceert dat in vaste activa vastgelegd vermogen vrij ter beschikking komt.

Bijgevoegd is een berekening van de accountant waarbij het overschot aan vermogen op lange termijn wordt berekend op f 13 mln.

Bij deze berekening worden wel de voorproducties in aanmerking genomen doch niet de vorderingen (ultimo 1990 f 3,8 mln) en de kortlopende schulden (ultimo 1990 f 10,3 mln), hetgeen de berekende financieringsruimte met per saldo f 6,5 mln zou vergroten.

Ook wordt voorbij gegaan aan het feit dat ultimo 1990 f 19 mln aan liquide middelen aanwezig was.

NOS

De door de NOS kenbaar gemaakte standpunten zijn uitvoerig door berekening en beschouwingen van het bestuur en de accountant onderbouwd.

Gesteld is dat verwacht wordt dat in de toekomst er een stijgende vermogensbehoefte zal ontstaan als gevolg van toename van televisie-producties met een lange doorlooptijd. In vergelijking met ultimo 1991 verwacht men een toename van circa f 10 mln.

Anderzijds blijkt uit de gepresenteerde berekeningen dat het werkkapitaal (excl. liquiditeiten) ultimo 1991 met f 7,75 mln gedaald is ten opzichte van ultimo 1990.

De voor de Commissie vooralsnog onduidelijke oorzaak van deze daling heeft de Commissie niet nader geanalyseerd temeer daar indirect is aangegeven dat deze situatie als uitgangspunt voor berekening van toekomstige vermogensbehoefte kan dienen.

Aangezien de Commissie bij de bepaling van haar standpunt ten aanzien van de NOS is uitgegaan van de situatie ultimo 1990 (met een hoger werkkapitaal) heeft zij het optredende compenserende effect niet noodzakelijk geacht nader in te gaan op de juistheid van de veronderstelde toename van voorraad produkties.

Voorts kan nog gesteld worden dat het voorstel van het bestuur van de NOS om de bestaande lening in rekening-courant welke is ontvangen van het Commissariaat voor de Media te vervangen door een dotatie aan het eigen vermogen niet spoort met de door de NOS berekende vermogensbehoefte.

Immers een omzetting brengt geen uitbreiding van het beschikbare vermogen met zich.

Tot slot merkt de Commissie nog nadrukkelijk op dat het feit dat in het voorgaande slechts op een beperkt aantal aspecten nader is ingegaan niet impliceert dat zij zich conformeert aan de overige door de omroepen en de NOS aangevoerde argumenten en berekeningen.

Rapport d.d. 28 april 1992 van de Universiteit van Groningen, Faculteit der Economische Wetenschappen, Vakgroep Bedrijfseconomie, sectie Marktkunde en Marktonderzoek, getiteld Prognose televisiereclame 1992-1995

RUG

Faculteit der Economische Wetenschappen
Vakgroep Bedrijfseconomie
Sectie Marktkunde en Marktonderzoek

Prognose televisiereclame 1992-1995

Rijksuniversiteit Groningen
Faculteit der Economische Wetenschappen
Vakgroep Bedrijfseconomie
Sectie Marktkunde en Marktonderzoek

Postbus 800
9700 AV Groningen
050-633694/633686

Prognose televisiereclame 1992-1995

Projectgroep:
Dr. K.J. Alsem
Mevr. drs. J.A. van Dijk
Mevr. S. Heida
Prof. dr. P.S.H. Leeftang

Projectleider:
Dr. K.J. Alsem

Groningen, april 1992

Voorwoord

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de commissie Van der Zwan. Deze commissie is door de minister van WVC gevraagd advies uit te brengen over de hoogte van de financiële reserves van de publieke omroepen.

De commissie heeft in haar vergadering van 20 maart 1992 de opdracht aan de sectie Marktkunde en Marktonderzoek verleend om een prognose van de STER-televisie-inkomsten te maken tot en met 1995. De onderhavige eindrapportage is afgesloten op 28 april 1992.

Een woord van dank zijn wij verschuldigd aan de adverteerders die bereid zijn geweest aan het intentie-onderzoek mee te werken, alsmede aan een aantal vertegenwoordigers van de STER, IP Nederland en reclamebureaus die op ons verzoek hun licht over de onderzochte problematiek hebben laten schijnen. Het spreekt vanzelf dat uitsluitend ondergetekenden verantwoordelijk zijn voor de inhoud van dit rapport.

Groningen, april 1992

K.J. Alsem
J.A. van Dijk
S. Heida
P.S.H. Leeftang

Inhoud

pagina

1.	Inleiding en probleemstelling	1
1.1	Achtergrond	1
1.2	Probleemstelling	2
1.3	Opbouw rapport	2
2.	Prognose van de bestedingen aan televisiereclame	4
2.1	Inleiding	4
2.2	Analyse van ontwikkelingen in het buitenland	4
2.3	Modelmatige analyse en prognose totale reclamebestedingen	6
2.3.1	Keuze van de te verklaren variabele	6
2.3.2	Keuze van de verklarende variabele	7
2.3.3	Modelschattingen	8
2.3.4	Conjunctuurprognose en prognose totale reclamebestedingen	9
2.3.5	Statistische onzekerheid reclameprognose	10
2.4	Ontwikkeling televisiereclame volgens het intentie-onderzoek	11
2.5	Recente ontwikkelingen televisiereclame	12
2.6	Samenvattende prognose televisiereclame	14
3.	Voorspelling aandelen STER en RTL4	15
3.1	Inleiding	15
3.2	GRP-model McKinsey	15
3.3	Aandelen STER en RTL4 volgens het intentie-onderzoek	15
3.4	Recente ontwikkelingen aandelen STER en RTL4	16
3.5	Samenvattende prognose aandelen STER en RTL4	17
4.	Samenvattende prognose STER-inkomsten	18
5.	Risico's	19
5.1	Inleiding	19
5.2	Conjunctuur	19
5.3	Tweede commerciële zender	20
5.4	RTL4	21
6.	Conclusies	22
	Literatuur	23
Bijlage	Vragenlijst	24

Samenvatting

In opdracht van de Commissie Van der Zwan heeft de sectie Marktkunde en Marktonderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen onderzocht in hoeverre de door WVC gehanteerde prognose van de inkomsten uit STER-televisiereclame in het licht van de meest recente ontwikkelingen op de reclamemarkt realistisch is. Daarnaast is onderzocht aan welke risico's de STER-inkomsten uit televisiereclame onderhevig zijn.

Er is een prognose van de bestedingen aan televisiereclame en het aandeel van de STER gemaakt op basis van: een vergelijking met het buitenland, een modelmatige analyse van de reclamebestedingen, een intentie-onderzoek onder enkele grote televisie-adverteerders, een analyse van ontwikkelingen op de reclamemarkt in 1992 en gesprekken met onder meer reclamebureaus, de STER en IP Nederland.

Geconcludeerd is, dat de bestedingen aan televisiereclame in 1992 met 10% zou kunnen groeien en in de jaren 1993-1995 met 6%. Het aandeel van de STER zou in 1992 op 55% kunnen uitkomen en in de jaren daarna op 53%. De netto-inkomsten uit STER-televisiereclame zouden daarmee in de periode 1992-1995 kunnen groeien van 340 miljoen gulden naar 400 miljoen.

Deze prognose komt met name in 1992 en 1993 belangrijk hoger uit dan de prognose van WVC (respectievelijk 40 en 30 miljoen gulden), maar komt voor de jaren daarna goed met die van WVC overeen.

De risico's omtrent de STER-televisie-inkomsten zijn beperkt. Conjuncturele effecten zijn doorgaans gering. De komst van een tweede commerciële zender gericht op een groot publiek lijkt in de nabije toekomst niet waarschijnlijk. Zou deze er toch komen, dan zullen de effecten op de STER-inkomsten niet gering zijn, maar wel minder sterk dan met de komst van RTL4. De reden hiervoor is de aanzienlijk adverteerdersvriendelijkere houding van de STER. De komst van een commerciële zender gericht op bepaalde doelgroepen (RTL5) behoort tot de mogelijkheden. Zo'n zender zal naar verwachting niet leiden tot een belangrijke daling van de inkomsten van de STER.

1. Inleiding en probleemstelling

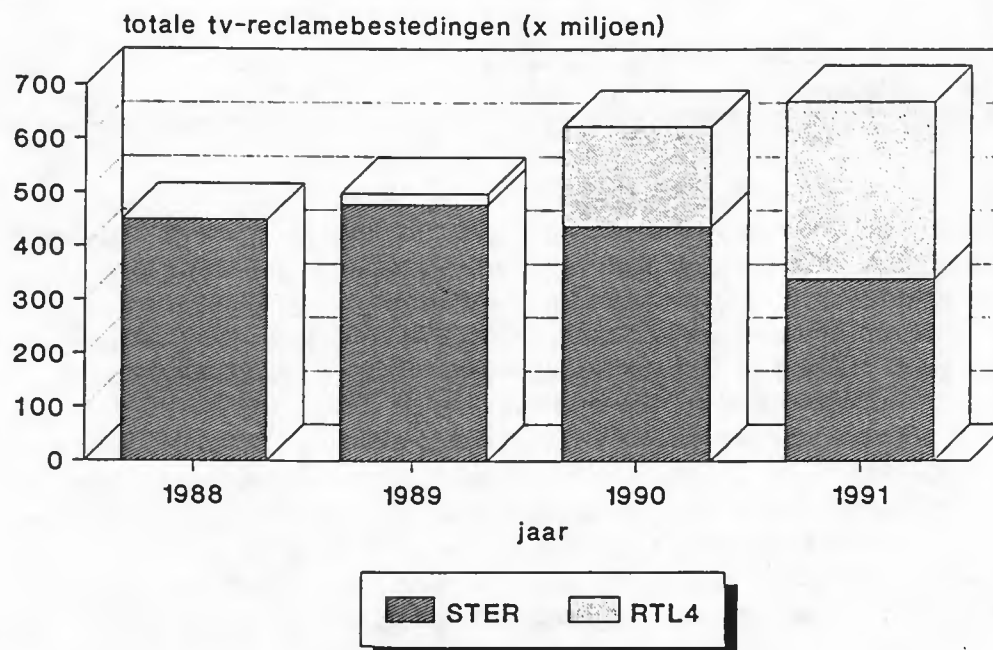
1.1 Achtergrond

In de discussies over de financiering van de publieke omroepen speelt reeds enige tijd het punt van de financiële reserves van de omroepen een terugkerende rol. Het punt van discussie is in hoeverre deze reserves aangesproken kunnen worden bij het maken van programma's.

Teneinde dit punt te onderzoeken heeft de minister van WVC een commissie ingesteld die zich onder meer met deze vraag gaat bezighouden.

Het antwoord op deze vraag hangt onder meer af van de toekomstige inkomsten van de omroepen. Een belangrijk deel van de inkomsten van de publieke omroepen wordt gevormd door de opbrengsten uit STER-televisiereclame. Daarnaast bestaan hun ontvangsten onder meer uit omroepbijdragen en opbrengsten uit de omroepbladen. Deze laatste inkomstenpos-ten vertonen relatief weinig onzekerheid. Omtrent de inkomsten uit STER-TV-reclame bestaat echter onzekerheid. Deze onzekerheid is versterkt door de sterke daling die zich in 1991 heeft voorgedaan als gevolg van de komst van RTL4 (figuur 1).

Figuur 1 Reclamebestedingen STER en RTL4, 1988-1991 (bruto bedragen)

1.2 Probleemstelling

De afgelopen twee jaar zijn er door diverse instanties prognoses van de bestedingen aan televisiereclame gemaakt. In eerste instantie (voor de komst van RTL-4) waren veel prognoses zeer hoog. Uitgaande van zo'n 450 miljoen gulden in 1988 werden bedragen rond de miljard gulden en nog hoger voorspeld voor 1992 en/of 1995.

In de discussies over de financiering en reorganisatie van de publieke omroepen zijn in de loop der tijd verscheidene prognoses gehanteerd. Het ministerie van WVC heeft lange tijd twee scenario's gehanteerd. Deze scenario's waren gebaseerd op een onderzoek van McKinsey & Company (1990):

- een groei van de totale televisiebestedingen naar 900 miljoen gulden in 1996 (STER plus RTL-4); dit impliceert een jaarlijkse stijging van 8%;
- een groei naar 1200 miljoen gulden in 1996: 14,4% stijging per jaar.

Mede vanwege een sterke daling van de tarieven in 1991 wordt het tweede scenario niet meer waarschijnlijk geacht. WVC gaat nu van het eerste scenario uit. McKinsey heeft op basis van aannames over de kijkcijfers en hoeveelheid reclamezendtijd de 900 miljoen (en de aanloop daarheen) verdeeld over de STER en RTL-4. WVC hanteert in haar begroting de volgende reeks:

Tabel 1 *Prognose netto* reclame-inkomsten STER-televisie volgens begroting WVC (in miljoen gulden in lopende prijzen)*

	1991 (real.)	1992	1993	1994	1995	Totale verandering 1991-1995
STER-TV netto	285	302	325	358	385	+ 100

*Netto is exclusief commissie reclamebureaus (15%)

Sinds McKinsey de verkenning van de reclamemarkt heeft uitgevoerd, hebben zich belangrijke ontwikkelingen voorgedaan op de reclamemarkt. De vraag is daarom of de prognose van McKinsey in het licht van de meest recente ontwikkelingen zou moeten worden aangepast. De te onderzoeken probleemstelling is derhalve om

- *na te gaan in hoeverre de door WVC gehanteerde voorspelling van de STER-TV-reclame realistisch is*, ofwel om op basis van de meest recente informatie een eigen prognose van de STER-TV-reclame te maken tot en met 1995.

Gezien de aan dit onderzoek ten grondslag liggende probleemstelling met betrekking tot de financiële reserves van omroepen, is het voorts van belang te onderzoeken:

- *aan welke risico's de STER-inkomsten onderhevig zijn.*

Indien namelijk verwacht wordt dat deze risico's aanzienlijk zijn, zou (ceteris paribus) een grotere financiële reserve voor de hand liggen dan indien die risico's gering zijn te achten.

1.3 Opbouw rapport

De geschetste probleemstelling wordt in vier stappen uitgewerkt. Eerst wordt een prognose gemaakt van de bestedingen aan televisiereclame tot en met 1995. De opzet en resultaten van deze stap worden beschreven in hoofdstuk 2. Vervolgens wordt voorspeld welk aandeel de STER in de televisiereclamebestedingen zou kunnen

behalen (hoofdstuk 3). Daarna worden de resultaten samengevoegd tot een prognose van de inkomsten van de STER (hoofdstuk 4). Vervolgens wordt onderzocht aan welke risico's de STER-inkomsten onderhevig zijn (hoofdstuk 5). Hoofdstuk 6 ten slotte bevat enkele conclusies.

Ten slotte merken we op dat in dit rapport geen aandacht wordt geschonken aan inkomsten uit sponsoring, product-placement enz. Hoewel uit dergelijke bronnen in de toekomst wellicht stijgende inkomsten vallen te behalen, valt het buiten het kader van dit onderzoek om daarvan voorspellingen te maken.

2. Prognose van de bestedingen aan televisiereclame

2.1 Inleiding

Bij het maken van de prognoses televisiereclame hebben wij gekozen voor een zogeheten *eclectische* aanpak: er worden verschillende voorspelmethode globaal toegepast (en vervolgens gecombineerd) in plaats van het in detail toepassen van slechts één methode. De reden hiervoor is dat er niet één methode bestaat waarbij met alle relevante factoren die de STER-inkomsten bepalen rekening kan worden gehouden. Bovendien blijkt uit empirisch onderzoek dat het combineren van verschillende voorspelmethode meestal betere voorspellingen oplevert dan het gebruik van één methode (Armstrong, 1985).

De gekozen onderzoeksopzet en opbouw van dit hoofdstuk is de volgende:

- 2.2 Analyse van ontwikkelingen in het buitenland;
- 2.3 Modelmatige prognose op basis van de conjunctuur;
- 2.4 Intentie-onderzoek onder enkele adverteerders;
- 2.5 Analyse recente ontwikkelingen reclamebestedingen;
- 2.6 Samenvoegen vorige stappen tot één prognose.

2.2 Analyse van ontwikkelingen in het buitenland

Teneinde een eerste indruk te krijgen welke ontwikkelingen in de televisiereclamebestedingen zijn te verwachten indien er geen aanbodbeperkingen meer bestaan is een aantal ontwikkelingen in het buitenland geanalyseerd. Er is voor een viertal redelijk met Nederland te vergelijken landen (België, Duitsland, Engeland en Frankrijk) onderzocht welke ontwikkelingen de televisiereclamebestedingen hebben doorgevoerd na de komst van commerciële televisie (tabel 2).

Het blijkt dat in *België* na de komst van VTM de televisiebestedingen zeer sterk zijn gegroeid. Het aandeel televisiereclame is daardoor aanzienlijk gestegen. Hierbij dient overigens te worden aangetekend dat de komst van VTM voor Vlaanderen tevens de introductie van televisiereclame betekende. Op dit punt is een vergelijking met Nederland derhalve minder goed mogelijk.

In *Duitsland* zijn na de komst van commerciële televisie de televisiebestedingen steeds sneller gaan groeien: van 2% in 1986 tot circa 20% in 1989 en 1990. Het aandeel televisiereclame is overigens nog steeds niet erg hoog: circa 12%. Bij deze ontwikkelingen dient te worden opgemerkt dat de penetratie van de commerciële zenders in Duitsland geleidelijk toeneemt. Er is dus niet sprake van een plotselinge sterke penetratie zoals bij RTL4 in Nederland.

In *Frankrijk* doet het opmerkelijk feit zich voor dat na een aantal jaren met aanzienlijke stijgingen in de bestedingen aan televisiereclame er vervolgens sprake is geweest van een afnemende groei van de televisiereclame. Zo is de groei afgenomen van 32% in 1987 naar slechts 6% in 1990. Het groeitempo van de televisiereclame lag in 1989 en 1990 niet boven dat van de totale reclamebestedingen. Het aandeel televisiereclame

Tabel 2 Ontwikkelingen van de bestedingen aan televisiereclame in het buitenland (mutatie per jaar in constante prijzen)

	België	Duitsland	Frankrijk	Gr.Brittannië
Komst commerciële televisie	1989: VTM	1984: RTLplus 1985: Sat1	1984: CanalPlus 1986: La Cinq, M6	1955: ITV 1982: Ch.4
Kijktijdaandeel comm.TV 1990	44,4% (Vlaanderen)	20,9%	23,3%	51,7%
Aandeel televisiereclame in tot. reclame, 1981	9,8%	10,4%	14,7%	28,1%
Mutatie bestedingen televisiereclame in % per jaar:				
1982	6,3	1,7	16,0	5,6
1983	20,0	-0,3	13,5	14,3
1984	6,2	3,0	-4,5	7,2
1985	10,0	5,5	18,4	3,9
1986	17,0	2,5	24,2	17,7
1987	25,8	7,9	31,5	7,3
1988	-5,1	11,9	23,6	8,3
1989	110,2	19,8	9,6	-0,3
1990	28,2	19,3	5,8	-7,1
Aandeel televisiereclame in tot. reclame, 1990	30,7%	12,8%	24,8%	29,5%

Bron: Saatchi & Saatchi Advertising Worldwide (1991)

me is al met al gegroeid van 15% in 1981 naar 25% in 1990. Indien deze ontwikkeling zich voortzet zal dit aandeel derhalve niet meer groeien.

In *Groot-Brittannië* is al jaren sprake van een dual bestel: naast de BBC zonder reclame ITV met reclame. De bestedingen aan televisiereclame groeien in Groot-Brittannië niet sneller dan de totale reclamebestedingen: gemiddeld met circa 6% per jaar. Opmerkelijk is, dat in 1990 sprake was van een *daling* van de totale en de televisiebestedingen. Het aandeel televisiereclame ligt stabiel op bijna 30%.

Uit deze ontwikkelingen kan het volgende worden geconcludeerd. De groei van de bestedingen aan televisiereclame in de onderzochte landen waar commerciële televisie is geïntroduceerd bedraagt in de eerste jaren minimaal 20% (gemeten in constante prijzen).

In landen waar sprake lijkt te zijn van een volwassen, verzadigde markt voor televisiereclame (Frankrijk en Groot-Brittannië), groeien de televisiebestedingen niet sneller dan de totale reclamebestedingen. Zo zijn in Groot-Brittannië de bestedingen aan

televisiereclame in de periode 1981-1990 gemiddeld met 6% per jaar gegroeid, even snel als de totale bestedingen. In de landen met een verzadigde televisiemarkt heeft 25-30% van de reclamebestedingen betrekking op televisiereclame.

Teneinde een vergelijking te kunnen maken met Nederland, dient men zich af te vragen in hoeverre de Nederlandse televisiereclamemarkt wel of niet als "volwassen" kan worden gekenschetst. Uit gesprekken met de STER en RTL4 is ons gebleken dat deze organisaties van mening zijn dat dit niet het geval is. Er zouden nog vele nieuwe mogelijkheden bestaan waar veel adverteerders nog niet of nauwelijks gebruik van zouden maken. Tevens is ons echter gebleken dat de meeste adverteerders en bureaus aangeven dat zij tevreden zijn met de huidige mogelijkheden voor het maken van televisiereclame. Dit zou betekenen dat "nieuwe mogelijkheden" niet tot belangrijke uitbreidingen van het televisiebudget zouden leiden. De markt zou dan reeds verzadigd zijn.

De beoordeling van wel of niet verzadigd zijn, valt derhalve moeilijk te maken. Afgaande op de geluiden uit de adverteerders- en bureauwereld, lijkt de conclusie van een "redelijk verzadigde" markt het meest reëel. Hierbij speelt ook een rol de constatering dat de kabelpenetratie en de kijkcijfers van RTL4 al zijn gestabiliseerd, hetgeen bijvoorbeeld in Duitsland met een beperkte penetratie van de commerciële zenders niet het geval is.

Indien wordt aangenomen dat de Nederlandse situatie voor het overige vergelijkbaar is met de onderzochte landen, zou een groeipercentage van de bestedingen aan televisiereclame in constante prijzen van minimaal 6% per jaar mogelijk moeten zijn. In lopende prijzen uitgaande van een gemiddelde inflatie van 4% per jaar betekent dit een nominale stijging van minimaal 10% per jaar.

2.3 Modelmatige analyse en prognose totale reclamebestedingen

2.3.1 Keuze van de te verklaren variabele

De meest directe weg om de televisiereclamebestedingen langs modelmatige weg te voorspellen zou zijn om deze te verklaren uit een aantal verklarende variabelen (zoals de conjunctuur, de tarieven, de kijkcijfers, de reclamebestedingen in andere media enz.) en vervolgens aan de hand daarvan te voorspellen. Een probleem is echter dat de fluctuaties in de bestedingen aan televisiereclame in het verleden vrijwel geheel zijn bepaald door aanbodfactoren: de (beperkte) beschikbare zendtijd en uitzendvoorwaarden. De reden hiervoor was dat er een tekort aan reclamezendtijd was waardoor extra zendtijd onmiddellijk tot een inkomstenstijging leidde. Vanwege de komst van RTL4 en de verruimde mogelijkheden van de STER gaat dit momenteel en in de toekomst niet meer op. Adverteerders lijken redelijk tevreden met de mogelijkheden waardoor de televisiebestedingen in sterkere mate dan voorheen door marktfactoren worden bepaald. Het heeft om deze redenen weinig zin een modelmatige analyse van de TV-reclame (tot 1990) uit te voeren: de belangrijkste verklarende factor is de beschikbare zendtijd geweest en voor de toekomst heeft dit nauwelijks meer voorspellende waarde.

Teneinde toch enig kwantitatief inzicht te hebben in de invloeden van externe factoren op de televisiereclame is gekozen voor een modelmatige analyse en prognose van de *totale* reclamebestedingen. Omdat bij het intentie-onderzoek onder adverteerders onder meer gevraagd wordt naar de verwachte stijging van het totale reclamebudget, kan de modelmatige prognose dienen ter verificatie van de verstrekte antwoorden (en omgekeerd).

2.3.2 Keuze van de verklarende variabele

Bij een modelmatige analyse van de totale reclamebestedingen gaat het feitelijk om de vraag op welke wijze adverteerders hun reclamebudget vaststellen. Tabel 3 bevat de resultaten van een in 1988 gehouden onderzoek onder 120 Nederlandse adverteerders.

Tabel 3 *Bepaling reclamebudget door Nederlandse ondernemingen*

Wijze van bepaling budget	% van ondernemingen
Vroegere omzet of winst	6,4%
Verwachte omzet of winst	23,6%
Sluitpost; voorhanden budget	17,6%
Concurrentieel budget	6,3%
Taakstellend budget gericht op bereik	21,0%
Taakstellend budget gericht op herinnering	8,2%
Schatting van het marktpotentieel	8,2%
Overige methoden	9,0%

Bron: Verbeke, Mosmans, Verhulp (1988)

Het blijkt dat circa 50% van de ondernemingen de hoogte van het reclamebudget laat afhangen van de omzet/winst uit een vorige of een komende periode (inclusief sluitpost en marktpotentieel). Indien de omzet of winst laag is, wordt er minder aan reclame uitgegeven (er wordt cyclisch gebudgetteerd derhalve). Floor en Van Raaij (1989, p. 261) stellen dat slechts zelden een omgekeerde redenering wordt gevolgd: meer reclame maken als het slechter gaat (anticyclisch budgetteren).

Het positieve verband tussen reclamebudget en omzet/winst suggereert dat er een positief verband met de conjunctuur is: als het economisch goed gaat, wordt er meer aan reclame uitgegeven en als het slecht gaat minder.

De conjunctuur lijkt derhalve de belangrijkste factor bij het verklaren van de hoogte van de totale reclamebestedingen.

Een kwantitatieve analyse van deze relatie is overigens niet eenvoudig, omdat er nogal wat trendbreuken in de jaarlijkse reclamecijfers zitten vanwege verschillen in wat gemeten wordt. Daardoor zijn de cijfers over de reclamebestedingen van jaar op jaar niet altijd met elkaar te vergelijken. In eerdere studies hebben we hiervoor

gecorrigeerd onder meer door een aantal categorieën buiten beschouwing te laten (zie bijvoorbeeld Alsem, 1991 en Alsem, Leeflang, Reuyl, 1991).

2.3.3 Modelschattingen

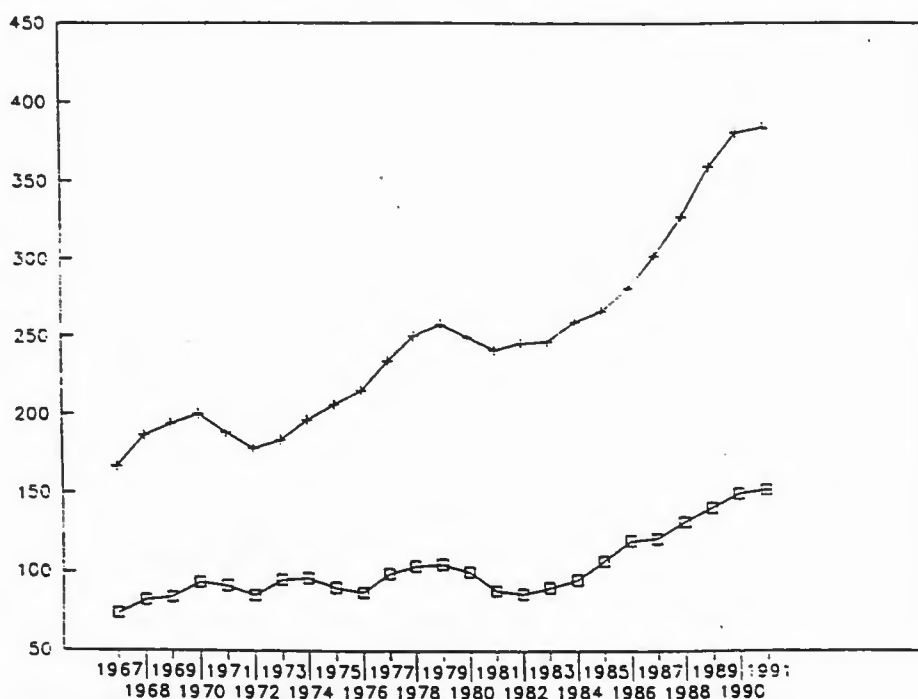
In de modelspecificatie is de te verklaren variabele de *totale reclamebestedingen* (in constante prijzen en exclusief sport en lucht reclame en produktiekosten pers- en buitenreclame, kabelkranten en adresboeken). De verklarende variabele dient een weergave van de conjunctuur te zijn en dient voor dit onderzoek tevens over een aantal jaren te kunnen worden voorspeld. Gegeven deze laatste eis is een keuze gemaakt uit variabelen die door het Centraal Planbureau worden voorspeld. Er zijn specificaties geschat met als verklarende variabele:

- de investeringen van bedrijven (exclusief woningen);
- het bruto nationaal produkt;
- de particuliere consumptie.

Er zijn tevens vertragingen van een jaar gespecificeerd.

Uit de schattingsresultaten is gebleken dat de eerste variabele de beste verklaring voor de fluctuaties in de reclamebestedingen gaf. De reden hiervoor is vermoedelijk de parallel die bestaat tussen investeren en reclame maken.

Figuur 2 Totale reclamebestedingen (in constante prijzen) en investeringsvolume van bedrijven, 1967-1990

+ = totale reclamebestedingen;
□ = investeringsvolume bedrijven.

Figuur 2 laat het verband zien tussen de totale reclamebestedingen en de investeringen van bedrijven. Uit deze figuur blijkt dat in de variabelen een licht stijgende trend zit. Omdat in een dergelijk geval altijd een hoge verklaringskracht wordt gevonden is er tevens een model gespecificeerd waarbij is gecorrigeerd voor trends. Deze correctie heeft plaatsgevonden door het definiëren van procentuele eerste verschillen; de variabelen in het model luiden dan in mutaties in % per jaar. Tabel 4 bevat de schattingsresultaten.

Tabel 4 *Relatie totale reclamebestedingen en investeringsvolume bedrijven*

Specificatie	Periode	Constante	Coeff. invest. volume.	t-waarde	R ²
Nominale variabelen	1967-1990	-30,8	2,72	11,6	0,86
Proc.eerste versch.	1967-1990	2,40	0,40	3,56	0,37
Proc.eerste versch.	1980-1990	2,26	0,40	2,74	0,40

De investeringen van bedrijven blijken een belangrijke verklarende factor te zijn voor de hoogte van de totale reclamebestedingen. In alle gevallen is de coëfficiënt van de investeringsvariabele significant. In het model met niveaus wordt 86% van de fluctuaties in de totale reclamebestedingen verklaard. Gecorrigeerd voor trends wordt nog circa 40% van de fluctuaties verklaard, hetgeen op zichzelf niet hoog is. Een aanzienlijk deel van de fluctuaties in de veranderingen in de reclamebestedingen wordt kennelijk door andere niet te kwantificeren factoren bepaald. Uit het p.e.v.-model dat is geschat over de periode 1980-1990 blijkt dat de relatie met de conjunctuur stabiel is: de parameter van de investeringsvariabele wijzigt niet ten opzichte van het model dat is geschat over de gehele periode.

Bij de prognoses zullen we vanwege de bredere empirische basis uitgaan van het p.e.v.-model dat is geschat over de gehele onderzoeksperiode. Dit model betreft derhalve de volgende relatie:

$$ptrc_t = 2,4 + 0,4 pinv_t \quad (1)$$

waarin:

$ptrc_t$ = mutaties in % per jaar van totale reclamebestedingen in constante prijzen;

$pinv_t$ = mutaties in % per jaar van het volume van de bruto-investeringen van bedrijven (exclusief woningen);

t = 1968,...,1990.

2.3.4 Conjunctuurprognose en prognose totale reclamebestedingen

Het Centraal Planbureau (1992) heeft zeer recent in haar *Centraal Economisch Plan 1992* prognoses opgenomen van een aantal macro-economische variabelen tot en met 1993. Met betrekking tot het volume van de bruto investeringen van bedrijven (exclusief woningen) worden mutaties voorspeld van -1,5% voor 1992 en -1% voor 1993. De belangrijkste aanname die hieraan ten grondslag ligt is dat de wereldhandel

zich vanaf 1992 licht gaat herstellen: in 1992 een groei van het volume van 3,5% en in 1993 een groei van 5,75%.

Voor 1994 en 1995 zijn geen prognoses beschikbaar.

Teneinde tevens voor de langere termijn prognoses te verkrijgen hebben onderzoekers van de vakgroep Algemene Economie van onze Economische Faculteit de veronderstellingen van het CPB doorgetrokken naar 1994 en 1995 en met het eigen macro-economisch model prognoses van het investeringsvolume gemaakt. Op grond hiervan hebben wij de prognoses van het Planbureau geëxtrapoleerd naar 1995. Op deze wijze ontstaat de in tabel 5 weergegeven reeks.

Tabel 5 Prognose van het volume van de bruto-investeringen van bedrijven (mutatie in % per jaar)

	1991	1992	1993	1994	1995
Volume bruto inv. bedrijven	1,8	-1,5	-1	-1,3	-0,2

Bron: CPB (1992) en eigen berekeningen RUG

Op basis van de investeringsprognose uit tabel 5 en relatie (1) ontstaat een projectie van de verandering in de totale reclamebestedingen volgens tabel 6. Gemeten in lopende prijzen zouden de reclamebestedingen vanaf 1992 jaarlijks met circa 7% groeien.

Tabel 6 Projectie totale reclamebestedingen op basis van conjunctuurprognose (mutatie in % per jaar)

	1992	1993	1994	1995	Totale verandering 1992-1995
In constante prijzen	1,8%	2,0%	1,9%	2,3%	8,2%
In lopende prijzen*	5,3%	5,5%	5,4%	5,8%	23,9%

* Bij de omrekening naar lopende prijzen is uitgegaan van hetzelfde inflatiepercentage waar in de begroting van WVC van wordt uitgegaan: 3,5% per jaar. Dit komt goed overeen met de macro-economische voorspellingen van de Vakgroep Algemene Economie.

In hoofdstuk 5 (risico's) zal worden ingegaan op een scenario waarin sprake is van een tegenvallende groei van de wereldhandel.

2.3.5 Statistische onzekerheid reclameprognose

De beperkte verklarende kracht van het gekozen model brengt een grote onzekerheid van de prognoses van de reclamebestedingen met zich mee. Er is berekend wat het 95%-betrouwbaarheidsinterval is van de prognoses uit tabel 6. Van de prognoses in constante prijzen is dit interval voor elk van de jaren circa -5% tot 10%. Dit betekent dat met 95% betrouwbaarheid kan worden gesteld dat -gegeven de voorspellingen van de investeringsvariabele- de verwachte mutatie van de reclamebestedingen in constante prijzen ligt tussen -5% en +10%. Dit is derhalve een breed interval,

waarmee de onzekerheid rondom de modelmatige prognose is geïllustreerd. Teneinde een betere onderbouwing van de toekomstige reclamebestedingen te verkrijgen zijn tevens andere voorspelmethoden toegepast, die hierna worden beschreven.

2.4 Ontwikkeling televisiereclame volgens het intentie-onderzoek

Teneinde (onder meer) inzicht te verkrijgen in het toekomstige verschil in de ontwikkelingen tussen de totale reclamebestedingen en de bestedingen aan TV-reclame is een vragenlijst aan 36 grote TV-adverteerders verzonden (zie bijlage A). Daarin werd onder meer gevraagd in indexcijfers de verwachte ontwikkeling in de totale reclamebestedingen en TV-bestedingen weer te geven voor de jaren 1992-1995. Een probleem bij de enquête bleek te zijn om gegevens over 1994 en 1995 te verstrekken. De reden hiervoor is dat adverteerders doorgaans geen plannen maken voor langer dan een jaar vooruit. De respons met betrekking tot de jaren 1994 en 1995 was daardoor nog geringer dan de respons met betrekking tot de jaren 1991-1993. Er is daarom besloten uitsluitend de intenties tot en met 1993 op kwantitatieve wijze te verwerken. Van de 36 benaderde adverteerders hebben uiteindelijk 16 deze intenties aangegeven. Deze 16 adverteerders waren in 1991 goed voor circa 10% van de totale televisiebestedingen.

Naast kwantitatieve vragen zijn enkele kwalitatieve vragen gesteld over de toekomstige ontwikkeling van de reclamebestedingen. Hierop is door 19 adverteerders gereageerd.

Teneinde de afzonderlijke indexcijferreeksen te kunnen aggregeren, zijn deze gewogen met de bestedingen 1991 zoals die zijn geregistreerd door het BBC. De indexcijfers voor de totale reclamebestedingen zijn gewogen met het totaal van de BBC-media, en de TV-indexcijfers met de door BBC geregistreerde TV-bestedingen. De opgetelde bedragen geven vervolgens inzicht in de voorspelde ontwikkeling. Het feit dat de door BBC gemeten TV-bestedingen te hoog zijn ingeschat (ontbreken gegevens kortingen) hoeft geen afbreuk te doen aan de waarde van de voorspelde ontwikkeling.

Tabel 7 bevat de voorspelling van de totale reclamebestedingen en de TV-bestedingen op basis van de verkregen antwoorden. De resultaten zijn in lopende prijzen omdat aan de ondervraagden gevraagd is met een expliciet inflatiepercentage rekening te houden (zie ook hiervoor).

Tabel 7 Projectie van de totale reclamebestedingen en de bestedingen aan TV-reclame op basis van de intenties van 16 adverteerders (mutatie in % per jaar)

	1992	1993
Totale reclamebestedingen in lopende prijzen:	4,9%	3,1%
TV-reclamebestedingen in lopende prijzen:	4,0%	6,1%

De ondervraagde adverteerders voorzien zowel voor de eigen totale als voor de televisiebestedingen een stijging van circa 5% in 1992 en 3 tot 4% voor 1993.

Op basis van een kwalitatieve vraag omtrent het verschil in verwachte ontwikkeling tussen de totale reclamebestedingen en de televisiebestedingen zeggen van de 19 adverteerders:

- 5 dat de televisiebestedingen langzamer zullen stijgen;
- 10 dat de televisiebestedingen parallel zullen lopen aan het totale reclamebudget;
- 4 dat de televisiebestedingen sneller zullen stijgen.

Hoewel deze antwoorden niets zeggen over de mate waarin bepaalde ontwikkelingen zullen plaatsvinden, lijkt de conclusie dat de televisiebestedingen volgens de ondervraagden ongeveer even snel zullen stijgen als de totale reclamebestedingen niet irreëel.

Deze resultaten dienen met grote voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. Zij zijn gebaseerd op de resultaten van een beperkt aantal adverteerders, waarbij onder andere geldt dat uit de voor televisie belangrijke produktgroepen wasmiddelen geen respons is verkregen. Er kunnen derhalve vraagtekens bij de representativiteit worden geplaatst.

2.5 Recente ontwikkelingen televisiereclame

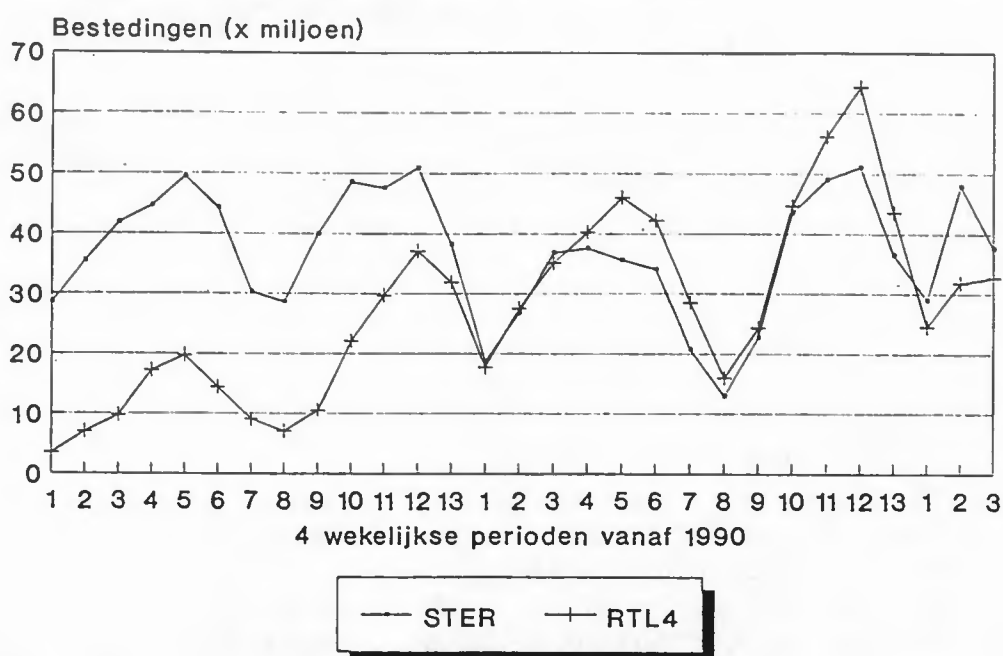
Figuur 3 bevat de ontwikkeling van de (bruto) STER- en RTL4-inkomsten per 4-wekelijkse periode vanaf januari 1990 tot en met half maart 1992. Tevens zijn in tabel 8 enkele recente ontwikkelingen weergegeven.

Een analyse van de TV-bestedingen laat zien dat deze begin 1992 ten opzichte van 1991 sterk zijn gestegen: met 25%. Uit gesprekken met enkele reclamebureaus is naar voren gekomen dat de belangrijkste oorzaken van deze sterke stijging zijn:

- de Golfoorlog in 1991: veel adverteerders hebben toen gas terug genomen;
- introductie zondagsreclame bij de STER.

De vraag is of deze sterke stijging in 1992 zal doorzetten. Uit tabel 8 valt op te maken dat de televisiebestedingen in week 9-12 1992 *niet* hoger lagen dan in 1991. Uit gesprekken met de STER en RTL4 is gebleken dat op basis van afgesloten contracten voor het tweede kwartaal wel een voortgaande stijging van de bestedingen wordt verwacht. Beide organisaties verwachten voor 1992 een groei van de totale televisiebestedingen van 10%.

Figuur 3 Reclamebestedingen* STER-TV en RTL-4 per maand, januari 1990 - maart 1992

*Het absolute niveau is te hoog ingeschat vanwege het ontbreken van informatie over kortingen
Bron: BBC

Tabel 8 Reclamebestedingen televisie week 1-12, 1991 en 1992

	periode	Week 1-4		Week 5-8		Week 9-12		Week 1-12			
		dzd.gld.	%	dzd.gld.	%	dzd.gld.	%	dzd.gld.	%	dzd.sec.	%
STER	1991	18717	51	26756	49	36836	51	82309	51	211	47
	1992	28941	54	47996	60	37654	54	114591	56	319	59
	index	155		179		102		139		151	
RTL-4	1991	17743	49	27535	51	35132	49	80410	49	236	53
	1992	24570	46	31805	40	32723	46	89098	44	221	41
	index	138		116		93		111		94	
Totaal	1991	36460		54291		71968		162719		447	
	1992	53511		79801		70377		203689		540	
	index	147		147		98		125		121	

*De gegevens in deze tabel betreffen de *reclamedruk*: het aantal uitgezonden seconden tegen de reguliere tarieven. Geen rekening is gehouden met verleende kortingen. Voor 1991 zouden de gegevens over de reclamedruk bij de STER met circa 20% en bij RTL4 met circa 32% dienen te worden verlaagd teneinde de werkelijke bestedingen te verkrijgen.
Bron: BBC

2.6 Samenvattende prognose televisiereclame

Uit de vorige paragrafen kan het volgende worden geconcludeerd. Gemeten in lopende prijzen en uitgaande van een inflatie van 3,5% per jaar zouden de bestedingen aan televisiereclame:

- volgens een vergelijking met het buitenland minimaal 10% per jaar kunnen groeien;
- volgens een modelmatige analyse minimaal 6% per jaar groeien;
- volgens de intenties van enkele adverteerders in 1992 en 1993 circa 5% groeien en op lange termijn ongeveer even snel groeien als de totale reclamebestedingen;
- op basis van recente bestedingsgegevens, en indrukken van de STER en RTL4 in 1992 met 10% groeien.

Gegeven de overeenstemming die bestaat tussen de recente ontwikkelingen (tot en met week 12 1992) en de indrukken van de STER en RTL4 lijkt ons een stijging van 10% voor 1992 een realistische aanname.

Omdat deze stijging voor een belangrijk deel wordt veroorzaakt door twee specifiek voor 1992 geldende oorzaken (herstel na een terugval vanwege de Golfoorlog en introductie zondagsreclame STER), lijkt ondanks een aantal ontwikkelingen in het buitenland een groeipercentage van 10% voor de jaren 1993-1995 niet aannemelijk. Gegevens de modelmatige prognose van de totale reclamebestedingen en de verwachting op basis van het intentie-onderzoek dat de televisiebestedingen de komende jaren ongeveer even snel zullen groeien als het totale reclamebudget lijkt een groeipercentage van 6% voor de jaren 1993-1995 een realistische prognose.

Een en ander leidt tot de in tabel 9 weergegeven prognose.

Tabel 9 *Samenvattende prognose bestedingen aan televisiereclame (mutaties in % per jaar)*

	1992	1993	1994	1995	Totale verandering 1992-1995
TV-reclamebestedingen in lopende prijzen:	10%	6%	6%	6%	31,0%

3. Voorspelling aandelen STER en RTL4

3.1 Inleiding

In 1991 bedroeg het aandeel van de STER in de totale bestedingen aan televisiereclame 51% (340 miljoen gulden op een totaal van 670 miljoen). In dit hoofdstuk voorspellen we het aandeel van de STER in de totale televisiereclamebestedingen tot 1995. Evenals in het vorige hoofdstuk hanteren we ook hier meer dan één voorspelmethode.

Allereerst analyseren we in paragraaf 3.2 het zogeheten GRP-model van McKinsey. In dit model worden de aandelen van STER en RTL4 voorspeld tot 1996 op basis van het verwachte aantal Gross Rating Points (GRP's). Vervolgens analyseren we in paragraaf 3.3 de resultaten van het intentie-onderzoek waarbij aan de ondervraagde adverteerders onder meer is gevraagd de aandelen STER en RTL4 voor de komende jaren aan te geven. In paragraaf 3.4 gaan we in op recente ontwikkelingen om ten slotte in paragraaf 3.5 tot een samenvattende voorspelling te komen.

3.2 GRP-model McKinsey

Ten behoeve van het onderzoek in opdracht van de NOS heeft McKinsey (1990) prognoses van de STER-inkomsten gemaakt onder diverse scenario's. Teneinde het aandeel van de STER in de totale televisiereclamebestedingen te voorspellen heeft McKinsey een model ontwikkeld waarmee op basis van een aantal aannames omtrent verwachte programmering, kijkcijfers en reclametijd prognoses worden gemaakt van het aantal GRP's per zender. De aannames omtrent de kijkcijfers zijn gekozen in overleg met enkele programmamakers en de dienst Kijk- en LuisterOnderzoek. Het aandeel in de totale hoeveelheid GRP's bepaalt vervolgens voor zowel de STER als RTL4 het aandeel in de reclamebestedingen. Met dit model zijn diverse scenario's doorgerekend zoals:

- wel/geen tweede commerciële zender;
- wel/geen gedifferentieerd bestel;
- wel/geen programma-onderbreking;
- wel/geen zondagsreclame.

Voor 1991 werd een aandeel van de STER voorspeld van 52%. In het op dit moment van toepassing zijnde scenario voor 1992 en de jaren daarna (reclamezendtijd 8% per publiek net, geen tweede commerciële zender, zondagsreclame, geen programma-onderbreking) worden aandelen van de STER voorspeld van 53% voor 1992 en 54% voor de jaren 1993-1995. Deze prognoses vormen de basis van de STER-prognoses welke WVC in haar begroting hanteert (zie tabel 1).

3.3 Aandelen STER en RTL4 volgens het intentie-onderzoek

Aan de ondervraagde adverteerders is onder meer gevraagd aan te geven hoe de

aandelen van de STER en RTL-4 zich tot 1995 zouden ontwikkelen. Men diende daarbij uit te gaan van zelf in te vullen aandelen in 1991. Om dezelfde redenen genoemd bij tabel 7 gaan we nu uitsluitend in op de prognoses tot en met 1993 (tabel 10).

Tabel 10 Aandelen STER en RTL-4 volgens intenties van 16 adverteerders

	1991 realisatie totale markt	1991 opgave respondenten	1992	1993
STER	51%	48%	50%	51%
RTL4	49%	52%	50%	49%

Volgens de intenties van de respondenten zou het aandeel van STER een lichte stijging vertonen.

Hierbij merken we op, dat sommige adverteerders aangaven de beslissing over de allocatie over STER en RTL4 per kwartaal te nemen op basis van de verwachte kosten per GRP. Hierover vallen derhalve nog moeilijker lange termijn intenties van aan te geven dan bij het televisiebudget.

3.4 Recente ontwikkelingen aandelen STER en RTL-4

Uit tabel 8 bleek dat gemeten over de eerste 12 weken van 1992 het aandeel van de STER in de bestedingen aan televisiereclame (zoals gemeten door het BBC) 56% bedroeg. Het aandeel over dezelfde periode vorig jaar bedroeg 51%. Gemeten in volume (seconden) is de toename van het aandeel nog groter: van 49% naar 60%. De stijging van het bestedingsaandeel was het grootst in week 5-8, maar was ook in de andere perioden zichtbaar.

Uit gesprekken met adverteerders en bureaus is naar voren gekomen dat voor deze toename van het marktaandeel van de STER de volgende oorzaken zijn aan te wijzen:

1. een meer klantvriendelijke opstelling van de STER (in de loop van 1991 is dit veranderd en voor geheel 1992 zijn de voorwaarden gunstiger dan voorheen);
2. betere samenwerking tussen de publieke omroepen met als gevolg onder meer reeds enige horizontale programmering;
3. de introductie van zondagsreclame per 1 februari 1992;
4. het hogere kijktijdaandeel van de publieke omroepen (en dan met name Nederland 3) in februari vanwege de Olympische Winterspelen (totale aandeel Nederland 1, 2 en 3 54% tegen 47% in januari);
5. de begin 1992 lagere kosten per GRP van de STER in vergelijking met RTL4.

Het is zeer gevaarlijk om op basis van 12 weken een extrapolatie voor geheel 1992 te maken. Feit is wel dat de STER dit jaar het voordeel van nog twee grote sportevenementen heeft: WK voetbal en Olympische Zomerspelen. Voor de zomermaanden kunnen dus hoge kijkcijfers voor de publieke omroepen worden verwacht. Zo lag het kijktijdaandeel van de publieke omroepen in juni 1990 (EK Voetbal) meer dan 10

procentpunten hoger dan in de maanden daarvoor. Ook de eerste drie factoren zullen in 1992 een rol blijven spelen. Op grond hiervan kan worden verwacht dat het aandeel van de STER in de bestedingen dit jaar *minimaal op 55%* zou kunnen komen.

3.5 Samenvattende prognose aandelen STER en RTL-4

Uit de vorige paragrafen kan het volgende worden geconcludeerd. Het aandeel van de STER in de bestedingen aan televisiereclame zou:

- volgens het GRP-model van McKinsey in 1992 circa 53% bedragen en in de jaren 1993-1995 circa 54%;
- volgens de intenties van enkele adverteerders tot 1993 een lichte stijging zou vertonen;
- volgens recente gegevens en op basis van gesprekken met bureaus in 1992 circa 55% bedragen.

De verschillende prognoses omtrent het aandeel van de STER ontlopen elkaar niet veel. Het aandeel van de STER zou jaarlijks tussen 50 en 55% liggen. Voor 1992 lijkt de bovengrens hiervan het meest aannemelijk. Voor de jaren daarna lijkt een terugval naar het aandeel in 1991 (51%) niet waarschijnlijk. De in de vorige paragraaf genoemde eerste drie factoren die een positieve invloed op het aandeel van de STER hebben, blijven ook na 1992 van kracht. De nieuwe zenderindeling zou deze factoren kunnen versterken. Daar staat overigens tegenover dat voor RTL4 een toenemende kabelpenetratie en daarmee een hoger bereik is te verwachten. Het lijkt geen irrealistische veronderstelling om aan te nemen dat het aandeel van de STER in de periode 1993-1995 53% zal bedragen.

In het bovenstaande is ervan uitgegaan dat er geen tweede commerciële zender komt. Dit is echter onzeker. Er bestaan serieuze plannen voor een RTL5 die zich op bepaalde doelgroepen zou richten. Het effect hiervan op de prognoses geven we aan in hoofdstuk 5.

4. Samenvattende prognose STER-inkomsten

De bovenstaande resultaten en aannames leiden tot de in tabel 11 weergegeven prognose van de STER-inkomsten.

Tabel 11 *Samenvattende prognose STER-inkomsten (in miljoen gulden in lopende prijzen)*

	1991 (real.)	1992	1993	1994	1995	Totale verandering 1991-1995
TV-reclame: bruto bestedingen	670	737	781	828	878	+ 208
Bruto-inkomsten STER	340	405	414	439	465	+ 125
Netto-inkomsten STER	285	345	352	373	395	+ 110

De netto STER-inkomsten zouden in 1992 kunnen groeien met circa 60 miljoen gulden. In 1993 zou de groei zeer beperkt zijn (7 miljoen) en de jaren daarna zou jaarlijks een groei van circa 20 miljoen mogelijk zijn. De totale groei na 1991 (tot 1995) zou 110 miljoen gulden bedragen.

Tabel 12 *Prognose netto STER-inkomsten RUG en WVC (miljoen gulden)*

	1991 (real.)	1992	1993	1994	1995	Totale verandering 1991-1995
Prognose RUG (lopende prijzen: incl. inflatie)	285	345	352	373	395	+ 110
Prognose WVC	285	302	325	358	385	+ 100

Wanneer we deze prognose vergelijken met de prognose die door WVC wordt gehanteerd (tabel 12), kan worden geconcludeerd dat onze prognose over alle jaren hoger is. De grootste verschillen bestaan in 1992 en 1993: respectievelijk circa 40 en 30 miljoen gulden hoger. Duidelijk is dat er geen aanleiding bestaat de prognose van WVC in benedenwaartse richting aan te passen.

Overigens dient bij deze vergelijking te worden opgemerkt dat de door WVC gehanteerde prognose van WVC feitelijk is uitgedrukt in constante prijzen. Er is niet uitgegaan van een bepaald inflatiepercentage. Bij onze prognose is echter uitgegaan van een gemiddelde prijsstijging in de periode 1992-1995 van 3,5% per jaar. Indien onze prognose evenals die van WVC in constante prijzen zou zijn uitgedrukt, zou onze prognose in 1995 niet 10 miljoen gulden hoger maar circa 50 miljoen gulden lager zijn dan die van WVC. De reden dat de prognose van WVC en onze voorspelling goed overeenkomen wordt derhalve voor een belangrijk deel veroorzaakt door de door ons gehanteerde aanpassing aan verwachte prijsstijgingen.

5. Risico's

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk onderzoeken we welke risico's er bestaan omtrent de STER-televisie-inkomsten, alsmede hoe groot deze risico's zijn. In het licht van het onderliggende probleemstelling van dit onderzoek -de vraag hoe hoog de financiële reserves van de omroepen zouden moeten zijn- operationaliseren we het begrip risico als de kans dat de STER-televisie-inkomsten in enig jaar een (onverwachte) *daling* ondervinden.

Op basis van door ons gevoerde gesprekken is gebleken dat voor de STER feitelijk drie risico's kunnen worden onderscheiden:

- een tegenvallende conjunctuur;
- de komst van een tweede commerciële zender;
- (andere) activiteiten van de huidige concurrent RTL4.

In de komende paragrafen gaan we op elk van deze risico's in.

5.2 Conjunctuur

Indien we de analyse uit hoofdstuk 2 volgen, kan inzicht in de gevoeligheid van de STER-inkomsten voor de conjunctuur worden verkregen door twee vragen te beantwoorden:

- hoe gevoelig zijn de totale reclamebestedingen voor veranderingen in de investeringen van bedrijven;
- welke verschillen zijn te verwachten tussen de conjunctuurgevoeligheid van televisiereclame in relatie tot andere reclame.

Met betrekking tot de eerste vraag kan worden opgemerkt dat volgens onze model-schattingen de totale reclamebestedingen niet erg gevoelig zijn voor veranderingen in de conjunctuur. In het gekozen model is de coëfficiënt van de investeringsvariabele 0,4, hetgeen betekent dat een verandering in de groei van de investeringen met 1% een verandering in de groei van de reclamebestedingen (in constante prijzen) van 0,4% bewerkstelligt. Gezien de autonome groei van de reclamebestedingen (in het model 2,4% per jaar) zou pas een daling van de reclamebestedingen optreden indien de investeringen van bedrijven aanzienlijk zouden afnemen (met meer dan 6%). Dit is de afgelopen 25 jaar dan ook niet vaak gebeurd. Gecorrigeerd voor inflatie zijn de totale reclamebestedingen sinds 1967 vier maal gedaald (in 1971, 1972, 1980 en 1981). Nominaal (dus in lopende prijzen) is er slechts eenmaal sprake geweest van een daling (in 1971).

Voor de komende jaren wordt een sterke daling van het investeringsvolume van bedrijven niet verwacht, ook niet indien het economisch herstel langer zou uitblijven dan verwacht. In het pessimistische scenario dat het CPB hieromtrent heeft doorgerekend wordt voor 1993 niet een daling van het volume van 1% maar van 3,25% verwacht. Volgens berekeningen van onze Vakgroep Algemene Economie zou ook in het pessimistische scenario in de jaren daarna de daling van het investeringsvolume afnemen. Voor de prognoses van de totale reclamebestedingen zou dit betekenen dat

de jaarlijkse groei circa 1 procentpunt lager uitkomt.

Het antwoord op de tweede vraag hangt af van de fase waarin men veronderstelt dat de televisiereclamemarkt verkeert (zie ook paragraaf 2.2). Indien men veronderstelt dat deze markt nog niet geheel verzadigd is, is de conjunctuurgevoeligheid minder dan bij andere media. Indien de markt wel verzadigd is, zou de conjunctuurgevoeligheid vergelijkbaar kunnen zijn met andere media.

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat het risico van een tegenvallende conjunctuur voor de STER-televisie-inkomsten gering is.

5.3 Tweede commerciële zender

De komst van RTL4 heeft ontegenzeggelijk een sterk negatieve invloed op de STER-televisie-inkomsten gehad. Met name in 1991 is sprake geweest van een aanzienlijke daling van de STER-inkomsten. De vraag is of een dergelijke daling zich in de toekomst zou kunnen herhalen.

Om drie redenen kan worden aangenomen dat dit risico aanzienlijk beperkter is dan enkele jaren geleden.

Allereerst is de STER van nu niet vergelijkbaar met de STER van vóór de komst van RTL-4. De STER is aanzienlijk adverteerdersvriendelijker geworden: flexibeler, goedkoper, meer zendtijd enz. Daarnaast verstevigt de samenwerking tussen omroepen de concurrentiepositie van de publieke omroep. Dus zelfs als er een tweede commerciële zender gericht op een groot publiek zou komen zal het effect minder zijn dan in het geval van de komst van RTL4.

De tweede reden is, dat de komst van een tweede op een groot publiek gerichte commerciële zender niet erg waarschijnlijk is. De ruimte op de televisiereclamemarkt voor een dergelijke groot opgezette zender lijkt voor de nabije toekomst gering. Volgens adverteerders en reclamebureaus zijn er momenteel geen belangrijke wensen ten aanzien van televisiereclame waaraan niet wordt voldaan door de bestaande aanbieders STER en RTL4. Dit is wezenlijk anders dan vóór de komst van RTL4 toen er een groot aantal wensen was waaraan de STER niet voldeed. Omdat de meeste inkomsten van een tweede commerciële zender derhalve bij de STER en RTL4 zouden moeten weggeconcurrereerd, zal het gezien de stevige positie die deze aanbieders hebben uitermate moeilijk zijn voor een nieuwe aanbieder om de benodigde investeringen terug te verdienen.

Voor zover ons bekend is, bestaan er momenteel geen serieuze plannen voor de introductie van een op een *groot publiek* gerichte tweede commerciële zender. De kans dat CLT (RTL4) met een dergelijke zender zou komen lijkt alleen al klein omdat een dergelijke zender dan in hoge mate zou concurreren met RTL4 zelf.

Wel zouden er plannen bestaan voor een meer beperkt opgezette "op doelgroepen gerichte" zender RTL-5. VNU en CLT hebben expliciet aangegeven met een studie naar de mogelijkheden van een dergelijke zender bezig te zijn. Of deze zender er wel

of niet komt valt moeilijk te voorspellen. Hierbij spelen niet alleen marktfactoren een rol maar tevens defensieve overwegingen.

Voor dit onderzoek is belangrijker de vraag welk effect een dergelijke zender op de STER-inkomsten zou hebben. De mate waarin zo'n zender zou concurreren met de publieke omroepen hangt af van de opzet en de doelgroepen waar men zich op richt. Hierover kan uitsluitend worden gespeculeerd. Indien we ons nu beperken tot de plannen van CLT, lijken met name hoger opgeleiden en dan vooral mannen kijkers die door de STER wel en door RTL4 niet worden bereikt. Het huidige kijkerspubliek van RTL4 betreft immers voor een belangrijk deel personen uit de welstandsklassen C en D en dan met name vrouwen. Indien een nieuwe zender zich op hoger opgeleide mannen zou richten, zou het een belangrijke concurrent voor de huidige Nederland 3 zijn. Het effect van een dergelijke zender op de reclamebestedingen hangt af van het aantal kijkers. Het is uitermate moeilijk daarover voorspellingen te doen. Een ruwe indicatie kan worden verkregen door naar het huidige kijktijdaandeel van Nederland 3 te kijken. Nederland 3 haalt momenteel een kijktijdaandeel van 12% (inclusief sport). Het lijkt niet aannemelijk dat RTL5 het gezamenlijke aandeel van RTL4 + 5 sterker zou kunnen laten stijgen dan met de helft van het aandeel van N3, derhalve circa 6%. Met een ruimer reclameregime dan Nederland 3 zou dat tot een reclame-aandeel van maximaal 10% kunnen leiden. Op de huidige markt voor televisiereclame zou het dan gaan om circa 70 miljoen gulden. Omdat verwacht wordt dat de televisiebestedingen jaarlijks stijgen, zal dit bedrag nooit leiden tot een even sterke *daling* van de STER-inkomsten.

5.4 RTL-4

Het behoeft geen betoog dat RTL4 in potentie grote risico's voor de STER in zich heeft. Zo is de sterke daling van de STER-inkomsten in 1991 voor een belangrijk deel veroorzaakt door de prijspenetratiestrategie van RTL4: met lage tarieven trachtte men zo snel mogelijk een goede marktpositie op te bouwen.

De vraag is of in de toekomst wederom belangrijke dreigingen van deze zender te verwachten zijn. Hoewel uiteraard elke actie van RTL4 direct effect kan hebben op de STER-inkomsten, is het niet waarschijnlijk dat deze zender wederom een actieve, intense concurrentiestrijd met de STER zal aangaan, bijvoorbeeld door een sterke tariefsverlaging. De redenen hiervoor zijn dat RTL4 inmiddels een goede marktpositie heeft opgebouwd en niet de doelstelling lijkt te hebben om nog sterk te groeien. Het handhaven van de verkregen positie lijkt meer het uitgangspunt te zijn. Een andere reden voor een beperkte concurrentiestrijd is de structuur van de markt: er zijn slechts twee aanbieders en op deze oligopolide markt zou elke actie gevolgd worden door de ander hetgeen voor beide aanbieders nadelige gevolgen kan hebben. Na de sterke tariefsdaling van vorig jaar blijkt nu ook dat de kosten per GRP weer stijgende zijn: volgens berekeningen van het Media-Instituut (1992) zullen de gemiddelde kosten per GRP van de STER en RTL-4 over het eerste halfjaar van 1992 respectievelijk 26% en 10% hoger uitkomen dan in 1991.

Kortom, gezien de goede positie die RTL-4 nu op de markt heeft bereikt, lijkt het niet waarschijnlijk dat op deze oligopolide markt in de toekomst een felle concurrentiestrijd zal ontstaan.

6. Conclusies

Uit onze studie kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

1. De netto-inkomsten van de STER uit televisiereclame zouden in de periode 1992-1995 kunnen groeien van circa 340 miljoen gulden naar 400 miljoen gulden.
2. Deze stijging komt goed overeen met de prognose van de STER-televisie-inkomsten die het Ministerie van WVC momenteel in haar begroting hanteert.
3. De risico's met betrekking tot de STER-televisie-inkomsten zijn beperkt. Conjuncturele effecten zijn doorgaans gering. De komst van een tweede commerciële zender gericht op een groot publiek lijkt in de nabije toekomst onwaarschijnlijk. Een commerciële zender gericht op doelgroepen zou nog tot de mogelijkheden behoren, maar zal naar verwachting een beperkt effect hebben op de STER-inkomsten.

Literatuur

Alsem, K.J. (1991), *Concurrentie-analyse in de marketing: theorie, technieken en toepassingen*, dissertatie, Rijksuniversiteit Groningen.

Alsem, K.J., P.S.H. Leeflang, J.C. Reuyl (1991), *Media in beweging. Concurrentieverhoudingen op de Nederlandse reclamemarkt*, Rapport S3, studies voor het Bedrijfsfonds voor de Pers, uitgever Otto Cramwinckel, Amsterdam.

Armstrong, J.S. (1985), *Longe-range forecasting, from crystal ball to computer*, sec. ed., John Wiley & Sons Inc., New York.

BBC, *Reclame in cijfers*, diverse jaargangen en BBC-databank.

CPB (1992), *Centraal Economisch Plan 1992*, Centraal Planbureau, 's-Gravenhage.

Floor, K., W.F. Van Raaij (1989), *Marketingcommunicatiestrategie*, Stenfert Kroese Uitgevers, Leiden/Antwerpen.

McKinsey & Company (1990), *Herwinnen van aantrekkingskracht door versterking van televisieprogrammering*, Amsterdam.

Media-Instituut, Het (1992), *Rapportage nieuwe tarieven STER, april-juni 1992*, Amsterdam, februari 1992.

Saatchi & Saatchi Advertising Worldwide (1991), *European Market & MediaFact 1991*.

Verbeke, W., A. Mosmans, M. Verhulp (1988), *Adverteerders verwachten van bureaus vooral creativiteit en mediadiensten*, *Adformatie*, 20 oktober 1988.

Bijlage Vragenlijst

VRAGENLIJST BIJ HET ONDERZOEK NAAR BESTEDINGEN AAN TELEVISIE-RECLAME DOOR DE RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN IN OPDRACHT VAN HET MINISTERIE VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN CULTUUR

Eén van de doelstellingen van het onderzoek naar bestedingen aan televisiereclame in Nederland is, inzicht te verkrijgen in de toekomstige ontwikkeling van deze bestedingen. Uw bijdrage aan het onderzoek zou een deel van dat inzicht kunnen verschaffen.

Om tegemoet te komen aan de (waarschijnlijk) beperkte mogelijkheden uwerzijds om bepaalde informatie te verstrekken, wordt in de vragenlijst niet gevraagd naar absolute cijfers maar naar indices en percentages.

Bij het beantwoorden van de vragen kunt u uitgaan van de volgende situatie, die naar verwachting betrekking heeft op de periode tot en met 1995:

1. Er is sprake van een publiek omroepbestel met drie netten (Nederland 1, Nederland 2 en Nederland 3), waarbinnen de volgende A-omroepen en de NOS opereren:
Nederland 1: KRO, AVRO en NCRV
Nederland 2: TROS, Veronica en EO
Nederland 3: NOS, VARA en VPRO
2. Er is één commerciële zender, RTL-4.
3. Binnen het publieke omroepbestel wordt gestreefd naar samenwerking tussen (min of meer) gelijkgestemde omroepen om het aanbod van televisie-programma's zo goed mogelijk af te stemmen op de wensen van de kijker via coördinatie tussen de netten onderling en ook binnen de netten (horizontale programmering). Hierdoor zal het kijktijdaandeel van de publieke omroepen licht toenemen.
4. Binnen het publieke omroepbestel zullen gelijke reclameregimes voor alle netten bestaan, dat wil zeggen, er zal geen sprake zijn van een gedifferentieerd omroepbestel.
5. Binnen het publieke omroepbestel zal geen sterke uitbreiding van de reclamezendtijd plaatsvinden.
6. Binnen het publieke omroepbestel zal de huidige situatie met betrekking tot reclame worden gehandhaafd: een aantal blokken rond journaals; een aantal zwevende blokken; zondagsreclame; en slechts in zeer beperkte mate programma-onderbrekende reclame (slechts bij speelfilms en voetbalwedstrijden).
7. De economische situatie zal zich in de komende jaren naar verwachting als volgt ontwikkelen:

Jaar:	Bruto Nationaal Produkt (economische groei):	Inflatie:
1992	1,8 %	4,1 %
1993	1,7 %	4,0 %
1994	1,9 %	3,0 %
1995	2,3 %	2,1 %

De economie zal zich dus vanaf 1993 licht herstellen.

1. Kunt u in het volgende overzicht aangeven wat de plannen van uw bedrijf zijn voor dit jaar en het komende jaar met betrekking tot de totale reclame-bestedingen en de bestedingen aan televisie-reclame (index 1991 = 100)?

Jaar	1991	1992	1993
Totale reclamebestedingen	100		
Bestedingen aan tv-reclame	100		

2. Kunt u voor de jaren 1994 en 1995 aangeven hoe binnen uw bedrijf de bestedingen aan tv-reclame zich zullen ontwikkelen ten opzichte van de totale reclamebestedingen? (Omcirkel a, b of c:)

De bestedingen aan televisie-reclame zullen naar verwachting:

- a. langzamer stijgen dan de totale reclamebestedingen;
 b. even snel stijgen als de totale reclamebestedingen;
 c. sneller stijgen dan de totale reclamebestedingen.
3. Kunt u in het volgende overzicht aangeven wat de plannen van uw bedrijf zijn voor dit jaar en het komende jaar met betrekking tot de verdeling van de bestedingen aan tv-reclame over STER-tv en RTL-4 (in procenten)?:

Jaar	1991	1992	1993
Aandeel STER-tv	%	%	%
Aandeel RTL-4	%	%	%
Totaal	100 %	100 %	100 %

4. Voor zover u op dit moment kunt beoordelen: zal de verhouding, zoals genoemd voor 1993, wijzigen in 1994 en 1995?

Nee

Ja, als volgt:

Aandeel STER-tv: 1994: % 1995: %

Aandeel RTL-4: 1994: % 1995: %

5. Bent u tevreden met de huidige mogelijkheden om televisie-reclame te maken?

Ja

Nee, ik zou graag _____

6. Hebt u verder nog opmerkingen?

Vragenlijst ingevuld door:

Naam: _____

Naam bedrijf: _____

Functie: _____

Telefoon: _____

S.v.p. uiterlijk vrijdag 24 april retourneren aan Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Economische Wetenschappen, Vakgroep Bedrijfseconomie, t.a.v. Mevr. drs. J.A. van Dijk, Postbus 800, 9700 AV Groningen. Fax: 050-633720

Hartelijk dank voor uw medewerking!